

T.C

İnönü Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

**YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN 'KENDİ GÖK KUBBEMİZ'
ADLI ŞİİR KİTABININ SÖZDİZİMİ**

Hazırlayan

Yusuf DOĞAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Özlem Demirel Dönmez

Yüksek Lisans Tezi

Malatya-2013

T.C
İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

**YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN 'KENDİ GÖK KUBBEMİZ'
ADLI ŞİİR KİTABININ SÖZ DİZİMİ**

Hazırlayan
Yusuf DOĞAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Özlem Demirel Dönmez

Yüksek Lisans Tezi

Malatya-2013

KABUL VE ONAY

Yusuf DOĞAN tarafından hazırlanan “Yahya Kemal Beyatlı’nın ‘Kendi Gök Kubbemiz’ Adlı Şiir Kitabının Sözdizimi” başlıklı bu çalışma 17.06.2013 tarihinde yapılan savunma sonucu başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

.....

Ünvanı, Adı ve Soyadı (Başkan)

İmza

.....

Ünvanı, Adı ve Soyadı (Danışman)

İmza

.....

Ünvanı, Adı ve Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yrd. Doç. Dr. Özlem Demirel DÖNMEZ'in danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım (**Yahya Kemal'in 'Kendi Gök Kubbemiz' Adlı Şiir Kitabının Sözdizimi**) başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Yusuf DOĞAN

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler arşivinde belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- Tezimin..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

ÖN SÖZ

Bir milleti millet yapan, milleti ayakta tutan unsurların başında dil gelmektedir. Dil, sadece bir iletişim aracı olmayıp toplumun en güçlü temel taşlarından biridir. Dil, maddi ve manevi olarak kültürlerin nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır.

Yahya Kemal, yirminci yüzyıl Türk edebiyatına damgasını vurmuş büyük bir şahsiyettir. Yahya Kemal, yaşadığı dönemin ve içinde yaşadığı toplumun tarihî, dinî, millî, kültürel, coğrafi, kısaca o topluma ait ne varsa hepsini şiirlerinde nakış nakış işlemiştir. Bu yüzden Yahya Kemal'in eserleri bizim için çok önemli ve değerlidir. Gramercilerin de bu eserler üzerinde önemle durması gerekmektedir.

Bu çalışmanın yapılması ve yürütülmesinde emeği geçen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ ve değerli arkadaşım Hulisi POLAT'a teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

“Yahya Kemal Beyatlı'nın ‘Kendi Gök Kubbemiz’ Adlı Şiir Kitabının Sözdizimi” isimli tezimiz, giriş ve iki ana bölüm şeklinde düzenlendi.

Giriş bölümünde, Yahya Kemal'in hayatı, sanatı-edebi kişiliği, eserleri ve eserlerin içeriği ile ilgili bilgi verildi.

I. bölümde, cümle, cümlenin ögeleri ve cümle çeşitleri adlı konular ele alındı. Bu konular hakkında, gramercilerin birbirinden farklı görüşlerin olduğu tespit edildi ve ilgili yerlerde bu konular hakkında gerekli açıklamalar yapıldı. Ve her konuyla ilgili şiir kitabından örnekler verilerek konu pekiştirildi.

II. bölümde, şiir kitabında yer alan 1090 adet cümle, ögelerine ayrıldı ve bu 1090 adet cümlenin cümle çeşitleri bulundu. Her şiirin hemen ardından, o şiirin ögeler ve cümle çeşitleri tablosu yapıldı.

Ayrıca şiirin anlaşılmasına yardımcı olması için seçme sözlük hazırladı ve son olarak da yararlanılan kaynaklar, kaynakça bölümünde gösterildi.

Anahtar Kelimeler: Cümle, Cümlenin Ögeleri, Cümle Çeşitleri, Yahya Kemal

ABSTRACT

This thesis which is named " The Syntax of 'Kendi Gök Kubbe'miz' poetry book of Yahya Kemal Beyatlı ", was arranged in the shape of introduction and two main chapters.

In the introduction chapter was given information about the life of Yahya Kemal, his art and literary character, his works and the context of works.

In the first chapter sentence, items and varieties of sentence like subjects were discussed. It was made firm that grammarians have several opinions about these subjects and essential explanations were done to relevant parts. The main subject was reinforced given examples from poetry book related with every subject.

In the second chapter, 1090 sentences were separated to their items in the poetry book and varieties of sentences were found of these 1090 sentences. From behind of every poem table of items and varieties of these sentences were constituted.

A dictionary was also prepared to help being understandable of the poem and finally benefited sources were shown in bibliography.

Key words : sentence, items of sentence, varieties of sentence, Yahya Kemal

KISALTMALAR

a.g.e : Adı Geçen Eser

TDK : Türk Dil Kurumu

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Y : Yüklem

Ö : Özne

N : Nesne

B'li N : Belirtili nesne

B'siz N : Belirtisiz nesne

ZT : Zarf tümleci

DT : Dolaylı Tümleç

CDÖ : Cümle Dışı Öge

s : Sayfa

S : Sayı

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
ONUR SÖZÜ	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
1.YAHYA KEMAL'İN HAYATI	2
1.1. YAHYA KEMAL'İN SANATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	4
1.2. YAHYA KEMAL'İN ESERLERİ.....	9

BÖLÜM I

1.CÜMLE(TÜMCE)	12
1.1.CÜMLENİN ÖGELERİ	14
1.1.1.Cümlenin Temel Ögeleri	14
1.1.1.1.Yüklem.....	14
1.1.1.2. Özne	15
1.1.1.2.1. Gerçek Özne.....	16
1.1.1.2.2.Gizli Özne.....	16
1.1.2.Cümlenin Yardımcı Ögeleri	16
1.1.2.1. Nesne	16
1.1.2.1.1. Belirtili Nesne.....	17
1.1.2.1.2. Belirtisiz Nesne.....	17
1.1.2.2.Zarf Tümleci.....	18
1.1.2.3.Dolaylı Tümleş.....	18
1.1.3. Cümle Dışı Öge.....	19
1.2. CÜMLE ÇEŞİTLERİ	19
1.2.1.Yüklemin Türüne Göre Cümleler	22

1.2.1.1.İsim Cümlesi.....	22
1.2.1.2.Fiil Cümlesi.....	22
1.2.2.Anlamlarına Göre Cümleler.....	23
1.2.2.1.Olumlu Cümle.....	23
1.2.2.2.Olumsuz Cümle.....	23
1.2.2.3.Soru Cümlesi.....	24
1.2.3.Yüklemine Yerine Göre Cümleler.....	24
1.2.3.1.Kurallı Cümle.....	24
1.2.3.2.Devrik Cümle.....	24
1.2.4.Yapılarına Göre Cümleler.....	24
1.2.4.1.Basit Cümle.....	25
1.2.4.2.İç İçe Birleşik Cümle.....	25
1.2.4.3.Sıralı Cümle.....	26
1.2.4.3.1.Bağımlı Sıralı Cümle.....	26
1.2.4.3.2.Bağımsız Sıralı Cümle.....	27
1.2.4.4.Bağlı Cümle.....	27
1.2.4.5.Eksilteli Cümle.....	28
1.2.4.6.Karmaşık Cümle.....	28

BÖLÜM II İNCELEME

1.SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHI.....	30
1.1.Cümlenin Öğeleri.....	33
1.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	49
1.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	51
2.AÇIK DENİZ.....	53
2.1. Cümlenin Öğeleri.....	54
2.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	62
2.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	63
3.ITRÎ.....	65
3.1.Cümlenin Öğeleri.....	66
3.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	75
3.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	76

4.BİR TEPEDEN	77
4.1.Cümlenin öğeleri.....	78
4.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	79
4.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	80
5.BİR BAŞKA TEPEDEN	80
5.1.Cümlenin Öğeleri.....	80
5.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	82
5.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	83
6.AKINCI	83
6.1.Cümlenin Öğeleri.....	84
6.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	87
6.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	87
7.MOHAÇ TÜRKÜSÜ	88
7.1.Cümlenin Öğeleri.....	89
7.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	94
7.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	95
8.SİSTE SÖYLENİŞ	95
8.1.Cümlenin Öğeleri.....	96
8.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	100
8.3.Tablo 2: Cümlenin Çeşitleri.....	101
9. İSTABUL FETHİNİ GÖREN ÜSKÜDAR	101
9.1.Cümlenin Öğeleri.....	102
9.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	106
9.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	107
10.HAYAL ŞEHİR	107
10.1.Cümlenin Öğeleri.....	108
10.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	113
10.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	113
11.ZİYARET	114
11.1.Cümlenin Öğeleri.....	115
11.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	118
11.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	119
12.ATİK-VALDE'DEN İNEN SOKAKTA	119
12.1.Cümlenin Öğeleri.....	120

12.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	124
12.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	125
13.ÜSKÜDAR'IN DOST IŞIKLARI.....	125
13.1.Cümlelerin Ögeleri.....	126
13.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	129
13.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	129
14.HAYAL BESTE.....	130
14.1.Cümlelerin Ögeleri.....	131
14.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	134
14.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	134
15. ESKİ MUSİKİ.....	135
15.1.Cümlelerin Ögeleri.....	135
15.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	140
15.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	141
16.O RÜZGAR.....	142
16.1.Cümlelerin Ögeleri.....	142
16.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	145
16.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	145
17.MEVSİMLER.....	146
17.1.Cümlelerin Ögeleri.....	146
17.2.Cümlelerin Ögeleri: Tablo.1.....	149
17.3.Cümle Çeşitleri: Tablo.2.....	149
18.KAR MUSİKİLERİ.....	149
18.1.Cümlelerin Ögeleri.....	150
18.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	153
18.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	153
19.KOCA MUSTÂPAŞA.....	154
19.1.Cümlelerin Ögeleri.....	156
19.1.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	173
19.2.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	175
20. GECE.....	177
20.1.Cümlelerin Ögeleri.....	177
20.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	179
20.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	180

21.AKŞAM MUSİKİSİ	180
21.1.Cümlenin Öğeleri.....	181
21.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	183
21.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	184
22. İSTİNYE	184
22.1.Cümlenin Öğeleri.....	185
22.2.Tablo 1: Cümlenin öğeleri.....	187
22.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	187
23.EYLÜL SONU	187
23.1.Cümlenin Öğeleri.....	188
23.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	191
23.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	191
24.FENERBAHÇE	192
24.1.Cümlenin Öğeleri.....	192
24.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	195
24.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	196
25. MALTEPE	196
25.1.Cümlenin Öğeleri.....	197
25.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	200
25.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	200
26.BEDRİ'YE MISRÂLAR	201
26.1.Cümlenin Öğeleri.....	201
26.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	204
26.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	204
27.KARNAVAL VE DÖNÜŞ	204
27.1.Cümlenin Öğeleri.....	205
27.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	210
27.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	211
28.İSTANBUL UFUKTAYDI	212
28.1.Cümlenin Öğeleri.....	213
28.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri.....	216
28.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	216
29. MİHRİYÂR	217
29.1.Cümlenin Öğeleri.....	217

29.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	220
29.3.Tablo 2: Cümlenin Ögeleri.....	220
30. İSTANBUL’UN O YERLERİ.....	221
30.1.Cümlenin Ögeleri.....	221
30.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	224
30.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	224
31.OK.....	225
31.1.Cümlenin Ögeleri.....	226
31.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	229
31.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	230
32. KAYBOLAN ŞEHİR.....	230
32.1.Cümlenin Ögeleri.....	231
32.2.Tablo 1:Cümlenin Ögeleri.....	235
32.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	236
33.1918.....	236
33.1.Cümlenin Ögeleri.....	237
33.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	240
33.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	240
34.YOL DÜŞÜNCESİ.....	241
34.1.Cümlenin Ögeleri.....	242
34.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	247
34.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	248
35. SONBAHAR.....	249
35.1.Cümlenin Ögeleri.....	249
35.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	254
35.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	254
36.DÜŞÜNCE.....	256
36.1.Cümlenin Ögeleri.....	256
36.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	260
36.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	261
37.SESSİZ GEMİ.....	262
37.1.Cümlenin Ögeleri.....	262
37.2.Tablo 1:Cümlenin Ögeleri.....	265
37.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	266

38.RİNDLERİN HAYATI	266
38.1.Cümlenin Ögeleri.....	267
38.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	269
38.3.Tabl 2: Cümle Çeşitleri.....	269
39. RİNDLERİN AKŞAMI	269
39.1.Cümlenin Ögeleri.....	270
39.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri	272
39.3.Tablo 2: Cümlenin Ögeleri.....	272
40.RİNDLERİN ÖLÜMÜ	273
40.1.Cümlenin Ögeleri.....	273
40.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	275
40.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	276
41.UFUKLAR	276
41.1.Cümlenin Ögeleri.....	277
41.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	282
41.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	283
42. DENİZ TÜRKÜSÜ	284
42.1.Cümlenin Ögeleri.....	285
42.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	291
42.3.Tablo2: Cümle Çeşitleri.....	291
43.UÇUŞ	293
43.1.Cümlenin Ögeleri.....	293
43.2.Tablo 1 :Cümlenin Ögeleri.....	297
43.3.Tablo2: Cümle Çeşitleri.....	297
44.GEZİNTİ	298
44.1.Cümlenin Ögeleri.....	298
44.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	302
44.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	303
45.MODA'DA MAYIS	303
45.1.Cümlenin Ögeleri.....	304
45.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	306
45.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	307
46.GEÇİŞ	307
46.1.Cümlenin Ögeleri.....	308

46.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	312
46.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	313
47.DÜŞÜNÜŞ.....	314
47.1.Cümlelerin Ögeleri.....	314
47.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	317
47.2.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	317
48. DUYUŞ VE DÜŞÜNÜŞ.....	318
48.1.Cümlelerin Ögeleri.....	318
48.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	321
48.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	321
49. O TARAF.....	322
49.1.Cümlelerin Ögeleri.....	323
49.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	327
49.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	327
50.BİR DOSTA MISRALAR.....	328
50.1.Cümlelerin Ögeleri.....	328
50.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	331
50.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	331
51.BİR YILDIZ AKTI.....	332
51.1.Cümlelerin Ögeleri.....	332
51.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	335
51.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	336
52.GURBET.....	336
52.1.Cümlelerin Ögeleri.....	337
52.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	339
52.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	340
53. HÜZÜN VE HATIRA.....	340
53.1.Cümlelerin Ögeleri.....	340
53.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	342
53.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	342
54.GECE BESTESİ.....	342
54.1.Cümlelerin Ögeleri.....	343
54.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	347
54.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	348

55.MÂVERÂDA SÖYLENİŞ	349
55.1.Cümlelerin Ögeleri.....	349
55.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	351
55.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	351
56.MEHLİKA SULTAN	352
56.1.Cümlelerin Ögeleri.....	353
56.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	360
56.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	361
57. VUSLAT	362
57.1.Cümlelerin Ögeleri.....	363
57.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	372
57.3.Tablo 2: Cümlelerin Çeşitleri.....	374
58.TELÂKİ	375
58.1.Cümlelerin Ögeleri.....	375
58.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	378
58.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	378
59.SES	379
59.1.Cümlelerin Ögeleri.....	380
59.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	386
59.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	387
60.DENİZ	388
60.1.Cümlelerin Ögeleri.....	389
60.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	394
60.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	394
61.ERENKÖYÜN'NDE BAHAR	395
61.1.Cümlelerin Ögeleri.....	396
61.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	400
61.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	400
62.BAHÇELERDEN UZAK	401
62.1.Cümlelerin Ögeleri.....	401
62.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	404
62.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	404
63.GEÇMİŞ YAZ	405
63.1.Cümlelerin Ögeleri.....	405

63.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	407
63.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	407
64. HATIRLATAN.....	408
64.1.Cümlelerin Ögeleri.....	408
64.3.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	411
64.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	411
65.ESKİ MEKTUP.....	411
65.1.Cümlelerin Ögeleri.....	412
65.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	414
65.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	414
66.AŞK HİKAYESİ.....	415
66.1.Cümlelerin Ögeleri.....	415
66.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	419
66.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	420
67.VİRANBAĞ.....	421
67.1.Cümlelerin Ögeleri.....	421
67.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	425
67.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	426
68. GÜFTESİZ BESTE.....	426
68.1.Cümlelerin Ögeleri.....	427
68.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	430
68.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	430
69.NAZAR.....	430
69.1.Cümlelerin Ögeleri.....	432
69.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	440
69.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	441
70. ÖZLEYEN.....	442
70.1.Cümlelerin Ögeleri.....	442
70.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	445
70.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	446
71. RİC'AT.....	446
71.1.Cümlelerin Ögeleri.....	447
71.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	450
71.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	450

72. ÇİN KÂSESİ	451
72.1.Cümlelerin Ögeleri.....	452
72.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	454
72.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	455
73.BERGAMA HEYKELTIRAŞLARI	455
73.1.Cümlelerin Ögeleri.....	455
73.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	458
73.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	458
74.ENDÜLÜSTE RAKS	458
74.1.Cümlelerin Ögeleri.....	459
74.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	464
74.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	465
75.ALTOR ŞEHRİNDE	465
75.1.Cümlelerin Ögeleri.....	466
75.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	468
75.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	469
76.ESKİ PARİS	469
76.1.Cümlelerin Ögeleri.....	470
76.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	474
76.3.Tablo 2: Cümlelerin Çeşitleri.....	475
77.BÜYÜ ŞİİR	475
77.1.Cümlelerin Ögeleri.....	476
77.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	478
77.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	479
78.SİCİLYA KIZLARI	479
78.1.Cümlelerin Ögeleri.....	480
78.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	483
78.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	483
79.CİNLER	484
79.1.Cümlelerin Ögeleri.....	485
79.2.Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri.....	489
79.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	489
80.HAYALİ SÖYLENİŞ	490
80.1.Cümlelerin Ögeleri.....	490

80.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	493
80.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	493
81.MADRİD'DE KAHVEHANE.....	494
81.1.Cümlenin Ögeleri.....	494
81.2.Tablo 1: Cümlenin Ögeleri.....	497
81.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri.....	497
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	498
SÖZLÜK.....	503
KAYNAKÇA.....	511

GİRİŞ

Bir toplumu ayakta tutan ögeler; dil, din, tarih, kültür, gelenek ve görenektir. Fakat toplumların yaşamlarını sürdürebilmelerinde dilin ayrı bir önemi vardır.

Dilini kaybeden toplumlar yok olmaya mahkûmdurlar. Dil, milleti birleştiren bireyler arasında birleştirici bir rol üstlenir.

Şiir; dil, biçim ve anlam üzerine kurulur. Şiir, bir dil işidir; fakat şiir sadece sözcüklerin yan yana getirilmesiyle oluşmaz.

Goethe: “ Gerçekte büyük bir şair kendi dilini büyük bir dil yapan şairdir” der.

Yahya Kemal’i de büyük bir şair yapan en önemli unsur şiirlerinde kullandığı dildir.

Yahya Kemal’e göre, şiirin konusunu duygular, malzemesini de dil oluşturur. Şiir fikirlerle değil kelimeler ile yazılır. Bundan dolayı Yahya Kemal, şiirde mükemmeliyete çok önem vermiş, her ögeyi yerli yerinde kullanmaya özen göstermiştir.

Yahya Kemal: “ Bu dil ağızımda annemin sütüdür” diyerek Türkçeye kudretli bir söyleyiş kazandırmıştır.

Hayatı boyunca dil arayışı içinde olan Yahya Kemal, önce dilini bulmuş, daha sonra şiir yazmıştır.

Yahya Kemal, her kelime üzerinde adeta bir kuyumcu titizliği ile durmuştur. Bu yüzden kolay yazan bir şair değildir. “Rindlerin Ölümü” adlı şiirindeki **serin serviler** tamlaması için tam sekiz yıl beklemiştir. Rindlerin Hayatı, Rindlerin Akşamı, Rindlerin Ölümü üçlemesini tam yirmi beş yılda yazmıştır. Açık Deniz şiirini on beş yılda, Selimnâme adlı şiirini otuz dokuz yılda tamamlamıştır.

Şiir incelemesi yapılırken sadece anlamı dikkate alırsak bu eksik bir inceleme olur. Şiirlerin yorumlanmasında cümlenin ögeleri ve cümle çeşitlerinin üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmalıdır. Şairin kullandığı her öge ve her cümle çeşidi şiirin anlaşılması ve yorumlanmasında büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

1.YAHYA KEMAL'İN HAYATI

Türk Edebiyatı'nın en güçlü yazar ve şairlerinden biri olan Yahya Kemal 2 Aralık 1884'te Üsküp'te doğdu. Asıl adı "Mehmed Agah"tır. Babası, adliye memurluğu ve bir ara da Üsküp Belediye Reisliği yapmış olan İbrahim Naci Bey'dir. Annesi ise, divan şiirinin son üstatlarından biri olan Leskofçalı Galip Bey'in yeğeni Nakiye Hanım'dır.

Baba ve anne tarafından, her ikisinin de cedleri Sultan III. Mustafa'nın sancak beylerinden Şehsuvar Paşa'ya kadar dayanır. Zaten Yahya Kemal'in Beyatlı soyadı da buradan gelmektedir.¹

Yahya Kemal küçük yaştan itibaren okumayı ve yazmayı seven biridir. Küçük yaştaki bu okuma ve yazma şevki onun ilerde büyük bir şair olacağına aslında açık kanıttır. İlk şiirini daha beş yaşında iken bir sünnet düğününde gördüğü Redife Hanım adındaki bir genç kıza yazdı.

Yahya Kemal ilk başta Üsküp'te bulunan "Yeni Mekteb"e gitti. İlk hocası Gani Efendi'dir. Ancak buradaki öğrenciliği başarılı geçmeyince Üsküp'te yeni açılan Mekteb-i Edebe'e kaydedildi. Buradan 1895'te ayrılarak Üsküp İdadisi'ne kaydoldu. Buraya iki sene devam ettikten sonra 1897'de Selanik'e ailece taşındıkları için kaydını Selanik İdadisi'ne aldırarak bir süre de burada eğitim gördü.

Annesinin ölmesi ve babasının yeniden evlenmesi üzerine tekrar Üsküb'e döndüler. Ve tekrar Üsküp'te okumak zorunda kaldı. 1900 senesinde aile içindeki huzursuzluklar ve üvey anne yüzünden Yahya Kemal tekrar Üsküp İdadisi'ne, daha sonra yatılı olarak Selanik İdadisi'ne girdi. Böylece Yahya Kemal, çeşitli nedenlerden dolayı Selanik İdadisi İle Üsküp İdadisi arasında mekik dokudu. Küçük yaşta annesini kaybetmesi ve babasının yeniden evlenmesi Yahya Kemal üzerinde derin izler bıraktı. Bu hadiselerden sonra Yahya Kemal bir türlü eski haline dönemedi, bundan dolayı eğitimini İstanbul'da tamamlamasına karar verildi. İdadi tahsilini İstanbul-Vefa İdadisi'nde tamamladı.

Bu sırada annesinin akrabalarından Abdurrahman Paşazâde **İbrahim Bey**'in Sarıyer'de oturduğu konakta misafir kalmış, bu evin selâmlığına her hafta **Hacı Arif**

¹ Osman Nuri EKİZ, Müslim ERGÜL, v.b, 100 Büyük Edip Büyük Şair Yahya Kemal Beyatlı, Toker yayınları, İstanbul 1984, s.7.

Bey'in riyaset ettiği saz toplantılarında bulunmuş bu seslerle kulakları dolan genç Yahya Kemal'in alaturka musikisinin zevkine ve inceliklerine nüfuz eden bir hayatı olmuştur. Yahyâ Kemal'in hayatındaki bir başka dönüm noktası da **Şekib Bey** isimli bir gencin Avrupa'ya dair müsahebeleriyle karşılaştığı zamandır. Bu Şekib Bey siyâsi fikirleri dolayısıyla Pâris'e firar etmiş sonra dönmüş, lâkin aynı sebeplerle ordudan ihraç edilmiş, ahlaklı seciyeli fakat fazla Avrupalaşmış bir şahsiyetti; iyi Fransızca bilmesi, telkin edici bir lisanla konuşarak, etrafındaki gençlere, Avrupa'yı mutlaka gidilmesi gereken, bir ışık âlemi gibi göstermesi, Yahyâ Kemal'in üzerinde ciddi bir tesir bırakmıştı. Esasen kendisinde de o devrin alafranga neslininin çocuklarını saran Paris sevdâsı vardı. İşte bu sebeplerle şâir henüz on sekiz yaşında iken her türlü tehlikeyi göze alarak, ailesinden izinsiz Pâris'e gitti²

Yahya Kemal, fikir ve sanat başkenti olan Paris'te dokuz yıl kaldı. Üsküp, Yahya Kemal için ne kadar önemli ise Paris de Yahya Kemal için o kadar önemli olmuştur. Yahya Kemal'in hayatına, sanatına yön vermesinde Paris'in ayrı bir yeri vardır.

Yahya Kemal, Paris'te Rıza Bey, Dr. Abdullah Cevdet, Samipaşazâde Sezâî, Hoca Kadri Efendi, Abdülhalim Memduh, Hüseyin Siret gibi Genç Türklerle tanıştı. Ancak daha sonraki yıllarda gerek babasından aldığı aylık yüz frangı kaybetmemek, gerekse zamanla değişen düşünceleri sebebiyle Jön-Türklerden uzak durdu. Fransızcasını ilerletmek için bir süre College de Meaux'a devam etti. Ardından da Mülkiye Mektebinin Dış Münasebetler Bölümüne kaydoldu.³

Yahya Kemal, Paris'te siyasi faaliyetlerden uzak durarak, buradaki olanaklardan iyi bir şekilde faydalanarak kendisini çok iyi yetiştirdi.

Yahya Kemal'in en büyük şansı; o zaman Fransa'nın en ünlü tarihçisi sayılan *Albert Sorel* başta olmak üzere *Albert Vandale* ve *Emile Bourgeois* gibi değerli tarihçilerin, ayrıca da Beyatlı'ya göre o tarihlerde belki de dünyanın en büyük uluslararası hukuk bilgini olan *Louis Renault*'un bu bölümde ders vermesidir.⁴

Yahya Kemal'deki tarih bilincinin yeniden şekillenmesinde bu tarihçilerin çok büyük etkisi oldu.

² Nihat Sami BANARLI, Resimli Türk Edebiyatı Târîhi, c.II, M.E.B yayınları, İstanbul 2004, s.1169.

³ İsmail ÇETİŞLİ, II.Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı, Akçağ yayınları, Ankara 2007, s.277.

⁴ Sermet Sami UYSAL Her Yönüyle Yahya Kemal, Toroslu kitaplığı, İstanbul 2004, s.22.

1903-1912 yıllarında Paris, başka bir aydınlık içindeydi. Yepyeni fikirler tartışılıyor, şiir ve sanat deneyişleri yapılıyordu. Baudelire, Verlaine, Mallarme, J.M. de Heredia, Leconte de Lisle gibi simbolist ve parnasyenlerin etkileri sürüp giderken Jean Moreas, Romantizm akımının, Charles Maurras ise Nea-klâsik çağın temellerini atıyorlardı.⁵

Bu yazarların ve akımların sayesinde, kendisine yeni bir dil arayışı içinde olan Yahya Kemal, yepyeni bir dile kavuşmuş oldu.

Yahya Kemal, Paris'te kazandığı geniş edebiyat ve şiir bilgisi, köklü tarih zevki ve kültürü ile 1912 yılında İstanbul'a döndü.

İstanbul'da Darüşşafaka'da edebiyat ve tarih öğretmenliği yapan (1913) Yahya Kemal, Medretü'l-Vaazin'de de uygarlık tarihi dersleri verdi (1914). Daha sonra Darülfünun'da uygarlık tarihi, batı edebiyatı tarihi ve Türk edebiyatı tarihi derslerinde "müderris" olarak görev aldı (1916-1919), Mütareke'den sonra **Ati, İleri, Tevhid-i Efkar, Hakimiyet-i Milliye** gazetelerinde ve arkadaşlarıyla çıkardığı **Dergah** dergisinde Milli Mücadele'yi destekleyen yazılar yazdı. Barış antlaşması için Lozan'a giden heyette danışman olarak yer aldı (1922) daha sonra Urfa milletvekili oldu(1923).

Cumhuriyet'in ilanından sonra Varşova (1926) ve Madrit'te (1929) orta elçi olarak görev yapan Yahya Kemal, Madrit'teyken Lizbon elçiliğini de yürüttü(1931). Daha sonra Yozgat (1934-35), Tekirdağ (1935-43) ve İstanbul /1943-46) milletvekili seçilmiş, halkevleri sanat danışmanlığı yaptı ve Pakistan Büyükelçisi iken emekli oldu. (1949).⁶

Yahya Kemal hiç evlenmedi, ömrünün son yıllarını Park Otel'de geçirdi. Yahya Kemal yakalandığı bağırsak kanamasının tedavisi için (1957) de Paris'e gitti. Burada bir süre tedavi olduktan sonra İstanbul'a döndü. Fakat hastalığı sık sık nüksetti ve 1 Kasım 1958 tarihinde Cerrahpaşa Hastanesinde hayatını kaybetti.

1.1.YAHYA KEMAL'İN SANATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Yahya Kemal, şiirleri, nesirleri, sohbetleri, makaleleri, edebiyat ile ilgili görüşleri ile yirminci yüzyıl Türk edebiyatına damgasını vurmuş büyük bir şahsiyettir.

⁵ Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, c.III, Türk Edebiyat Vakfı yayınları, İstanbul 2002, s.492.

⁶ Ahmet OKTAY, Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 1993, s.410.

Yahya Kemal'in yetişmesinde "akıncı cedleri" düşündüren, Osmanlı Devletinin toprağı olan Üsküp'ün etkisi çok fazladır. Üsküp'teki Türk-Müslüman hayatının doğal, tarihî, kültürel ikliminin de tesiri büyük olmuştur. Bunu, "Açık Deniz" şiirinde şu şekilde dile getirmektedir:

**"Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduğum."**

diye başlayan şair,

"Duydum, akıncı cedlerimin ihtirâsını"

diyerek akıncı cedlerinin ihtirasını küçük yaşta kendisinin de duyduğunu belirtmektedir. Bir zamanlar Osmanlı toprağı iken, daha sonra bu toprakların elden çıkması Yahya Kemal'i derinden üzmüştür. Bunu da "Kaybolan Şehir" şiirinde:

**"Üsküp ki Yıldırım Beyazıd Han diyârıdır,
Evlâd-ı Fatihâna onun yadigârıdır."**

diye başlayan şair,

**"Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin
Üsküp bizim değil? Bunu duydum, için için."**

bu şekilde dile getirmiştir.

Yahya Kemal'in yetişmesinde annesinin rolü çok büyük olmuştur. İlk dinî ve millî telkinleri annesinden almıştır. Yahya Kemal, "Hatıralar"ında bunu şu şekilde anlatır:

"Lakin benim hem dinî hem millî terbiyem üzerinde daha şiddetle müessir olan, annemdir. Annem, çok Müslüman bir kadındı. **Muhammediye** okur, bana **Kur'an** öğretirdi.

Muhammediyeye'den bizzat **Yazıcızâde Mehmed Efendi'nin** hazin bir makamla söylediğini zannettiğim bir ilâhiyi çok severdim:

Eğer Rûm'un revânında görürsem ben dilârâyı

Revânınâ revan îdem Semerkan'î Buhârâ'yı

mısrâlarında coğrafyaya âit şehirlerden, ülkelerden ziyâde başka bir âleme, belki de âhirete âit bir yerler görür gibi olurdum. Annemin sesi ile birlikte bu ilâhî ben de hem hazin hem rûhanî duygular uyandırırđı.

Annem **Yazıcızâde**'yi, sabah namazlarını kıldıktan sonra okurdu. Beyaz başörtüsü ile elindeki kitaba îmanla eğilişini hâlâ görür gibiyim.

Annem, **Yunus Emre**'nin ilâhilerini de söylerdi:

Şol cennetin ırmakları

Akar Allah deyû deyû

İlahisini de bana öğretmişti. Bu ilâhiyi makamla bilir ve söylerdim.⁷

Ayrıca hayatında bu denli büyük önemi olan annesini küçük yaşta kaybetmesi, Yahya Kemal'in üzerinde onarılmaz derin yaralar açmıştır. "Ufuklar" adlı şiirinde bu üzüntüsünü, acısını şu şekilde dile getirmektedir:

**"Annemin na'sını gördümdü;
Bakıyorken bana sâbit ve donuk gözlerle,
Acıdan çıldıracaktım.
Aradan elli dokuz yıl geçti.
Âh o sabit bakış el'an yaradır kalbimde.
O yaşarken o semâvî, o gülümser gözler
Ne kadar engin ufuklardı bana;
Teneşir tahtası üstünde o gün,
Bakmaz olmuşlar artık bu bizim dünyaya"**

Yahya Kemal, Hatıralar'ında şiire aşkla başladığını söyler. Bir sünnet düğününde genç, güzel olan **Redife Hanım**'ı görür ve aşık olur. Bunu da şöyle dile getirir.

⁷ Nihad Sami BAHARLI, Yahya Kemal'in Hatıraları, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 199, s.24-25.

O düğün bitince derin bir melâl içinde kalmıştım. Hep onu düşünüyordum. İlk şiirim olan bir türkü güftesini, ekseriya Üsküp türkülerinde gördüğüm vezinle, onunçün karalamağa başladım.⁸

Yahya Kemal İstanbul'a geldikten sonra Tevfik Fikret'in, Cenap Şahabettin'in şiirleri tanır. Bundan dolayı Yahya Kemal'in ilk şiirlerinde Servet-i Fünûn şiirinin etkileri vardır. İlk şiirlerini **İrtika**, **Mâlumat** dergilerinde yayınlamıştır.

Yahya Kemal'in Paris yılları, sanat ve düşünce hayatının şekillenmesinde son derece önemlidir. Yahya Kemal'de tarih bilincinin oluşmasında Mülkiye Mektebinin Dış Münasebetler Bölümünde bulunan Albert Sorel, Alber Vandal gibi tarihçilerden aldığı derler çok önemli olmuştur.

Bir taraftan dikkatini tarihe çeviren Yahya Kemal, diğer taraftan da dikkatini şiire çevirdi.

Fransa'da şiir, Yahyâ Kemal'i "Parnesse'cı şâirlerin mükemmel manzumeleri ve Symbolisme'in derûnî mûsikîsi ile karşıladı. San'at için san'at anlayışının altın devrini yaşadığı bu çağlarda Fransa'da mâzinin, san'atkâr ruhlarını aydınlatan büyük meş'alesi, yine eski Yunan şiiri idi. Yahyâ Kemal'in Fransız şiirinde ilk dikkat ettiği hadise, Fransız şâirlerinin daha **Ronsard**'dan, **Due Bellay**'den başlayarak **Andre Chenier**'ye ve **Chenier**'den en yeni sembolist şâirlere kadar, eski Yunan mısralarını Fransızca bir mısra haline getirmek için giriştikleri ve başardıkları târihî faaliyet oldu. Şâir meselâ **Leconte de Lisle**'in Yunan şâiri **Theocrite**'den doğrudan doğruya tercüme ettiği bir "**İdyll**"i veya "**eglugue**" u dikkatle okuyor, sonra aynı şiirin yine meselâ bir **A. Chenier** veya bir **Jose Marie de Heredia** tarafından nasıl Fransızca bir mısra haline getirildiğini inceliyordu. Bu derin dikkatlerden doğan bir arzu ve anlayışla bir aralık Yahyâ Kemal'de "Türk şiirini ve Türk zevkini, asırlardan beri almış olduğumuz Arap ve Acem tesirlerinden uzaklaştırarak doğrudan doğruya Yunan ve Lâtin edebî terbiyesine bağlamak" meylî uyandı. Bu temayül, san'atkârı, aynı mısraların Türkçedeki "ifade sırlarını bulmak" gibi bir mesaiye sürükledi. Bu yolda, şâirin mesaisine ışık veren diğer mühim bir cümlede **Stephane Mallarme**'nin söylediği "**bir mısra kelimelerin yan yana dizilmesinden vücuda gelir**" sözüydü. Bu cümlede, Yahyâ Kemal'in zihnindeki eski şiir anlayışının tamamıyla sarsmıştı. Eski anlayışa göre "şâir bir

⁸ Nihat Sami BANARLI, a.g.e., .s.66.

mevzuu, bir fikri, bir hayâli, bir hissi pürüzsüz ve selis bir ifade ile söylerse, işini görmüş, yani mısraı söylemiş sayılırdı. Halbuki bu ikinci telâkkide lisan pürüzsüzlüğü, selâset ve belâğatin bütün kaideleri şiirin söylenmesine kifayet etmiyordu. “**Şiir, “ritm”in lisan haline gelmesi**, yani söyleyişin bir “**musikî cümlesi**” olabilmek sırrına ulaşmasıydı.⁹

Yahya Kemal’in şiirde mükemmeliyete ulaşmasında Paris’teki edebi çevre çok büyük bir etkiye sahip olmuştur.

Eski Yunan ve Latin tarzında yazan klasik bir sanatkâr olan Heredia’nın şiirleri Yahya Kemal’e daima mısra-i bercesteyi hatırlatır. Bu duygularla divan şiirine eğilir. Naili Kadim ve Şeyhülislâm Yahya’nın divanlarını okur, hafızasına nakşeder. Divan şairlerimizin işleye işleye kullandıkları birçok kelimeleri Türkçeleştirdiklerini düşünerek “ İşte asıl Türkçe budur” der.¹⁰

Yahya Kemal eski şiirden aldığı bu zevk ile “Ok” şiirini dışındaki bütün şiirlerini aruz vezniyle yazmıştır. Aruzu büyük bir başarı ile Türkçe şiirlere uygulamıştır.

Yahya Kemal, İstanbul’a döndükten sonra Yakup Kadri ile Nev-Yunanîlik adı verilen bir hareketi oluşturmaya çalışmışlardır. Fakat bu hareket çok uzun sürmemiştir.

Yahya Kemal, “*Mısra benim namusumdur*” diyecek kadar mükemmellik endişesi yüzünden şiirlerini ömrünün sonuna kadar kitaplaştırmaz. Şiirleri üzerinde durmadan çalışır. Öyle ki “*Açık Deniz*” isimli şiirini on beş yılda tamamlarken “*Selimnâme*” adlı şiirini 1917’de başlayıp 1956’da bitirir. Ömrünün son yıllarında bu konuda ciddi çalışmalarda bulunmuş; şiirlerinin hangisinin hangi kitapta ve hangi sırada yer alacağını belirlemiş; hatta kullanılacak kağıdı bile tespit etmiş, ama şiirlerini hayatında kitap hâlinde yayımlandığını görmek kendisine nasip olmamıştır. Bu sebeple Yahya Kemal’in eserleri, ölümünden sonra Nihat Sami Banarlı’nın öncülüğünde kurulan Yahya Kemal Enstitüsü tarafından *Yahya Kemal Külliyyatı* adı altında 13 cilt olarak yayımlanmıştır.¹¹

⁹ Nihat Sami BANARLI, a.g.e., s.1174-1175.

¹⁰ Osman Nuri EKİZ, Müslim ERGÜL, Vahap KABAHASANOĞLU, Zekeriya NİKBAY, Yalçın Toker, Atilla Yayım, a.g.e., s.21.

¹¹ İsmail ÇETİŞLİ, II.Meşrutiyet Dönemi Türk edebiyatı, Akçağ yayınları, Ankara 2007, s.285.

1.2.YAHYA KEMAL'İN ESERLERİ

ŞİİRLERİ:

1. Kendi Gök Kubbemiz

Bu kitap, Kendi Gök Kubbemiz, Yol Düşüncesi ve Vuslat olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde milliyetimiz ve bu milliyete dahil olan din, tarih, musiki, kahramanlık, mimari, gibi temaları konu alan şiirler vardır. İkinci bölümde, rindlik, ölüm, sonsuzluk, fanilik, ufuk temaları çerçevesinde felsefi duyuş ve düşünüş şiirleri vardır. Üçüncü bölümde ise, aşk ve özlem ve egzotik şiirleri vardır.¹²

2. Eski Şiirin Rüzgârıyla

Bu kitap, Selimname, Gazeller, Musammatlar, Şarkılar, İthaf, Kıt'alar-Beyitler olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Bu kitapta, Yahya Kemal'in divan şiirimizin dil, şekil ve söyleyiş özelliklerine bağlı kalarak Osmanlı Türkçesi ile yazdığı klasik şiirleri bulunmaktadır. Dil bakımından bu kitap da Selimname ve İstanbul'u Fetheden Yeniçeri'ye Gazel şiirlerinde olduğu gibi kendi dönemlerinin diliyle yazılmıştır.¹³

3. Rubâîler

Bu kitapta, felsefî ve tasavvufî düşünceleri dört mısralık küçük şiir kalıpları içinde ifade etmeye dayanan rubai tarzında şiirler bulunmaktadır. Kitapta, kırk bir adet rubâî bulunmaktadır. Bu rubailerin çoğu farklı şahsiyetlere ithaf olunmuştur.¹⁴

4. Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş

Yahya Kemal kendi rubailerinin yanında rubâî tarzının üstadı sayılan Ömer Hayyam'ın rubâîlerini de Türkçe söylemiştir. Kitapta, elli dört adet rubâî bulunmaktadır.¹⁵

5. Bitmemiş Şiirler

Bu kitap, Malazgird, Yol ve Gece, Tercüme ve Nazireler, İthaf ve Mizahlar, Beyitler ve Mısralar ve Servet-i Fünûn Tarzı Şiirler olmak üzere altı bölümden

¹² Yahya KEMAL, Kendi Gök Kubbemiz, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 2008.

¹³ Yahya KEMAL, Eski Şiirin Rüzgârıyla, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1985.

¹⁴ Yahya KEMAL, Rubâîler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1963.

¹⁵ Yahya KEMAL, Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1963.

oluşmaktadır. Kitapta, Yahya Kemal'in üzerinde çalıştığı fakat bitiremediği şiirlerin dışında gençlik döneminde yazdığı şiirler de bulunmaktadır.¹⁶

NESİRLERİ:

1. Aziz İstanbul

Bu kitap, Yahya Kemal'in 1913'den 1954'e kadar geçen 41 yıl içinde, İstanbul ve İstanbul'a dair yazdığı yazıları; verdiği konferansları bir araya toplayan kitaptır.

Kitaba isim olan **Aziz İstanbul** adı şâirin **Bir Başka Tepeden** şiirindeki:

Sana dün bir tepeden baktım azîz İstanbul!
Görmedim, gezmediğim, sevmediğim hiç bir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre değer.

mısrarlarından bu adını almıştır.

Yahya Kemal'in hayatında İstanbul'un önemi çok büyüktür. Büyük bir zaferden sonra kazanılan İstanbul'un, tarihî olarak da önemi çok fazladır. Bunun bilincinde olan Yahya Kemal, bu kitapta her yönüyle İstanbul'u anlatmaktadır.¹⁷

2. Eğil Dağlar

Bu kitap, Yahya Kemal'in İstiklâl Harbi yıllarında yazdığı Millî Mücadele yazılarının toplandığı kitaptır.¹⁸

3. Siyasî ve Edebî Portreler

Bu kitapta, Yahya Kemal'in yakından tanıdığı, yaşadığı dönemin edebiyat ve siyaset dünyasında mühim yerleri olmuş yirmi Türk büyüğü hakkında yazdığı portreler bulunmaktadır. Bu kişiler şunlardır: Abdülhak Hamit, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Süleyman Nazif, Halide Edip Hanım, Yakup Kadri, Refik Halid, Ruşen Eşref gibi edebiyatçılarla; Ahmed Naim Bey, Enver Paşa, Murad Bey, Ali Kemal, Kıbrıslı-zâde

¹⁶ Yahya KEMAL, Bitmemiş Şiirler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1976.

¹⁷ Yahya KEMAL, Aziz İstanbul, M.E.B yayınları, İstanbul 1985.

¹⁸ Yahya KEMAL, Eğil Dağlar, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1966.

Tevfik, Doktor Nâzım, Bahaeddin Şakir, Yusuf Akçura , Şekib Bey, Cemal Paşa ve Cavid Bey gibi siyasetçi ve devlet adamlarıdır.¹⁹

4. Siyâsî Hikâyeler

Bu kitap, Yahya Kemal'in tarihi hikaye denemelerini ile bitmemiş hikaye ve roman çalışmalarını içermektedir. Siyâsî Hikâyelerin hemen hepsinde, Osmanlı târihinden alınmış bir saray çevresi anlatılır. Onun vak'aları, onun tipleri, onun şahısları üzerinde durulur. O devrin içtimâî hâdiselerine ışık tutulur.²⁰

5. Edebiyata Dair

Bu kitapta, edebiyat ile ilgili değişik konular hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Kitap, Şiir, Eski Edebiyat, Türkçeye Dair, Vezinler-Kafiyeler, Memleketten Bahseden Edebiyat, Tenkîd, Tiyatro, Mülâkat, Bitmemiş Makaleler, Elyazısıyla Edebiyâta Dâir bölümlerinden oluşmaktadır.²¹

6. Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hatıralarım

Bu kitapta Yahya Kemal'in çocukluğundan başlayarak olgunluk dönemine kadar olan hatıraları yer almaktadır. Kitap, Çocukluğum- Gençliğim, Edebî Hâtıralar, Siyâsî Hâtıralar, Jöntürkler'e Dâir bölümlerinden oluşmaktadır.²²

7. Tarih Muhasebeleri

Yahya Kemal tarihe nasıl bakılması ve olayların nasıl değerlendirilmesi bilincine varmış bir yazardır. Bu kitapta, Yahya Kemal, geniş tarih bilgisi ile birtakım uzak ve yakın tarihî olayların değerlendirmesini yapmaktadır.²³

8. Mektuplar-Makaleler

Bu kitapta, Yahya Kemal'in değişik zamanlarda kaleme aldığı mektupları, makaleleri, hatıra ve sohbetleri, konferans ve hitabeleri yer almaktadır.²⁴

¹⁹ Yahya KEMAL, Siyâsî ve Edebi Portreler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1976.

²⁰ Yahya KEMAL, Siyâsî Hikâyeler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1976.

²¹ Yahya KEMAL, Edebiyata Dair, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1971.

²² Yahya KEMAL, Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hatıralarım, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 2008.

²³ Yahya KEMAL, Tarih Muhasebeleri, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1975.

²⁴ Yahya KEMAL, Mektuplar ve Makaleler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1990.

BÖLÜM I

1. CÜMLE (TÜMCE)

Gramercilerimiz, cümle tanımını farklı şekillerde yapmışlardır.

Leyla Karahan, “Bir düşünceyi, bir duyguyu, birdurumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine *cümle* denir ”²⁵ şeklinde tanımlamaktadır.

Tahsin Banguoğlu, “Kendi kendine yeten bir yargı bir cümle sayılır”²⁶ demiştir.

Tahir Nejat Gencan, “Bir duyguyu, bir düşünceyi bir isteği, bir yargıyı, bir olayı anlatmak için kurulan sözcük dizisine *tümce* denir”²⁷ biçiminde ifade etmektedir.

M. Kaya Bilgegil, “İki unsur arasındaki olumlu veya olumsuz ilgili sözü dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde tam olarak haber veya dilek yoluyla ifade eden kelimeler dizisine cümle denir ”²⁸ şeklinde tarif etmektedir.

Muharrem Ergin, “Bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime gurubudur ”²⁹ der.

Tuncer Gülensoy, “Bir hüküm (yargı) bildirmek üzere tek basına kullanılan çekimli bir fiille veya çekimli bir fiille birlikte kullanılan kelimeler dizisine cümle denir ”³⁰ şeklinde açıklamaktadır.

Günay Karaağaç, “Bir yapma veya olmanın nitelendirildiği dil yapılarına cümle denir’ biçiminde tanımlanabilecek cümle, varlığın adı olan söz ve söz öbekleri yanında, varlıkta gerçekleşen değişimin adıdır”³¹ demiştir.

H.İbrahim Delice, “Bir yargıyı dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde oluş veya kılış bildiren çekimli bir fiile sonuna sonuna cevher fiili getirilen ve durum

²⁵Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara 2012, s.9.

²⁶Tansin BANGUOĞLU, Türkçenin Grameri, T.D.K. Yayınları, Ankara 1990, s.522.

²⁷Tahir Nejat GENCAN, Dilbilgisi, Ayraç Yayınevi, Ankara 2001, s.100.

²⁸M.Kaya BİLGEĞİL, Türkçe Dilbilgisi, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum 2009, s.15.

²⁹Muharrem ERGİN, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul 1998, s.398.

³⁰Tuncer GÜLENSOY, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara 2000, s.428.

³¹Günay KARAAĞAÇ, Türkçenin Dilbilgisi, Akçağ Yayınları, Ankara 2012, s.498.

bildiren bir isimle kullanılan kelimeler dizisine *cümle* denir³² şeklinde ifade etmektedir.

Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, “Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir hareketi, bir olayı, bir isteği tam birhüküm hâlinde ifade eden kelime veya kelime dizisine *cümle* denir³³ demişlerdir.

Bilal Aktan, “Bir düşünceyi, bir duyguyu, durumu ve olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine *cümle* denir³⁴ der.

Zeynep Korkmaz, “Bir fikri, bir duygu ve düşünceyi, bir oluş ve kılışı tam olarak bir yargı halinde anlatan kelime gurubudur³⁵ diye tanımlamaktadır.

Haydar Ediskun, “İçinde ya bir tek bağımsız yargı, ya da yeteri kadar yan yargıyla bir tek temel yargı bulunan kelime dizisidir³⁶ şeklinde açıklamaktadır.

Neşe Atabay, Sevgi Özel, Ayfer Çam, “Bir ya da bir çok sözcükten oluşan yargılı anlatım birimi *tümcedir*³⁷ demişlerdir.

Vecihe HATİPOĞLU, “Bir yargı bildirmek üzere tek başına kullanılan çekimli bir eyleme veya çekimli bir eylemle birlikte kullanılan sözcükler dizisine *tümce* denir³⁸ şeklinde tarif etmektedir.

Mehmet Hengirmen, “ Duygularımız ve düşüncelerimizi anlatan ve içinde yargı bulunan sözcük dizisine *cümle* denir³⁹ diye tanımlamaktadır.

Hikmet Dizdaroğlu, “ Tek ya da birden fazla yargıyı içeren; dilek, istek ve duyguları belirten dil birimidir⁴⁰ demiştir.

Yukarıdaki tanımlardan da görüldüğü gibi *cümle*; bir yargıyı, bir düşünceyi, bir duyguyu, bir dileği çekimli bir fiil veya ek fiille bildiren kelimeler dizisidir.

³² H.İbrahim DELİCE, Türkçe Sözdizimi, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2012, s.150.

³³ Mustafa ÖZKAN, Veysi SEVİNÇLİ, Türkiye Türkçesi Söz Dizimi, Akademik Kitaplar, İstanbul 2012, s.116.

³⁴ Bilal AKTAN, Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi, Gazi Kitabevi, Ankara 2009, s.83.

³⁵ Zeynep KORKMAZ, Gramer Terimleri Sözlüğü, T.D.K Yayınları, Ankara 2010, s.54.

³⁶ Haydar EDİSKUN, Türk Dilbilgisi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1992, s.323.

³⁷ Neşe ATABAY Sevgi ÖZEL, Ayfer ÇAM, Türkiye Türkçesinin Sözdizimi, T.D.K. Yayınları, Ankara 1981, s.17.

³⁸ Vecihe HATİPOĞLU, Türkçenin Sözdizimi, T.D.K. Yayınları, Ankara 1972, s.99.

³⁹ Mehmet HENGİRMEN, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara 2007, s.320.

⁴⁰ Hikmet DİZDAROĞLU, Tümce Bilgisi, T.D.K. Yayınları, Ankara 1974, s.10 .

Türk Dili grameri üzerinde bütün gramerciler ortak bir noktada bulunmadıkları için bu çalışmamızda sadece bir gramercinin metoduyla gitmeyerek her birinden ayrı ayrı faydalanmaya çalıştık. Vardığımız çıkarımlar sonucu şöyle bir metot belirledik.

1.1. CÜMLENİN ÖGELERİ:

Cümlede bir duyguyu, bir düşünceyi, bir hükmü tam olarak anlatabilmek için kullanılan kelimelerin cümle bilgisinde aldıkları adlardır.⁴¹

Cümlenin ögeleri temel ögeler ve yardımcı ögeler olmak üzere ikiye ayrılır: Yüklem ve özne temel öge; nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümleci de yardımcı ögelerdir. Bunlardan başka, dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı olan edat, bağlaç, ünlem ve ara sözler de cümle dışı ögeler olarak kabul edilir.

1.1.1. CÜMLENİN TEMEL ÖGELERİ:

Cümlenin temel ögeleri; yüklem ve öznedir.

1.1.1.1. Yüklem:

Eskilerin müsned diye tanımladığı fiil cümlelerinde yüklem için: *sav, predikat, yükletik, söylem, bildirici*, fiil; isim cümlelerinde yüklem için: *yüklem ismi, haber, predikat ismi, bildirici ismi, isim yüklemi, yüklem ismi* terimleri kullanılmıştır. Cümlenin kurucu ögesi olan yüklem, aynı zamanda özelliklerine göre cümlede bulunacak olan diğer unsurların da belirleyicidir.⁴²

Cümlede yargıyı üzerinde taşıyan öge, yüklemidir. Kılış, oluş ve durum yüklem tarafından karşılanır.⁴³

Metinden örnekler:

Suyu cennetten **akıtmış** bu güzel manzarada. (s.18-6)

Denizden ve dağdan gelen hüzne **kandık**. (s.17-7)

Ölüm **âsûde bir bahâr ülkesidir** bir rinde. (s.54-7)

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu.(s.25-1)

Şafaktan önce **uyandım**, bahâr **odamdaydı**. (s.59-1)

⁴¹ Zeynep KORKMAZ, a.g.e., s.55

⁴² H.İbrahim DELİCE, a.g.e., s.150-151.

⁴³ Leyla KARAHAN, a.g.e., s.14.

1.1.1.2. Özne:

Özne, yüklem bildirdiği anlamı tamamlayan, başka bir ifadeyle cümlede bildirilen hükmün meydana gelmesini sağlayan ögedir.⁴⁴

Cümlede özneyi bulmak için yükleme “*kim, kimler, ne, neler*” gibi sorular sorulur.

Bazı gramerciler özneyi çeşitli gruplara ayırmışlardır:

H.İbrahim Delice; dolaylı özne, pekiştirmeli özne, gizli özne, yaptırıcı özne, yapan özne olmak üzere beş gruba ayırmıştır.⁴⁵

Günay Karaağaç; durağan özne, etken özne, edilgen özne, bilinmez özne olmak üzere dörde grupta toplamıştır.⁴⁶

Bilal Aktan; gerçek özne, açıklayıcı özne, gizli özne, örtülü (mantıkça) özne, sözde özne, belirsiz özne, pekiştirmeli özne, ortak özne olmak üzere sekiz grupta ele almıştır.⁴⁷

Hikmet Dizdaroğlu; gerçek özne, sözde özne, örtülü özne, ortak özne, seslenmeli özne, açıklamalı özne, yinelenmiş özne, pekiştirilmiş özne, kalıplaşmış özne olmak üzere dokuza ayırmıştır.⁴⁸

Vecihe Hatiboğlu; birinci ve ikinci kişi özneler, üçüncü kişi özne, gerçek özne, sözde özne, örtülü özne, belirsiz özne, ortak özne, pekiştirmeli özne, bağlaçlı özne, açıklayıcıdan özne, seslenmeli özne, kayan özne, bildirme koşacıyla özne olmak üzere on üç grupta toplamıştır.⁴⁹

Özne teriminde birleşen bilginler konunun türlerinden söz ederken, *özne* için kullandıkları *yalın özne*, *gerçek özne* gibi adlandırmaları bir tarafa bırakacak olursak genellikle bir birlik gösterememişlerdir. Öznenin türleri değişik adlar altında verilmiş, bu alanda bir terim kargaşası doğmuştur.⁵⁰

⁴⁴ Mustafa ÖZKAN, Veysi SEVİNÇLİ, a.g.e., s.126.

⁴⁵ H.İbrahim DELİCE, a.g.e., s.155-157.

⁴⁶ Günay KARAAĞAÇ, a.g.e., s.505-507.

⁴⁷ Bilal AKTAN, a.g.e., s.91-101.

⁴⁸ Hikmet DİZDAROĞLU, a.g.e., s.39-46.

⁴⁹ Vecihe HATİPOĞLU, a.g.e., s.110-120.

⁵⁰ Hamza ZÜLFİKAR, “Özne Türleri ve Bunların Adlandırılması”, Türk Gramerinin Sorunları, T.D.K.Yayımları, Ankara 2011, s.43.

Bu nedenlerden dolayı kullanım sıklığı dikkate alınarak biz bu çalışmamızda gerçek özne ve gizli özneyi kabul ettik.

1.1.1.2.1. Gerçek Özne:

Yüklemi etken çatılı bir fiil veya bir isim olan cümlenin açıkça görünen öznesidir.⁵¹

Metinden örnekler:

Schiller bu karlı dağlara gelmişti genç iken.(s.96-1)

O kuş en kuytu bahçelerde öter. (s.68-1)

Her yerde var **hayâtı birer türlü nakleden**. (s.61-5)

Rûh ufuksuz yaşamaz. (s.55-1)

Güneş altın denizden alçalıyor. (s.35-1)

1.1.1.2.2. Gizli Özne:

Kılış ve oluşun gerçek sahibinin cümlede kurucu öge olarak açıkça yer almayıp yüklem kapsamındaki kişi ekinden çıkarılan öznedir.⁵²

Metinden örnekler:

Avunmak istemeyiz öyle bir teselliyle. (s.53-34)

Kanmadık gaşy eden bu mâviliğe. (s.35-13)

Dün Fenerbahçe’de gördüm. (s.34.1)

İftardan önce gittim Atik-Valde semtine. (S.19-1)

Çini bir kâsede bir Çin çayı içmekteydi. (s.92-1)

1.1.2. CÜMLENİN YARDIMCI ÖGELERİ:

Cümlenin yardımcı ögeleri; nesne, zarf tümleci ve dolaylı tümleçtir.

1.1.2.1. Nesne:

Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir. Nesne, sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur. Geçişli fiiller, nesneye

⁵¹ Bilal AKTAN, a.g.e., s.99.

⁵² Bilal AKTAN, a.g.e., s.99.

yönelerek onu etkiler. Nesne, geçişli fiil cümlelerinin zorunlu ögesidir. Yani geçişli fiilin gösterdiği hareketin *nesne* olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir.⁵³

Nesne, belirtili ve belirtisiz olmak üzere ikiye ayrılır.

1.1.2.1.1. Belirtili Nesne:

Geçişli eylemle kurulu tümcelerde *-i* durum takısı almış olan nesneye **belirtili nesne** denir.⁵⁴

Belirtili nesneyi cümlede bulmak için yükleme “*kimi, neyi, nereyi, neleri kimler*” gibi sorular sorulur.

Metinden örnekler:

Kanlıca'nın ihtiyarları bir bir hatırlamakta **geçen sonbaharları**. (s.33-1)

İnsan duyar **yerin dile gelmiş sükûtu**. (s.49-11)

Yollarda kalan **gözlerimin nurunu** yordum. (s.77-1)

Aşkın şeref diyârını gördümdü bir zaman. (s.41-1)

Suyu ürpertiyor çıkan rüzgâr. (s.35-10)

1.1.2.1.2. Belirtisiz Nesne:

Geçişli eylemle kurulu tümcelerde yalın durumundaki nesneye **belirtisiz nesne** denir.⁵⁵

Belirtisiz nesneyi cümlede bulmak için yükleme “*kim, ne*” gibi sorular sorulur.

Metinden örnekler:

Büyük İtrî'ye eskiler derler,

Bizim öz mûsikîmizin pîri. (s.9-1)

Görmedim **gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer**. (s.12-2)

Güneşin vehmi **saraylar** yaratır camlardan. (s.17-4)

Haz ve duyguyla Atik-Valde'de **bir gün** yaşadık. (s.18-12)

Duymaz bu anda taş gibi kalbinde **bir sızı**. (s.49-17)

⁵³ Leyla KARAHAN, a.g.e., s.25.

⁵⁴ Hikmet DİZDAROĞLU, a.g.e., s.79.

⁵⁵ Hikmet DİZDAROĞLU, a.g.e., s.79.

1.1.2.2. Zarf Tümlenci:

Yüklemin anlamını zaman, yer, yön, durum, miktar, şart, sebep, araç vb. yönlerden tamamlayan cümle ögesine *zarf tümlenci* denir.⁵⁶

Metinden örnekler:

Sallanmaz **o kalkışta** ne mendil ne de bir kol. (s.514)

Yeniden her gün açarmış **kanayan rengiyle**. (s.54-2)

Âh o sâbit bakış **el'an** yaradır kalbimde. (S.55-18)

Rûh erer varlığının zevkine **duymakla bunu**. (S.56-22)

Altında gür deniz ki **ezelden** köpüklüdür. (S.57-4)

1.1.2.3. Dolaylı Tümlaç:

Eylem tümcelerinde *-e, -de, -den* durum takılarını alarak yüklem anlamını yönelme(yön), kalma(yer), çıkma(başlangıç) ilgileriyle tümleyen tümce ögesine dolaylı tümlaç denir.⁵⁷

Her *-e, -de, -den* durum ekini almış sözcük dolaylı tümlaç olarak değerlendirilmemelidir. “Türk Gramerinin Sorunları” adlı bildiriye Emine Gürsoy-Naskali,⁵⁸ bu ekleri alan sözcüklerin morfolojik olarak değil, fonksiyon açısından değerlendirilmesini savunur. Bunu da şu örneklerle açıklamıştır: “ Beşte geldim.”, “ Şimdi geldim.” cümlelerindeki *beşte* ve *şimdi* sözcükleri arasında morfolojik açıdan bir fark olduğunu; fakat fonksiyonel açıdan hiçbir fark olmadığını belirtmiştir.

Metinden örnekler:

Yalnız **bu katta** mümkün olur dâimî uçuş. (s.57-13)

Zihnim neden kapıldı **bu sonsuz düşünceye?** (s.58-4)

Mâzî köyünde, hâtıralar gölgesinde kal! (s.60-1)

Dağlar başında zevkini aldındı varlığın. (s.60-3)

Daldım **çoşup giden denizin mûsikisine**. (s.67-10)

⁵⁶ Bilal AKTAN, a.g.e., s.10.7

⁵⁷ Hikmet DİZDAROĞLU, a.g.e., s.95.

⁵⁸ Emine GÜRSOY-NASKALI, “Türkçe Kelimesi-Türkçede Hece Tipleri- Cümle Unsurlarını Tayin Kıstası-Ek Halinde Zamir Olabilir mi?” Türk Gramerinin Sorunları, T.D.K. Yayınları, Ankara 2011, s.53-54

1.1.3. Cümle Dışı Öge:

Cümlelerin herhangi bir yerinde bulunan, ancak kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlelerin anlamına yardımcı olan öğelerdir. Cümle dışı öğeler özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf gibi yüklem tamamlayıcısı değildirler. Bu öğeler, yüklem tamamlayıcısı olan öğelerin aksine açıklama, pekiştirme vb. işlevlerle cümleye yardım eder ve cümleleri çeşitli anlam çerçevesinde birbirine bağlarlar.⁵⁹

Ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları, açıklama cümleleri ve ara sözler cümle dışı öge olarak kabul edilir.

Metinden örnekler:

Ne yazık! Geçmek üzredir bu gece. (s.35-14)

Ya mektup yolla Çin'den,

Ya gel hulyâm içinden. (s.93-15)

Ulu mabet! Seni ancak bu sabah anlıyorum. (s.3-31)

Bir terennüm **ki hem** geniş, **hem** şûh. (s.10-23)

Sana dün bir tepeden baktım **azîz İstanbul!** (s.12-1)

1.2. CÜMLE ÇEŞİTLERİ:

Bu konuyla ilgili olarak bazı araştırmacıların görüşleri şöyledir:

Leyla Karahan, cümle çeşitlerini: I. Cümlelerin bağlanma şekilleri (1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler, 2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler, 3. Ortak Kip/Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler, 4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler), II. Yüklem Türüne Göre Cümleler (1. Fiil Cümleleri, 2. İsim Cümleleri), III. Yüklem Yerine Göre Cümleler (1. Kurallı(düz) Cümleler, 2. Devrik Cümleler), IV. Cümlelerin Anlam Özellikleri (1. Olumlu ve Olumsuz Cümleler, 2. Soru cümleleri)⁶⁰ olarak ayırmıştır.

Hikmet Dizdaroğlu, cümle çeşitlerini: I. Yüklem Cinsine Göre Tümce Türleri (1. Ad Tümcesi, 2. Eylem Tümcesi), II.Yapılarına Göre Tümce Türleri (1. Yalın Tümce, 2. Bileşik Tümce a. Girişik Tümce, b. Kaynaşık Tümce, c. Koşul Tümcesi, d.

⁵⁹ Leyla KARAHAN, a.g.e., s.36.

⁶⁰ Leyla KARAHAN, a.g.e., s.85-111.

İlgi Tümcəsi, e. Katmerli Bileşik Tümcə), III.Bağlanışlarına Göre Tümcə Türleri (1. Bağımsız Sıralı Tümcə, 2. Bağımlı Sıralı Tümcə, 3. Açıklamalı Sıralı Tümcə, 4. Karma Sıralı Tümcə), IV. Kuruluşlarına Göre Tümcə Türleri (1. Düz Tümcə, 2. Devrik Tümcə, 3. Ayraç Tümcəsi, 4. Kesik Tümcə), V. Anlamalarına Göre Tümcə Türleri (1. Olumlu Tümcə, 2. Olumsuz Tümcə, 3. Soru Tümcəsi, 4. Buyruk Tümcəsi, 5. Ünlem Tümcəsi, 6. Dilek Tümcəsi)⁶¹ şeklinde sınıflandırmıştır.

Bilal Aktan, cümleyi: I. Yüklemin Türüne Göre Cümleler (1. İsim Cümlesi, 2. Fiil Cümlesi), II. Anlamalarına Göre Cümleler (1. Olumlu Cümle, 2. Olumsuz Cümle, 3. Soru Cümlesi, 4. Emir Cümlesi, 5. Ünlem Cümlesi), III. Yüklemin Yerine Göre Cümleler (1. Kurallı Cümle, 2. Devrik Cümle), IV. Yapılarına Göre Cümleler (1. Basit Cümle, 2. Birleşik Cümle a. Şartlı Birleşik Cümle, b. İç İçe Birleşik Cümle, c. Ki'li Birleşik Cümle, 3. Sıralı Cümle a. Bağımlı Sıralı Cümle, b. Bağımsız Sıralı Cümle, 4. Bağlı Cümle, 5. Ara Sözlü (Cümleli) Cümle, 6. Eksiltili (Kesik) Cümle)⁶² olarak ele almıştır.

Tuncer Gülensoy, cümleyi: I. Yapı Bakımından Cümleler (1.Yalın Cümle, 2. Birleşik Cümle, 3. Temel Cümle, 4. Yan Cümle, 5. Bağlaçlı (Ki'li) Yan Cümle, 6. Dilekli Yan Cümle, 7. Şartlı Yan Cümle, 8. Edatlı Yan Cümle, 9. Sorulu Yan Cümle, 10. İkilemeli Yan Cümle, 11. Ara Cümle, 12. Girişik Cümle, 13. Sıralı Cümle a.Bağımlı Sıralı, b.Bağımsız Sıralı, 14. Devrik Cümle, 15. Kesik Cümle), II. Hüküm (Yargı) Bakımından Cümleler (1. Olumlu Cümle, 2. Olumsuz Cümle, 3. Sorulu Cümle), III. Fiil (Yüklemler) Bakımından Cümleler (1. İsim Cümlesi, 2. Fiil (Eylem) Cümlesi)⁶³ olarak ayırmıştır.

Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, cümleyi: I. Yüklemlerine Göre Cümleler (1. İsim Cümlesi, 2. Fiil Cümlesi), II. Anlamalarına Göre Cümleler (1. Olumlu Cümle, 2. Olumsuz Cümle, 3. Soru Cümlesi, 4. Emir Cümlesi, 5. Ünlem Cümlesi), III. Yüklemin Yerine Göre Cümleler (1. Kurallı Cümle, 2. Devrik Cümle), IV. Yapılarına Göre Cümleler (1. Basit Cümle, 2. Birleşik Cümle a. Şartlı Birleşik Cümle, b. İç İçe Birleşik Cümle, c. Ki'li Birleşik Cümle, d. Girişik Cümle, 3.Sıralı Cümle a. Bağımlı Sıralı

⁶¹ Hikmet DİZDAROĞLU, a.g.e., s.164-361.

⁶² Bilal AKTAN, a.g.e., s.115-139.

⁶³ Tuncer GÜLENSOY, a.g.e., s.435-445.

Cümle, b. Bağımsız Sıralı Cümle, 4. Bağlı Cümle, 5. Ara Sözlü (Cümleli) Cümle, 6. Eksiltili (Kesik) Cümle)⁶⁴ olarak ayırmışlardır.

Haydar Ediskun, cümleyi: I. Anlamlarına Göre Cümleler (1. Olumlu-Olumsuz Cümleler, 2. Soru Cümleleri, 3. Ünlem Cümleleri), II. Yapılarına Cümleler (1.Basit Cümleler, 2. Bileşik Cümleler, 3.Şart Bileşik Cümleleri), III. Biçimlerine Göre Cümleler (1. Sıra Cümleler, 2. Bağlı Cümleler, 3. Eksiltili Cümleler)⁶⁵ şeklinde sınıflandırmıştır.

Tahir Nejat Gencan, cümleyi: Yapılarına Göre Tümceler (1. Yalınç Tümce, 2. Bağımsız Önergelerden Birleşmiş Tümce, 3. Bileşik Tümce)⁶⁶ adları adı altında ele almıştır.

Neşe Atabay, Sevgi Özel, Ayfer Çam, cümleyi: I. Yapılarına Göre Tümce Türleri (1. Yalın Tümce, 2. Bileşik Tümce, 3. Aratümce, 4. Sıralı Tümceler a. Bağımsız Sıralı Tümceler, b. Bağımlı Sıralı Tümceler, 5. Girişik Tümce), II. Ögelerin Dizilişine Göre Tümceler (1. Kurallı Tümce, 2. Devrik Tümce, 3. Kesik Tümce), III. Ünlem Tümcesi⁶⁷ olarak incelemişlerdir.

M.Kaya Bilgegil, cümleyi: I. Ögelerin Dizilişine Göre Cümle Çeşitleri (a. Kurallı Cümleler, b. Devrik Cümleler) II. Yüklemlerine Göre Cümle Çeşitleri (a. İsim Cümleleri, b.Fiil Cümleleri) III.Anlamlarına Göre Cümle Çeşitleri (a. Haber Cümleleri, b. İnşa Cümleleri) IV.Yapılarına Göre Cümle Çeşitleri (1.Basit Cümleler, 2. Bileşik Cümleler (a. Girişik- Bileşik Cümleler, b. Şartlı Bileşik Cümle) 3. Sıralı Cümleler, 4. Bağlı Cümleler (a.Basit Cümlelerden Meydana Gelen Sıralı Cümleler , b. Temel Cümlelerden Meydana Sıralı Cümleler, c. Yan Cümleciklerden Meydana Gelen Sıralı Cümleler, d. Girişik Cümlelerden Meydana Gelen Sıralı Cümleler, e. Şartlı Cümlelerden Meydana Gelen Sıralı Cümleler) 5.Ki Bağlacıyla Kurulan Cümleler 6. Ara Cümlecığı)⁶⁸ diye sınıflandırmıştır.

Süer Eker, cümleyi: I. Yapısına Göre Tümceler (1. Basit Tümce, 2. Birleşik Tümce a. Şartlı Birleşik Tümce, b. Ki'li Birleşik Tümce, 3. Sıralı ve Bağlı Tümce), II. Yüklemin Türüne Tümceler (1. Eylem Tümcəsi, 2. Ad Tümcəsi), III. Yüklemin Yerine

⁶⁴Mustafa ÖZKAN, Veysi SEVİNÇLİ, a.g.e., s.157-223.

⁶⁵ Haydar EDİSKUN, a.g.e. , s.370-390.

⁶⁶ Tahir Nejat GENCAN, a.g.e., s.146-157.

⁶⁷ Neşe ATABAY, Sevgi ÖZEL, Ayfer ÇAM, a.g.e., s.88-118.

⁶⁸ M.Kaya BİLGEGİL, a.g.e., s.53-98.

Göre Tümceler (1. Kurallı Tümce, 2.Devrik Tümce, 3. Kesik Tümce), IV.Anlamına Göre Tümceler (1.Olumlu, 2. Olumsuz Tümce, 3. Soru Tümcəsi, 4. Emir Tümcəsi, 5. Ünlem Tümcəsi)⁶⁹ olarak ele almıştır.

Çalışmamızda cümle çeşitlerinin sınıflandırılması:

1.2.1. Yüklemin Türüne Göre Cümleler:

Yüklemin türüne göre cümleler iki grupta ele alınmaktadır:

1.2.1.1. İsim Cümlesi:

Yüklemi bir isim veya isim grubu olan cümlelerdir. İsim ve isim grupları, “i-“ ek fiili ile görülen geçmiş ve öğrenilen geçmiş zaman kipinde çekime girerek yüklem görevi yaparlar.⁷⁰

Metinden örnekler:

Heykeltıraş demek o zaman **putperest imiş.** (s.94-4)

Aşkım sihirli şarkısı **yüzlerce dildedir.** (s.95-3)

İspanya neş’esiyle bu akşam **bu zildedir.** (s.94-5)

Birin sözleri **îmâlîydi.** (s.87-8)

Ben o rüzgârla şimdi **baş başayım.** (s.85-10)

1.2.1.2. Fiil Cümlesi:

Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir. Kip ve şahıs bildiren bütün fiiller yargı taşır. Bu yargı, emir kipinin 2. şahsı dışında daima ekle yapılır. Her türlü kılış ve oluş, fiil cümleleriyle karşılaşılır.⁷¹

Metinden örnekler:

Yollarda kalan gözlerimin nurûnu **yordum.** (s.77-1)

Yeniden her gün **açarmış** kanayan rengiyle. (s.54-2)

Nis karnavalda **eğleniyor.** (s.37-1)

Dün Fenerbahçe’de **gördüm.** (s.34-1)

Güneş altın denizden **alçalıyor.** 8S.35-1)

⁶⁹ Süer EKER, Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s.415-423.

⁷⁰ Leyla KARAHAN, a.g.e., s.96.

⁷¹ Leyla KARAHAN, a.g.e., s.96.

1.2.2. Anlamlarına Göre Cümleler:

Her cümle, yapısında bulunan kelime ve eklerin yönlendirdiği *soru, bildirme, emir, istek, ünlem* vb. anlam özelliklerinden birine sahiptir. Bir cümle hangi anlam özelliğine sahip olursa olsun, mutlaka ya olumlu ya da olumsuz bir anlam taşır. O halde cümlelerin temel anlam özelliği *olumluluk* veya *olumsuzluktur*. Olumlu ve olumsuz cümleler, ayrıca *soru, bildirme, emir, istek, ünlem* vb. anlamlar taşıyabilir. Burada, temel anlam özelliklerinden olmaları ve kullanım sıklığı dikkate alınarak sadece *olumlu* ve *olumsuz* cümlelerle *soru* cümleleri üzerinde durulmuştur.⁷²

1.2.2.1. Olumlu Cümle:

Yargının gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini anlatan cümleleridir. Olumlu cümlelerin yüklemeleri *yapma, yapılma veya olma bildirir*.

Metinden örnekler:

Yine birlikte, bu mevsimde, **Atik-Valde'deyiz**. (s.18-1)

İftardan önce **gittim** Atik-Valde semtine. (s.19-1)

Birden **kapandı** birbiri ardınca perdeler. (s.15-1)

Bin, atlı akınlarda çocuklar gibi **şendik**. (s.13-1)

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu. (s.25-1)

1.2.2.2. Olumsuz Cümle:

Yargının gerçekleşmediğini veya gerçekleşmeyeceğini bildiren cümlelerdir. Fiil cümleleri –mA olumsuzluk ekiyle; isim cümleleri *değil* edatı, *ne...ne* bağlacı, *yok* ismi ile yapılır.

Metinden örnekler:

Yaşamak zevki nedir **bilmez** ölümden korkan! (s.23-1)

Çok insan **anlıyamaz** eski mûsikîmizden. (s.22-1)

Görmedim gezmediğimi sevmediğim hiçbir yer. 8s.12-2)

Bu emel gurbetinin **yoktur** ucu. (s.70-13)

Günlerce **ne** gördüm, **ne** de bir kimseye sordum. (s.78-1)

72 Leyla KARAHAN, a.g.e., s.103.

1.2.2.3. Soru Cümlesi:

Soru anlamı içeren cümlelerdir. Soru anlamı *-mI* soru edatı, soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları veya vurgu yoluyla sağlanır.

Metinden örnekler:

O eserler bugün define **midir**? (s.10-40)

Kandilli, Göksu, Kanlıca, İstinye **nerdeler**? (s.15-2)

Bir şâir ağlasın **mı** bakıp kendi hâline? (s.101-11)

Bugün saklıdır, **neden**? (s.15-4)

Derin gözleri yaşlarla dolu bu nefer **miydi**? (s.5-47)

1.2.3. Yüklemin Yerine Göre Cümleler:

Kurallı ve devrik cümle olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır

1.2.3.1. Kurallı Cümle:

Yüklemi sonda bulunan cümlelerdir.

Metinden örnekler:

Nice kayserlerin donanmaları uçurum ufka durmadan **dalıyor**. (s.35-2)

Akşam, güneş artık deniz ufkunda **silindi**. (s.91-5)

Bir güzel yırtıcı kuş gözleri **gördüm**. (s.92-2)

Tell şarkısıyla beslenen İsviçre halkı **bilmiyor**. (s.96-7)

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi **şendik**. (s.13-1)

1.2.3.2. Devrik Cümle:

Yüklemi sonda bulunmayan, başta veya ortada bulunan cümlelerdir.

Metinden örnekler:

Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.(s.14-2)

Etrâfi **okşuyor** mayısın tâze rüzgârı. (s.205)

Bin yıl sürecektir zannedilen kar sesidir bu. (.25-2)

Çağlayanlar **dökülür** yüksekten. (s.34-5)

Gaşyolur dinledikçe yıldızlar. (s.68-10)

1.2.4. Yapılarına Göre Cümleler:

Yapıları bakımından cümlelerin sınıflandırılması konusunda birçok anlaşmazlık vardır. Kullanılan terimlerin farklılığı karışıklığı daha da artırmıştır.

Bu çalışmamızda yapılarına göre cümleleri 6 grupta inceledik:

1.2.4.1. Basit Cümle:

Tek yargı içeren cümlelerdir. Yargı ek fiil veya kiplerle sağlanır.

Çalışmamızda *girişik birleşik cümle* basit cümle olarak ele alınacaktır. “Türk Gramerinin Sorunları” nda Leyla Karahan: “ Tek yargılı her cümle, basit cümledir. İsim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillerin diğer isim, sıfat ve zarflardan görev bakımında hiçbir farkları yoktur ve bu kelimelerin varlığı basit cümlenin yapısını etkilemez.”⁷³ demiştir.

Çalışmamızda ayrıca *şartlı birleşik cümle* de basit cümle olarak ele alınacaktır. Leyla Karahan, -sA ekli bir kelime veya kelime grubunun, şart, zaman gibi ifadelerle yüklem anlamını tamamladığını yoksa yeni bir cümle oluşturmak için orada bulunmadığını, bir yargı bildirmeye yeterli olmadığını ifade etmiştir.⁷⁴

Metinden örnekler:

Sevdiklerim göçüp gidiyorlar birer birer. (s.62-1)

Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;

Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduğum. (s.7-1)

İrkin seni iklimine benzer yaratırken,

Keç fethi koşan tuğlar ufuklarla yarışmış. (s.11-5)

Resme aksettirebilseydin eğer, ömrümce,

Ebedî cedleri karşında görürdün, canlı. (s.21-13)

Bu yaz kemeçeyi bir dinledinse Kanlıca'da,

Bahârda bir gece tanbûru dinle Çamlıca'da. (s.22-11)

1.2.4.2. İç İçe Birleşik Cümle:

Bir cümlenin herhangi bir görevle başka bir cümlenin içinde yer almasıyla oluşan cümleye iç içe *birleşik cümle* denir. İç içe birleşik cümlede iç cümle, temel cümlenin nesnesi olur. Temel cümlenin yüklemi çoğunlukla *demek*, *saymak*, *zannetmek*,

⁷³ Leyla KARAHAN, “Türkçede Birleşik Cümle Problemi”, Türk Gramerinin Sorunları, T.D.K. Yayınları, Ankara 2011, s.39.

⁷⁴ Leyla KARAHAN.(1995), “-sa/se Eki Hakkında” Türk Dili, S. 526, s. 471-474.

farz etmek, bilmek, görmek gibi fiillerden oluşur. En yaygın olan kullanılış *demek* fiilidir. İç içe birleşik cümle daha çok alıntılarda ve aktarmalarda kullanılmaktadır.⁷⁵

Metinden örnekler:

Dindirmez anladım bunu hiçbir güzel kıyı;
Bir bitmiyen susuzluğa benzer bu ağrıyı. (s.8-35)

Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yâda
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan. (s.12-7)

Yaşamak zevki nedir bilmez ölümden korkan! (s.23-1)

Nice günler bakarak dalgalara,
Dediler: “ Uğradı Leylâ nazara!” (s.90-33)

Sandım bu biten gün beni râmettiği gündü. (s.79-26)

1.2.4.3. Sıralı Cümle:

Metin içerisinde art arda sıralanan ve aralarında anlam ilişkisi bulunan en az iki cümleden oluşan cümlelerdir.

1.2.4.3.1. Bağımlı Sıralı Cümle:

En az bir ögesi ortak olan sıralı cümlelerdir. Farklı cümlelerde tekrar eden kelime veya kelime grupları da bu cümle çeşidi altında değerlendirilmektedir.

Metinden örnekler:

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir **bu**.
Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir **bu**. (s.25-1)

Kimi, yayı öptü, **kimi** fırlattı. (s.42-7)

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol. (s.51-1)

⁷⁵ Mustafa ÖZKAN, Veyisi SEVİNÇLİ, a.g.e., s.201.

Gördüm ölüm diyârını rü'yâda bir gece
Sessizlik ortasında gezindim kederlice. (s.63-1)

Akşam, çoban sadâları artar, güneş söner;
Gür çırığıraklarıyla davar yaylâdan döner. (s.60-5)

1.2.4.3.2. Bağımsız Sıralı Cümle:

Ortak ögesi bulunmayan sıralı cümlelerdir.

Metinden örnekler:

Yaş bastı. Görmedim nice yıldır o yerleri. (s.41-10)
Ölenler öldü, kalanlarla muztarip kaldık. (s.44-1)
Fâni ömür biter, bir uzun sonbâhar olur. (s.49-1)
Dönülmez akşamın ufkundayız. Vakit çok geç. (s.53-1)
Birgün saat çalar...Çok uzaktan gelir haber...(s.60-12)

1.2.4.4. Bağlı Cümle:

Bağlaçlarla birbirine bağlanan cümlelerdir.

-*Ki* ile bağlanan cümleler kimi gramer kitaplarında birleşik cümle olarak değerlendirilirken kimi gramer kitaplarında da bağlı cümle olarak ele alınmıştır Leyla Karahan, “Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine”adlı makalesinde –*ki* ile bağlanan cümleler ile –*ve*, –*fakat*, –*ama* gibi bağlaçlarla bağlanan cümleler arasında bir fark olmadığını –*ki* ekinin diğer bağlaçlarla aynı görevi gördüğünü belirtmiştir.⁷⁶

Biz de bu çalışmamızda –*ki* ile bağlanan cümleleri *bağlı cümle* olarak değerlendirdik.

Metinden örnekler:

Her yerde var hayâtı birer türlü nakleden
Lâkin derin görenler usanmış hikâyeden. (s.61-5)

Ay gemiyor ki almıyayım gamlı bir haber. (s.62-2)
Günlerce **ne** gördüm, **ne** de bir kimseye sordum. (s.78-1)

⁷⁶ Leyla KARAHAN, *Yapı bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine*, Türk Dili, S. 583, s. 21

Sizi dün bekledim o yollarda
Ki gezindikdi bir zaman karda. (s.88-1)

Hadîkalarda nevâgîr iken şadırvanlar,
Somâki kurnalarından gümüş sular dökülür,
Ve hep civara serilmiş kadife dîvanlar
İçinde bûseden ölmüş vücûtlar bükülür.
Hadîkalarda nevâgîr iken şadırvanlar, (s.99-5)

Cennette bugün gülleri açmış görürüz **de**
Hâlâ o kızıl hâtıra titrer gözümüzde! (s.13-9)

1.2.4.5. Eksilteli Cümle:

Yüklemi söylenmeyen, yüklemi metnin gelişinden çıkarılan cümlelerdir.

Metinden örnekler:

Karşımda köhne Üsküdar'ın dost ışıkları... (s.20-6)
Serviliklerde sükûn, yolda sükûn, evde sükûn... (s.27-15)
Her yanda haykırış ve gülüşler... (s.37-2)
Uçmakta, konmadan, kıyısız bir denizde rûh; (s.57-1)

Hayâtı râyiha sihriyle sindiren toprak,
Bugün ne semtine baksam, çiçek, çimen, yaprak! (s.59-9)

1.2.4.6. Karmaşık Cümle:

Yapılarına göre belirtilen cümlelerden en az iki farklı yapıdaki cümlenin bir araya gelmesiyle oluşan cümle çeşididir.

İbrahim Delice ve M. Kaya Bilgegil karmaşık cümle terimini kullanmakla beraber, Delice sadece birden fazla birleşik cümleden oluşan cümleler için bu terimi kullanmışken⁷⁷; Bilgegil, gramer kitabında verdiği örneklerle kapsamı geniş tutmuş, farklı yapıdaki cümlelerin birleşmesiyle oluşan cümleleri de karmaşık cümle olarak değerlendirmiştir.⁷⁸

⁷⁷ H.İbrahim DELİCE, a.g.e., s.166.

⁷⁸ M.Kaya BİLGEGİL, a.g.e., s.99.

Metinden örnekler:

Düşündüm de dedim;

“Kalbimin tâkati yok, hem bu duyuş çok sürecek...

Mâcerâ başlamadan ben buradan ayrılalım.” (s.92-10)

Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter,

Ve serin serviler altında kalan kabrinde

Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter. (s.54-6)

Bir çok gidenin her biri memnun ki yerinden,

Bir çok seneler geçti; dönen yok seferinden. (s.51-11)

Vatanda korkulu rü’yâ içindeyiz, gerçek.

Fakat bu çok süremez, mutlakâ şafak sökecek. (s.44-9)

Zâhid hayâl eder bizi meyhâne zındığı,

Bilmez ki sen ve ben hepimizdir tapındığı. (s.69-7)

BÖLÜM II. İNCELEME

1.SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHI

Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede,
Bir mehâbetli sabah oldu Süleymâniye'de.
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanat, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübârek, ne garîb âlem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayâletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sükûnette karışıkça karanlıkla ışık,
Yürüyor, durmadan, insan ve hayâlet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilâhî yapıya.
Tanrının mâbedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymâniye târih oluyor.

Ordu milletlerin en çok döğüşen, en sarpı
Adamış sevdiği Allah'ına bir böyle yapı.
En güzel mâbedi olsun diye en son dînin
Budur öz şekli hayâl ettiği mîmârînin.
Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,
Seçmiş İstanbul'un ufkunda bu kudsî tepeyi;
Taşımış harcını gâzîleri, serdârıyla,
Taşı yenmiş nice bin işçisi, mîmârıyla.
Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne,
Uhrevî bir kapı açmış buradan gökyüzüne,
Tâ ki geçsin ezelf rahmete ruh orduları..

Bir neferdir, bu zafer mâbedinin mîmârı.

Ulu mâbed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum;
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
Senelerden beri rüyâda görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, îmânî bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allah'ı anarken bir ağızdan herkes

Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakaratın büyüyen velvelesi,
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!

Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbîr'i;
Ne kadar sâf idi sîmâsı bu mü'min neferin!
Kimdi? Bânisi mi, mîmârı mı ulvî eserin?
Tâ Malazgirt ovasından yürüyen Türkoğlu
Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu,
Yüzü dünyâda yiğit yüzlerinin en güzeli,
Çok büyük bir iş görmekle yorulmuş belli;
Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz
Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz;
Vatanın hem yaşayan vârisi hem sâhibi o,
Görünür halka bu günlerde teselli gibi o,
Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,
Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.

Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,
Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta yeri.

Gökte top sesleri var, belli, derinden derine;
Belki yüzlerce şehir sesleniyor birbirine.
Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdar'dan mı? Hisar'dan mı? Kavaklar'dan mı?
Bursa'dan, Konya'dan, İzmir'den, uzaktan uzağa,
Çarpıyor birbiri ardınca o dağdan bu dağa;
Şimdi her merhaleden, tâ Beyazıd'dan, Van'dan,
Aynı top sesleri bir bir geliyor her yandan.
Ne kadar duygulu,engin ve mübârek bu seher!
Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer,
Dinliyor hepsi büyük hâtıralar rüzgârını,
Çaldıran topları ardınca Mohaç toplarını.

Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?
Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor:
Kosova'dan, Niğbolu'dan, Varna'dan, İstanbul'dan...
Anıyor her biri bir vak'ayı heybetle bu an;
Belgrad'dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar'dan mı?
Son hudutlarda yücelmiş sıra dağlardan mı?

Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?
Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!..
Adalar'dan mı? Tunus'dan mı Cezayir'den mi?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi
Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?

Ulu mâbedde karıştım vatanın birliğine.
Çok şükür Tanrı'ya, gördüm, bu saatlerde yine
Yaşayanlarla berâber bulunan ervâhı.

1.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Artarak gönlümün aydınlığı her sâniyede,

Bir mehâbetli sabâh oldu Süleymâniye'de

Yüklem: oldu

Özne: bir mehâbetli sabâh

Zarf tümleci: gönlümün aydınlığı her sâniyede artarak

Dolaylı tümleç: Süleymâniye'de

2.Cümle:

Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,

Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi

Yer yer aksettiriyor mâvileşen manzaradan,

Yüklem: aksettiriyor

Özne: kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati

Belirtili nesne: bütün halkı, bütün memleketi

Zarf tümleci: dokuz asrında

Zarf tümleci: yer yer

Dolaylı tümleç: mâvileşen manzaradan

3.Cümle:

Kalkıyor tozlu zaman perdesi her ân aradan

Yüklem: kalkıyor

Özne: tozlu zaman perdesi

Zarf tümleci: her ân

Dolaylı tümleç: aradan

4.Cümle:

Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir,

Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.

Yüklem: gökte kanad, yerde ayak sesleridir

Özne: duyulan

Zarf tümleci: gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir

5.Cümle:

Bir geliş var!.. Ne mübârek, ne garîb âlem bu!..

Yüklem: var

Özne: bir geliş

Cümle dışı öge: ne mübârek, ne garîb âlem bu

6.Cümle:

Hava boydan boya binlerce hayaletlerle dolu...

Yüklem: dolu(dur)

Özne: hava

Zarf tümleci: boydan boya

Zarf tümleci: binlerce hayaletlerle

7.Cümle:

a.

Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;

Yüklem: eski seferlerdendir

Özne: her ufuktan bu geliş

b.

O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.

Yüklem: o seferlerle açılmış nice yerlerdendir

Özne: (her ufuktan bu geliş)

8.Cümle:

Bu sükûnetle karışıkça karanlıkla ışık,

Yürüyor, durmadan, insan ve hayâlet karışık;

Yüklem: yürüyor

Özne: insan ve hayalet

Zarf tümleci: karanlıkla ışık bu sükûnetle karışıkça

Zarf tümleci: durmadan

Zarf tümleci: karışık

9.Cümle:

Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya

Giriyor, birbiri ardınca, ilâhî yapıya.

Yüklem: giriyor

Özne: kimi

Özne: kimi

Zarf tümleci: gökten, yerden her kapıya üşüşüp

Zarf tümleci: birbiri ardınca

Dolaylı tümleç: ilâhî yapıya

10.Cümle:

Tanrı'nın mâbedi her bir tarafından doluyor,

Yüklem: doluyor

Özne: Tanrı'nın mâbedi

Dolaylı tümleç: her bir tarafından

11.Cümle:

Bu saatlerde Süleymâniye târîh oluyor.

Yüklem: târîh oluyor

Özne: Süleymâniye

Zarf tümleci: bu saatlerde

12.Cümle:

a.

Ordu milletlerin en çok döğüşen, en sarpı

Adamış sevdiği Allâh'ına bir böyle yapı.

En güzel mâbedi olsun diye en son dînin

Yüklem: adamış

Özne: ordu milletlerin en çok döğüşen, en sarpı

Belirtisiz nesne: böyle bir yapı

Zarf tümleci: en son dînin en güzel mâbedi olsun diye

Dolaylı tümleç: sevdiği Allâh'ına

b.

Budur öz şekli hayâl ettiği mîmârinin.

Yüklem: budur

Özne: (ordu milletlerin en çok döğüşen, en sarpı) hayâl ettiği mîmârinin öz şekli

c.

Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,

Seçmiş İstanbul'un ufkunda bu kudsî tepeyi;

Yüklem: seçmiş

Özne: (ordu milletlerin en çok döğüşen, en sarpı)

Belirtili nesne: İstanbul'un ufkunda bu kudsî tepeyi

Zarf tümleci: sonsuzluğu her yerden iyi görebilsin diye

d.

Taşıymış harcını gâzîleri, serdârıyla,

Taşı yenmiş nice bin işçisi, mîmârıyla

Yüklem: taşıymış

Özne: (ordu milletlerin en çok döğüşen, en sarpı)

Belirtili nesne: harcını

Zarf tümleci: gâzîleri, serdârıyla taşı yenmiş nice bin işçisi, mîmârıyla

e.

Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne,

Uhrevî bir kapı açmış buradan gökyüzüne,

Yüklem: uhrevî bir kapı açmış

Özne: (ordu milletlerin en çok döğüşen, en sarpı)

Dolaylı tümleç: hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne

Dolaylı tümleç: buradan

Dolaylı tümleç: gökyüzüne

13.Cümle:

Tâ ki geçsin ezeli rahmete rûh orduları...

Yüklem: geçsin

Özne: rûh orduları

Dolaylı tümleç: ezeli rahmete

Cümle dışı öge: tâ

Cümle dışı öge: ki

14.Cümle:

Bir neferdir bu zafer mabedinin mîmârı.

Yüklem: bir neferdir

Özne: bu zafer mabedinin mîmârı

15.Cümle:

a.

Ulu mabet! Seni ancak bu sabah anlıyorum;

Yüklem: anlıyorum

Özne: (ben)

Belirtili nesne: seni

Zarf tümleci: bu sabah

Zarf tümleci: ancak

Cümle dışı öge: ulu mabet

b.

Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum;

Yüklem: mağrûrum

Özne: ben de

Zarf tümleci: bir vârisin olmakla

Zarf tümleci: bugün

c.

Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;

Yüklem: zannettimdi

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: hendeseden âbide

Zarf tümleci: bir zaman

d.

Kubben altında bu cumhura bakarken şimdi,

Senelerden beri rü'yada görüp özlediğim

Cedlerin mağfret iklimine girmiş gibiyim.

Yüklem: girmiş gibiyim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: kubben altında bu cumhura bakarken

Zarf tümleci: şimdi

Dolaylı tümleç: senelerden beri rü'yada görüp özlediğim cedlerin mağfret iklimine

16.Cümle:

Dili bir, gönlü bir, îmânı bir insan yığını

Görüyor varlığının bir yere toplandığını;

Yüklem: görüyor

Özne: dili bir, gönlü bir, îmânı bir insan yığını

Belirtili nesne: varlığının bir yere toplandığını

17.Cümle:

Büyük Allah'ı anarken bir ağızdan herkes

Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;

Yüklem: oluyor

Özne: nice bin dalgalı Tekbîr

Belirtisiz nesne: tek bir ses

Zarf tümleci: herkes büyük Allah'ı bir ağızdan anarken

18.Cümle:

Yükselen bir nakarâtın büyüyen velvelesi,

Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!..

Yüklem: karışmış

Özne: yükselen bir nakarâtın büyüyen velvelesi

Özne: nice bin at yelesi

Zarf tümleci: nice tuğlarla

19.Cümle:

Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri

Dinliyor vecd ile tekrâr alınan Tekbîr'i;

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: ön safta oturmuş nefer esvaplı biri vecd ile tekrâr alınan Tekbîr'i dinliyor

20.

Ne kadar sâf idi sîmâsı bu mü'min neferin!

Yüklem: ne kadar sâf idi

Özne: bu mü'min neferin sîmâsı

21.Cümle:

a.

Kimdi?

Yüklem: kimdi

Özne: (o)

b.

Bânisimi, mimârı mı ulvî eserin?

Yüklem: bânisi mi(ydi)

Yüklem: mimârı mı(ydı)

Özne: (o)

Belirtili nesne: ulvî eserin

22.Cümle:

Tâ Malazgird ovasından yürüyen Türkoğlu

Bu nefer miydi?

Yüklem: bu nefer miydi

Özne: tâ Malazgird ovasından yürüyen Türkoğlu

23.Cümle:

Derin gözleri yaşlarla dolu,

Yüklem: dolu(dur)

Özne: derin gözleri

Zarf tümleci: yaşlarla

24.Cümle:

Yüzü dünyâda yiğit yüzlerinin en güzeli,

Yüklem: yiğit yüzlerinin en güzeli(dir)

Özne: yüzü

Dolaylı tümleç: dünyâda

25.Cümle:

a.

Çok büyük bir işi görmekle yorulmuş belli;

Yüklem: yorulmuş

Özne: (o)

Zarf tümleci: çok büyük bir işi görmekle

Cümle dışı öge: belli

b.

Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz,

Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz ;

Vatanın hem yaşayan vârisi hem sâhibi o,

Yüklem: hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz, her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz, vatanın hem yaşayan vârisi hem sâhibi(dir)

Özne: o

c.

Görünür halka bu günlerde teselli gibi o,

Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,

Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.

Yüklem: görünür

Özne: o

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: bu günlerde

Dolaylı tümleç: halka

Dolaylı tümleç: hem bu toprakta, hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde

Cümle dışı öge: bizde kalan her yerde

26.Cümle:

Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,

Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta yeri.

Yüklem: ayırmakta (dır)

Özne: karşı dağlarda gül bahçeleri tutuşmuş gibi koyu bir kırmızılık

Belirtili nesne: gökten yeri

27.Cümle:

Gökte top sesleri var, belli, derinden derine;

Yüklem: var

Özne: top sesleri

Zarf tümleci: derinden derine

Dolaylı tümleç: gökte

Cümle dışı öge: belli

28.Cümle:

Belki yüzlerce şehir sesleniyor birbirine.

Yüklem: sesleniyor

Özne: yüzlerce şehir

Dolaylı tümleç: birbirine

Cümle dışı öge: belki

29.Cümle:

a.

Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?

Üsküdar'dan mı ? Hisar'dan mı ? Kavaklar'dan mı?

Yüklem: çok yakından mı

Yüklem: çok uzaklardan mı

Özne: bu sesler

Dolaylı tümleç: Üsküdar'dan, Hisar'dan, Kavaklar'dan

b.

Bursa'dan, Konya'dan, İzmir'den, uzaktan uzağa,

Çarpıyor birbiri ardınca o dağdan bu dağa;

Yüklem: çarpıyor

Özne: (bu sesler)

Zarf tümleci: uzaktan uzağa

Zarf tümleci: birbiri ardınca

Dolaylı tümleç: Bursa'dan, Konya'dan, İzmir'den

Dolaylı tümleç: o dağdan bu dağa

30.Cümle:

Şimdi her merhaleden, tâ Beyazıd'dan , Van'dan,

Aynı top sesleri bir bir geliyor her yandan.

Yüklem: geliyor

Özne: aynı top sesleri

Zarf tümleci: şimdi

Zarf tümleci: bir bir

Dolaylı tümleç: her merhaleden, tâ Beyazıd'dan, Van'dan

Dolaylı tümleç: her yandan

31.Cümle:

Ne kadar duygulu, engin ve mübarek bu seher!

Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer,

Dinliyor hepsi büyük hâtıralar rüzgârını

Çaldıran topları ardınca Mohaç Toplarını.

Yüklem: dinliyor

Özne: kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar

Özne: hepsi

Belirtili nesne: büyük hâtıralar rüzgârını

Belirtili nesne: Mohaç Toplarını

Zarf tümleci: yer yer

Zarf tümleci: Çaldıran topları ardınca

Cümle dışı öge: ne kadar duygulu, engin ve mübarek bu seher

32.Cümle:

a.

Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?

Yüklem: geliyor

Özne: top sesleri

Zarf tümleci: bir bir

Dolaylı tümleç: gökte

Dolaylı tümleç: nerelerden

b.

Mutlakâ her biri başka zaferlerden geliyor:

Kosva 'dan, Niğbolu 'dan, Varna 'dan, İstanbul 'dan...

Yüklem: geliyor

Özne: her biri

Dolaylı tümleç: başka zaferlerden

Dolaylı tümleç: Kosva 'dan, Niğbolu 'dan, Varna 'dan, İstanbul 'dan

Cümle dışı öge: mutlakâ

33.

Anıyor her biri bir vak'ayı heybetle bu an ;

Yüklem: anıyor

Özne: her biri

Belirtili nesne: bir vak'ayı

Zarf tümleci: heybetle

Zarf tümleci: bu an

34.Cümle:

a.

Belgrad'dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar'dan mı?

Son hudutlarda yücelmiş sıra dağlardan mı?

Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?

Yüklem: geliyor

Özne: bu top sesleri

Dolaylı tümleç: Belgrad'dan Budin, Eğri ve Uyvar'dan

Dolaylı tümleç: son hudutlarda yücelmiş sıra dağlardan

Dolaylı tümleç: deniz ufkunda

Dolaylı tümleç: nerden

b.

Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!.

Yüklem: geliyor

Özne: Barbaros

Zarf tümleci: donanmayla

Dolaylı tümleç: seferden

Cümle dışı öge: belki

c.

Adalardan 'mı? Tunus'danmı, Cezâyir'den mi?

Hür ufuklardan donanmış iki yüz pâre gemi

Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;

Yüklem: geliyor

Özne: hür ufuklardan donanmış iki yüz pâre gemi

Dolaylı tümleç: Adalardan, Tunus'dan, Cezâyir'den

Dolaylı tümleç: yeni doğmuş aya baktıkları yerden

d.

O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?

Yüklem: geliyor

Özne: o mübârek gemiler

Dolaylı tümleç: hangi seherden

35.Cümle:

a.

Ulu mâbedde karıştım vatanın birliğine,

Yüklem: karıştım

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: ulu mâbedde

Dolaylı tümleç: vatanın birliğine

b.

Çok şükür Tanrı'ya, gördüm, bu saatlerde yine

Yaşıyanlarla beraber bulunan ervâhı

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtili nesne: yaşıyanlarla beraber bulunan ervâhı

Zarf tümleci: bu saatlerde

Zarf tümleci: yine

Cümle dışı öge: çok şükür Tanrı'ya

36.Cümle:

Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.

Yüklem: doludur

Özne: gönlüm

Zarf tümleci: ışıklarla

Zarf tümleci: bu bayram sabahı

1.2.Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	D.T					
2.Cümle		Ö.	Z.T	B'li N	Z.T	Y.	D.T			
3.Cümle		Y.	Ö.	Z.T	D.T					
4.Cümle		Z.T	Ö.	Y.						
5.Cümle		Ö.	Y.	C.D.Ö						
6.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.					
7.Cümle	a.	Ö.	Y.							
	b.	Y.								
8.Cümle		Z.T	Y.	Z.T	Ö.	Z.T				
9.Cümle		Ö.	Z.T	Ö.	Z.T	Y.	Z.T	D.T		
10.Cümle		Ö.	D.T	Y.						
11.Cümle		Z.T	Ö.	Y.						
12.Cümle	a.	Ö.	Y.	D.T	B'siz N	Z.T				
	b.	Y.	Ö.							
	c.	Z.T	Y.	B'li N						
	d.	Y.	B'li N	Z.T						
	e.	D.T	Y.	D.T	D.T					
13.Cümle		C.D.Ö	C.D.Ö	Y.	D.T	Ö.				

14.Cümle		Y.	Ö.							
15.Cümle	a.	C.D.Ö	B'li N	Z.T	Z.T	Y.				
	b.	Ö.	Z.T	Z.T	Y.					
	c.	Z.T	B'siz N	Y.						
	d.	Z.T	Z.T	D.T	Y.					
16.Cümle		Ö.	Y.	B'li N						
17.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	B'siz N					
18.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	Ö.					
19.Cümle		Y.	B'siz N							
20.Cümle		Y.	Ö.							
21.Cümle	a.	Y.								
	b.	Y.	Y.	B'li N						
22.Cümle		Ö.	Y.							
23.Cümle		Ö.	Z.T	Y.						
24.Cümle		Ö.	D.T	Y.						
25.Cümle	a.	Z.T	Y.	C.D.Ö						
	b.	Y.	Ö.							
	c.	Y.	D.T	Z.T	Z.T	Ö.	D.T	Z.T	C.D.Ö	D.T
26.Cümle		Ö.	B'li N	Y.	B'li N					
27.Cümle		D.T	Ö.	Y.	C.D.Ö	Z.T				
28.Cümle		C.D.Ö	Ö.	Y.	D.T					
29.Cümle	a.	Y.	Ö.	Y.	D.T					
	b.	D.T	Z.T	Y.	Z.T	D.T				
30.Cümle		Z.T	D.T	Ö.	Z.T	Y.	D.T			
31.Cümle		C.D.Ö	Ö.	Z.T	Y.	Ö.	B'li N	Z.T	B'li N	
32.Cümle	a.	D.T	Ö.	Z.T	D.T	Y.				
	b.	C.D.Ö	Ö.	D.T	Y.	D.T				
33.Cümle		Y.	Ö.	B'li N	Z.T	Z.T				
34.Cümle	a.	D.T	D.T	D.T	Ö.	D.T	Y.			

	b.	Ö.	C.D.Ö	Z.T	D.T	Y.				
	c.	D.T	Ö.	D.T	Y.					
	d.	Ö.	D.T	Y.						
35.Cümle	a.	D.T	Y.	D.T						
	b.	C.D.Ö	Y.	Z.T	Z.T	B'li N				
36.Cümle		Y.	Ö.	Z.T	Z.T					

1.2.Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
12.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	d.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	e.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
14.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
15.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	d.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
16.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
17.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
18.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
19.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
20.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
21.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	
22.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Basit Cümle
23.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
24.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
25.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
26.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
27.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
28.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
29.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
30.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
31.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
32.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
33.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
34.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	d.	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	
35.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
36.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

2.AÇIK DENİZ

Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduğum.
Kalbimde vardı “Byron”u bedbaht eden melâl
Gezdim o yaşta dağları, hulyâm içinde lâl
Aldım Rakofça kırlarının hür havâsını,
Duydum, akıncı cedlerimin ihtirâsını,
Her yaz, şimâle doğru asırlarca bir koşu,
Bağrımda bir akis gibi kalmış uğultulu...
Mağlûpken ordu, yaşlı dururken bütün vatan,
Rü'yâma girdi her gece bir fâtihâne zan.
Hicretlerin bakıyyesi hicranlı duygular,
Mahzun hudutların ötesinden akan sular,
Gönlümde hep o zanla berâber çağıldadı,
Bildim nedir ufuktaki sonsuzluğun tadı!
Bir gün dedim ki istemem artık ne yer ne yâr!
Çıktım sürekli gurbete, gezdim diyar diyar:
Gittim o son diyara ki serhaddidir yerin,
Hâlâ dilimdedir tuzu engin denizlerin!

Garbın ucunda, son kıyıda en gürültülü
Bir med zamânı, gökyüzü kurşunla örtülü,
Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi;
Gördüm güzel vücûdunu zümrütliyen deri
Keskin bir ürperişle kımıldadı anbean;
Baktım ve anladım ki o ejderdi canlanan.
Sonsuz ufuktan âh o ne coşkun geliştirdi o!
Birden nasıl toparlanarak kükremişti o!
Yelken, vapur ne varsa kaçışmış limanlara,
Yalnız onundu koskoca meydan ve manzara!
Yalnız o kalmış ortada, âsi ve bağı hûn,
Bin mağara ağzı açmış, ulurken uzun uzun,
Sezdim bir âşina gibi, heybetli hüznünü!

Rûhunla karşı karşıya kaldım o med günü,
Şekvânı dinledim, ezelf muztarip deniz!
Duydum ki rûhumuzla bu gurbette sendeniz.
Dindirmez anladım bunu hiç bir güzel kıyı;
Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrısı.

2.1. Cümlelerin Öğeleri:

1. Cümle:

*Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduğum.*

Yüklem: bir alev gibi hasretti

Özne: duyduğum

Zarf tümleci: her lâhza

Zarf tümleci: Balkan şehirlerinde çocukluğum geçerken

2. Cümle:

Kalbimde vardı "Byron"u bedbaht eden melâl.

Yüklem: vardı

Özne: "Byron"u bedbaht eden melâl

Dolaylı tümleç: kalbimde

3. Cümle

a.

Gezdim o yaşta dağları, hulyâm içinde lâl,

Yüklem: gezdim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: dağları

Zarf tümleci: o yaşta

Zarf tümleci: lâl

Dolaylı tümleç: hulyâm içinde

b.

Aldım Rakofça kırlarının hür havâsını,

Yüklem: aldım

Özne: (ben)

Belirtili nesne: Rakofça kırlarının hür havâsını

c.

Duydum akıncı cedlerimin ihtirâsını,

Yüklem: duydum

Özne: (ben)

Belirtili nesne: akıncı cedlerimin ihtirâsını

4.Cümle:

Her yaz, şimâle doğru asırlarca bir koşu,

Bağrımnda bir akis gibi kalmış uğultulu...

Yüklem: kalmış

Özne: şimâle doğru asırlarca bir koşu

Zarf tümleci: uğultulu bir akis gibi

Zarf tümleci: her yaz

Dolaylı tümleç: bağrımnda

5.Cümle:

*Mağlûpken ordu, yaslı dururken vatan,
Rü'yama girdi her gece bir fâtihâne zan.*

Yüklem: rü'yama girdi

Özne: bir fâtihâne zan

Zarf tümleci: ordu mağlûpken

Zarf tümleci: vatan yaslı dururken

Zarf tümleci: her gece

6.Cümle:

*Hicretlerin bakıyyesi hicranlı duygular,
Mahzun hudutların ötesinden akan sular,
Gönlümde hep o zanla berâber çağıldadı,*

Yüklem: çağıldadı

Özne: hicretlerin bakıyyesi hicranlı duygular

Özne: mahzun hudutların ötesinden akan sular

Zarf tümleci: hep

Zarf tümleci: o zanla berâber

Dolaylı tümleç: gönlümde

7.Cümle:

Bildim nedir ufuktaki sonsuzluğun tadı !

Yüklem: bildim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: ufuktaki sonsuzluğun tadı nedir

8.Cümle:

Bir gün dedim ki istemem artık ne yer ne yâr!

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: istemem artık ne yer ne yâr

Zarf tümleci: bir gün

9.Cümle:

a.

Çıktım sürekli gurbete,

Yüklem: çıktım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: sürekli

Dolaylı tümleç: gurbete

b.

gezdim diyar diyar;

Yüklem: gezdim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: diyar diyar

10.Cümle:

a.

Gittim o son diyâra ki

Yüklem: gittim

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: o son diyara

Cümle dışı öge: ki

b.

serhaddidir yerin,

Yüklem: yerin serhaddidir

Özne: (o)

11.Cümle:

Hâlâ dilimdedir tuzu engin denizlerin!

Yüklem: dilimdedir

Özne: engin denizlerin tuzu

Zarf tümleci: hâlâ

12.Cümle:

Garbın ucunda, son kıyıda en gürültülü

Bir med zamânı, gökyüzü kurşunla örtülü

Yüklem: örtülü(dür)

Özne: gökyüzü

Zarf tümleci: son kıyıda en gürültülü bir med zamânı

Zarf tümleci: kurşunla

Dolaylı tümleç: garbın ucunda

13. Cümle:

Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi;

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtili nesne: deniz dedikleri bin başlı ejderi

14.Cümle:

Gördüm güzel vücudunu zümrütliyen deri

Keskin bir ürperişle kımıldandı anbean;

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: güzel vücudunu zümrütliyen deri keskin bir ürperişle anbean kımıldandı

15.Cümle:

a.

Baktım

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

Cümle dışı öge: ve

b.

anladım ki

Yüklem: anladım

Özne: (ben)

Cümle dışı öge: ki

c.

o ejderdi canlanan.

Yüklem: o ejderdi

Özne: canlanan

16.Cümle:

a.

Sonsuz ufuktan âh o ne coşkun geliştii o

Yüklem: o ne coşkun geliştii

Özne: o

Dolaylı tümleç: sonsuz ufuktan

Cümle dışı öge: âh

b.

Birden nasıl toparlanarak kükremişti o!

Yüklem: kükremişti

Özne: o

Zarf tümleci: birden

Zarf tümleci: nasıl

Zarf tümleci: toparlanarak

17.Cümle:

Yelken, vapur, ne varsa kaçışmış limanlara,

Yüklem: kaçışmış

Özne: yelken, vapur, ne varsa

Dolaylı tümleç: limanlara

18.Cümle:

a.

Yalnız onundu koskoca meydan ve manzara!

Yüklem: onundu

Özne: koskoca meydan ve manzara

Zarf tümleci: yalnız

b.

Yalnız o kalmış ortada, âsî ve bağı hûn,

Yüklem: kalmış

Özne: o

Zarf tümleci: yalnız

Zarf tümleci: âsî ve bağı hûn

Dolaylı tümleç: ortada

19.Cümle:

Bin mağara ağzı açmış, ulurken uzun uzun,

Sezdim bir âşina gibi, heybetli hüznünü!

Yüklem: sezdim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: heybetli hüznünü

Zarf tümleci: bin mağara ağzı açmış uzun uzun ulurken

Zarf tümleci: bir âşina gibi

20.Cümle:

Ruhunla karşı karşıya kaldım o med günü,

Yüklem: karşı karşıya kaldım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: ruhunla

Zarf tümleci: o med günü

21.Cümle:

Şekvânı dinledim, ezeli muztarip deniz!

Yüklem: dinledim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: şekvânı

Cümle dışı öge: ezeli muztarip deniz

22.Cümle:

Duydum ki rûhumuzla bu gurbette sendeniz.

Yüklem: duydum

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: rûhumuzla bu gurbette sendeniz

Cümle dışı öge: ki

23.Cümle:

Dindirmez anladım bunu hiçbir güzel kıyı;

Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrısı.

Yüklem: anladım

Özne: (ben)

Belirtisiz neşe: bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrısı hiçbir güzel kıyı dindirmez

2.2.Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Z.T	Y.	Ö.		
2.Cümle		D.T	Y.	Ö.			
3.Cümle	a.	Y.	Z.T	B'li N	D.T	Z.T	
	b.	Y.	B'li N				

	c.	Y.	B'li N				
4.Cümle		Z.T	Ö.	D.T	Z.T		
5.Cümle		Z.T	Z.T	Y.	Z.T	Ö.	
6.Cümle		Ö.	Ö.	D.T	Z.T	Z.T	Y.
7.Cümle		Y.	B'siz N				
8.Cümle		Z.T	Y.	C.D.Ö	B'siz N		
9.Cümle	a.	Y.	Z.T	D.T			
	b.	Y.	Z.T				
10.Cümle	a.	Y.	D.T	C.D.Ö			
	b.	Y.					
11.Cümle		Z.T	Y.	Ö.			
12.Cümle		D.T	Z.T	Ö.	Z.T	Y.	
13.Cümle		Y.	B'li N				
14.Cümle		Y.	B'siz N				
15.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö				
	b.	Y.	C.D.Ö				
	c.	Y.	Ö.				
16.Cümle	a.	D.T	C.D.Ö	Y.	Ö.		
	b.	Z.T	Z.T	Z.T	Y.	Ö.	
17.Cümle		Ö.	Y.	D.T			
18.Cümle	a.	Z.T	Y.	Ö.			
	b.	Z.T	Y.	D.T	Z.T		
19.Cümle		Z.T	Y.	Z.T	B'li N		
20.Cümle		Z.T	Y.	Z.T			
21.Cümle		B'li N	Y.	C.D.Ö			
22.Cümle		Y.	C.D.Ö	B'siz N			
23.Cümle		B'siz N	Y.	B'siz N			

2.3.Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri	Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
8.Cümle	.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
10.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
14.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
15.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
16.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
17.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
18.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
19.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
20.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
21.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
22.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
23.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle

3.ITRÎ

-Rıfki Melûl Meriç'e-

Büyük Itrî'ye eskiler derler,
Bizim öz mûsikîmizin pîri;
O kadar halkı sevkedip yer yer,
O şafak vaktinin cihangîri,
Nice bayramların sabâh erken,
Göğü, top sesleriyle gürlerken,
Söylemiş saltanatlı Tekbîr'i.

Tâ Budin'den Irâk'a, Mısr'a kadar,
Fethedilmiş uzak diyarlardan,
Vatan üstünde hür esen rüzgâr,
Ses götürmüş bütün baharlardan.
O dehâ öyle toplamış ki bizi,
Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.

Mûsikîsinde bir taraftan dîn,
Bir taraftan bütün hayât akmış;
Her taraftan, Boğaz, o şehrâyîn,
Mâvi Tunca'yla gür Fırât akmış.
Nice seslerle, gök ve yerlerimiz,
Hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz,
Bize benzer o kâinât akmış.

Çok zaman dinledim Nevâ-kâr'ı,
Bir terennüm ki hem geniş, hem şûh:
Dağılırken “Nevâ”nın esrârı,
Başlıyor şark ufuklarında vuzûh;
Mest olup sözlerinde her heceden,

Yola düşmüş, birer birer, geceden
Yürüyor fecre elli milyon rûh.

Kıskanıp gizlemiş kazâ ve kader
Belki binden ziyâde bestesini,
Bize mîrâsı kaldı yirmi eser.
“Nât”ıdır en mehîbi, en derini.
Vâkıâ ney, kudüm gelince dile,
Hızlanan mevlevî semâyle
Yedi kat arşa çıkmış “Âyîn”i.

O ki bir ihtişamlı dünyâya
Ses ve tel kudretiyle hâkimdi;
Âdetâ benziyor muammâya;
Ulemâmız da bilmiyor kimdi?
O eserler bugün defîne midir?
Ebediyette bir hazîne midir?
Bir bilen var mı? Nerdeler şimdi?

Öyle bir mûsikîyi örten ölüm,
Bir tesellî bırakmaz insanda.
Muhtemel görmüyor henüz gönlüm;
Çok saatler geçince hicranda,
Düşülür bir hayâle, zevk alınır:
Belki hâlâ o besteler çalınır,
Gemiler geçmiyen bir ummanda.

3.1.Cümlenin Öğeleri

1.Cümle:

Büyük İtrî'ye eskiler derler,

Bizim öz mûsikîmizin pîri;

Yüklem: derler

Özne: eskiler

Belirtisiz nesne: bizim öz mûsikîmizin pîri

Dolaylı tümleç: büyük İtrî'ye

2. Cümle:

O kadar halkı sevkedip yer yer,

O şafak vaktinin şihangîri,

Nice bayramların sabâh erken,

Göğü, top sesleriyle gürlerken,

Söylemiş saltanatlı Tekbir'i

Yüklem: söylemiş

Özne: o şafak vaktinin şihangîri

Belirtili nesne: saltanatlı Tekbir'i

Zarf tümleci: o kadar halkı yer yer sevkedip

Zarf tümleci: nice bayramların göğü top sesleriyle sabâh erken gülerken

3.Cümle:

Tâ Budin'den Irak'a, Mısır'a kadar,

Fethedilmiş uzak diyarlardan,

Vatan üstünde hür esen rüzgâr,

Ses götürmüş bütün baharlardan.

Yüklem: götürmüş

Özne: vatan üstünde hür esen rüzgâr

Belirtisiz nesne: ses

Dolaylı tümleç: tâ Budin'den Irak'a, Mısır'a kadar fethedilmiş uzak diyarlardan

Dolaylı tümle: bütün baharlardan

4.Cümle:

a.

O dehâ öyle toplamış ki bizi,

Yüklem: toplamış

Özne: o dehâ

Belirtili nesne: bizi

Zarf tümleci: öyle

Cümle dışı öge: ki

b.

Yedi yüz yıl süren hikâyemizi

Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.

Yüklem: dinlemiş

Özne: (o dehâ)

Dolaylı tümleç: ihtiyar çınarlardan

Belirtili nesne: yedi yüz yıl süren hikâyemizi

5.Cümle:

a.

Mûsikisinde bir taraftan dîn,

Bir taraftan bütün hayât akmış;

Yüklem: akmış

Özne: dîn

Özne: bütün hayât

Dolaylı tümleç: mûsikîsinde

Dolaylı tümleç: bir taraftan

Dolaylı tümleç: bir taraftan

b.

Her taraftan, Boğaz, o şehráyin,

Mâvi Tunca'yla gür Fırat akmış.

Yüklem: akmış

Özne: boğaz, o şehráyin

Özne: mâvi Tunca'yla gür Fırat

Dolaylı tümleç: her taraftan

c.

Nice seslerle, gök ve yerlerimiz,

Hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz,

Bize benzer o kâinât akmış

Yüklem: akmış

Özne: gök ve yerlerimiz, hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz, bize benzer o kâinât

Zarf tümleci: nice seslerle

6.Cümle

Çok zaman dinledim Nevâ-kâr'ı,

Yüklem: dinledim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: Nevâ-kâr'ı

Zarf tümleci: çok zaman

7.Cümle:

a.

Bir terennüm ki

Yüklem: bir terennüm(dür)

Özne: (o)

Cümle dışı öge: ki

b.

Hem geniş, hem şûh:

Yüklem: geniş(tir)

Yüklem: şuh(tur)

Özne: (o)

Cümle dışı öge: hem... hem

8.Cümle:

Dağılırken “Nevâ” nın esrârı,

Başlıyor şark ufuklarında vuzûh;

Yüklem: başlıyor

Özne: vuzûh

Zarf tümleci: “Nevâ”nın esrârı dağılırken

Dolaylı tümleç: şark ufuklarında

9.Cümle:

Mest olup sözlerinde her heceden,

Yola düşmüş, birer birer, geceden

Yürüyor fecre elli milyon rûh

Yüklem: yürüyor

Özne: sözlerinde her heceden mest olup birer birer yola düşmüş elli milyon rûh

Dolaylı tümleç: geceden

Dolaylı tümleç: fecre

10.Cümle:

Kıskanıp gizlemiş kazâ ve kader

Belki binden ziyâde bestesini

Yüklem: gizlemiş

Özne: kazâ ve kader

Belirtili nesne: binden ziyâde bestesini

Zarf tümleci: kıskanıp

Cümle dışı öge: belki

11.Cümle:

Bize mîrâsı kaldı yirmi eser.

Yüklem: kaldı

Özne: yirmi eser

Belirtili nesne: mîrâsı

Dolaylı tümleç: bize

12.Cümle:

“Na’t”ıdır en mehîbi, en derini.

Yüklem: “Na’t”ıdır

Özne: en mehîbi, en derini

13.Cümle:

Vâkıâ ney, kudüm gelince dile,

Hızlanan Mevlevî semâyle

Yedi kat arşa çıkmış “Âyîn”i.

Yüklem: çıkmış

Özne: “Âyîn”i

Zarf tümleci: ney, kudüm dile gelince

Zarf tümleci: hızlanan Mevlevî semâyle

Dolaylı tümleç: yedi kat arşa

Cümle dışı öge: vâkıa

14.Cümle

a.

O ki ihtişamlı dünyâya

Ses ve tel kudretiyle hakimdi;

Yüklem: hakimdi

Özne: o ki

Zarf tümleci: ses ve tel kudretiyle

Dolaylı tümleç: dünyâya

b.

Âdetâ benziyor muammâya;

Yüklem: benziyor

Özne: (o)

Zarf tümleci: âdetâ

Dolaylı tümleç: muammâya

15.Cümle:

a.

Ulemâmız da bilmiyor

Yüklem: bilmiyor

Özne: ulemâmız da

b.

kimdi?

Yüklem: kimdi

Özne: (o)

16.Cümle

a.

O eserler bugün define midir?

Yüklem: define midir

Özne: o eserler

Zarf tümleci: bugün

b.

Ebediyette bir hazîne midir?

Yüklem: bir hazîne midir

Özne: (o eserler)

Dolaylı tümleç: ebediyette

c.

Nerdeler şimdi?

Yüklem: neredeler

Özne: (o eserler)

Zarf tümleci: şimdi

17.Cümle:

Bir bilen var mı ?

Yüklem: var mı

Özne: bir bilen

18.Cümle:

Öyle bir mûsikîyi örten ölüm,

Bir teselli bırakmaz insanda.

Yüklem: bırakmaz

Özne: öyle bir mûsikîyi örten ölüm

Belirtisiz nesne: bir teselli

Dolaylı tümleç: insanda

19.Cümle:

Muhtemel görmüyor henüz gönlüm.

Yüklem: görmüyor

Özne: gönlüm

Belirtisiz nesne: muhtemel

Zarf tümleci: henüz

20.Cümle:

Çok saatler geçince hicranda,

Düşülür bir hayâle, zevk alınır:

Yüklem: düşülür

Yüklem: zevk alınır

Zarf tümleci: hicranda çok saatler geçince

Dolaylı tümleç: bir hayâle

21.Cümle:

Belki hâlâ o besteler çalınır,

Gemiler geçmiyen bir ummanda.

Yüklem: çalınır

Nesne: o besteler

Zarf tümleci: hâlâ

Dolaylı tümleç: gemiler geçmiyen bir ummanda

Cümle dışı öge: belki

3.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		D.T	Ö.	Y.	B'siz N.		
2.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.	B'li N.	
3.Cümle		D.T	Ö.	B''siz N.	Y.	D.T	
4.Cümle:	a.	Ö.	Z.T	Y.	C.D.Ö	B'li N.	
	b.	B'li N.	Y.	D.T			
5.Cümle	a.	D.T	D.T	Ö.	D.T	Ö.	Y.
	b.	D.T	Ö.	Ö.	Y.		
	c.	Z.T	Ö.	Y.			
6.Cümle		Z.T	Y.	B'li N			
7.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö				
	b.	C.D.Ö	Y.	C.D.Ö	Y.		
8.Cümle		Z.T	Y.	D.T	Ö.		

9.Cümle		Ö.	D.T	Y.	D.T	B'li N	
10.Cümle		Z.T	Y.	Ö.	C.D.Ö	B'li N	
11.Cümle		D.T	B'li N	Y.	Ö.		
12.Cümle		Y.	Ö.				
13.Cümle		C.D.Ö	Z.T	Z.T	D.T	Y.	Ö.
14.Cümle	a.	Ö.	D.T	Z.T	Y.		
	b.	Z.T	Y.	D.T			
15.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Y.					
16.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.			
	b.	D.T	Y.				
	c.	Y.	Z.T				
17.Cümle		Ö.	Y.				
18.Cümle		Ö.	B'siz N	Y.	D.T		
19.Cümle		B'siz N	Y.	Z.T	Ö.		
20.Cümle		Z.T	Y.	D.T	Y.		
21.Cümle		C.D.Ö	Z.T	N.	Y.	D.T	

3.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeriine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
14.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
15.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	
16.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Bağlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	
17.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Basit Cümle
18.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
19.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
20.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
21.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

4.BİR TEPEDEN

Rü'yâ gibi bir akşamı seyretmeğe geldin
Çok benzediğin memleketin her tepesinde.
Baktım: Konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde.

İrkin seni iklimine benzer yaratırken,
Kaç fethe koşan tuğlar ufuklarla yarışmış.
Târîhini aksettirebilsin diye çehren,
Kaç fâtihin altın kanı mermerle karışmış.

4.1.Cümlenin ögeleri:

1.Cümle:

Rü'ya gibi bir akşamı seyretmeğe geldin

Çok benzediğin memleketin her tepesinde

Yüklem: geldin

Özne: (sen)

Zarf tümleci: rü'ya gibi bir akşamı seyretmeğe

Dolaylı tümleç: çok benzediğin memleketin her tepesinde

2.Cümle:

a.

Baktım:

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

b.

Konuşurken daha bir kerre güzeldin,

Yüklem: güzeldin

Özne: (sen)

Zarf tümleci: konuşurken

Zarf tümleci: daha bir kerre

3.Cümle:

İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde.

Yüklem: duydum

Özne: (ben)

Belirtili nesne: İstanbul'u

Zarf tümleci: daha bir kere

Dolaylı tümleç: sesinde

4.Cümle:

İrkin seni iklimine benzer yaratırken,

Kaç fethe koşan tuğlar ufuklarla yarışmış.

Yüklem: yarışmış

Özne: kaç fethe koşan tuğlar

Zarf tümleci: ırkın seni iklimine benzer yaratırken

Zarf tümleci: ufuklarla

5.Cümle:

Târîhini aksettirebilsin diye çehren,

Kaç fâtihin altın kanı mermerlerle karışmış.

Yüklem: karışmış

Özne: kaç fâtihin altın kanı

Zarf tümleci: çehren târîhini aksettirebilsin diye

Zarf tümleci: mermerlerle

4.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Y.	D.T	
2.Cümle	a.	Y.			
	b.	Z.T	Z.T	Y	
3.Cümle		B'li N	Y.	Z.T	D.T

4.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.
5.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.

4.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

5.BİR BAŞKA TEPEDEN

Sana dün bir tepeden baktım azîz İstanbul!
 Görmedim, gezmediğim, sevmediğim hiç bir yer.
 Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
 Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre değer.

Nice revnaklı şehirler görülür dünyada,
 Lâkin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
 Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yâda
 Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan.

5.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Sana dün bir tepeden baktım azîz İstanbul!

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: dün

Dolaylı tümleç: sana

Dolaylı tümleç: bir tepeden

Cümle dışı öge: azîz İstanbul

b.

Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.

Yüklem: görmedim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer

2.Cümle:

Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!

Yüklem: kurul

Özne: (sen)

Zarf tümleci: ömrüm oldukça

Zarf tümleci: keyfince

Dolaylı tümleç: gönül tahtıma

3. Cümle:

Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre değer.

Yüklem: değer

Özne: bir semtini sevmek bile

Zarf tümleci: sâde

Dolaylı tümleç: bir ömre

4.Cümle:

a.

Nice revnaklı şehirler görülür dünyâda,

Yüklem: görülür

Nesne: nice revnaklı şehirler

Dolaylı tümleç: dünyâda

b.

Lâkin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.

Yüklem: sensin

Özne: efsunlu güzellikleri yaratan

Cümle dışı öge: lâkin

5.Cümle:

Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yâda

Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan

Yüklem: derim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: en hoş ve uzun rü'yâda sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan yaşamıştır

5.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	D.T	Z.T	D.T	Y.	C.D.Ö
	b.	Y.	B'siz N			
2.Cümle		Z.T	D.T	Z.T	Y.	
3.Cümle		Z.T	Ö.	D.T	Y.	

4.Cümle	a.	N.	Y.	D.T		
	b.	C.D.Ö	Ö.	Y.	Ö.	
5.Cümle		Y.	B'siz N			

5.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle

6. AKINCI

Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik;
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: ilerle!
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kâfilelerle...

Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan,
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.

Bir gün dolu dizgin boşanan atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla...

Cennette bugün gülleri açmış görürüz de

Hâlâ o kızıl hâtıra titrer gözümüzde!

Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!

6.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik;

Yüklem: şendik

Özne: bin atlı

Zarf tümleci: çocuklar gibi

Zarf tümleci: akınlarda

b.

Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!

Yüklem: yendik

Özne: bin atlı

Belirtili nesne: dev gibi bir orduyu

Zarf tümleci: o gün

2.Cümle:

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!

Yüklem: haykırdı

Özne: ak tolgalı beylerbeyi

Cümle dışı öge: İlerle

3.Cümle:

a.

Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kâfilelerle...

Yüklem: geçtik

Özne: (biz)

Zarf tümleci: bir yaz günü

Zarf tümleci: kâfilelerle

Dolaylı tümleç: Tuna'dan

b.

Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan,

Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.

Yüklem: atıldık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: şimşek gibi

Dolaylı tümleç: bir semte

Dolaylı tümleç: yedi koldan

Dolaylı tümleç: şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan

c.

Bir gün dolu dizgin boşanan atlarımızla

Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla...

Yüklem: kanatlandık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: bir gün

Zarf tümleci: dolu dizgin boşanan atlarımızla

Zarf tümleci: o hızla

Dolaylı tümleç: yerden yedi kat arşa

4.Cümle:

a.

Cennette bugün glleri açmış görürüz de

Yüklem: görürüz

Özne: (biz)

Belirtisiz nesne: glleri açmış

Zarf tümleci: bugün

Dolaylı tümleç: cennette

Cümle Dışı ge: de

b.

Hâlâ o kızıl htır titrer gözümüzde!

Yüklem: titrer

Özne: o kızıl htır

Dolaylı tümleç: gözümüzde

Zarf tümleci: hâlâ

5.Cümle:

a.

Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik;

Yüklem: şendik

Özne: bin atlı

Zarf tümleci: çocuklar gibi

Zarf tümleci: akınlarda

b.

Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!

Yüklem: yendik

Özne: bin atlı

Belirtili nesne: dev gibi bir orduyu

Zarf tümleci: o gün

6.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle:	a.	Ö.	D.T	Z.T	Y.	
	b.	Ö.	Z.T	B'li N	Y.	
2.Cümle		Ö.	Y.	C.D.Ö		
3.Cümle	a.	Z.T	Y.	D.T	Z.T	
	b.	Z.T	D.T	Y.	D.T	D.T
	c.	Z.T	Z.T	D.T	Y.	Z.T
4.Cümle	a.	D.T	Z.T	B'siz N	Y.	C.D.Ö
	b.	Z.T	Ö.	Y.	D.T	
5.Cümle	a.	Ö.	D.T	Z.T	Y.	
	b.	Ö.	Z.T	B'siz N	Y.	

6.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

7.MOHAÇ TÜRKÜSÜ

Bizdik o hücûmun bütün aşkıyle kanatlı;

Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,

Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;

Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir afetti ki her pûsesi lâle;

Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!

Dünyâya vedâ ettik, atıldık dolu dizgin;

En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;

Allâh'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala, cennet kapısından;

Gördük ebedî cedleri, bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle berâber;

Bizler gibi ölmüş o yiğitlerle berâber.

Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden;
Şimşek gibi bir hâtıra nal seslerimizden

7.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Bizdik o hüçûmun bütün aşkıyle kanatlı;

Yüklem: bizdik

Özne: o hüçûmun bütün aşkıyle kanatlı

b.

Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Yüklem: bizdik

Özne: ilk atılan safta yüz atlı

Zarf tümleci: o sabâh

2.Cümle:

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,

Yüklem: uçtuk

Özne: (biz)

Zarf tümleci: Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle

3.Cümle:

Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle!

Yüklem: canlandı

Özne: o meşhûr ova

Zarf tümleci: at kişnemesiyle

4.Cümle:

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;

Yüklem: fethin bir ülkeyi daha parlattığı gündü

5.Cümle:

Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Yüklem: göründü

Özne: (o)

Dolaylı tümleç: biz uğruna can verdiğimiz yerde

6.Cümle

a.

Gül yzly bir âfetti ki

Yüklem: gl yzly bir âfetti

Özne: (o)

Cümle dışı ge: ki

b.

her psesi lâle;

Yüklem: lâle(ydi)

Özne: her psesi

7.Cümle:

a.

Girdik zaferin koynuna,

Yüklem: girdik

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: zaferin koynuna

b.

kandık o visâle!

Yüklem: kandık

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: o visâle

c.

Dünyâya vedâ ettik,

Yüklem: vedâ ettik

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: dünyâya

d.

atıldık dolu dizgin;

Yüklem: atıldık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: dolu dizgin

8.Cümle:

a.

En son koşumuzdur bu!

Yüklem: en son koşumuzdur

Özne: bu

b.

Asırlarca bilinsin!

Yüklem: bilinsin

Özne: (bu)

Zarf tümleci: asırlarca

9.Cümle:

a.

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;

Yüklem: yarıştık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: göğe bir bir açılırken

Zarf tümleci: son def'a

b.

Allâh'a giden yolda meleklerle karıştık.

Yüklem: karıştık

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: Allâh'a giden yolda

Zarf tümleci: meleklerle

10.Cümle:

a.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;

Yüklem: geçtik

Özne: hepimiz

Zarf tümleci: dört nala

Dolaylı tümleş: cennet kapısından

b.

Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Yüklem: gördük

Özne: (hepimiz)

Belirtili nesne: ebedî cedleri

Zarf tümleci: bir anda

Zarf tümleci: yakından

11.Cümle:

a.

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle berâber;

Bizler gibi ölmüş o yiğitlerle berâber.

Yüklem: bir bahçedeyiz

Özne: (biz)

Zarf tümleci: şehitlerle berâber

Zarf tümleci: bizler gibi ölmüş o yiğitlerle berâber

Zarf tümleci: şimdi

b.

Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden

Şimşek gibi bir hâtıra nal seslerimizden!

Yüklem: kalacak

Özne: şimşek gibi bir hâtıra

Dolaylı tümleç: doğduğumuz toprağa

Dolaylı tümleç: bizden

Dolaylı tümleç: nal seslerimizden

Cümle dışı öge: lâkin

7.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	Y.	Ö.				
	b.	Y.	Z.T	Ö.			
2.Cümle		Y.	D.T	Z.T			
3.Cümle		Y.	Ö.	Z.T			
4.Cümle		Y.					
5.Cümle		D.T	Y				
6.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö				
	b.	Ö.	Y.				
7.Cümle	a.	Y.	D.T				
	b.	Y.	D.T				
	c.	D.T	Y.				
	d.	Y.	Z.T				
8.Cümle	a.	Y.	Ö.				
	b.	Z.T	Y.				
9.Cümle	a.	Z.T	Z.T	Y.			
	b.	D.T	Z.T	Y.			
10.Cümle	a.	Y.	Ö.	Z.T	D.T		
	b.	Y.	B'li N	Z.T	Z.T		
11.Cümle	a.	Y.	Z.T	Z.T	Z.T		
	b.	C.D.Ö	Y.	D.T	D.T	Ö.	D.T

7.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	d.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
8.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
10.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
11.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

8.SİSTE SÖYENİŞ

Birden kapandı birbiri ardınca perdeler...

Kandilli, Göksu, Kanlıca, İstinye neredeler?

Som zümrüt ortasında, muzaffer, akıp giden

Fîrûze nehri nerde? Bugün saklıdır, neden?

Benzetmek olmasın sana dünyâda bir yeri;
Eylül sonunda böyledir İsviçre gölleri.

Bir devri lânetiyle boğan şâirin Sis'i.
Vicdan ve rûh elemlerinin en zehirlisi,

Hulyâma bir ezâ gibi aksetti bir daha;
-Örtün! Müebbeden uyu! Ey şehir! -O bedduâ...

Hâyır bu hâl uzun süremez, sen yakındasın;
Hâlâ dağılmayan bu sisin arkasındasın.

Sıyrılı, beyaz karanlık içinden, parıl parıl
Berraklığında bilme nedir hafta, ay ve yıl.

Hüznün, ferahlığın bizim olsun kışın, yazın,
Hiç bir zaman kader bizi senden ayırmasın.

8.1.Cümlelerin Öğeleri:

1.Cümle:

Birden kapandı birbiri ardınca perdeler...

Yüklem: kapadı

Özne: perdeler

Zarf tümleci: birbiri ardınca

Zarf tümleci: birden

2.Cümle:

Kandilli, Göksü, Kanlıca, İstinye neredeler?

Yüklem: neredeler

Özne: Kandilli, Göksü, Kanlıca, İstinye

3.Cümle:

a.

Som zümrüt ortasında, muzaffer, akıp giden

Fîrûze nehri nerde?

Yüklem: nerde

Özne: som zümrüt ortasında muzaffer akıp giden fîrûze nehri

b.

Bugün saklıdır, neden?

Yüklem: saklıdır

Özne: (som zümrüt ortasında, muzaffer akıp giden fîrûze nehri)

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: neden

4.Cümle:

Benzetmek olmasın sana dünyâda bir yeri;

Yüklem: olmasın

Özne: dünyâda bir yeri sana benzetmek

5.Cümle:

Eylül sonunda böyledir İsviçre gölleri.

Yüklem: böyledir

Özne: İsviçre gölleri

Zarf tümleci: eylül sonunda

6.Cümle:

*Bir devri lânetiyle boğan şâirin Sis'i,
Vicdan ve rûh elemelerinin en zehirlisi,
Hulyâma bir ezâ gibi aksetti bir daha;*

Yüklem: aksetti

Özne: bir devri lânetiyle boğan şâirin Sis'i

Özne: vicdan ve rûh elemelerinin en zehirlisi

Zarf tümleci: bir ezâ gibi

Zarf tümleci: bir daha

Dolaylı tümleç: hulyâma

7.Cümle:

-Örtün! Müebbeden uyu! Ey şehir! -O beddua...

Yüklem: uyu

Özne: (sen)

Zarf tümleci: müebbeden

Cümle dışı öge: örtün

Cümle dışı öge: ey şehir

Cümle dışı öge: o beddua

8.Cümle:

Hâyır bu hâl uzun süremez,

Yüklem: süremez

Özne: bu hâl

Zarf tümleci: uzun

Cümle dışı öge: hâyır

9.Cümle:

a.

Sen yakındasın;

Yüklem: yakındasın

Özne: sen

b.

Hâlâ dağılmayan bu sisin arkasındasın.

Yüklem: dağılmayan bu sisin arkasındasın

Özne: (sen)

Zarf tümleci: hâlâ

c.

Sıyrılı, beyaz karanlık içinden parıl parıl

Yüklem: sıyrılı

Özne: (sen)

Zarf tümleci: parıl parıl

Dolaylı tümleç: beyaz karanlık içinden

10.Cümle:

Berraklığında bilme nedir hafta, ay ve yıl.

Yüklem: nedir

Özne: hafta, ay ve yıl bilme

Dolaylı tümleç: berraklığında

11.Cümle

Hüznün, ferahlığın bizim olsun kışın, yazın,

Yüklem: olsun

Özne: hüznün, ferahlığın, kışın, yazın

Belirtili nesne: bizim

12.Cümle:

Hiçbir zaman kader bizi senden ayırmasın.

Yüklem: ayırmasın

Özne: kader

Belirtili nesne: bizi

Zarf tümleci: hiçbir zaman

Dolaylı tümleç: senden

8.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Y.	Z.T	Ö.		
2.Cümle		Ö.	Y.				
3.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Z.T	Y.	Z.T			
4.Cümle		Ö.	Y.	Ö.			
5.Cümle		Z.T	Y.	Ö.			
6.Cümle		Ö.	Ö.	D.T	Z.T	Y.	Z.T
7.Cümle		C.D.Ö	Z.T	Y.	C.D.Ö	C.D.Ö	
8.Cümle		C.D.Ö	Y.	Ö.	Z.T	Y.	
9.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Z.T	Y.				
	c.	Y.	D.T	Z.T			

10.Cümle		D.T	Ö.	Y.	Ö.		
11.Cümle		Ö.	B'li N	Y.	Ö.		
12.Cümle		Z.T	Ö.	B'li N	D.T	Y.	

8.3. Tablo 2: Cümlenin Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
9.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
10.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

9. İSTABUL FETHİNİ GÖREN ÜSKÜDAR

Üsküdar bir ulu rü'yâyı görenler şehri,
 Seni gıptayla hatırlar vatanın her şehri,
 Hepsi der: "Hangi şehir görmüş onun gördüğünü?
 Bizim İstanbul'u fethettiğimiz mutlu günü!"
 Elli üç gün ne mehâbetli temâşâ idi o.

Sanki halkın uyanık gördüğü rü'yâ idi o.
Şimdi beş yüz sene geçmiş o büyük hâtıradan
Elli üç günde o hengâme görülmüş buradan,
Canlanır levhâsı hâlâ beşer ettikçe hayâl
O zaman ortada, her sâniye gerçek bir hâl.

Gürlemiş Topkapı'dan bir yeni şiddetle daha
Şanlı nâmıyle “Büyük Top” denilen ejderha.
Sarf edilmiş nice kol kuvveti gündüz ve gece,
Karadan sevk edilen yüz gemi geçmiş Halic'e;
Son günün cengi olurken, ne şafakmış o şafak,
Üsküdar, gözleri dolmuş, tepelerden bakarak,
Görmüş İstanbul'a yüzbin meleğin uçtuğunu;
Saklamış durmuş, asırlarca, hayâlinde bunu.

9.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Üsküdar, bir ulu rü'yâyı görenler şehri!

Seni gıptayla hatırlar vatanın her şehri,

Yüklem: hatırlar

Özne: vatanın her şehri

Belirtili nesne: seni

Zarf tümleci: gıptayla

Cümle dışı öge: Üsküdar, bir ulu rü'yâyı görenler şehri

2.Cümle:

Hepsi der: “ Hangi şehir görmüş onun gördüğünü?”

Bizim istanbul'u fethettiğimiz mutlu günü!”

Yüklem: der

Özne: hepsi

Belirtisiz nesne: hangi şehir görmüş onun gördüğünü, bizim İstanbul'u fethettiğimiz mutlu günü

3.Cümle:

a.

Elli üç gün ne mehâbetli temâşa idi o!

Yüklem: ne mehâbetli temâşa idi

Özne: o

Zarf tümleci: elli üç gün

b.

Sanki halkın uyanık gördüğü rü'yâ idi o !

Yüklem: halkın uyanık gördüğü rü'yâ idi

Özne: o

Cümle dışı öge: sanki

4.Cümle:

Şimdi beş yüz sene geçmiş o büyük hâtıradan;

Yüklem: geçmiş

Özne: beş yüz sene

Zarf tümleci: şimdi

Dolaylı tümleç: o büyük hâtıradan

5.Cümle:

Elli üç günde o hengâme görülmüş buradan;

Yüklem: görülmüş

Nesne: o hengâme

Zarf tümleci: elli üç günde

Dolaylı tümleç: buradan

6.Cümle:

Canlanır levhası hâlâ beşer ettikçe hayâl;

Yüklem: canlanır

Özne: levhası

Zarf tümleci: beşer hayâl ettikçe

Zarf tümleci: hâlâ

7.Cümle:

O zaman ortada, her sâniye, gerçek bir hâl.

Yüklem: ortada(dır)

Özne: gerçek bir hâl

Zarf tümleci: o zaman

Zarf tümleci: her sâniye

8.Cümle:

Gürlemiş Topkapı'da bir yeni şiddetle daha

Şanlı nâmiyle "Büyük Top" denilen ejderha.

Yüklem: gürlemiş

Özne: şanlı nâmiyle "Büyük Top" denilen ejderha

Zarf tümleci: yeni bir şiddetle

Zarf tümleci: daha

Dolaylı tümleç: Topkapı'da

9.Cümle:

Sarf edilmiş nice kol kuvveti gündüz ve gece,

Yüklem: sarf edilmiş

Nesne: nice kol kuvveti

Zarf tümleci: gündüz ve gece

10.Cümle:

Karadan sevkedilen yüz gemi geçmiş Halic'e;

Yüklem: geçmiş

Özne: karadan sevkedilen yüz gemi

Dolaylı tümleç: Halic'e

11.Cümle:

a.

Son günün cengi olurken, ne şafakmış o şafak,

Üsküdar, gözleri dolmuş, tepelerden bakarak,

Görmüş İstanbul'a yüz bin meleğin uçtuğunu;

Yüklem: görmüş

Özne: Üsküdar

Belirtili nesne: yüz bin meleğin uçtuğunu

Zarf tümleci: son günün cengi olurken

Zarf tümleci: tepelerden bakarak

Dolaylı tümleç: İstanbul'a

Cümle dışı öge: ne şafakmış o şafak

Cümle dışı öge: gözleri dolmuş

b.

Saklamış durmuş, asırlarca, hayâlinde bunu.

Yüklem: saklamış durmuş

Özne: (Üsküdar)

Belirtili nesne: bunu

Zarf tümleci: asırlarca

Dolaylı tümleç: hayâlinde

9.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		C.D.Ö	B'li N	Z.T	Y.	Ö.			
2.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N					
3.Cümle	a.	Z.T	Y.	Ö.					
	b.	C.D.Ö	Y.	Ö.					
4.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	D.T				
5.Cümle		Z.T	N.	Y.	D.T				
6.Cümle		Y.	Ö.	Z.T	Z.T				
7.Cümle		Z.T	Y.	Z.T	Ö.				
8.Cümle		Y.	D.T	Z.T	Z.T	Ö.			
9.Cümle		Y.	N.	Z.T					
10.Cümle		Ö.	Y.	D.T					
11.Cümle	a.	Z.T	C.D.Ö	Ö.	C.D.Ö	Z.T	Y.	D.T	B'li N
	b.	Y.	Z.T	D.T	B'li N				

9.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

10.HAYAL ŞEHİR

Git bu mevsimde, gurub vakti, Cihangir'den bak!
Bir zaman kendini karşıdaki rü'yâya bırak!
Başkadır çünkü bu akşam bütün akşamlardan;
Güneşin vehmi saraylar yaratır camlardan;
O ilah isteyip eğlence hayalhânesine,
Çevirir camları birden peri kâşânesine.
Som ateşten bu saraylarla bütün karşı yaka
Benzer üç bin sene evvelki mutantan sarka.
Mest olup içtiği altın şarabın zevkinden,
Elde bir kırmızı kâseyle ufuktan çekilen,
Nice yüz bin senedir şarkın ışık mîmârı
Böyle mâmûr eder ettikçe hayâl Üsküdar'ı.
O ilâhın bütün ilhâmı fakat ânîdir;

Bu ateşten yaratılmış yapılar fânîdir;
Kaybolur hepsi de bir anda kararmakla batı.

Az sürer gerçi fakir Üsküdar'ın saltanatı;
Esef etmez güneşin şimdi neler yıktığına;
Serviler şehri dalar kendi iç aydınlığına,
Ezelî mağfiretin böyle bir ikliminde
Altının göz boyamaz kalpı kadar hâlisi de.
Halkının hilkatı her semtini bir cennet eden
Karşı sâhilde karanlıkta kalan her tepeden,
Gece, bir çok fıkârâ evlerinin lâmbaları
En sahîh aynadan aksettiriyor Üsküdar'ı.

10.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Git bu mevsimde,

Yüklem: git

Özne: (sen)

Zarf tümleci: bu mevsimde

b.

gurup vakti, Cihangir'den bak!

Yüklem: bak

Özne: (sen)

Zarf tümleci: gurup vakti

Dolaylı tümleç: Cihangir'den

2.Cümle:

a.

Bir zaman kendini karşıdaki rü'yâyâ bırak!

Yüklem: bırak

Özne: (sen)

Belirtili nesne: kendini

Zarf tümleci: bir zaman

Dolaylı tümleç: karşıdaki rü'yâyâ

b.

Başkadır çünkü bu akşam bütün akşamlardan;

Yüklem: başkadır

Özne: bu akşam

Dolaylı tümleç: bütün akşamlardan

Cümle dışı öge: çünkü

3.Cümle:

Güneşin vehmi saraylar yaratır camlardan;

Yüklem: yaratır

Özne: güneşin vehmi

Belirtisiz nesne: saraylar

Dolaylı tümleç: camlardan

4.Cümle:

O ilâh isteyip eğlence hayalhânesine,

Çevirir camları birden peri kâşânesine.

Yüklem: çevirir

Özne: o ilâh

Belirtili nesne: camları

Zarf tümleci: eğlence hayalhanesine isteyip

Zarf tümleci: birden

Dolaylı tümleç: peri kâşânesine

5.Cümle:

Som ateşten bu saraylarla bütün karşı yaka

Benzer üç bin sene evvelki mutantan şarka.

Yüklem: benzer

Özne: som ateşten bu saraylarla bütün karşı yaka

Dolaylı tümleç: üç bin sene evvelki mutantan şarka

6.Cümle:

a.

Mest olup içtiği altın şarabın zevkinden,

Elde bir kırmızı kâseyle ufuktan çekilen,

Nice yüz bin senedir şarkın ışık mîmârı

Böyle mâmûr eder ettikçe hayâl Üsküdar'ı.

Yüklem: mâmûr eder

Özne: elde bir kırmızı kâseyle ufuktan çekilen nice yüz bin senedir şarkın ışık mîmârı

Zarf tümleci: böyle

Zarf tümleci: Üsküdar'ı hayâl ettikçe

Zarf tümleci: içtiği altın şarabın zevkinden mest olup

b.

O ilâhın bütün ilhâmı fakat ânîdir;

Yüklem: ânîdir

Özne: o ilâhın bütün ilhâmı

Cümle dışı öge: fakat

7.Cümle:

Bu ateşten yaratılmış yapılar fânîdir;

Yüklem: fânîdir

Özne: bu ateşten yaratılmış yapılar

8.Cümle:

Kaybolur hepsi de bir anda kararmakla batı.

Yüklem: kaybolur

Özne: hepsi de

Zarf tümleci: bir anda

Zarf tümleci: batı kararmakla

9.Cümle:

Az sürer gerçi fakir Üsküdar'ın saltanatı;

Yüklem: sürer

Özne: fakir Üsküdar'ın saltanatı

Zarf tümleci: az

Cümle dışı öge: gerçi

10.Cümle:

Esef etmez güneşin şimdi neler yıktığına;

Yüklem: esef etmez

Özne: (o)

Zarf tümleci: şimdi

Dolaylı tümleç: güneşin neler yıktığına

11.Cümle:

Serviler şehri dalar kendi iç aydınlığına,

Ezelî mağfiretin böyle bir ikliminde

Yüklem: dalar

Özne: serviler şehri

Zarf tümleci: ezelî mağfiretin böyle bir ikliminde

Dolaylı tümleç: kendi iç aydınlığına

12.Cümle:

Altının göz boyamaz kalpı kadar hâlisi de.

Yüklem: göz boyamaz

Özne: altının kalpı kadar hâlisi de

13.Cümle:

Halkının hilkatı her semtini bir cennet eden

Karşı sâhilde, karanlıkta kalan her tepeden,

Gece, birçok fikâra evlerinin lâmları

En sahih aynadan aksettiriyor Üsküdar'ı.

Yüklem: aksettiriyor

Özne: birçok fikâra evlerinin lâmları

Belirtili nesne: Üsküdar'ı

Zarf tümleci: gece

Dolaylı tümleç: en sahih aynadan

Dolaylı tümleç: halkının hilkatini her semtini bir cennet eden karşı sâhilde

Dolaylı tümleç: karanlıkta kalan her tepeden

10.2 Tablo 1:Cümlenin geleri:

1.Cümle	a.	Y.	Z.T					
	b.	Z.T	D.T	Y.				
2.Cümle	a.	Z.T	B'li N	D.T	Y.			
	b.	C.D.	.	D.T				
3.Cümle		.	B'siz N	Y.	D.T			
4.Cümle		.	Z.T	Y.	B'li N	Z.T	D.T	
5.Cümle		.	Y.	D.T				
6.Cümle	a.	Z.T	.	Z.T	Y.	Z.T		
	b.	.	C.D.	Y.				
7.Cümle		.	Y.					
8.Cümle		Y.	.	Z.T	Z.T			
9.Cümle		Z.T	Y.	C.D.	.			
10.Cümle		Y.						
11.Cümle		.	Y.	D.T	Z.T			
12.Cümle		.	Y.	.				
13.Cümle		D.T	D.T	Z.T	.	D.T	Y.	B'li N

10.3. Tablo 2: Cümle eşitleri

Cümle eşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yapısına Göre	Anlamına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı

	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Cümle
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

11. ZİYARET

Yine birlikte, bu mevsimde, Atik -Valde'deyiz;

Yine birlikte, bu mevsimde, gezip sezmedeyiz.

Bu çınarlarla siyah servilerin gölgesini;

Bu şadırvanda suyun sanki ledünnî sesini.

Eski mîmâra nasıl rahmet okunmaz burada?

Suyu cennetten akıtmış bu güzel manzarada;

Bu diyarlarda, saatlerce temâşâyâ değer,

Çini'den, solmayacak bahçeler açmış yer yer;

Mânevî râhata bir çerçeve yapmış ki gören,

Başka bir âlemi görmekle, geçer kendinden.

Bu ziyârette vakit geçti, güneş battı, yazık!

Haz ve duyguyla Atik - Valde'de bir gün yaşadık

11.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Yine birlikte, bu mevsimde, Atik-Valde'deyiz;

Yüklem: Atik-Valde'deyiz

Özne: (biz)

Zarf tümleci: yine

Zarf tümleci: birlikte

Zarf tümleci: bu mevsimde

b.

Yine birlikte, bu mevsimde, gezip sezmedeyiz.

Bu çınarlarla siyah servilerin gölgesini;

Bu şadırvanda suyun sanki ledünnî sesini

Yüklem: gezip sezmedeyiz

Özne: (biz)

Belirtili nesne: bu çınarlarla siyah servilerin gölgesini

Belirtili nesne: suyun ledünnî sesini

Zarf tümleci: yine

Zarf tümleci: birlikte

Zarf tümleci: bu mevsimde

Dolaylı tümleç: bu şadırvanda

Cümle dışı öge: sanki

2.Cümle:

Eski mîmâra nasıl rahmet okunmaz burada?

Yüklem: rahmet okunmaz

Zarf tümleci: nasıl

Dolaylı tümleç: eski mimara

Dolaylı tümleç: burada

3.Cümle:

a.

Suyu cennetten akıtmış bu güzel manzarada;

Yüklem: akıtmış

Özne: (o)

Belirtili nesne: suyu

Dolaylı tümleç: cennetten

Dolaylı tümleç: bu güzel manzarada

b.

Bu duvarlarda, saatlerce temâşâyâ değer,

Çini'den, solmayacak bahçeler açmış yer yer;

Yüklem: açmış

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: saatlerce temâşâyâ değer çini'den solmayacak bahçeler

Zarf tümleci: yer yer

Dolaylı tümleç: bu duvarlarda

4.Cümle:

a.

Mânevi râhata bir çerçeve yapmış ki

Yüklem: yapmış

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: bir çerçeve

Dolaylı tümleç: mânevi râhata

Cümle dışı öge: ki

b.

Gören, başka bir alemi görmekle, geçer kendinden.

Yüklem: kendinden geçer

Özne: gören

Zarf tümleci: başka bir alemi görmekle

5.Cümle:

a.

Bu ziyârette vakit geçti,

Yüklem: geçti

Özne: vakit

Zarf tümleci: bu ziyârette

b.

güneş battı, yazık!

Yüklem: battı

Özne: güneş

Cümle dışı öge: yazık

6.Cümle:

Haz ve duyguyla Atik-Valde'de bir gün yaşadık.

Yüklem: yaşadık

Özne: (biz)

Belirtisiz nesne: bir gün

Zarf tümleci: haz ve duyguyla

Dolaylı tümleç: Atik-Valde'de

11.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Z.T	Z.T	Z.T	Y.				
	b.	Z.T	Z.T	Z.T	Y.	B'li N	B'li N	C.D.Ö	B'li N
2.Cümle		D.T	Z.T	Y.	D.T				
3.Cümle	a.	B'li N	D.T	Y.	D.T				
	b.	D.T	B'siz N	Y.	Z.T				
4.Cümle	a.	D.T	B'siz N	Y.	C.D.Ö				
	b.	Ö.	Z.T	Y.					
5.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.					
	b.	Ö.	Y.	C.D.Ö					
6.Cümle		Z.T	D.T	B'siz N	Y.				

11.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

12.ATİK-VALDE'DEN İNEN SOKAKTA

Nihad Sami Banarlı'ya-

İftardan önce gittim Atik-Valde semtine,
Kaç def'a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine,
Sessizdiler. Fakat Ramazan mâneviyyeti
Bir tatlı intizâra çevirmiş sükûneti;
Semtin oruçlu halkı, süzölmüş benizliler,
Sessizce çarşıdan dönüyorlar birer birer;
Bakkalda bekleyen fikarâ kızcağızları
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;
Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.
Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri.

Yâ Rab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!

Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı
Hadsiz yaşattı rûhuma bir gurbet akşamı.
Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime:
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
“Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
Mâdem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür.”

12.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

İftardan önce gittim Atik-Valde semtine,

Yüklem: gittim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: iftardan önce

Dolaylı tümleç: Atik-Valde semtine

2.Cümle:

a.

Kaç def'a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine, sessizdiler.

Yüklem: sessizdiler

Özne: kaç def'a geçtiğim bu sokaklar

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: yine

b.

Fakat Ramazan mâneviyyeti bir tatlı intizara çevirmiş sükûneti;

Yüklem: çevirmiş

Özne: ramazan mâneviyyeti

Belirtili nesne: sükûneti

Dolaylı tümleç: bir tatlı intizara

Cümle dışı öge: fakat

3.Cümle:

Semtin oruçlu halkı, süzölmüş benizliler,

Sessizce çarşıdan dönüyorlar birer birer;

Yüklem: dönüyorlar

Özne: semtin oruçlu halkı, süzölmüş benizliler

Zarf tümleci: sessizce

Zarf tümleci: birer birer

Zarf tümleci: çarşıdan

4.Cümle:

Bakkalda bekleyen fikirâ kızcağızları

Az çok yakında sezdiriyor top ve iftarı.

Yüklem: sezdiriyor

Özne: bakkalda bekleyen fikirâ kızcağızları

Belirtili nesne: top ve iftarı

Zarf tümleci: az çok yakında

5.Cümle:

Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;

Yüklem: kalmadı

Özne: kimse

Zarf tümleci: bütün bütün

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: meydana

6.Cümle:

Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.

Yüklem: bitti

Özne: gün

Zarf tümleci: bir top gürültüsüyle

Dolaylı tümleç: bu sâhilde

7.Cümle:

Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,

Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri.

Yâ Rab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!

Yüklem: kapladı

Özne: bir nurlu neş'e

Belirtili nesne: kerpiçten evleri

Zarf tümleci: top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri

Cümle dışı öge: yâ Rab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz

8.Cümle:

Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.

Yüklem: kaldım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: oruçsuz ve ne'esiz

Dolaylı tümleç: tenhâ sokakta

9.Cümle:

Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı

Hadsiz yaşattı rûhuma bir gurbet akşamı.

Yüklem: yaşattı

Özne: yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı

Zarf tümleci: bir gurbet akşamı

Zarf tümleci: hadsiz

Dolaylı tümleç: rûhuma

10.Cümle:

Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime:

Yüklem: teselli oldu

Özne: bir tek düşünce

Dolaylı tümleç: bu derdime

11.Cümle:

a.

Az çok ferahladım ve

Yüklem: ferahladım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: az çok

Cümle dışı ge: ve

b.

dedim kendi kendime:

“Onlardan ayrılış bana her an üzüntülüdür;

Madem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür.”

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: onlardan ayrılış bana her an üzüntülüdür; madem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür

Zarf tümleci: kendi kendime

12.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Y.	D.T		
2.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Z.T	Y.	
	b.	C.D.Ö	Ö.	D.T	Y.	B’li N
3.Cümle		Ö.	Z.T	D.T	Y.	Z.T
4.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	B’li N	
5.Cümle		D.T	Ö.	Y.	Z.T	Z.T
6.Cümle		Z.T	D.T	Y.	Ö.	
7.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	B’li N	C.D.Ö
8.Cümle		D.T	Y.	Z.T		
9.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	D.T	Z.T
10.Cümle		Ö.	Y.	D.T		
11.Cümle	a.	Z.T	Y.	C.D.Ö		
	b.	Y.	Z.T	B’siz N		

12.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

13.ÜSKÜDAR'IN DOST IŞIKLARI

Ötmekte fecre karşı horozlar birer birer;
Geçtikçe her dakîka belirmektedir seher.

Bilmem kaçınıcı fecri vatan toprağında, biz,
Görmekle şimdi bir yaşatan vecd içindeyiz.

Etrafi okşuyor mayısın tâze rüzgârı;
Karşımda köhne Üsküdar'ın dost ışıkları...

Kimlersiniz? Ya bağı yanık kimselersiniz!
Yâhut da her sabah uyanık kimselersiniz!

Dünya yüzünde, bir sefer olsun, tanışmadan,

Öz çehrenizle sizleri görmekteyim bu an.

Sizlersiniz bu ânı ışıklarla Türk eden!
Eksilmesin şu mutlu şafaklar bu ülkeden!

Gönlüm, dilim, kanım ve mizâcım la sizdenim,
Dünyâ ve âhirette vatandaşlarım benim.

13.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Ötmekte fecre karşı horozlar birer birer;

Yüklem: ötmekte(dir)

Özne: horozlar

Zarf tümleci: birer birer

Zarf tümleci: fecre karşı

2.Cümle

Geçtikçe her dakika belirmektedir seher.

Yüklem: belirmektedir

Özne: seher

Zarf tümleci: her dakika geçtikçe

3.Cümle:

Bilmem kaçınıcı fecri vatan toprağında, biz,

Görmekle şimdi bir yaşatan vecd içindeyiz.

Yüklem: bilmem

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: biz kaçınıcı fecri vatan toprağında, görmekle şimdi yaşatan bir vecd içindeyiz

4.Cümle:

Etrâfi okşuyor mayısın tâze rüzgarı;

Yüklem: okşuyor

Özne: mayısın tâze rüzgarı

Belirtili nesne: etrâfi

5.Cümle:

Karşımda köhne Üsküdar'ın dost ışıkları...

Yüklem: karşımda(dır)

Özne: köhne Üsküdar'ın dost ışıkları

6.Cümle:

a.

Kimlersiniz?

Yüklem: kimlersiniz

Özne: (siz)

b.

Ya bağıryanık kimselersiniz!

Yüklem: bağıryanık kimselersiniz

Özne: (siz)

c.

Yahut da her sabah uyanık kimselersiniz!

Yüklem: her sabah uyanık kimselersiniz

Özne: (siz)

Cümle dışı öge: ya... yahut da

7.Cümle:

Dünyâ yüzünde, bir sefer olsun, tanışmadan,

Öz çehrenizle sizleri görmekteyim bu an.

Yüklem: görmekteyim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: sizleri

Zarf tümleci: öz çehrenizle

Zarf tümleci: tanışmadan

Zarf tümleci: bu an

Dolaylı tümleç: dünyâ yüzünde

Cümle dışı öge: bir sefer olsun

8.Cümle:

Sizlersiniz bu ânı ışıklarla Türk eden!

Yüklem: sizlersiniz

Özne: bu ânı ışıklarla Türk eden

9.Cümle:

Eksilmesin şu mutlu şafaklar bu ülkeden!

Yüklem: eksilmesin

Özne: şu mutlu şafaklar

Dolaylı tümleç: bu ülkeden

10.Cümle:

Gönlüm, dilim, kanım ve mizacımla sizdenim,

Dünyâ ve âhirette vatandaşlarım benim.

Yüklem: sizdenim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: gönlüm, dilim, kanım ve mizacımla

Dolaylı tümleç: dünyâ ve âhirette

Cümle dışı öge: vatandaşlarım benim

13.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		Y.	Z.T	Ö.	Z.T			
2.Cümle		Z.T	Y.	Ö.				
3.Cümle		Y.	B'siz N					
4.Cümle		B'li N	Y.	Ö.				
5.Cümle		Y.	Ö.					
6.Cümle	a.	Y.						
	b.	C.D.Ö	Y.					
	c.	C.D.Ö	Y.					
7.Cümle		D.T	C.D.Ö	Z.T	Z.T	B'li N	Y.	Z.T
8.Cümle		Y.	Ö.					
9.Cümle		Y.	Ö.	D.T				
10.Cümle		Z.T	Y.	D.T	C.D.Ö			

13.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri	Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle

2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

14.HAYAL BESTE

Roma'nın şarkını fethettiğin andan sonra,
Yüce dağlar gibidir gördüğün iş, Türk oğlu!
Girdiğin yerde asırlarca kalıştan başka,
Kurduğun devlet asırlarca muzaffer yürüdü.
Tâliin döndüğü en korkulu yıllarda bile,
Yürüyen düşmanı son hamlede döktün denize.
Açtığın ülkede, yoktan yaratış kudretini,
Azminin kurduğu yüzlerce şehirden fazla,
İri firûzeye benzer nice gök kubbeye,
Dehre aksettiriyor, gerçi, büyük mîmârî;
Bu eserler seni göstermeğe kâfi diyemem.

Şi're aksettirebilseydin eğer, dinlerdin,
Yüz fetih şi'ri, okudukça, çelik tellerden.

Resm'e aksettirebilseydin eğer, ömrünce,
Ebedî cedleri karşında görürdün canlı.

Gönlüm isterdi ki mâzini dirilten san'at,
Sana târihini her lâhza hayâl ettirsin.

14.1.Cümlelerin Öğeleri:

1.Cümle:

*Roma'nın şarkını fethettiğin andan sonra,
Yüce dağlar gibidir gördüğün iş, Türk oğlu!*

Yüklem: yüce dağlar gibidir

Özne: gördüğün iş

Zarf tümleci: Roma'nın şarkını fethettiğin andan sonra

Cümle dışı öge: Türk oğlu

2.Cümle:

*Girdiğin yerde asırlarca kalıştan başka,
Kurduğun devlet asırlarca muzaffer yürüdü.*

Yüklem: muzaffer yürüdü

Özne: kurduğun devlet

Zarf tümleci: girdiğin yerde asırlarca kalıştan başka

Zarf tümleci: asırlarca

3.Cümle:

*Tâliin döndüğü en korkulu yıllarda bile,
Yürüyen düşmanı son hamlede döktün denize.*

Yüklem: döktün

Özne: (sen)

Belirtili nesne: yürüyen düşmanı

Zarf tümleci: tâliin döndüğü en korkulu yıllarda bile

Zarf tümleci: son hamlede

Dolaylı tümleç: denize

4.Cümle:

Açtığın ülkede, yoktan yaratılış kudretini,

Azminin kurduğu yüzlerce şehirden fazla,

İri firuzeye benzer nice gök kubbeyle,

Dehre aksettiriyor, gerçi, büyük mîmârî;

Yüklem: aksettiriyor

Özne: büyük mîmârî

Belirtili nesne: yoktan yaratılış kudretini

Zarf tümleci: azminin kurduğu yüzlerce şehirden fazla

Zarf tümleci: iri firuzeye benzer nice gök kubbeyle

Dolaylı tümleç: dehre

Dolaylı tümleç: açtığın ülkede

Cümle dışı öge: gerçi

5.Cümle:

Bu eserler seni göstermeye kâfi diyemem.

Yüklem: diyemem

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: bu eserler seni göstermeye kâfi

6.Cümle:

a.

Şi 're aksettirebilseydin eğer, dinlerdin,

Yüz fetih şi 'ri, okudukça, çelik tellerden

Yüklem: dinlerdin

Özne: (sen)

Belirtili nesne: yüz fetih şi 'ri

Zarf tümleci: şi 're aksettirebilseydin

Zarf tümleci: okudukça

Dolaylı tümleç: çelik tellerden

Cümle dışı öge: eğer

b.

Resme aksettirebilseydin eğer, ömrünce,

Ebedî cedleri karşında görürdün, canlı.

Yüklem: görürdün

Özne: (sen)

Belirtili nesne: ebedî cedleri

Zarf tümleci: resme aksettirebilseydin

Zarf tümleci: ömrünce

Zarf tümleci: canlı

Dolaylı tümleç: karşında

Cümle dışı öge: eğer

7.Cümle:

Gönlüm isterdi ki mâzîni dirilten san'at,

Sana târîhini her lâhza hayâl ettirsin

Yüklem: isterdi

Özne: gönlüm

Belirtisiz nesne: mâzîni dirilten san'at, sana târîhini her lâhza hayâl ettirsin

Cümle dışı öge: ki

14.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Y.	Ö.	C.D.Ö				
2.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.				
3.Cümle		Z.T	B'li N	Z.T	Y.	D.T			
4.Cümle		D.T	B'li N	Z.T	Z.T	D.T	Y.	C.D.Ö	Ö.
5.Cümle		B'siz N	Y.						
6.Cümle	a.	Z.T	C.D.Ö	Y.	Z.T	D.T			
	b.	Z.T	C.D.Ö	Z.T	B'li N	D.T	Y.	Z.T	
7.Cümle		Ö.	Y.	C.D.Ö	B'siz N				

14.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri	Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumsuz	Kurallı Cümle	Basit Cümle

			Cümle		
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle

15. ESKİ MUSİKİ

Çok insan anlayamaz eski mûsikîmizden
 Ve ondan anlamıyan bir şey anlamaz bizden.
 Açar bir altın anahtarla rûh ufuklarını,
 Hemen yayılmaya başlar sadâ ve nûr akını
 Ve seslenir büyük İtrî, semâyı örten rûh,
 Peşinde dalgalanır bestesiyle Seyyid Nûh,
 O mutlu devrede İtrî'ye en yakın bir dost
 Işıklı danteleler bestekârı Hafız Post ...
 Bu neslin ortada dâhîcedir başardığı iş,
 Vatan nasıl karışır mûsikîyle, göstermiş.

Bu yaz kemençeyi bir dinledinse Kanlıca'da,
 Baharda bir gece tanbûru dinle Çamlıca'da.
 Bu sazların duyulur her telinde sâde vatan,
 Sihirli rüzgâr eser dâimâ bu topraktan.

Evet bu eski nesil bir şerefli âlem açar,
 Duyuşta ince zamanlardan inkırâza kadar.
 Yüz elli yıl, sıra dağlar birer birer yücelir
 Ve âkıbet Dede'nin anlı şanlı devri gelir.
 Bu, mûsikîyi, o, son kudretiyle parlattı;
 Ölünce, ülkede bir muhteşem güneş battı.

15.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Çok insan anlayamaz eski mûsikîmizden

Yüklem: anlayamaz

Özne: çok insan

Dolaylı tümleç: eski mûsikîmizden

b.

Ve ondan anlamıyan bir şey anlamaz bizden.

Yüklem: anlamaz

Özne: ondan anlamayan

Belirtisiz nesne: bir şey

Dolaylı tümleç: bizden

Cümle dışı öge: ve

2.Cümle:

Açar bir altın anahtarla rûh ufuklarını,

Yüklem: açar

Özne: (o)

Belirtili nesne: rûh ufuklarını

Zarf tümleci: bir altın anahtarla

3.Cümle:

a.

Hemen yayılmaya başlar sadâ ve nûr akını

Yüklem: yayılmaya başlar

Özne: sadâ ve nûr akını

Zarf tümleci: hemen

b.

Ve seslenir büyük İtrî, semâyı örten rûh,

Yüklem: seslenir

Özne: büyük İtrî, semâyı örten rûh

Cümle dışı öge: ve

4.Cümle:

Peşinde dalgalanır bestesiyle Seyyid Nûh,

Yüklem: dalgalanır

Özne: Seyyid Nûh

Zarf tümleci: peşinde

Zarf tümleci: bestesiyle

5.Cümle:

O mutlu devrede İtrî'ye en yakın bir dost

Işıklı danteleler bestekârı Hâfız Post...

Yüklem: en yakın bir dost(tur)

Özne: ışıklı danteleler bestekârı Hâfız Post

Zarf tümleci: o mutlu devrede

Dolaylı tümleç: İtrî'ye

6.Cümle:

Bu neslin ortada dâhîcedir başardığı iş,

Yüklem: dâhîcedir

Özne: bu neslin başardığı iş

Dolaylı tümleç: ortada

7.Cümle:

Vatan nasıl karışır mûsikîyle, göstermiş.

Yüklem: göstermiş

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: mûsikîyle vatan nasıl karışır

8.Cümle:

Bu yaz kemençeyi bir dinledinse Kanlıca'da

Baharda bir gece tanbûru dinle Çamlıca'da

Yüklem: dinle

Özne: (sen)

Belirtili nesne: tanbûru

Zarf tümleci: bu yaz

Zarf tümleci: kemençeyi bir dinledinse

Zarf tümleci: bir gece

Zarf tümleci: baharda

Dolaylı tümleç: Kanlıca'da

Dolaylı tümleç: Çamlıca'da

9.Cümle:

Bu sazların duyulur her telinde sâde vatan,

Yüklem: duyulur

Nesne: sâde vatan

Dolaylı tümleç: bu sazların her telinde

10.Cümle:

Sihirli rüzgâr eser dâimâ bu topraktan.

Yüklem: eser

Özne: sihirli rüzgâr

Zarf tümleci: dâimâ

Dolaylı tümleç: bu topraktan

11.Cümle:

Evet bu eski nesil bir şerefli âlem açar,

Duyuştta ince zamanlardan inkıraza kadar.

Yüklem: açar

Özne: bu eski nesil

Belirtisiz nesne: bir şerefli âlem

Zarf tümleci: ince zamanlardan inkıraza kadar

Zarf tümleci: duyuştta

Cümle dışı öge: evet

12.Cümle:

a.

Yüz elli yıl, sıra dağlar birer birer yücelir

Yüklem: yücelir

Özne: sıra dağlar

Zarf tümleci: birer birer

Zarf tümleci: yüz elli yıl

b.

Ve âkıbet Dede'nin anlı şanlı devri gelir.

Yüklem: gelir

Özne: âkıbet Dede'nin anlı şanlı devri

Cümle dışı öge: ve

13.Cümle:

Bu mûsikîyi, o, son kudretiyle parlattı;

Yüklem: parlattı

Özne: o

Belirtili nesne: bu mûsikîyi

Zarf tümleci: son kudretiyle

14.Cümle:

Ölünce, ülkede bir muhteşem güneş battı.

Yüklem: battı

Özne: bir muhteşem güneş

Zarf tümleci: ölünce

Dolaylı tümleç: ülkede

15.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Y.	D.T					
	b.	C.D.Ö	Ö.	B'siz N	Y.	D.T			
2.Cümle		Y.	Z.T	B'li N					

3.Cümle	a.	Z.T	Y.	Ö.					
	b.	C.D.Ö	Y.	Ö.					
4.Cümle		Z.T	Y.	Z.T	Ö.				
5.Cümle		Z.T	D.T	Y.	Ö.				
6.Cümle		Ö.	D.T	Y.	Ö.				
7.Cüme		B'siz N	Y.						
8.Cümle		Z.T	Z.T	D.T	Z.T	Z.T	B'li N	Y.	D.T
9.Cümle		D.T	Y.	D.T	N.				
10.Cümle		Ö.	Y.	Z.T	D.T				
11.Cümle									
12.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Z.T	Y.				
	b.	C.D.Ö	Ö.	Y.					
13.Cümle		B'li N	Ö.	Z.T	Y.				
14.Cümle		Z.T	D.T	Ö.	Y.				

15.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
14.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

16.0 RÜZGAR

Yaşamak zevki nedir bilmez ölümden korkan!
 Gür bir imanla damarlarda ateşten bir kan
 Birleşip böyle diyorlardı, derin bir sesle,
 Yeri fethetmek için gelmiş o fâtihtir nesle.

Böyle bir dersi alan rûha vatan dar görünür;
 Dâimâ başka sefer, başka ufuklar görünür.
 O nesil duymuş akın zevkini rüzgârda bile;
 Bu duyuş varmış akınlardaki atlarda bile;
 Bilmemiş var mı geniş yeryüzünün serhaddi,
 Yıkılmış ufukunda durup karşı koyan her seddi,
 Yeni bir ülkede yem vermek için atlarına
 Nice bin atlı kapılmıştı fetih rüzgârına

16.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Yaşamak zevki nedir bilmez ölümden korkan!

Yüklem: bilmez

Özne: ölümden korkan

Belirtisiz nesne: yaşamak zevki nedir

2.Cümle:

Gür bir îmanla damarlarda ateşten bir kan

Birleşip böyle diyorlardı, derin bir sesle,

Yeri fethetmek için gelmiş o fâti̇h nesle.

Yüklem: diyorlardı

Özne: gür bir îmanla damarlarda ateşten bir kan

Belirtisiz nesne: böyle

Zarf tümleci: birleşip

Zarf tümleci: derin bir sesle

Dolaylı tümleç: yeri fethetmek için gelmiş o fâti̇h nesle

3.Cümle:

a.

Böyle bir dersi alan rûha vatan dar görünür;

Yüklem: görünür

Özne: vatan

Zarf tümleci: dar

Dolaylı tümleç: böyle bir dersi alan rûha

b.

Dâimâ başka sefer, başka ufuklar görünür.

Yüklem: görünür

Özne: başka sefer, başka ufuklar

Zarf tümleci: dâimâ

4.Cümle:

O nesil duymuş akın zevkini rüzgârda bile;

Yüklem: duymuş

Özne: o nesil

Belirtili nesne: akın zevkini

Zarf tümleci: rüzgârda bile

5.Cümle:

Bu duyuş varmış akınlardaki atlarda bile;

Yüklem: varmış

Özne: bu duyuş

Dolaylı tümleç: akınlardaki atlarda bile

6.Cümle:

Bilmemiş var mı geniş yeryüzünün serhaddi,

Yüklem: bilmemiş

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: geniş yeryüzünün serhaddi var mı

7.Cümle:

Yıkılmış ufkunda durup karşı koyan her seddi,

Yüklem: yıkılmış

Özne: (o)

Belirtili nesne: ufkunda durup karşı koyan her seddi

8.Cümle:

Yeni bir ülkede yem vermek için atlarına

Nice bin atlı kapılmıştı fetih rüzgârına.

Yüklem: kapılmıştı

Özne: nice bin atlı

Zarf tümleci: yeni bir ülkede atlarına yem vermek için

Dolaylı tümleç: fetih rüzgârına

16.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		B'siz N	Y.		Ö.		
2.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.	Z.T	D.T
3.Cümle	a.	D.T	Ö.	Z.T	Y.		
	b.	Z.T	Ö.	Y.			
4.Cümle		Ö.	Y.	B'li N	Z.T		
5.Cümle		Ö.	Y.	D.T			
6.Cümle		Y.	B'siz N				
7.Cümle		Y.	B'li N				
8.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	D.T		

16.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	İç İç Birleşik Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	İç İç Birleşik Cümle

7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

17. MEVSİMLER

Kopar sonbahar tellerinden,
Derinden, derinden, derinden,
Biten yazla başlar keder mûsikîsi.

Bu sâhillerin seslenir her yerinden,
Derinden, derinden, derinden,
Hazin günlerin derbeder mûsikîsi.

Denizden ve dağdan gelen hüzne kandık.
Bulutlar dağılsın, bahâr olsun artık,
Duyulsun bir engin seher mûsikîsi.

Güneş doğmadan mâvileşmiş Boğaz'dan.
Nevâ-kâr açılsın bütün ses ve sazdan,
Ufuklarda sürsün zafer mûsikîsi.

17.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Kopar sonbahar tellerinden,

Derinden, derinden, derinden,

Yüklem: kopar

Özne: sonbahar

Zarf tümleci: derinden, derinden, derinden

Dolaylı tümleç: tellerinden

2.Cümle:

Biten yazla başlar keder mûsikîsi.

Yüklem: başlar

Özne: keder mûsikîsi

Zarf tümleci: biten yazla

3.Cümle:

Bu sâhillerin seslenir her yerinden,

Derinden, derinden, derinden,

Hazin günlerin derbeder mûsikîsi.

Yüklem: seslenir

Özne: hazin günlerin derbeder mûsikîsi

Zarf tümleci: derinden, derinden, derinden

Dolaylı tümleç: bu sâhillerin her yerinden

4.Cümle:

Denizden ve dağdan gelen hüzne kandık.

Yüklem: kandık

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: denizden ve dağdan gelen hüzne

5.Cümle:

a.

Bulutlar dağılsın,

Yüklem: dağılsın

Özne: bulutlar

b.

bahâr olsun artık,

Yüklem: olsun

Özne: bahâr

Zarf tümleci: artık

6.Cümle:

Duyulsun bir engin seher mûsikîsi.

Yüklem: duyulsun

Nesne: bir engin seher mûsikîsi

7.Cümle:

Güneş doğmadan mâvileşmiş Boğaz'dan,

Nevâ-kâr açılsın bütün ses ve sazdan

Yüklem: açılsın

Özne: Nevâ-kâr

Zarf tümleci: güneş doğmadan

Dolaylı tümleç: mâvileşmiş Boğaz'dan

Dolaylı tümleç: bütün ses ve sazdan

8.Cümle:

Ufuklarda sürsün zafer mûsikîsi.

Yüklem: sürsün

Özne: zafer mûsikîsi

Dolaylı tümleç: ufuklarda

17.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Y.	Ö.	D.T	Z.T	
2.Cümle		Z.T	Y.	Ö.		
3.Cümle		D.T	Y.	D.T	Z.T	Ö.
4.Cümle		D.T	Y.			
5.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	Ö.	Y.	Z.T		
6.Cümle		Y.	Ö.			
7.Cümle		Z.T	D.T	Ö.	Y.	D.T
8.Cümle		D.T	Y.	Ö.		

17.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

18. KAR MUSİKİLERİ

-Varşova 1927-

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu.

Bin yıl sürecektir zannedilen kar sesidir bu.

Bir kuytu manastırda duâlar gibi gamlı,
Yüzlerce ağızdan koro hâlinde devamlı,

Bir erganun âhengi yayılmakta derinden...
Duydumsa da zevk almadım İslav kederinden.

Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta,
Tanbûri Cemil Bey çalıyor eski plâkta.

Birdenbire mes'ûdum işitmek hevesiyle,
Gönlüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle.

Sandım ki uzaklaştı yağan kar ve karanlık,
Uykumda bütün bir gece Körfez'deyim artık!

18.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu.

Yüklem: bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir

Özne: bu

b.

Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu.

Yüklem: bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir

Özne: bu

2.Cümle:

Bir kuytu manastırda duâlar gibi gamlı,

Yüzlerce ağızdan koro hâlinde devamlı,

Bir erganun âhengi yayılmakta derinden....

Yüklem: yayılmakta(dır)

Özne: bir erganun âhengi

Zarf tümleci: duâlar gibi gamlı

Zarf tümleci: yüzlerce ağızdan koro hâlinde

Zarf tümleci: devamlı

Zarf tümleci: derinden

Dolaylı tümleç: bir kuytu manastırda

3.Cümle:

Duydumsa da zevk almadım İslâv kederinden.

Yüklem: zevk almadım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: duydumsa da

Dolaylı tümleç: İslâv kederinden

4.Cümle:

Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta,

Yüklem: uzakta(dır)

Özne: zihnim

Zarf tümleci: çok

Dolaylı tümleç: bu şehirden, bu devirden

5.Cümle:

Tanbûri Cemil Bey çalıyor eski plâkta.

Yüklem: çalışıyor

Özne: Tanbûri Cemil Bey

Dolaylı tümleç: eski plâkta

6.Cümle:

Birdenbire mes'ûdum işitmek hevesiyle

Yüklem: mes'ûdum

Özne: (ben)

Zarf tümleci: birdenbire

Zarf tümleci: işitmek hevesiyle

7.Cümle:

Gönlüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle

Yüklem: doludur

Özne: gönlüm

Zarf tümleci: İstanbul'un en özlü sesiyle

8.Cümle:

Sandım ki uzaklaştı yağan kar ve karanlık

Yüklem: sandım

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: yağan kar ve karanlık uzaklaştı

Cümle dışı öge: ki

9.Cümle:

Uykumda bütün bir gece körfezdeyim artık!

Yüklem: körfezdeyim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: bütün bir gece

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: uykumda

18.2.Cümlelerin Öğeleri: Tablo.1

1.Cümle	a.	Y.	Ö.					
	b.	Y.	Ö.					
2.Cümle		D.T	Z.T	Z.T	Z.T	Ö.	Y.	Z.T
3.Cümle		Z.T	Y.	D.T				
4.Cümle		Ö.	D.T	Z.T	Y.			
5.Cümle		Ö.	Y.	D.T				
6.Cümle		Z.T	Y.	Z.T				
7.Cümle		Ö.	Y.	Z.T				
8.Cümle		Y.	C.D.Ö	B'siz N				
9.Cümle		D.T	Z.T	Y.	Z.T			

18.3.Cümle Çeşitleri: Tablo.2

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

19.KOCA MUSTÂPAŞA

Koca Mustâpaşa! Ücrâ ve fakîr İstanbul!
Tâ fetihden beri mü'min, mütevekkil, yoksul,
Hüznü bir zevk edinenler yaşıyorlar burada.
Kaldım onlarla bütün gün bu güzel rü'yâda.
Öyle sinmiş bu vatan semtine milliyetimiz
Ki biziz hem görülen, hem duyulan, yalnız biz.
Mânevî çerçeve beş yüz senedir hep berrak;
Yaşayanlar değil Allâh' a gidenlerden uzak.
Bir bahar yağmuru yağmış da açılmış havayı
Hisseden kimse hakikat sanıyor hulyâyı.
Âhret öyle yakın seyredilen manzarada,
O kadar komşu ki dünyâyâ duvar yok arada,
Geçer insan bir adım atsa birinden birine,
Kavuşur karşıda kaybettiği bir sevdiğine.

Serviliklerde sükûn, yolda sükûn, evde sükûn.
Bu taraf sanki bu halkıyla ezelden meskûn.
Bir affif aile sessizliği var evlerde;
Örtüyor fakrı asâletle çekilmiş perde.
Kaldırımsız, daracık, iğri sokak, doğru sokak ...
Her geçildikçe basılmış ve düzelmiş toprak.
Kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen,
Çeşmeden her su içerken: "Şükür Allâh'a" diyen
Yaşıyor sâde maîşetlerin en sâfında;

Rûh esen kuytu mezarlıkların etrâfında.
Bu vatandaş biraz ahşapla, biraz kerpiçten
Yapabilmiş bu güzellikleri birkaç hiçten.

Türk' ün âsûde mizâciyle Bizans' ın kederi
Karışıp mağfiret iklimi edinmiş bu yeri.

Şu fetih vak'ası, yâ Rab! Ne büyük mu'cizedir!
Her tecellisini nakletmek uzundur bir bir;
Bir tecellisi fakat, rûhu saatlerce sarar:
Koca Mustâpaşa var, câmii var, semti de var
Elli yıl geçtiği günlerde büyük mu'cizeden,
Hak'dan ilhâm ile bir gün o güzel semte giden,
Rum vezîr, eski manastırda ederken secde,
Kalbi çok dolduran îmân ile gelmiş vecde,
Onu, tek Tanrı'sının mâbedi etmiş de hayâl,
Vakfedip her neye mâlikse, bütün mâl ü menâl,
Bir fetih câmii yapmak dilemiş İslâm'a.
Sebepe olmuş bu eser yâd edilir bir nâma.

Dört asırdır inerek câmie nûr üstüne nûr
Yerde bulmuş yaşlıyanlar da, ölenler de huzûr.
Ona hâlâ gidilirken geçilir bir yoldan,
Göze çarpar ölüm âyetleri sağdan soldan,
Sarmaşıklar, yazılar, taşlar, ağaçlar karışık;
Hâfız Osman gibi hattatla gömülmüş bir ışık
Bu mezarlıkta siyah toprağı aydınlatıyor;
Belli, kabrinde, o, bir nûra sarılmış yatıyor.

Gece, şi'riyle sararken Koca Mustâpaşa'yı
Seyredenler görür Allâh'a yakın dünyâyı.
Yolda tek tük görünenler çekilir evlerine;
Gece sessizliği semtin yayılır her yerine.
Bir ziyâretçi derin zevk alarak manzaradan,
Unutur semtine yollanmayı artık buradan.

Gizli bir his bana, hâtif gibi, ihtâr ediyor;
Çok yavaş, yalnız içimden duyulan sesle, diyor:
“Gitme! Kal! Sen bu taraf halkına dost insansın;

Onların meşrebi, iklimi ve ırkındansın.
Gece, her yerdeki efsunlu sükûnundan iyi,
Avutur gamlıyı, teskîn eder endîşeliyi;
Ne ledünnî gecedir! Tâ ağaran vakte kadar,
Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın rûhu yanar.
Ne saâdet! Bu taraflarda, her ülfetten uzak,
Vatanın fâtihi cedlerle berâber yaşamak!... □

Geç vakit semtime döndüm Koca Mustâpaşa'dan
Kalbim ayrılmadı bir an o güzel rü'yâ'dan.
Bu muammâyı uzun boylu düşündüm de yine,
Dikkatim hâdisenin vardı derinliklerine;
Bu geniş ülkede, binlerce latîf illerde,
Nice yıl, cedlerimiz kökleşerek bir yerde,
Manevî varlığının resmini çizmiş havaya.
- Ki bugün karşılaşan benzetiyor rü'yâya.-

Kopmuşuz bizler o öz varlık olan manzaradan.
Bahseder gerçi duyanlar bir onulmaz yaradan;
Derler: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük;
Budur âlemde hudutsuz ve hazîn öksüzlük.
Sızlatır bâzı saatler dayanılmaz bir acı,
Kökü toprakta kalıp kendi kesilmiş ağacı.
Rûh arar başka tesellî her esen rüzgârda.

Ne yazık! Doğmuyoruz şimdi o topraklarda!

19.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

Koca Mustâfapaşa! Ücra ve fakîr İstanbul!

Tâ fetihden beri mü'min, mütevekkil, yoksul,

Hüznü bir zevk edinenler yaşıyorlar burada.

Yüklem: yaşıyorlar

Özne: mü'min, mütevekkil, yoksul, hüznü bir zevk edinenler

Zarf tümleci: tâ fetihden beri

Dolaylı tümleç: burada

Cümle dışı öge: Koca Mustâfapaşa! Ücra ve fakîr İstanbul!

2.Cümle:

Kaldım onlarla bütün gün bu güzel rü'yâda.

Yüklem: kaldım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: onlarla

Zarf tümleci: bütün gün

Dolaylı tümleç: bu güzel rü'yâda

3.Cümle:

a.

Öyle sinmiş bu vatan semtine milliyetimiz

Yüklem: sinmiş

Özne: milliyetimiz

Zarf tümleci: öyle

Dolaylı tümleç: bu vatan semtine

b.

ki biziz hem görülen, hem duyulan, yalnız biz.

Yüklem: biziz yalnız biz

Özne: hem görülen, hem duyulan

Cümle dışı öge: ki

4.Cümle:

a.

Mânevi çerçeve beş yüz senedir hep berrak;

Yüklem: berrak(tır)

Özne: mânevi çerçeve

Zarf tümleci: beş yüz senedir

Zarf tümleci: hep

b.

Yaşıyanlar değil Allâh'a gidenlerden uzak.

Yüklem: uzak(tır)

Özne: (mânevi çerçeve)

Dolaylı tümleç: yaşıyanlar değil Allâh'a gidenlerden

5.Cümle:

Bir bahar yağmuru yağmış da açılmış havayı

Hisseden kimse hakikat sanıyor hulyâyı.

Yüklem: sanıyor

Özne: bir bahar yağmuru yağmış da açılmış havayı hisseden kimse

Belirtili nesne: hulyâyı

Belirtisiz nesne: hakikat

6.Cümle:

Âhiret öyle yakın seyredilen manzarada,

O kadar komşu ki

Yüklem: komşu(dur)

Özne: âhîret

Zarf tümleci: o kadar

Zarf tümleci: öyle yakın

Dolaylı tümleç: seyredilen manzarada

Cümle dışı öge: ki

b.

dünyâya duvar yok arada,

Yüklem: yok

Özne: duvar

Dolaylı tümleç: dünyâya

Dolaylı tümleç: arada

7.Cümle:

Geçer insan bir adım atsa birinden birine,

a.

Yüklem: geçer

Özne: insan

Zarf tümleci: bir adım atsa

Dolaylı tümleç: birinden birine

b

Kavuşur karşıda kaybettiği bir sevdiğine.

Yüklem: kavuşur

Özne: (insan)

Dolaylı tümleç: karşıda kaybettiği bir sevdiğine

8.Cümle:

a.

Serviliklerde sükûn,

Yüklem: (var)

Özne: sükûn

Dolaylı tümleç: serviliklerde

b.

yolda sükûn,

Yüklem: (var)

Özne: sükûn

Dolaylı tümleç: yolda

c.

evde sükûn.

Yüklem: (var)

Özne: sükûn

Dolaylı tümleç: evde

9.Cümle:

Bu taraf sanki bu halkıyla ezelden meskûn.

Yüklem: meskûn(dur)

Özne: bu taraf

Zarf tümleci: bu halkıyla

Zarf tümleci: ezelden

Cümle dışı öge: sanki

10.Cümle

Bir afif âile sezsizliği var evlerde;

Yüklem: var

Özne: bir afif âile sezsizliği

Dolaylı tümleç evlerde

11.Cümle:

Örtüyor fakrı asâletle çekilmiş perde.

Yüklem: örtüyor

Özne: asâletle çekilmiş perde

Belirtili nesne: fakrı

12.Cümle:

Kaldırımsız, daracık, iğri sokak, doğru sokak...

Yüklem: (var)

Özne: kaldırımsız, daracık, iğri sokak, doğru sokak

13.Cümle:

Her geçildikçe basılmış ve düzelmiş toprak.

Yüklem: basılmış ve düzelmiş

Özne: toprak

Zarf tümleci: her geçildikçe

14.Cümle:

Kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen,

Çeşmeden her su içerken: ŞükürAllâh'a diyen

Yaşıyor sâde maişetlerin en safında;

Rûh esen kuytu mezarlıkların etrâfında.

Yüklem: yaşıyor

Özne: kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen

Özne: çeşmeden her su içerken: ŞükürAllâh'a diyen

Dolaylı tümleç: sâde maişetlerin en safında

Dolaylı tümleç: rûh esen kuytu mezarlıkların etrâfında

15.Cümle:

Bu vatandaş biraz ahşapla, biraz kerpiçten

Yapabilmiş bu güzellikleri birkaç hiçten.

Yüklem: yapabilmiş

Özne: bu vatandaş

Belirtili nesne: bu güzellikleri

Dolaylı tümleç: biraz ahşapla, biraz kerpiçten

Dolaylı tümleç: birkaç hiçten

16.Cümle:

Türk'ün âsûde mizâciyle Bizans'ın kederi

Karışıp mağfiret iklimi edinmiş bu yeri.

Yüklem: edinmiş

Özne: Türk'ün âsûde mizâciyle Bizans'ın kederi

Belirtili nesne: bu yeri

Belirtisiz nesne: mağfiret iklimi

Zarf tümleci: karışıp

17.Cümle:

Şu fetih vak'ası yâ Rab! Ne büyük mu'cizedir!

Yüklem: ne büyük mu'cizedir

Özne: şu fetih vak'ası

Cümle dışı öge: yâ Rab

18.Cümle:

a.

Her tecellisini nakletmek uzundur bir bir;

Yüklem: uzundur

Özne: her tecellisini nakletmek

Zarf tümleci: bir bir

b.

Bir tecellisi fakat, rûhu saatlerce sarar:

Yüklem: sarar

Özne: bir tecellisi

Belirtili nesne: rûhu

Zarf tümleci: saatlerce

19.Cümle:

a.

Koca Mustâpaşa var,

Yüklem: var

Özne: Koca Mustâpaşa

b.

câmiî var,

Yüklem: var

Özne: câmiî

c.

semti de var.

Yüklem: var

Özne: semti de

20.Cümle:

a.

Elli yıl geçtiği günlerde büyük mu'cizeden,

Hak'dan ilhâm ile bir gün o güzel semte giden,

Rum vezir, eski manastırda ederken secde,

Kalbi çok dolduran îman ile gelmiş vecde

Yüklem: vecde gelmiş

Özne: Hak'dan ilhâm ile bir gün o güzel semte giden Rum vezir

Zarf tümleci: büyük mu'cizeden elli yıl geçtiği günlerde

Zarf tümleci: eski manastırda secde ederken

Zarf tümleci: kalbi çok dolduran îman ile

b.

Onu, tek Tanrısı'nın mâbedi etmiş de hayâl,

Yüklem: hayâl etmiş

Özne: (Hak'dan ilhâm ile bir gün o güzel semte giden Rum vezir)

Belirtili nesne: onu

Zarf tümleci: tek Tanrısının mâbedi

Cümle dışı öge: de

c.

Vakfedip her neye mâlikse, bütün mâl u menâl,

Bir fetih câmii yapmak dilemiş İslâm 'a.

Yüklem: dilemiş

Özne: (Hak'dan ilhâm ile bir gün o güzel semte giden Rum vezir)

Zarf tümleci: her neye mâlikse, bütün mâl u menâl, akfedip

Belirtisiz nesne: bir fetih câmii yapmak

Dolaylı tümleç: İslâm'a

21.Cümle:

Sebep olmuş bu eser yâd edilir bir nâma.

Yüklem: sebep olmuş

Özne: bu eser

Dolaylı tümleç: yâd edilir bir nâma

22.Cümle:

Dört asırdır inerek câmie nûr üstüne nûr

Yerde bulmuş yaşayanlar da ölenler de huzûr.

Yüklem: huzur bulmuş

Özne: yaşayanlar da ölenler de

Zarf tümleci: dört asırdır câmie nûr üstüne nûr inerek

Dolaylı tümleç: yerde

23.Cümle:

Ona hâlâ gidilirken geçilir bir yoldan,

Yüklem: geçilir

Zarf tümleci: ona gidilirken

Zarf tümleci: hâlâ

Dolaylı tümleç: bir yoldan

24.Cümle:

Göze çarpar ölüm âyetleri sağdan soldan,

Yüklem: göze çarpar

Özne: ölüm âyetleri

Dolaylı tümleç: sağdan soldan

25.Cümle:

Sarmaşıklar, yazılar, taşlar, ağaçlar karışık;

Yüklem: karışık(tır)

Özne: sarmaşıklar, yazılar, taşlar, ağaçlar

26. Cümle:

Hâfız Osman gibi hattatla gömülmüş bir ışık

Bu mezarlıkta siyah toprağı aydınlatıyor;

Yüklem: aydınlatıyor

Özne: Hâfız Osman gibi hattatla gömülmüş bir ışık

Belirtili nesne: siyah toprağı

Dolaylı tümleç: bu mezarlıkta

27.Cümle:

Belli, kabrinde, o, bir nura sarılmış yatıyor.

Yüklem: yatıyor

Özne: o

Zarf tümleci: bir nura sarılmış

Dolaylı tümleç: kabrinde

Cümle dışı öge: belli

28.Cümle:

Gece, şî'riyle saraken Koca Mustâpaşa'yı

Seyredenler görür Allâh'a yakın dünyâyı.

Yüklem: görür

Özne: seyredenler

Belirtili nesne: Allâh'a yakın dünyâyı

Zarf tümleci: gece, şî'riyle Koca Mustâpaşa'yı saraken

29.Cümle:

Yolda tek tük görünenler çekilir evlerine;

Yüklem: çekilir

Özne: yolda tek tük görünenler

Dolaylı tümleç: evlerine

30.Cümle:

Gece sessizliği semtin yayılır her yerine.

Yüklem: yayılır

Özne: gece sessizliği

Dolaylı tümleç: semtin her yerine

31.Cümle:

Bir ziyâretçi derin zevk alarak manzaradan,

Unutur semtine yollanmayı artık buradan.

Yüklem: unuttur

Özne: bir ziyâretçi

Belirtili nesne: semtine yollanmayı

Zarf tümleci: manzaradan derin zevk alarak

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: buradan

32.Cümle:

a.

Gizli bir his bana, hâtif gibi, ihtâr ediyor;

Yüklem: ihtâr ediyor

Özne: gizli bir his

Zarf tümleci: hâtif gibi

Dolaylı tümleç: bana

b.

Çok yavaş, yalnız içimden duyulan sesle, diyor:

“Gitme!Kal! Sen bu taraf halkına dost insansın;

Onların meşrebi, iklimi ve ırkındasın.

Onların meşrebi, iklimi ve ırkındasın

Gece,her yerdeki efsunlu sükûnundan iyi,

Avutur gamlıyı, teskin eder endişeliyi;
Ne ledunnî gecedir! Tâ ağaran vakte kadar,
Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın ruhu yanar.
Ne saâdet! Bu taraflarda, her ülfetten uzak,
Vatanın fâtihi cedlerle berâber yaşamak!..."

Yüklem: diyor

Özne: (gizli bir his)

Belirtisiz nesne: Gitme!Kal! Sen bu taraf halkına dost insansın,

Onların meşrebi, iklimi ve ırkındasın

Gece, her yerdeki efsunlu sükûnundan iyi,

Avutur gamlıyı, teskin eder endişeliyi;

Ne ledunnî gecedir! Tâ ağaran vakte kadar,

Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın ruhu yanar.

Ne saâdet! Bu taraflarda, her ülfetten uzak,

Vatanın fâtihi cedlerle berâber yaşamak!..."

Zarf tümleci: çok yavaş

Zarf tümleci: yalnız içimden duyulan sesle

33.Cümle:

Geç vakit semtime döndüm Koca Mustâpaşa'dan

Yüklem: döndüm

Özne: (ben)

Zarf tümleci: geç vakit

Dolaylı tümleç: semtime

Dolaylı tümleç: Koca Mustâpaşa'dan

34.Cümle:

Kalbim ayrılmadı bir an o güzel rü'yâdan.

Yüklem: ayrılmadı

Özne: kalbim

Zarf tümleci: bir an

Dolaylı tümleç: o güzel rü'yâdan

35.Cümle:

a.

Bu muammâyı uzun boylu düşündüm de yine,

Yüklem: düşündüm

Özne: (ben)

Belirtili nesne: bu muammâyı

Zarf tümleci: uzun boylu

Zarf tümleci: yine

Cümle dışı öge: de

b.

Dikkatim hâdisenin vardı derinliklerine;

Yüklem: vardı

Özne: dikkatim

Dolaylı tümleç: hâdisenin derinliklerine

36.Cümle:

Bu geniş ülkede, binlerce lâtif illerde,

Nice yıl, cedlerimiz kökleşerek bir yerde,

Mânevi varlığının resmini çizmiş havaya.

-Ki bugün karşılaşan benzetiyor rü'yâya.-

Yüklem: çizmiş

Özne: cedlerimiz

Belirtili nesne: mânevi varlığının resmini

Zarf tümleci: nice yıl

Zarf tümleci: bir yerde kökleşerek

Dolaylı tümleç: bu geniş ülkede

Dolaylı tümleç: binlerce lâtif illerde

Cümle dışı öge: ki bugün karşılaşan benzetiyor rü'yâya

37.Cümle:

Kopmuşuz bizler o öz varlık olan manzaradan.

Yüklem: kopmuşuz

Özne: bizler

Dolaylı tümleç: o öz varlık olan manzaradan

38.Cümle:

a.

Bahseder gerçi duyanlar bir onulmaz yaradan;

Yüklem: bahseder

Özne: duyanlar

Dolaylı tümleç: bir onulmaz yaradan

Cümle dışı öge: gerçi

b.

Derler: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük;

Budur âlemde hudutsuz ve hazîn öksüzlük.

Yüklem: derler

Özne: (duyanlar)

Belirtisiz nesne: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük, budur âlemde hudutsuz ve hazîn öksüzlük

39.Cümle:

Sızlatır bâzı satler dayanılmaz bir acı,

Kökü toprakta kalıp kendi kesilmiş ağacı

Yüklem: sızlatır

Özne: dayanılmaz bir acı

Belirtili nesne: kökü toprakta kalıp kendi kesilmiş ağacı

Zarf tümleci: bâzı saatler

40.Cümle:

Rûh arar başka tesellî her esen rüzgârda

Yüklem: arar

Özne: rûh

Belirtisiz nesne: başka tesellî

Dolaylı tümleç: her esen rüzgârda

41.Cümle:

Ne yazık! Doğmuyoruz şimdi o topraklarda!

Yüklem: doğmuyoruz

Özne: (biz)

Zarf tümleci: şimdi

Dolaylı tümleç: o topraklarda

Cümle dışı öge: ne yazık

19.1. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		C.D.Ö	Z.T	Ö.	Y.	D.T			
2.Cümle		Y.	Z.T	Z.T	D.T				
3.Cümle	a.	Z.T	Y.	D.T	Ö.				
	b.	C.D.Ö	Y.	Ö.	Y.				
4.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Z.T	Y.				
	b.	D.T	Y.						
5.Cümle		Ö.	B'siz N	Y.	B'li N				
6.Cümle	a.	Ö.	Z.T	D.T	Z.T	Y.	C.D.Ö		
	b.	D.T	Ö.	Y.	D.T				
7.Cümle	a.	Y.	Ö.	Z.T	D.T				
	b.	Y.	D.T						
8.Cümle	a.	D.T	Ö.						
	b.	D.T	Ö.						
	c.	D.T	Ö.						
9.Cümle		Ö.	C.D.Ö	Z.T	Z.T	Y.			
10.Cümle		Ö.	Y.	D.T					
11.Cümle		Y.	B'li N	Ö.					
12.Cümle		Ö.							
13.Cümle		Z.T	Y.	Ö.					
14.Cümle		Ö.	Ö.	Y.	D.T	D.T			
15.Cümle		Ö.	D.T	Y.	B'li N	D.T			
16.Cümle		Ö.	Z.T	B'siz N	Y.	B'li N			

17.Cümle		Ö.	C.D.Ö	Y.					
18.Cümle	a.	Ö.	Y.	Z.T					
	b.	Ö.	C.D.Ö	B'li N	Z.T	Y.			
19.Cümle	a.	Ö.	Y.						
	b.	Ö.	Y.						
	c.	Ö.	Y.						
20.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Z.T	Z.T	Y.			
	b.	B'li N	Z.T	Y.	C.D.Ö	Y.			
	c.	Z.T	B'siz N	Y.	D.T				
21.Cümle		Y.	Ö.	D.T					
22.Cümle		Z.T	D.T	Y.	Ö.				
23.Cümle		Z.T	Z.T	Y.	D.T				
24.Cümle		Y.	Ö.	D.T					
25.Cümle		Ö.	Y.						
26.Cümle		Ö.	D.T	B'li N	Y.				
27.Cümle		C.D.Ö	D.T	Ö.	Z.T	Y.			
28.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	B'li N				
29.Cümle		Ö.	Y.	D.T					
30.Cümle		Ö.	D.T	Y.	D.T				
31.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	B'li N	Z.T	D.T		
32.Cümle	a.	Ö.	D.T	Z.T	Y.				
	b.	Z.T	Z.T	Y.	B'siz N				
33.Cümle		Z.T	D.T	Y.	D.T				
34.Cümle		Ö.	Y.	Z.T	D.T				
35.Cümle	a.	B'li N	Z.T	Y.	C.D.Ö	Z.T			
	b.	Ö.	D.T	Y.	D.T				
36.Cümle		D.T	D.T	Z.T	Ö.	B'li N	Y.	D.T	C.D.Ö
37.Cümle		Y.	Ö.	D.T					
38.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö	Ö.	D.T				
	b.	Y.	B'siz N						

39.Cümle		Y.	Z.T	Ö.	B'li N				
40.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N	D.T				
41.Cümle		C.D.Ö	Y.	Z.T	D.T				

19.2. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
8.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
14.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
15.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
16.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
17.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
18.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle

	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
19.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
20.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
21.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
22.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
23.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
24.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
25.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
26.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
27.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
28.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
29.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
30.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
31.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
32.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
33.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
34.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
35.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
36.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
37.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
38.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
39.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
40.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
41.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

20. GECE

Kandilli yüzerken uykularda
Mehtâbı sürükledik sularda.

Bir yoldu parıldayan, gümüşten,
Gittik ... Bahs açmadık dönüşten.

Hulyâ tepeler, hayâl ağaçlar ...
Durgun suda dinlenen yamaçlar ...

Mevsim sonu öyle bir zaman ki
Gâip bir mûsîkiydi sanki.

Gitmiş kaybolmuşuz uzakta,
Rü'yâ sona ermeden şafakta...

20.1.Cümlelerin Öğeleri:

1.Cümle:

Kandilli yüzerken uykularda

Mehtâbı sürükledik sularda.

Yüklem: sürükledik

Özne: (biz)

Belirtili nesne: mehtâbı

Zarf tümleci: Kandilli uykularda yüzerken

2.Cümle:

Bir yoldu parıldayan, gümüşten,

Yüklem: gümüşten parıldayan bir yoldu

3.Cümle:

a.

Gittik ...

Yüklem: gittik

Özne: (biz)

b.

Bahs açmadık dönüşten.

Yüklem: bahs açmadık

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: dönüşten

4.Cümle:

a.

Hulyâ tepeler, hayâl ağaçlar...

Yüklem: (var)

Özne: hulyâ tepeler, hayâl ağaçlar

b.

Durgun suda dinlenen yamaçlar...

Yüklem: (var)

Özne: durgun suda dinlenen yamaçlar

5.Cümle:

a.

Mevsim sonu öyle bir zaman ki

Yüklem: öyle bir zaman(dır)

Özne: mevsim sonu

Cümle dışı öge: ki

b.

Gâip bir musikiydi sanki.

Yüklem: gâip bir musikiydi

Özne: (mevsim sonu)

Cümle dışı öge: sanki

6.Cümle:

Gitmiş kaybolmuşuz uzakta,

Rü'yâ sona ermeden şafakta...

Yüklem: gitmiş kaybolmuşuz

Özne: (biz)

Zarf tümleci: şafakta rü'yâ sona ermeden

20.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	B'li N	Y.	D.T
2.Cümle		Y.			
3.Cümle	a.	Y.			
	b.	Y.	D.T		
4.Cümle	a.	Ö.			
	b.	Ö.			
5.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö	
	b.	Y.	C.D.Ö		
6.Cümle		Y.	D.T	Z.T	

20.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

21.AKŞAM MUSİKİSİ

Kandilli'de, eski bahçelerde,
Akşam kapanınca perde perde,
Bir hâtıra zevki var kederde.

Artık ne gelen, ne beklenen var;
Tenhâ yolun ortasında rüzgâr
Teşrin yapraklarıyla oynar.

Gittikçe derinleşir saatler,
Rikkatle, yavaş yavaş ve yer yer
Sessizlik dâima ilerler.

Ürperme verir hayâle sık sık,
Hep bir kapıdan giren karanlık,
Çok belli ayak sesinden artık.

Gözlerden uzaklaşınca dünyâ
Bin bir geceden birinde gûyâ

Başlar rü'yâ içinde rü'yâ.

21.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Kandilli'de, eski bahçelerde,

Akşam kapanınca perde perde,

Bir hâtıra zevki var kederde.

Yüklem: var

Özne: bir hâtıra zevki

Zarf tümleci: akşam perde perde kapanınca

Dolaylı tümleç: Kandilli'de

Dolaylı tümleç: eski bahçelerde

Dolaylı tümleç: kederde

2.Cümle:

Artık ne gelen, ne beklenen var;

Yüklem: var

Özne: ne gelen, ne beklenen

Zarf tümleci: artık

3.Cümle:

Tenhâ yolun ortasında rüzgâr

Teşrin yapraklarıyla oynar.

Yüklem: oynar

Özne: rüzgâr

Zarf tümleci: teşrin yapraklarıyla

Dolaylı tümleç: tenhâ yolun ortasında

4.Cümle:

Gittikçe derinleşir saatler,

Yüklem: derinleşir

Özne: saatler

Zarf tümleci: gittikçe

5.Cümle:

Rikkatle, yavaş yavaş ve yer yer

Sessizlik dâima ilerler.

Yüklem: ilerler

Özne: sessizlik

Zarf tümleci: rikkatle

Zarf tümleci: yavaş yavaş

Zarf tümleci: yer yer

Zarf tümleci: dâima

Cümle dışı öge: ve

6.Cümle:

Ürperme verir hayâle sık sık,

Hep bir kapıdan giren karanlık,

Yüklem: ürperme verir

Özne: hep bir kapıdan giren karanlık

Zarf tümleci: sık sık

Dolaylı tümleç: hayâl

7.Cümle:

Çok belli ayak sesinden artık.

Yüklem: belli(dir)

Zarf tümleci: çok

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: ayak sesinden

8.Cümle:

Gözlerden uzaklaşınca dünyâ

Bin bir geceden birinde gûyâ

Başlar rü'yâ içinde rü'yâ.

Yüklem: başlar

Özne: rü'yâ içinde rü'yâ

Zarf tümleci: dünyâ gözlerden uzaklaşınca

Zarf tümleci: bin bir geceden birinde

Cümle dışı öge: gûyâ

21.2.Cümlenin Öğeleri: Tablo.1

1.Cümle	D.T	D.T	Z.T	Ö.	Y.	D.T	
2.Cümle	Z.T	Ö.	Y.				
3.Cümle	D.T	Ö.	Z.T	Y.			
4.Cümle	Z.T	Y.	Ö.				
5.Cümle	Z.T	Z.T	C.D.Ö	Z.T	Ö.	Z.T	Y.
6.Cümle	Y.	D.T	Z.T	Ö.			

7.Cümle	Z.T	Y.	D.T	Z.T			
8.Cümle	Z.T	Z.T	C.D.Ö	Y.	Ö.		

21.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri	Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
3.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
8.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

22. İSTİNYE

İstinye körfezinde bu akşam garipliği
Bir mihnetin sonunda tesellî kadar iyi.

Hulyâ, serinleşen köyü, her an morartıyor;
Sessiz gelen saat başı sürdükçe artıyor.

Durgunlaşıp bir ayna kadar parlıyan suda,
Dünyâ güzel göründü resimleşmiş uykuda.

Binlerce lâle serpili yüzlerce bahçeden
Beş yüz yılın kadehleridir şimdi yükselen.

Eşsiz Boğaz! Şerefli hayâlin derindedir!
Senden kalan o levhada her şey yerindedir.

22.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

İstinye körfezinde bu akşam garipliği

Bir mihnetin sonunda teselli kadar iyi.

Yüklem: iyidir

Özne: bu akşam garipliği

Zarf tümleci: bir mihnetin sonunda

Zarf tümleci: teselli kadar

Dolaylı tümleç: İstinye körfezinde

2.Cümle:

a.

Hulyâ, serinleşen köyü, her an morartıyor;

Yüklem: morartıyor

Özne: hulyâ

Belirtili nesne: serinleşen köyü

Zarf tümleci: her an

b.

Sessiz gelen saat başı sürdükçe artıyor.

Yüklem: artıyor

Özne: (hulyâ)

Zarf tümleci: sessiz gelen saat başı sürdükçe

3.Cümle:

Durgunlaşıp bir ayna kadar parlıyan suda

Dünyâ güzel göründü resimlenmiş uykuda.

Yüklem: göründü

Özne: dünyâ

Zarf tümleci: durgunlaşıp

Zarf tümleci: güzel

Dolaylı tümleç: bir ayna kadar parlıyan suda

Dolaylı tümleç: resimlenmiş uykuda

4.Cümle:

Binlerce lâle serpili yüzlerce bahçeden

Beş yüz yılın kadehleridir şimdi yükselen.

Yüklem: beş yüz yılın kadehleridir

Özne: binlerce lâle serpili yüzlerce bahçeden şimdi yükselen

5.Cümle:

Eşsiz boğaz! Şerefli hayâlin derindedir!

Yüklem: derindedir

Özne: şerefli hayâlin

Cümle dışı öge: eşsiz boğaz

6.Cümle:

Sende kalan o levhada her şey yerindedir.

Yüklem: yerindedir

Özne: her şey

Dolaylı tümleç: sende kalan o levhada

22.2. Tablo 1: Cümlenin ögeleri

1.Cümle		D.T	Ö.	Z.T	Z.T	Y.	
2.Cümle	a.	Ö.	B'li N	Z.T	Y.		
	b.	Z.T	Y.				
3.Cümle		Z.T	D.T	Ö.	Z.T	Y.	D.T
4.Cümle		Ö.	Y.	Ö.			
5.Cümle		C.D.Ö	Ö.	Y.			
6.Cümle		D.T	Ö.	Y.			

22.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri:

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

23.EYLÜL SONU

Günler kısaldı. Kanlıca'nın ihtiyarları

Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları.

Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa...

Yazlar yavaşça bitmese, günler kılmasa... □

İçtik bu nâdir içkiyi yıllarca kanmadık ...

Bir böyle zevke tek bir ömür yetmiyor, yazık!

Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor;

Lâkin vatandan ayrılışın ıztırâbı zor.

Hiç dönmek ölüm gecesinden bu sâhile,
Bitmez bir özleyiştir, ölümden beter bile.

23.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Günler kısaldı.

Yüklem: kısaldı

Özne: günler

b.

Kanlıca'nın ihtiyarları

Bir bir hatırlamakta geçen sohbaharları.

Yüklem: hatırlamakta(dır)

Özne: Kanlıca'nın ihtiyarları

Belirtili nesne: geçen sohbaharları

Zarf tümleci: bir bir

c.

Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa...

Yüklem: kısa(dır)

Özne: ömrümüz

Zarf tümleci: bu semti sevmek için

Cümle dışı öge: yalnız

2.Cümle:

a.

Yazlar yavaşça bitmese,

Yüklem: bitmese

Özne: yazlar

Zarf tümleci: yavaşça

b.

günler kısılmasa...

Yüklem: kısılmasa

Özne: günler

3.Cümle:

a.

İçtik bu nadir içkiyi yıllarca ...

Yüklem: içtik

Özne: (biz)

Belirtili nesne: bu nadir içkiyi

Zarf tümleci: yıllarca

b.

kanmadık

Yüklem: kanmadık

Özne: (biz)

4.Cümle:

Bir böyle zevke tek bir ömür yetmiyor, yazık!

Yüklem: yetmiyor

Özne: tek bir ömür

Dolaylı tümleç: bir böyle zevke

Cümle dışı öge: yazık

5.Cümle:

a.

Ölmek kaderde var,

Yüklem: var

Özne: ölmek

Dolaylı tümleç: kaderde

b.

bize ürküntü vermiyor;

Yüklem: vermiyor

Özne: (ölmek)

Belirtisiz nesne: ürküntü

Dolaylı tümleç: bize

c.

Lâkin vatandan ayrılışın ızdırâbı zor.

Yüklem: zor

Özne: vatandan ayrılışın ızdırâbı

Cümle dışı öge: lâkin

6.Cümle:

Hiç dönmemek ölüm gecesinden bu sâhile,

Bitmez bir özleyiştir, ölümden beter bile.

Yüklem: ölümden bile beter bitmez bir özleyiştir

Özne: ölüm gecesinden bu sâhile hiç dönmemek

23.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Y.		
	b.	Ö.	Z.T	Y.	B'li N
	c.	C.D.Ö	Z.T	Ö.	Y.
2.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.	
	b.	Ö.	Y.		
3.Cümle	a.	Y.	B'li N	Z.T	
	b.	Y.			
4.Cümle		D.T	Ö.	Y.	C.D.Ö
5.Cümle	a.	Ö.	D.T	Y.	
	b.	D.T	B'siz N	Y.	
	c.	C.D.Ö	Ö.	Y.	
6.Cümle		Ö.	Y.		

23.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı cümle	
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı cümle	
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	

4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

24.FENERBAHÇE

Dün Fenerbahçe'de gördüm,
İri bir zümrüt içindeydi bahar ...
Bir mücevherde yalan bir cennet
Görünür;
Çağlayanlar dökülür yüksekten,
Çeşmelerden su akar rengârenk...
Göğe ser çekmiş ağaçlar yücelir.
Bu mücevherde fakat
Vatanın en gerçek
En sevilmiş ve gezilmiş yeri var;
Üç taraftan denizin sardığı yer.

Bu büyük zümrütte
Varsa her aşkın uzun hâtırası,
Varsa her sevgili, her sevdalı,
Varsa engin geceler, gündüzler,
Bu derin zümrütte
Biz de cânanla berâber varız.

24.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Dün Fenerbahçe'de gördüm,

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Zarf tümleci: dün

Dolaylı tümleç: Fenerbahçe’de

2.Cümle:

İri bir zümrüt içindeydi bahar...

Yüklem: iri bir zümrüt içindeydi

Özne: bahar

3.Cümle:

Bir mücevherde yalan bir cennet

Görünür;

Yüklem: görünür

Nesne: yalan bir cennet

Dolaylı tümleç: bir mücevherde

4.Cümle:

Çağlayanlar dökülür yüksekten,

Yüklem: dökülür

Özne: çağlayanlar

Dolaylı tümleç: yüksekten

5.Cümle:

Çeşmelerden su akar rengârenk...

Yüklem: akar

Özne: su

Zarf tümleci: rengârenk

Dolaylı tümleç: çeşmelerden

6.Cümle:

a.

Gge ser çekmiş ağaçlar yücelir.

Yüklem: yücelir

Özne: göge ser çekmiş ağaçlar

b.

Bu mücevherde fakat

Vatanın en gerçek

En sevilmiş ve gezilmiş yeri var,

Yüklem: var

Özne: vatanın en gerçek en sevilmiş ve gezilmiş yeri

Dolaylı tümleç: bu mücevherde

Cümle dışı ge: fakat

c.

Üç taraftan denizin sardığı yer var.

Yüklem: var

Özne: Üç taraftan denizin sardığı yer

7.Cümle:

Bu büyük zümrütte

Varsa her aşkın uzun hâtırası,

Varsa her sevgili, her sevdâlı,

Varsa engin geceler, gündüzler,

Bu derin zümrütte

Biz de cânanla berâber varız.

Yüklem: varız

Özne: biz de

Zarf tümleci: her aşkın uzun hâtırası varsa

Zarf tümleci: her sevgili, her sevdâlı varsa

Zarf tümleci: engin geceler, gündüzler varsa

Zarf tümleci: cânanla beraber

Dolaylı tümleç: bu büyük zümrütte

Dolaylı tümleç: bu derin zümrütte

24.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	D.T	Y.					
2.Cümle		Y.	Ö.						
3.Cümle		D.T	N.	Y.					
4.Cümle		Ö.	Y.	D.T					
5.Cümle		D.T	Ö.	Y.	Z.T				
6.Cümle	a.	Ö.	Y.						
	b.	D.T	C.D.Ö	Ö.	Y.				
	c.	Ö.	Y.						
7.Cümle		D.T	Z.T	Z.T	Z.T	D.T	Ö.	Z.T	Y.

24.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

25. MALTEPE

Güneş altın denizden alçalıyor;
Nice kayserlerin donanmaları
Uçurum ufka durmadan dalıyor.

Gökte milyonla gizli tellerden
Gene milyonla gizli parmaklar,
Son hazin marşı durmadan çalıyor.

Artık enginleşince mâvi sükûn,
Artıyor gökyüzünde yıldızlar... □
Gece gittikçe başka hâl alıyor.

Suyu ürpertiyor çıkan rüzgâr.
Şimdi sâhil boyunca Maltepe'yi
Köpüren mâvi dalgalar yalıyor.

Kanmadık gaşy eden bu mâviliğe
Ne yazık! Geçmek üzredir bu gece;

Ey gönül fecre az zaman kalıyor!

25.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Güneş altın denizden alçalıyor;

Yüklem: alçalıyor

Özne: güneş

Dolaylı tümleç: altın denizden

2.Cümle:

Nice kayserlerin donanmaları

Uçurum ufka durmadan dalıyor.

Yüklem: dalıyor

Özne: nice kayserlerin donanmaları

Zarf tümleci: durmadan

Dolaylı tümleç: uçurum ufka

3.Cümle:

Gökte milyonla gizli tellerden

Gene milyonla gizli parmaklar,

Son hazin marşı durmadan çalıyor.

Yüklem: çalıyor

Özne: milyonla gizli parmaklar

Belirtili nesne: son hazin marşı

Zarf tümleci: gene

Zarf tümleci: durmadan

Dolaylı tümleç: gökte

Dolaylı tümleç: milyonla gizli tellerden

4.Cümle:

a.

Artık enginleşince mâvi sükûn,

Artıyor gökyüzünde yıldızlar ...

Yüklem: artıyor

Özne: yıldızlar

Zarf tümleci: mâvi sükûn enginleşince

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: gökyüzünde

b.

Gece gittikçe başka hâl alıyor.

Yüklem: alıyor

Özne: (yıldızlar)

Belirtisiz nesne: başka hâl

Zarf tümleci: gece gittikçe

5.Cümle:

Suyu ürpertiyor çıkan rüzgâr,

Yüklem: ürpertiyor

Özne: çıkan rüzgâr

Belirtili nesne: suyu

6.Cümle:

Şimdi sâhil boyunca Maltepe'yi

Köpüren mâvi dalgalar yalıyor.

Yüklem: yalıyor

Özne: köpüren mâvi dalgalar

Belirtili nesne: Maltepe'yi

Zarf tümleci: şimdi

Zarf tümleci: sâhil boyunca

7.Cümle:

Kanmadık gaşy eden bu mâviliğe

Yüklem: kanmadık

Özne: (biz)

Dolaylı tümleçç: gaşy eden bu mâviliğe

8.Cümle:

Ne yazık! Geçmek üzredir bu gece;

Yüklem: geçmek üzredir

Özne: bu gece

Cümle dışı öge: ne yazık

9.Cümle:

Ey gönül fecre az zaman kalıyor!

Yüklem: kalıyor

Özne: az zaman

Dolaylı tümleçç: fecre

Cümle dışı öge: ey gönül

25.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	D.T	Y.				
2.Cümle		Ö.	D.T	Z.T.	Y.			
3.Cümle		D.T	D.T	Z.T	Ö.	B'li N	Z.T	Y.
4.Cümle	a.	Z.T	Z.T	Y.	D.T	Ö.		
	b	Z.T	B'siz N	Y.				
5.Cümle		B'li N	Y.	Ö.				
6.Cümle		Z.T	Z.T	B'li N	Ö.	Y.		
7.Cümle		Y.	D.T					
8.Cümle		C.D.Ö	Y.	Ö.				
9.Cümle		C.D.Ö	D.T	Z.T	Y.			

25.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

26.BEDRİ'YE MISRÂLAR

- Bedri Tahir Şaman'a, zarif dostluk

havasının ilhamıyla □

Gelmek'çün ikinci bir hayâta,
Bir gün dönüş olsa âhiretten:
Her rûh açılıp da kâinata,
Keyfince semâda bulsa mesken;
Tâlih bana dönse, nâzikâne;
Bir yıldızı verse mâlikâne;
Bîgâne kalır o iltifâta,
İstanbul'a dönmek isterim ben.

Bin bir tepe yükselen Boğaz'dan.
Baktıkça vatan görünsün engin;
Her yıl, bir ömür boyunca, yazdan
Yelkenler açılsın ufka gergin.
Lâkin bu ikinci varlığımda,
Son devrede, ihtiyarlığımda,
Artık çekilince söz ve sazdan,
Ömrüm İç Erenköyü'nde geçsin

26.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Gelmek'çün ikinci bir hayâta,

Bir gün dönüş olsa âhiretten:

Her rûh açılıp da kâinata,

Keyfince semâda bulsa mesken;

Tâlih bana dönse,nazikâne;

Bir yıldız verse mâlikâne;

Bîgâne kalır o iltifâta,

Yüklem: bigâne kalır

Özne: (o)

Zarf tümleci: ikinci bir hayâta gelmek'çün âhiretten bir gün dönüş olsa

Zarf tümleci: her rûh kâinâta açılıp da keyfince semâda mesken bulsa

Zarf tümleci: tâlih bana nazikâne dönse

Zarf tümleci: bir yıldız mâlikâne verse

Dolaylı tümleç: o iltifâta

2.Cümle:

İstanbul'a dönmek isterim ben.

Yüklem: isterim

Özne: ben

Belirtisiz nesne: İstanbul'a dönmek

3.Cümle:

Bin bir tepe yükselen Boğaz'dan,

Baktıkça vatan görünsün engin;

Yüklem: görünsün

Özne: vatan

Zarf tümleci: engin

Zarf tümleci: bin bir tepe yükselen Boğaz'dan baktıkça

4.Cümle:

a.

Her yıl, bir ömür boyunca, yazdan

Yelkenler açılsın ufka gergin.

Yüklem: açılsın

Özne: yelkenler

Zarf tümleci: her yıl

Zarf tümleci: bir ömür boyunca

Zarf tümleci: yazdan

Zarf tümleci: gergin

Dolaylı tümleç: ufka

b.

Lâkin bu ikinci varlığında,

Son devrede, ihtiyarlığında,

Artık çekilince söz ve sazdan,

Ömrüm İç Erenköyü'nde geçsin.

Yüklem: geçsin

Özne: ömrüm

Zarf tümleci: bu ikinci varlığında

Zarf tümleci: son devrede, ihtiyarlığında

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: söz ve sazdan çekilince

Dolaylı tümleç: İç Erenköyü'nde

Cümle dışı öge: lâkin

26.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	Y.	D.T		
2.Cümle		B'siz N	Y.	Ö.					
3.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	Z.T				
4.Cümle	a.	Z.T	Z.T	Z.T	Ö.	Y.	D.T	Z.T	
	b.	C.D.Ö	Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	Ö.	D.T	Y.

26.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

27.KARNAVAL VE DÖNÜŞ

Nis karnavalda eğleniyor;

Her yanda haykırış ve gülüşler ...

Bir haftadan beri

Rü'yâlarımda sallanıyor vals etekleri ...

İçmek, gülüşmek eski zaman îtiyâdıdır.

Bu karnaval,

Geçmişde bağbozumlarının belki yâdıdır.

Garb âleminde eğlenişin bir misâli bu.

Yûnan, Lâtin ve Cermen'i tek cins eden havâ

Esmiş bu mâvi sahile bir mûsikî gibi.
Neş'eyle süslüyor verilen her ziyâfeti
Geçmiş devirlerin nice şîrin kıyâfeti.
Bir kısmı maskeli,
Bir kısmı maskesiz,
İslâv güzelleri,
Cermen güzelleri,
Hepsinden ince Anglo-Sakson güzelleri.
Gül sînelerde, içki kadehlerde renk renk
Mahrem muâşaka,
Aşkın dudaklarında kalan güllerin teri.

Ben yolcuyum bugün
Nis karnavalda eğlenedursun
Ben yolcuyum bugün. Yolun ufkunda Çamlıca
Hâlâ görünmüyor;
Hâlâ görünmüyor diyerekten sabırsızım.
Yıllarca sevdiğim Adalar, sevdiğim deniz
Artık görünseler ...
Dönsem vatan semâsına artık bu ülkeden.
Görsem Erenköyü'ndeki leylâklı bahçede,
Cânanla bir zaman konuşup içtiğim yeri.

27.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Nis karnavalda eğleniyor;

Yüklem: eğleniyor

Özne: Nis

Dolaylı tümleç: karnavalda

2.Cümle:

Her yandan haykırış ve gülüşler...

Yüklem: (var)

Özne: haykırış ve gülüşler

Dolaylı tümleç: her yandan

3.Cümle:

Bir haftadan beri

Rü'yâlarımda sallanıyor vals etekleri...

Yüklem: sallanıyor

Özne: vals etekleri

Zarf tümleci: bir haftadan beri

Dolaylı tümleç: rü'yâlarımda

4.Cümle:

İçmek, gülüşmek eski zaman îtiyâdıdır.

Yüklem: eski zaman îtiyâdıdır

Özne: içmek, gülüşmek

5.Cümle:

Bu karnaval,

Geçmişte bağbozumların belki yâdıdır.

Yüklem: bağbozumların yâdıdır

Özne: bu karnaval

Zarf tümleci: geçmişte

Cümle dışı öge: belki

6.Cümle:

Garb âleminde eğlenişin bir misâli bu.

Yüklem: garb âleminde eğlenişin bir misâli(dir)

Özne: bu

7.Cümle:

Yûnan, Lâtin ve Germen'i tek cins eden havâ

Esmiş bu mâvi sâhile bir mûsikî gibi.

Yüklem: esmiş

Özne: Yûnan,Lâtin ve Germen'i tek cins eden havâ

Zarf tümleci: bir mûsikî gibi

Dolaylı tümleç: bu mâvi sâhile

8.Cümle:

Neş'eyle süslüyor verilen her ziyâfeti

Geçmiş devirlerin nice şîrin kıyâfeti.

Yüklem: süslüyor

Özne: geçmiş devirlerin nice şîrin kıyâfeti

Belirtili nesne: verilen her ziyâfeti

Zarf tümleci: neş'eyle

9.Cümle:

Bir kısmı maskeli,

Bir kısmı maskesiz,

İslâv güzelleri,

Cermen güzelleri

Hepsinden ince Anglo-Sakson güzelleri.

Yüklem: (var)

Özne: bir kısmı maskeli, bir kısmı maskesiz, İslâv güzelleri, Cermen güzelleri, hepsinden ince Anglo-Sakson güzelleri

10.Cümle:

Gül sînelerde, içki kadehlerde renk renk

Mahrem muâşaka,

Yüklem: renk renk(tir)

Özne: mahrem muâşaka

Dolaylı tümleç: gül sînelerde

Dolaylı tümleç: içki kadehlerde

11.Cümle:

Aşkın dudaklarında kalan güllerin teri.

Yüklem: (var)

Özne: aşkın dudaklarında kalan güllerin teri

12.Cümle:

Ben yolcuym bugün

Yüklem: yolcuym

Özne: ben

Zarf tümleci: bugün

13.Cümle:

Nis karnavalda eğlenedursun

Yüklem: eğlenedursun

Özne: Nis

Dolaylı tümleç: karnavalda

14.Cümle:

Ben yolcuyum bugün

Yüklem: yolcuyum

Özne: ben

Zarf tümleci: bugün

15.Cümle:

Yolun ufkunda Çamlıca

Hâlâ görünmüyor;

Yüklem: görünmüyor

Özne: Çamlıca

Zarf tümleci: hâlâ

Dolaylı tümleç: yolun ufkunda

16.Cümle:

Hâlâ görünmüyor diyerekten sabırsızım.

Yüklem: sabırsızım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: hâlâ görünmüyor diyerekten

17.Cümle:

a.

Yıllarca sevdiğim Adalar, sevdiğim deniz

Artık görünseler...

Yüklem: görünseler

Özne: yıllarca sevdiğim Adalar, sevdiğim deniz

Zarf tümleci: artık

b.

Dönsem vatan semâsına artık bu ülkeden.

Yüklem: dönsem

Özne: (ben)

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: vatan semâsına

Dolaylı tümleç: bu ülkeden

18.Cümle:

Görsem Erenköyü'ndeki leylâklı bahçede,

Cânanla bir zaman konuşup içtiğim yeri.

Yüklem: görsem

Özne: (ben)

Belirtili nesne: Erenköyü'ndeki leylâklı bahçede cânanla bir zaman konuşup içtiğim yeri

27.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	D.T	Y.		
2.Cümle		D.T	Ö.			
3.Cümle		Z.T	D.T	Y.	Ö.	
4.Cümle		Ö.	Y.			
5.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	C.D.Ö	Y.

6.Cümle		Y.	Ö.			
7.Cümle		Ö.	Y.	D.T	Z.T	
8.Cümle		Z.T	Y.	B'li N	Ö.	
9.Cümle		Ö.				
10.Cümle		D.T	D.T	Y.	Ö.	
11.Cümle		Ö.				
12.Cümle		Ö.	Y.	Z.T		
13.Cümle		Ö.	D.T	Y.		
14.Cümle		Ö.	Y.	Z.T		
15.Cümle		D.T	Ö.	Z.T	Y.	
16.Cümle		Z.T	Y.			
17.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.		
	b.	Y.	D.T	Z.T	D.T	
18.Cümle		Y.	B'li N			

27.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
12.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
14.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

15.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
16.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
17.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
18.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

28.İSTANBUL UFUKTAYDI

Gurbetten, uzun yolculuk etmiş, dönüyordum.

İstanbul ufuktaydı ...

Doğrulduğumuz ufka giderken ...

Sevdâlı yüzüşlerle, yunuslar

Yol gösteriyordu.

İstanbul ufuktan,

Sîmâsını göstermeden önce,

Kalbimde göründü;

Özlentili kalbimde bütün çizgileriyle,

Binbir kıyı, binbir tepesiyle.

Binbir gecesiyle.

Yıllarca uzaklarda yaşarken,

İstanbul'u hicranla tahayyül, beni yordu.

Yer kalmadı beynimde hayâle.

İstanbul'a artık bu dönüş son dönüş olsun.

Son yıllarım artık

Geçsin o tahayyüllerimin çerçevesinde.

Bir saltanat iklimine benzer bu şehirde,

Hulyâ gibi engin gecelerde,

Yıldızlara karşı,

Cânanla berâber,

Allah içecek sıhhati bahşetse ...

Bu kâfi ... !

28.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Gurbetten, uzun yolculuk etmiş, dönüyordum.

Yüklem: dönüyordum

Özne: (ben)

Zarf tümleci: uzun yolculuk etmiş

Dolaylı tümleç: gurbetten

2.Cümle:

İstanbul ufuktaydı...

Yüklem: ufuktaydı

Özne: İstanbul

3.Cümle:

Doğrulduğumuz ufka giderken...

Sevdâlı yüzüşlerle, yunuslar

Yol gösteriyordu.

Yüklem: yol gösteriyordu

Özne: yunuslar

Zarf tümleci: doğrulduğumuz ufka giderken

Zarf tümleci: sevdâlı yüzüşlerle

4.Cümle:

İstanbul ufuktan,

Simâsını göstermeden önce,

Kalbimde göründü;

Özlentili kalbimde bütün çizgileriyle,

Binbir kıyı, binbir tepesiyle,

Binbir gecesiyle.

Yüklem: göründü

Özne: İstanbul

Zarf tümleci: ufuktan simâsını göstermeden önce

Zarf tümleci: bütün çizgileriyle

Zarf tümleci: binbir kıyı, binbir tepesiyle

Zarf tümleci: binbir gecesiyle

Dolaylı tümleç: kalbimde

Dolaylı tümleç: özlentili kalbimde

5.Cümle:

Yıllarca uzaklarda yaşarken,

İstanbul'u hicranla tahayyül, beni yordu.

Yüklem: yordu

Özne: İstanbul'u hicranla tahayyül

Belirtili nesne: beni

Zarf tümleci: yıllarca uzaklarda yaşarken

6.Cümle:

Yer kalmadı beynimde hayâle.

Yüklem: yer kalmadı

Dolaylı tümleç: beynimde

Dolaylı tümleç: hayâle

7.Cümle:

a.

İstanbul'a artık bu dönüş son dönüş olsun.

Yüklem: olsun

Özne: İstanbul'a bu dönüş son dönüş

Zarf tümleci: artık

b.

Son yıllarım artık

Geçsin o tahayyüllerimin çerçevesinde.

Yüklem: geçsin

Özne: son yıllarım

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: o tahayyüllerimin çerçevesinde

8.Cümle:

Bir saltanat iklimine benzer bu şehirde,

Hulyâ gibi engin gecelerde,

Yıldızlara karşı,

Cânanla berâber,

Allah içecek sıhhati bahşetse...

Bu kâfi...!

Yüklem: kâfi(dir)

Özne: bu (bir saltanat iklimine benzer bu şehirde, hulyâ gibi engin gecelerde, yıldızlara karşı, cânanla berâber)

28.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		D.T	Z.T	Y.					
2.Cümle		Ö.	Y.						
3.Cümle		Z.T	Z.T	Ö.	Y.				
4.Cümle		Ö.	Z.T	D.T	Y.	D.T	Z.T	Z.T	Z.T
5.Cümle		Z.T	Ö.	B'li N	Y.				
6.Cümle		Y.	D.T	D.T					
7.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Ö.	Y.				
	b.	Ö.	Z.T	Y.	Z.T				
8.Cümle		Ö.	Y.						

28.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle

29. MİHRİYÂR

Zambak gibi en güzel çağında
Serpildi deniz nefesleriyle;
Sâf uykusunun salıncağında
Sallandı balıkçı sesleriyle.

Sîmâsı zaman zaman parıldar
Bir sâhilin en güzel yerinde.
Hâlâ görünür geçen asırlar
Bir bir, koyu mâvi gözlerinde.

Her gezmeğe çıkmasıyle her yer
Bir zevkini andırır bahârın.
Endâmını zanneder görenler
Bir bestesi eski bestekârın.

Hayrân olarak bakarsınız da
Hulyânızı fetheder bu hâli:
Beş yüz sene sonra karşınızda
İstanbul fethinin hayâli.

29.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Zambak gibi en güzel çağında

Serpildi deniz nefesleriyle;

Yüklem: serpildi

Özne: (o)

Zarf tümleci: zambak gibi en güzel çağında

Zarf tümleci: deniz nefesleriyle

b.

Sâf uykusunun salıncağında

Sallandı balıkçı sesleriyle.

Yüklem: sallandı

Özne: (o)

Zarf tümleci: balıkçı sesleriyle

Dolaylı tümleç: sâf uykusunun salıncağında

2.Cümle:

Simâsı zaman zaman parıldar

Bir sâhilin en güzel yerinde.

Yüklem: parıldar

Özne: simâsı

Zarf tümleci: zaman zaman

Dolaylı tümleç: bir sâhilin en güzel yerinde

3.Cümle:

Hâlâ görünür geçen asırlar

Bir bir, koyu mâvi gözlerinde.

Yüklem: görünür

Özne: geçen asırlar

Zarf tümleci: hâlâ

Zarf tümleci: bir bir

Dolaylı tümleç: koyu mâvi gözlerinde

4.Cümle:

Her gezmeğe çıkmasıyla her yer

Bir zevkini andırır bahârın.

Yüklem: andırır

Özne: her yer

Belirtili nesne: bahârın bir zevkini

Zarf tümleci: her gezmeğe çıkmasıyla

5.Cümle

Endâmını zanneder görenler

Bir bestesi eski bestekârın.

Yüklem: zanneder

Özne: endâmını görenler

Belirtili nesne: eski bestekârın bir bestesi

6.Cümle:

a.

Hayrân olarak bakarsınız da

Yüklem: bakarsınız

Siz: (siz)

Zarf tümleci: hayrân olarak

Cümle dışı öge: da

b.

Hulyânızı fetheder bu hâli:

Yüklem: fetheder

Özne: bu hâli

Belirtili nesne: hulyânızı

7.Cümle:

Beş yüz sene sonra karşınızda

İstanbul'un fethinin hayâli

Yüklem: karşınızda(dır)

Özne: İstanbul'un fethinin hayâli

Zarf tümleci: beş yüz sene sonra

29.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Z.T	Y.	Z.T		
	b.	D.T	Y.	Z.T		
2.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	D.T	
3.Cümle		Z.T	Y.	Ö.	Z.T	D.T
4.Cümle		Z.T	Ö.	B'li N	Y.	B'li N
5.Cümle		Ö.	Y.	Ö.	B'li N	
6.Cümle	a.	Z.T	Y.	C.D.Ö		
	b.	B'li N	Y.	Ö.		
7.Cümle		Z.T	Y.	Ö.		

29.3. Tablo 2: Cümlelerin Öğeleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle

30. İSTANBUL'UN O YERLERİ

Aşkın şeref diyârını gördümdü bir zaman.
Yıldızlarıyla başka bir âlemde her gece.
Kıpkırmızıydı şanlı ufuklarda her şafak.

Cânanla çıktığım tepeler ... Başta Çamlıca...
Hâlâ muhayyilemde parıldar, resim gibi,
Yârin dudaklarında bitip başlıyan visâl.

Cânanla gezdiğim kıyılar, sürdüğüm hayat,
Öz mâvilikle çerçevenmiş o levhada,
Ömrün murâdımızca geçen mutlu günleri.

Yaş bastı. Görmedim nice yıldır o yerleri.
Görsem de görmesem de bu indimde bir benim;
Mâdem ki şimdi her biri kalbimdedir benim.

30.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Aşkın şeref diyârını gördümdü bir zaman.

Yüklem: gördümdü

Özne: (ben)

Belirtili nesne: aşkın şeref diyârını

Zarf tümleci: bir zaman

2.Cümle:

a.

Yıldızlarıyla başka bir âlemde her gece.

Yüklem: başka bir âlemde

Özne: (o)

Zarf tümleci: yıldızlarıyla

Zarf tümleci: her gece

b.

Kıpkırmızıydı şanlı ufuklarda her şafak.

Yüklem: kıpkırmızıydı

Özne: (o)

Zarf tümleci: her şafak

Dolaylı tümleç: şanlı ufuklarda

3.Cümle:

Cânanla çıktığım tepeler...Başta Çamlıca...

Hâlâ muhayyilemde parıldar, resim gibi,

Yârin dudaklarında bitip başlayan visâl.

Yüklem: parıldar

Özne: cânanla çıktığım tepeler, başta Çamlıca

Özne: yârin dudaklarında bitip başlayan visâl

Zarf tümleci: hâlâ

Zarf tümleci: resim gibi

Dolaylı tümleç: muhayyilemde

4.Cümle:

Cânanla gezdiğim kıyılar, sürdüğüm hayat,

Öz mâvilikle çerçevenilmiş o levhada,

Ömrün muradımızca geçen mutlu günleri.

Yüklem: öz mâvilikle çerçevenilmiş o levha(dır)

Özne: cânanla gezdiğim kıyılar, sürdüğüm hayat

Özne: ömrün muradımızca geçen mutlu günleri

5.Cümle:

a.

Yaş bastı.

Yüklem: bastı

Özne: yaş

b.

Görmedim nice yıldır o yerleri.

Yüklem: görmedim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: nice yıldır

Belirtili nesne: o yerleri

6.Cümle:

a.

Görsem de görsem de bu indimde bir benim;

Yüklem: bir benim

Zarf tümleci: görsem de görsem de

Dolaylı tümleç: bu indimde

b.

Mâdem ki şimdi her biri kalbimdedir benim.

Yüklem: benim kalbimdedir

Özne: her biri

Zarf tümleci: şimdi

Cümle dışı öge: mâdem ki

30.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		B'li N	Y.	Z.T			
2.Cümle	a.	Z.T	Y.	Z.T			
	b.	Y.	D.T	Z.T			
3.Cümle		Ö.	Z.T	D.T	Y.	Z.T	Ö.
4.Cümle		Ö.	Y.	Ö.			
5.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Y.	Z.T	B'li N			
6.Cümle	a.	Z.T	D.T	Y.			
	b.	C.D.Ö	Z.T	Ö.	Y.		

30.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı

	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

31.OK

- *Talim ve Terbiye üstadı İhsan Bey'e* □

Yavuz Sultan Selim Hân'ın önünde
Ok atan ihtiyar Bektaş Subaşı,
Bu yüksek tepeye dikti bu taşı,
O Gâzî Hünkâr'ın mutlu gününde.

Vezir, molla, ağa, bey takım takım,
Güneşli bir nisan günü ok attı.
Kimi yayı öptü, kimi fırlattı;
En er kemankeşe yetti üç atım.

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü.
Titrek elleriyle gererken yayı,
Her yandan bir merak sardı alayı.
Ok uçu hedefin kalbine düştü.

Hünkâr dedi: “Koca! Pek yaman saldın!
Eğerçi bellisin benim katımda,
Bir sır olsa gerek bu ilk atımda,
Bu sihirli oku nereden aldın!” □

Ihtiyar, elini bağrına soktu,
Dedi ki: “İstanbul muhâsarası
Başlarken aldığım gazâ yarası
İçinden çektiğim bu altın oktu!” □

31.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

Yavuz Sultan Selim Hân önünde

Ok atan ihtiyar Bektaş Subaşı,

Bu yüksek tepeye dikti bu taşı,

O Gâzî Hünkar'ın mutlu gününde.

Yüklem: dikti

Özne: ok atan ihtiyar Bektaş Subaşı

Belirtili nesne: bu taşı

Zarf tümleci: o Gâzî Hünkar'ın mutlu gününde

Dolaylı tümleç: Yavuz Sultan Selim Hân önünde

Dolaylı tümleç: bu yüksek tepeye

2.Cümle:

Vezir, molla, ağa, bey takım takım,

Güneşli bir nisan günü ok attı.

Yüklem: ok attı

Özne: vezir, molla, ağa, bey

Zarf tümleci: takım takım

Zarf tümleci: güneşli bir nisan günü

3.Cümle:

a.

Kimi yayı öptü,

Yüklem: öptü

Özne: kimi

Belirtili nesne: yayı

b.

Kimi fırlattı;

Yüklem: fırlattı

Özne: kimi

4.Cümle:

En er kemankeşe yetti üç adım.

Yüklem: yetti

Özne: üç adım

Dolaylı tümleç: en er kemankeşe

5.Cümle:

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü.

Yüklem: diz üstü çöktü

Özne: Bektaş Ağa

Zarf tümleci: en son

6.Cümle:

Titrek elleriyle gererken yayı,

Her yandan bir merak sardı alayı,

Yüklem: bir merak sardı

Belirtili nesne: alayı

Zarf tümleci: yayı titrek elleriyle gererken

Dolaylı tümleç: her yandan

7.Cümle:

a.

Ok uçtu,

Yüklem: uçtu

Özne: ok

b.

hedefin kalbine düştü.

Yüklem: düştü

Özne: (ok)

Dolaylı tümleç: hedefin kalbine

8.Cümle:

Hünkâr dedi: “ Koca! Pek yaman saldın!

Eğerçi bellisin benim katımda,

Bir sır olsa gerek bu ilk atımda,

Bu sihirli oku nereden aldın?”

Yüklem: dedi

Özne: hünkâr

Belirtisiz nesne: “Koca! Pek yaman saldın!

Eğerçi bellisin benim katımda,

Bir sır olsa gerek bu ilk atımda,

Bu sihirli oku nereden aldın?”

9.Cümle:

a.

İhtiyar, elini bağına soktu,

Yüklem: soktu

Özne: ihtiyar

Belirtili nesne: elini

Dolaylı tümleç: bağına

b.

Dedi ki: “ İstanbul muhâsarası

Başlarken aldığım gazâ yarası

İçinden çektiğim bu altın oktu!”

Yüklem: dedi

Özne: (ihtiyar)

Belirtisiz nesne: İstanbul muhâsarası başlarken aldığım gazâ yarası içinden çektiğim bu altın oktu

Cümle dışı öge: ki

31.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		D.T	Ö.	D.T	Y.	B’li N	Z.T
2.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.		
3.Cümle	a.	Ö.	B’li N	Y.			
	b.	Ö.	Y.				
4.Cümle		D.T	Y.	Ö.			
5.Cümle		Z.T	Ö.	Y.			
6.Cümle		Z.T	D.T	Y.	B’li N		

7.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	D.T	Y.				
8.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N			
9.Cümle	a.	Ö.	B'li N	D.T	Y.		
	b.	Y.	C.D.Ö	B'siz N			

31.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

32. KAYBOLAN ŞEHİR

Üsküp ki Yıldırım Beyazıd Han diyârıdır,
Evlâd-ı Fatihâna onun yâdigârıdır.

Fîrûze kubbelerle bizim şehrimizdi o;
Yalnız bizimdi, çehre ve rûhiyle bizdi o.

Üsküp ki Şar Dağ'ında devâmiydi Bursa'nın.
Bir lâle bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.

Üç şanlı harbin arşa asılmış silâhları
Parlardı yaşlı gözlere bayram sabahları.

Ben girmeden hayâtı şafaklandırın çağa,
Bir sonbaharda annemi gömdük o toprağa.

İsâ Bey'in fetihde açılmış mezarlığı
Hulyâma âhîret gibi nakşetti varlığı.

Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin
Üsküp bizim değil? Bunu duydum, için için.

Kalbimde bir hayâli kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir!

Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,
Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.

32.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Üsküp ki Yıldırım Beyazıd Han diyarındır,

Yüklem: Yıldırım Beyazıd Han diyarındır

Özne: Üsküp ki

2.Cümle:

Evlâd-ı fâtiyhâna onun yadigârıdır.

Yüklem: onun yadigârıdır

Özne: evlâd-ı fâtiyhâna

3.Cümle:

a.

Fîrûze kubbelerle bizim şehimizdir o;

Yüklem: bizim şehimizdir

Özne: o

Zarf tümleci: fîrûze kubbelerle

b.

yalnız bizimdi,

Yüklem: bizimdi

Özne: (o)

Zarf tümleci: yalnız

c.

çehre ve rûhiyle bizdi o.

Yüklem: bizdi

Özne: o

Zarf tümleci: çehre ve rûhiyle

4.Cümle:

Üsküp ki Şar Dağı'nda devâmıydı Bursa'nın

Yüklem: Bursa'nın devâmıydı

Özne: Üsküp ki

Dolaylı tümleç: Şar Dağı'nda

5.Cümle:

Bir lâle bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.

Yüklem: bir lâle bahçesiydi

Özne: dökülmüş temiz kanın

6.Cümle:

Üç şanlı harbin arşa asılmış silâhları

Parlardı yaşlı gözlerle bayram sabahları.

Yüklem: parlardı

Özne: üç şanlı harbin arşa asılmış silâhları

Zarf tümleci: yaşlı gözlerle

Zarf tümleci: bayram sabahları

7.Cümle:

Ben girmeden hayâtı şafaklandıran çağa,

Bir sonbaharda annemi gömdük o toğrağa.

Yüklem: gömdük

Özne: (biz)

Belirtili nesne: annemi

Zarf tümleci: ben hayâtı şafaklandıran çağa girmeden

Zarf tümleci: bir sonbaharda

Dolaylı tümleç: o toğrağa

8.Cümle:

İsâ Bey'in fetihde açılmış mezarlığı

Hulyâma âhiret gibi nakşetti varlığı.

Yüklem: nakşetti

Özne: İsâ Bey'in fetihde açılmış mezarlığı

Belirtili nesne: varlığı

Zarf tümleci: âhîret gibi

Dolaylı tümleç: hulyâma

9.Cümle:

Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin

Üsküp bizim değil?

Yüklem: değil

Özne: Üsküp

Belirtili özne: bizim

Zarf tümleci: vaktiyle

Zarf tümleci: öz vatanda bizimken

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: niçin

10.Cümle:

Bunu duydum, için için.

Yüklem: duydum

Özne: (ben)

Belirtili nesne: bunu

Zarf tümleci: için için

11.Cümle:

Kalbimde bir hayâli kaybolan şehir!

Ayrılmamanın bıraktığı hicran derindedir!

Yüklem: derindedir

Özne: ayrılmanın bıraktığı hicran

Cümle dışı öge: kalbimde bir hayâli kaybolan şehir

12.Cümle:

Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,

Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.

Yüklem: bizdesin

Özne: sen

Zarf tümleci: ayrılık çok sürse

Zarf tümleci: aradan çok sene geçse

Zarf tümleci: biz sende olmasak bile

Zarf tümleci: gene

32.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	Y.					
2.Cümle		Ö.	Y.					
3.Cümle	a.	Z.T	Y.	Ö.				
	b.	Z.T	Y.					
	c.	Z.T	Y.	Ö.				
4.Cümle		Ö.	D.T	Y.				
5.Cümle		Y.	Ö.					
6.Cümle		Ö.	Y.	Z.T	Z.T			
7.Cümle		Z.T	Z.T	B'li N	Y.	D.T		
8.Cümle		Ö.	D.T	Z.T	Y.	B'li N		
9.Cümle		Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	Ö.	B'li N	Y.
10.Cümle		B'li N	Y.	Z.T				
11.Cümle		C.D.Ö	Ö.	Y.				
12.Cümle		Z.T	Z.T	Z.T	Ö.	Y.	Z.T	

32.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Yapısına Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

33.1918

Ölenler öldü, kalanlarla muztarip kaldık.
Vatanda hor görülen bir cemâatiz artık.
Ölenler en sonu kurtuldular bu dağdağadan
Ve göz kapaklarının arkasında eski vatan
Bizim diyâr olarak kaldı tâ kıyâmete dek.

Kalanlar ortada genç, ihtiyar, kadın, erkek
Harâb olup yaşıyor tâli'in azâbıyla;
Vatanda düşmanı seyretmek ıztırâbıyla.
Vatanda korkulu rü'yâ içindeyiz, gerçek.
Fakat bu çok süremez, mutlakâ şafak sökecek.

Ateş ve kanla siler, birgün ordumuz lekeyi,
Bu, insan oğluna bir şeyn olan, Mütâreke'yi

33.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Ölenler öldü,

Yüklem: öldü

Özne: ölenler

b.

kalanlarla muztarip kaldık.

Yüklem: muztarip kaldık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: kalanlarla

2.Cümle:

Vatanda hor görülen bir cemaatiz artık.

Yüklem: hor görülen bir cemaatiz

Özne: (biz)

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: vatanda

3.Cümle:

a.

Ölenler en sonu kurtuldular bu dağdağadan

Yüklem: kurtuldular

Özne: ölenler

Zarf tümleci: en sonu

Dolaylı tümleç: bu dağdağadan

b.

Ve göz kapaklarının arkasında eski vatan

Bizim diyâr olarak kaldı tâ kıyâmete dek.

Yüklem: kaldı

Özne: eski vatan

Zarf tümleci: bizim diyâr olarak

Zarf tümleci: tâ kıyâmete dek

Dolaylı tümleç: göz kapaklarının arkasında

Cümle dışı öge: ve

4.Cümle:

Kalanlar ortada genç, ihtiyar, kadın, erkek

Harâp olup yaşıyor tâli'in azâbıyla;

Vatanda düşmanı seyretmek azâbıyla.

Yüklem: yaşıyor

Özne: genç, ihtiyar, kadın, erkek ortada kalanlar

Zarf tümleci: harâp olup

Zarf tümleci: tâli'in azâbıyla

Zarf tümleci: vatanda düşmanı seyretmek azâbıyla

5.Cümle:

a.

Vatanda korkulu rü'yâ içindeyiz, gerçek.

Yüklem: korkulu rü'yâ içindeyiz

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: vatanda

Cümle dışı öge: gerçek

b.

Fakat bu çok süremez,

Yüklem: süremez

Özne: bu

Zarf tümleci: çok

Cümle dışı öge: fakat

c.

mutlakâ şafak sökecek.

Yüklem: sökecek

Özne: şafak

Cümle dışı öge: mutlakâ

6.Cümle:

Ateş ve kanla siler, birgün, ordumuz lekeyi,

Bu,insan oğluna bir şeyn olan, Mütârekeyi.

Yüklem: siler

Özne: ordumuz

Belirtili nesne: lekeyi

Belirtili nesne: bu insan oğluna bir şeyn olan Mütârekeyi

Zarf tümleci: ateş ve kanla

Zarf tümleci: birgün

33.2. Tablo 1:Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Z.T	Y.				
2.Cümle		D.T	Y.	Z.T			
3.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.	D.T		
	b.	C.D.Ö	D.T	Ö.	Z.T	Y.	Z.T
4.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	Z.T	Z.T	
5.Cümle	a.	D.T	Y.	C.D.Ö			
	b.	C.D.Ö	Ö.	Z.T	Y.		
	c.	C.D.Ö	Ö.	Y.			
6.Cümle		Z.T	Y.	Z.T	Ö.	B'li N	

33.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
---------	--	--------------	--------------	--------------	-------------

34.YOL DÜŞÜNCESİ

Bu def'a farkına vardım ki ihtiyarlamışım.
Hayâtı bir camın ardından gören tılsım
Bozulmuş anlıyorum, çıktığım seyâhatte.
Cihan ve ben değiliz artık eski hâlette
Mısır ve Suriye, pek genç iken, hayâlimdi;
O ülkelerde gezerken kayıtsızım şimdi,
Bu gözlerim, medeniyetlerin bıraktığını
Beş on yıl önce, görür müydü böyle taş yığını?
Bugünse yeryüzü hep madde, her ufuk maddî.
Demek ki âlemin artık göründü serhaddi.

Ne Akdeniz'de şafaklar, ne çölde akşamlar,
Ne görmek istediğim Nil, ne köhne Ehramlar.
Ne Bâlebek'de Lâtin devrinin harâbeleri,
Ne Biblos'un Adonis'den kalan sihirli yeri,
Ne portakalları sarkan bu ihtişamlı diyar,
Ne gül, ne lâle, ne zambak, ne muz, ne hurma ve nar
Ne Şam semâsını yâlel'le dolduran şarkı,
Ne Zahle'nin üzümünden çekilmiş eski rakı,
Felekten özlediğim zevki verdiler, heyhat!
Bu hâli, yaşta değil, başta farzeden bir zât
Diyordu: "İnsana çarmıhta haz verir îman!"□
Dedim ki: "Hazret-i İsâ da genç imiş o zaman."□

Eğer mezarda, şafak sökmeyen o zindanda,
Cesed çürür ve tahayyül kalırsa insanda,
-Cihan vatandan ibârettir, itikadımca-
Budur ölümden çerçevem, murâdımca:
Vatan şehirleri karşımda, her saat bir bir,
Fetihler ufku Tekirdağ ve sevdiğim İzmir,

Şerefli kubbeler iklîmi, Marmara'yla Boğaz,
Üzerlerinde bulutsuz ve bitmiyen bir yaz,
Bütün eserlerimiz, halkımız ve askerimiz,
Birer birer görünen anlı şanlı cedlerimiz,
İçimde dalgalı Tekbîr'i en güzel dînin,
Zaman zaman da Nevâ-kâr'ı doğsun, İtrî'nin
Ölüm yabancı bir âlemde bir geceyse bile,
Tahayyülümde vatan kalsın eski hâliyle.

34.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Bu def'a farkına vardım ki

Yüklem: farkına vardım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: bu def'a

Cümle dışı öge: ki

b.

ihtiyarlamışım.

Yüklem: ihtiyarlamışım

Özne: (ben)

2.Cümle:

Hayâtı bir camın ardından gösteren tılsım

Bozulmuş anlıyorum, çıktığım seyâhatte

Yüklem: anlıyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: hayâtı bir camın ardından gösteren tılsım bozulmuş

Zarf tümleci: çıktığım seyâhatte

3.Cümle:

Cihan ve ben değiliz artık eski hâlette.

Yüklem: değiliz

Özne: cihan ve ben

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: eski hâlette

4.Cümle:

Mısır ve Sûriye, pek genç iken, hayâlimdi;

Yüklem: hayâlimdi

Özne: Mısır ve Sûriye

Zarf tümleci: pek genç iken

5.Cümle:

O ülkelerde gezerken kayıdsızım şimdi.

Yüklem: kayıdsızım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: o ülkelerde gezerken

Zarf tümleci: şimdi

6.Cümle:

Bu gözlerim, medeniyetlerin bıraktığını,

Beş on yıl önce, görür müydü böyle taş yığını?

Yüklem: görür müydü

Özne: bu gözlerim

Belirtili nesne: medeniyetlerin bıraktığını

Belirtisiz nesne: böyle taş yığını

Zarf tümleci: beş on yıl önce

7.Cümle:

a.

Bugünse yeryüzü hep madde,

Yüklem: madde(dir)

Özne: yeryüzü

Zarf tümleci: bugünse

Zarf tümleci: hep

b.

her ufuk maddî.

Yüklem: maddî (dir)

Özne: her ufuk

c.

Demek ki âlemin artık göründü serhaddi

Yüklem: göründü

Özne: âlemin serhaddi

Zarf tümleci: artık

Cümle dışı öge: demek ki

8.Cümle:

*Ne Akdeniz 'de şafaklar, ne çölde akşamlar,
Ne görmek istediğim Nil, ne köhne Ehramlar,
Ne Bâlebek 'de Lâtin devrinin harâbeleri,
Ne Biblos 'un Adonis 'den kalan sihirli yeri,
Ne portakalları saran bu ihtişamlı diyar,
Ne gül, ne lâle, ne zambak, ne muz, ne hurma ne nar,
Ne Şam semâsını yâlel 'le dolduran şarkı,
Ne Zahle 'nin üzümünden çekilmiş eski rakı,
Felekten özlediğim zevki verdiler, heyhat!*

Yüklem: verdiler

Özne: ne Akdeniz'de şafaklar, ne çölde akşamlar, ne görmek istediğim Nil, ne köhne Ehramlar, ne Bâlebek'de Lâtin devrinin harâbeleri, ne Biblos'un Adonis'den kalan sihirli yeri, ne portakalları saran bu ihtişamlı diyar, ne gül,ne lâle,ne zambak, ne muz, ne hurma ne nar, ne Şam semâsını yâlel'le dolduran şarkı, ne Zahle'nin üzümünden çekilmiş eski rakı

Belirtili nesne: felekten özlediğim zevki

Cümle dışı öge: heyhat

9.Cümle:

*Bu hâli, yaşta değil başta farzeden bir zât
Diyordu : "İnsana çarmıhta haz verir imân!"*

Yüklem: diyordu

Özne: bu hâli yaşta değil başta farzeden bir zât

Belirtisiz nesne: insana çarmıhta haz verir imân

10.Cümle:

Dedim ki : “Hazret-i İsâ da genç imiş o zaman.”

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: Hazret-i İsâ da genç imiş o zaman

Cümle dışı öge: ki

11.Cümle:

Eğer mezarda, şafak sökmiyen o zindanda,

Cesed çürür ve tahayyül kalırsa insanda,

-Cihan vatandan ibârettir, itikadımca-

Budur ölümden benim çerçevem, muradımca:

Vatan şehirleri karşımda, her saat, bir bir,

Fetihler ufku Tekirdağ ve sevdiğim İzmir,

Şerefli kubbeler iklimi Marmara 'yla Boğaz,

Üzerlerinde bulutsuz ve bitmeyen bir yaz,

Bütün eserlerimiz, halkımız ve askerlerimiz,

Birer birer görünen anlı şanlı cedlerimiz,

İçimde dalgalı Tekbîr 'i en güzel dînın,

Zaman zaman da Nevâ-kar 'ı, doğsun Itrî 'nin.

Yüklem: budur

Özne: benim çerçevem

Belirtisiz nesne: vatan şehirleri karşımda, her saat, bir bir, fetihler ufku Tekirdağ ve sevdiğim İzmir, şerefli kubbeler iklimi Marmara 'yla Boğaz, üzerlerinde bulutsuz ve bitmeyen bir yaz, bütün eserlerimiz, halkımız ve askerlerimiz, birer birer görünen anlı

şanlı cedlerimiz, içimde dalgalı Tekbîr'i en güzel dînın, zaman zaman da Nevâ-kar'ı, doğsun Itrî'nin

Zarf tümleci: mezarda, şafak sökmeyen o zindanda cesed çürür ve insanda tahayyül kalırsa

Zarf tümleci: muradımca

Cümle dışı öge: eğer

Cümle dışı öge: cihan vatandan ibârettir, itikadımca

12.Cümle:

Ölüm yabancı bir âlemde bir geceyse bile,

Tahayyülümde vatan kalsın eski hâliyle.

Yüklem: kalsın

Özne: vatan

Zarf tümleci: ölüm yabancı bir âlemde bir geceyse bile

Zarf tümleci: eski haliyle

Dolaylı tümleç: tahayyülümde

34.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Z.T	Y.	C.D.Ö		
	b.	Y.				
2.Cümle		B'siz N	Y.	Z.T		
3.Cümle		Ö.	Y.	Z.T	D.T	
4.Cümle		Ö.	Z.T	Y.		
5.Cümle		Z.T	Y.	Z.T		
6.Cümle		Ö.	B'li N	Z.T	Y.	B'siz N
7.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Z.T	Y.	
	b.	Ö.	Y.			

	c.	C.D.Ö	Ö.	Z.T	Y.	Ö.
8.Cümle		Ö.	B'li N	Y.	C.D.Ö	
9.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N		
10.Cümle		Y.	C.D.Ö	B'siz N		
11.Cümle		Z.T	C.D.Ö	Y.	Z.T	B'siz N
12.Cümle		Z.T	D.T	Ö.	Y.	Z.T

34.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türlüne Göre	Yapısına Göre	Yüklem Yerine Göre	Anlamına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümşe
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

35. SONBAHAR

Fâni ömür biter bir uzun sonbahâr olur.
Yaprak, çiçek ve kuş dağılır, târümâr olur.
Mevsim boyunca kendini hissettirir vedâ;
Artık bu dağdağayla uğuldar deniz ve dağ.
Yazdan kalan ne varsa olurken haşır neşir;
Günler hazinleşir, geceler uhrevîleşir;
Teşrinlerin bu hüznü geçer tâ iliklere.
Anlar ki yolcu, yol görünür serviliklere.
Dünyânın ufku, gözlere gittikçe târ olur,
Her gün sürüklenip yaşamak rûha bâr olur.
İnsan duyar yerin dile gelmiş sükûtunu;
Bir başka mûsikîye geçiş farzeder bunu;
Teslîm olunca va'desi gelmiş zevâline,
Benzer cihâna gelmeden evvelki hâline.

Yaprak nasıl düşerse akıp kaybolan suya,
Rûh öyle yollanır uyanılmaz bir uykuya,
Duymaz bu anda taş gibi kalbinde bir sızı;
Farketmez anne toprak ölüm mâcerâmızı.

35.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Fâni ömür biter,

Yüklem: biter

Özne: fâni ömür

b.

bir uzun sonbahâr olur.

Yüklem: olur

Özne: bir uzun sonbahâr

2.Cümle:

a.

Yaprak, çiçek ve kuş dağılır,

Yüklem: dağılır

Özne: yaprak, çiçek ve kuş

b.

târümâr olur.

Yüklem: târümâr olur

Özne: (yaprak, çiçek ve kuş)

3.Cümle:

Mevsim boyunca kendini hissettirir vedâ;

Yüklem: hissettirir

Özne: vedâ

Belirtili nesne: kendini

Zarf tümleci: mevsim boyunca

4.Cümle:

Artık bu dağdağayla uğuldar deniz ve dağ.

Yüklem: uğuldar

Özne: deniz ve dağ

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: bu dağdağayla

5.Cümle:

a.

Yazdan kalan ne varsa olurken haşır neşir;

Günler hazinleşir,

Yüklem: hazinleşir

Özne: günler

Zarf tümleci: yazdan kalan ne varsa haşır neşir olurken

b.

geceler uhrevileşir;

Yüklem: uhrevileşir

Özne: geceler

Zarf tümleci: (yazdan kalan ne varsa haşır neşir olurken)

6.Cümle:

Teşrinlerin bu hüznü geçer t iliklere.

Yüklem: geçer

Özne: teşrinlerin bu hüznü

Dolaylı tümleç: t iliklere

7.Cümle:

a.

Anlar ki yolcu

Yüklem: anlar

Özne: yolcu

Cümle dışı öge: ki

b.

yol görünür serviliklere.

Yüklem: yol görünür

Dolaylı tümleç: serviliklere

8.Cümle:

Dünyânın ufku, gözlere gittikçe târ olur,

Yüklem: târ olur

Özne: dünyânın ufku

Zarf tümleci: gittikçe

Dolaylı tümleç: gözlere

9.Cümle:

Her gün sürüklenip yaşamak rûha bâr olur.

Yüklem: bâr olur

Özne: yaşamak

Zarf tümleci: her gün

Zarf tümleci: sürüklenip

Dolaylı tümleç: rûha

10.Cümle:

a.

İnsan duyar yerin dile gelmiş sükûtunu;

Yüklem: duyar

Özne: insan

Belirtili nesne: yerin dile gelmiş sükûtunu

b.

Bir başka mûsikîye geçip arzeder bunu;

Yüklem: arzeder

Özne: (insan)

Belirtili nesne: bunu

Zarf tümleci: bir başka mûsikîye geçip

c.

Teslîm olunca va'desi gelmiş zevâline,

Benzer cihana gelmeden evvelki hâline.

Yüklem: benzer

Özne: (insan)

Zarf tümleci: va'desi gelmiş zevâline teslîm olunca

Dolaylı tümleç: benzer cihana gelmeden evvelki hâline

11.Cümle:

Yaprak nasıl düşerse akıp kaybolan suya,

Rûh öyle yollanır uyanılmaz bir uykuya,

Yüklem: yollanır

Nesne: rûh

Zarf tümleci: akıp kaybolan suya yaprak nasıl düşerse

Zarf tümleci: öyle

Dolaylı tümleç: uyanılmaz bir uykuya

12.Cümle

Duymaz bu anda taş gibi kalbinde bir sızı;

Yüklem: duymaz

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: bir sızı

Zarf tümleci: bu anda

Dolaylı tümleç: taş gibi kalbinde

13.Cümle:

Fark etmez anne toprak ölüm mâcerâmızı.

Yüklem: fark etmez

Özne: anne toprak

Belirtili nesne: ölüm mâcerâmızı

35.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	Ö.	Y.			
2.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	Y.				
3.Cümle		Z.T	B'li N	Y.	Ö.	
4.Cümle		Z.T	Z.T	Y.	Ö.	
5.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.		
	b.	Ö.	Y.			
6.Cümle		Ö.	Y.	D.T		
7.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö	Ö.		
	b.	Y.	D.T			
8.Cümle		Ö.	D.T	Z.T	Y.	

9.Cümle		Z.T	Z.T	Ö.	D.T	Y.
10.Cümle	a.	Ö.	Y.	B'li N		
	b.	Z.T	Y.	B'li N		
	c.	Z.T	Y.	D.T		
11.Cümle		Z.T	N.	Y.	D.T	
12.Cümle		Y.	Z.T	D.T	B'siz N	
13.Cümle		Y.	Ö.	B'li N		

35.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
10.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

36.DÜŞÜNCE

Ülfet belâlı şey, fakat uzlet sıkıntılı,
Bilmem nasıl geçirmeliyim son beş, on yılı?
İnsanlar anlaşıldı. Cihânın da sırrı yok,
Kalsaydı terkeşimde bugün tek bir altın ok
En tatlı bir hayâl için atmazdım ufkuma.

Dalsın yakında gözlerim artık son uykuma!

“Yalnız duyan yaşar” sözü, derler ki doğrudur
“Yalnız duyan çeker” derim, en doğru söz budur.
Gördüm ve anladım yaşamak mâcerâsını,
Bâkiyse rûh eğer dilemezdim bekâsını.
Hulyâsı kalmayınca hayâtın ne zevki var?

Bitsin, hayırlısıyla, bu beyhûde sonbahar!

Ölmek değildir ömrünüzün en fecî işi,
Müşkül budur ki ölmeden evvel ölür kişi.

36.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Ülfet belâlı şey,

Yüklem: belâlı şey(dir)

Özne: ülfet

b.

fakat uzlet sıkıntılı,

Yüklem: sıkıntılı(dır)

Özne: uzlet

Cümle dışı öge: fakat

2.Cümle:

Bilmem nasıl geçirmeliyim son beş on yılı?

Yüklem: bilmem

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: nasıl geçirmeliyim son beş on yılı

3.Cümle:

a.

İnsanlar anlaşıldı.

Yüklem: anlaşıldı

Nesne: insanlar

b.

Cihânın da sırrı yok,

Yüklem: yok

Özne: cihânın da sırrı

4.Cümle:

Kalsaydı terkeşimde bugün tek bir altın ok

En tatlı bir hayâl için atmazdım ufkuma.

Yüklem: atmazdım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: terkeşimde tek bir altın ok kalsaydı

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: en tatlı bir hayâl için

Zarf tümleci: ufkuma

5.Cümle:

Dalsın yakında gözlerim artık son uykuma!

Yüklem: dalsın

Özne: gözlerim

Zarf tümleci: yakında

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: son uykuma

6.Cümle:

“Yalnız duyan yaşar” sözü, derler ki, doğrudur.

Yüklem: doğrudur

Özne: yalnız duyan yaşar sözü

Cümle dışı öge: derler ki

7.Cümle:

a.

“Yalnız duyan çeker” derim,

Yüklem: derim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: yalnız duyan çeker

b.

en doğru söz budur.

Yüklem: budur

Özne: en doğru söz

8.Cümle:

Gördüm ve anladım yaşamak mâcerâsını,

Yüklem: gördüm

Yüklem: anladım

Özne: (ben)

Belirtili nesne: yaşamak mâcerâsını

Cümle dışı öge: ve

9.Cümle:

Bâkiyse rûh eğer dilemezdim bekâsını.

Yüklem: dilemezdim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: bekâsını

Zarf tümleci: rûh bâkiyse

Cümle dışı öge: eğer

10.Cümle:

Bitsin, hayırlısıyla, bu beyhûde sonbahar!

Yüklem: bitsin

Özne: bu beyhûde sonbahar

Zarf tümleci: hayırlısıyla

11.Cümle:

Ölmek değildir ömrümüzün en fecî işi,

Yüklem: değildir

Özne: ömrümüzün en fecî işi

Belirtisiz nesne: ölmek

12.Cümle:

a.

Müşkül budur ki

Yüklem: budur

Özne: müşkül

Cümle dışı öge: ki

b.

ölmeden evvel ölür kişi.

Yüklem: ölür

Özne: kişi

Zarf tümleci: ölmeden evvel

36.2. Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	C.D.Ö	Ö.	Y.			
2.Cümle		Y.	B'siz N				
3.Cümle	a.	N.	Y.				
	b.	Ö.	Y.				
4.Cümle		Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	D.T
5.Cümle		Y.	Z.T	Ö.	Z.T	D.T	
6.Cümle		B'siz N	C.D.Ö	Y.			
7.Cümle	a.	B'siz N	Y.				
	b.	Ö.	Y.				
8.Cümle		Y.	C.D.Ö	Y.	B'li N		

9.Cümle		Z.T	C.D.Ö	Y.	B'li N		
10.Cümle		Y.	Z.T	Ö.			
11.Cümle		B'siz N	Y.	Ö.			
12.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö			
	b.	Z.T	Y.	Ö.			

36.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

37.SESSİZ GEMİ

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhûle giden bir gemi kalkar bu limandan.
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol
Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyâh ufka bakar gözleri nemli.
Biçâre gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın, ne de son mâtemidir bu!
Dünyâda sevilmiş ve seven nâfile bekler;
Bilmez ki, giden sevgililer dönmiyecekler.
Bir çok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden

37.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

*Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhûle giden bir gemi kalkar bu limandan.*

Yüklem: kalkar

Özne: meçhûle giden bir gemi

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: demir almak günü gelmişse zamandan

Dolaylı tümleç: bu limandan

b.

Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;

Yüklem: yol alır

Özne: (meçhûle giden bir gemi)

Zarf tümleci: hiç yolcusu yokmuş gibi

Zarf tümleci: sessizce

2.Cümle:

Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.

Yüklem: sallanmaz

Özne: ne mendil ne de bir kol

Zarf tümleci: o kalkışta

3.Cümle:

a.

Rıhtımda kalanlar bu seyâhatten elemli,

Yüklem: elemli(dir)

Özne: rıhtımda kalanlar

Dolaylı tümleç: bu seyahatten

b.

Günlerce siyâh ufka bakar gözleri nemli.

Yüklem: bakar

Özne: (rıhtımda kalanlar)

Zarf tümleci: günlerce

Zarf tümleci: gözleri nemli

Dolaylı tümleç: siyâh ufka

4.Cümle:

a.

Bîçâre gönüller! Ne giden son gemidir bu!

Yüklem: ne giden son gemidir

Özne: bu

Cümle dışı öge: bîçâre gönüller

b.

Hicranlı hâyatın ne de son matemidir bu!

Yüklem: hicranlı hâyatın ne de son matemidir

Özne: bu

5.Cümle:

Dünyâda sevilmiş ve seven nâfile bekler;

Yüklem: bekler

Özne: sevilmiş ve seven

Zarf tümleci: nâfile

Dolaylı tümleç: dünyâda

6.Cümle:

Bilmez ki giden sevgililer dönmiyecekler

Yüklem: bilmez

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: giden sevgililer dönmiyecekler

Cümle dışı öge: ki

7.Cümle:

a.

Bir çok gidenin her biri memnun ki yerinden,

Yüklem: memnun(dur)

Özne: bir çok gidenin her biri

Dolaylı tümleç: yerinden

b.

Bir çok seneler geçti;

Yüklem: geçti

Özne: bir çok seneler

c.

Dönen yok seferinden.

Yüklem: yok

Özne: dönen

Dolaylı tümleç: seferinden

37.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	Z.T	Z.T	Ö.	Y.	D.T
	b.	Z.T	Z.T	Y.		
2.Cümle		Y.	Z.T	Ö.		
3.Cümle	a.	Ö.	D.T	Y.		
	b.	Z.T	D.T	Y.	Z.T	
4.Cümle	a.	C.D.Ö	D.T	Y.		
	b.	Z.T	D.T	Y.	Z.T	
5.Cümle		D.T	Ö.	Z.T	Y.	

6.Cümle		Y.	C.D.Ö	B'siz N		
7.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö	D.T	
	b.	Ö.	Y.			
	c.	Ö.	Y.	D.T		

37.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
7.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	

38.RİNDLERİN HAYATI

-Halide Edib'e, sanatta ve fikirde

ulvi varlığına derin hürmetle

Ba'zan kader, gelen bora hâlinde, zordur;

Dağlar nasıl bakarsa siyâh ufka öyle bak.

Ba'zan da cevreden nice bir adem oğludur,
Görmek değil düşünmeğe bîgâne kal! Bırak!

Dindâr adam tevekkülü, rikkatle herkese
İsâ'yı çarmihında, uzaktan, hatırlatır.
Bir arslan esniyor gibi engin vakar ise
Rind'in belâya karşı kayıtsızlığındadır

38.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Ba'zan kader, gelen bora hâlinde, zorludur;

Yüklem: zorludur

Özne: kader

Zarf tümleci: ba'zan

Zarf tümleci: gelen bora hâlinde

2.Cümle:

Dağlar nasıl bakarsa siyâh ufka öyle bak.

Yüklem: bak

Özne: (sen)

Zarf tümleci: dağlar nasıl bakarsa

Zarf tümleci: öyle

Dolaylı tümleç: siyâh ufka

3.Cümle:

Ba'zan da cevreden nice bir âdem oğludur,

Yüklem: cevreden nice bir âdem oğludur

Özne (o)

Zarf tümleci: ba'zan da

4.Cümle:

Görmek değil düşünmeğe bigâne kal! Bırak!

Yüklem: kal

Özne: (sen)

Dolaylı tümleç: görmek değil düşünmeğe

Cümle dışı öge: bırak

5.Cümle:

Dindâr adam tevekkülü, rikkatle, herkese

İsâ'yı çarmihında, uzaktan, hatırlatır.

Yüklem: hatırlatır

Özne: dindâr adam

Belirtili nesne: tevekkülü

Belirtili nesne: İsâ'yı

Zarf tümleci: rikkatle

Zarf tümleci: uzaktan

Dolaylı tümleç: herkese

Dolaylı tümleç: çarmihında

6.Cümle:

Bir arslan esniyor gibi engin vakar ise

Rindin belâya karşı kayıdsızlığındadır.

Yüklem: rindin belâya karşı kayıdsızlığındadır

Zarf tümleci: bir arslan esniyor gibi engin vakar ise

38.2. Tablo 1: Cümlenin geleri

1.Cümle	Z.T	.	Z.T	Y.				
2.Cümle	Z.T	D.T	Z.T	Y.				
3.Cümle	Z.T	Y.						
4.Cümle	D.T	Y.	C.D.					
5.Cümle	.	B'li N	Z.T	D.T	B'li N	D.T	Z.T	Y.
6.Cümle	Z.T	Y.						

38.3. Tablo 2: Cümle eşitleri

Cümle eşitleri	Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

39. RİNDLERİN AKŞAMI

Dönülmez akşamın ufkundayız. Vakit çok geç;

Bu son fasıldır ey ömrüm, nasıl geçersen geç!

Cihâna bir daha gelmek hayâl edilse bile,

Avunmak istemeyiz öyle bir teselliyle.

Geniş kanatları boşlukta simsiyâh açılan

Ve arkasında güneş doğmıyan büyük kapıdan

Geçince başlıyacak bitmeyen sükûnlu gece.

Gurba karşı bu son bahçelerde, keyfince,

Ya şevk içinde harâb ol, ya aşk içinde gönül!
Ya lâle açmalıdır göğsümüzde, yâhud gül.

39.1.Cümlelerin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Dönülmez akşamın ufkundayız,

Yüklem: dönülmez akşamın ufkundayız

Özne: (biz)

b.

Vakit çok geç;

Yüklem: geç

Özne: vakit

Zarf tümleci: çok

2.Cümle:

a.

Bu son fasıldır ey ömrüm,

Yüklem: son fasıldır

Özne: bu

Cümle dışı öge: ey ömrüm

b.

nasıl geçersen geç!

Yüklem: geç

Özne: (sen)

Zarf tümleci: nasıl

Zarf tümleci: geçersen

3.Cümle:

Cihâna bir daha gelmek hayâl edilse bile,

Avunmak istemeyiz öyle bir teselliyle.

Yüklem: istemeyiz

Özne: (biz)

Belirtisiz nesne: avunmak

Zarf tümleci: cihâna bir daha gelmek hayâl edilse bile

Zarf tümleci: öyle bir teselliyle

4.Cümle:

Geniş kanatları boşlukta simsiyâh açılan

Ve arkasında güneş doğmıyan büyük kapıdan

Geçince başlayacak bitmeyen sükûnlu gece.

Yüklem: başlayacak

Özne: bitmeyen sükûnlu gece

Zarf tümleci: geniş kanatları boşlukta simsiyâh açılan ve arkasında güneş doğmıyan büyük kapıdan geçince

5.Cümle:

Gurûba karşı bu son bahçelerde, keyfince,

Ya şevk içinde harâb ol, ya aşk içinde gönül!

Yüklem: harâb ol

Özne: gönül

Zarf tümleci: gurûba karşı

Zarf tümleci: ya şevk içinde ya aşk içinde

Zarf tümleci: keyfince

Dolaylı tümleç: bu son bahçelerde

6.Cümle:

Ya lâle açmalıdır göğsümüzde yâhut gül.

Yüklem: açmalıdır

Özne: ya lâle yâhud gül

Dolaylı tümleç: göğsümüzde

39.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	Y.						
	b.	Ö.	Z.T	Y.				
2.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö				
	b.	Z.T	Z.T	Y.				
3.Cümle		Z.T	B'siz N		Y.	Z.T		
4.Cümle		Z.T	Y.	Ö.				
5.Cümle		Z.T	D.T	Z.T	Z.T	Y.	Z.T	Ö.
6.Cümle		Ö.	Y.	D.T	Ö.			

39.3. Tablo 2: Cümlenin Öğeleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle

40.RİNDLERİN ÖLÜMÜ

Hâfız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle.
Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski. Şirâz'ı hayâl ettiren ahengiyle.

Ölüm asûde bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter,

40.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Hâfızın kabri olan bahçede bir gül varmış;

Yüklem: varmış

Özne: bir gül

Dolaylı tümleç: Hâfızın kabri olan bahçede

b.

Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle.

Yüklem: açarmış

Özne: (bir gül)

Zarf tümleci: yeniden

Zarf tümleci: her gün

Zarf tümleci: kanayan rengiyle

2.Cümle

Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış

Eski şirz'ı hayâl ettiren hengiyle.

Yüklem: ağlarmış

Özne: bülbül

Zarf tümleci: gece

Zarf tümleci: ağaran vakte kadar

Zarf tümleci: eski şirz'ı hayâl ettiren hengiyle

3.Cümle:

Ölüm âsûde bahâr ülkesidir bir rinde;

Yüklem: sde bahâr ülkesidir

Özne: Ölüm

Dolaylı tümleç: bir rinde

4.Cümle:

a.

Gnl her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.

Yüklem: tüter

Özne: gnl

Zarf tümleci: buhurdan gibi

Zarf tümleci: yıllarca

Dolaylı tümleç: her yerde

b.

Ve serin serviler altında kalan kabrinde

Her seher bir gül açar;

Yüklem: açar

Özne: bir gül

Zarf tümleci: her seher

Dolaylı tümleç: serin serviler altında kalan kabrinde

Cümle dışı öge: ve

c.

her gece bir bülbül öter.

Yüklem: öter

Özne: bir bülbül

Zarf tümleci: her gece

Dolaylı tümleç: (serin serviler altında kalan kabrinde)

40.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	D.T	Ö.	Y.		
	b.	Z.T	Z.T	Y.	Z.T	
2.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.	Z.T
3.Cümle		Ö.	Y.	D.T		
4.Cümle	a.	Ö.	D.T	Z.T	Z.T	Y.
	b.	C.D.Ö	D.T	Z.T	Ö.	Y.
	c.	Z.T	Ö.	Y.		

40.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

41.UFUKLAR

Rûh ufuksuz yaşamaz.
Dağlar ufkunda mehâbet,
Ova ufkunda huzûr,
Deniz ufkunda tesellî duyulur.
Yalnız onlarda bulur rûh ezeli lezzetini.
Bu ufuklar avutur rûhu saatlerce, fakat
Bir zaman sonra derinden duyulur yalnızlık.
Rûh arar kendine bir rûh ufku.
Mânevî ufku çok engin ulu peygamberler
- Bahsin üstündedir onlar -lâkin
Hayli mes'ud idiler dünyâda;
Yaşıyorlardı havâriileri, ashâbıyla;
Ne ufuklar! Ne güzel rûh imiş onlar! Yâ Rab!

Annemin na'sımını gördümdü;
Bakıyorken bana sâbit ve donuk gözlerle,
Acıdan çıldıracaktım.
Aradan elli dokuz yıl geçti.
Âh o sabit bakış el'an yaradır kalbimde.
O yaşarken o semâvî, o gülümser gözler

Ne kadar engin ufuklardı bana;
Teneşir tahtası üstünde o gün,
Bakmaz olmuşlular artık bu bizim dünyâya.

Yaşıyan her fânî
Yaşıyan rûh özler,
Her sıkıldıkça arar,
Dar hayâtında ya dost ufku, ya cânan ufku.

41.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Rûh ufuksuz yaşamaz.

Yüklem: yaşamaz

Özne: rûh

Zarf tümleci: ufuksuz

2.Cümle:

a.

Dağlar ufkunda mehâbet,

Yüklem: (duyulur)

Özne: mehâbet

Dolaylı tümleç: dağlar ufkunda

b.

Ova ufkunda huzûr,

Yüklem: (duyulur)

Özne: huzûr

Dolaylı tümleç: ova ufkunda

c.

Deniz ufkunda tesellî duyulur.

Yüklem: duyulur

Özne: teselli

Dolaylı tümleç: deniz ufkunda

3.Cümle:

Yalnız onlarda bulur rûh ezeli lezzetini.

Yüklem: bulur

Özne: rûh

Belirtili nesne: ezeli lezzetini

Zarf tümleci: yalnız

Dolaylı tümleç: onlarda

4.Cümle:

a.

Bu ufuklar avutur rûhu saatlerce, fakat

Yüklem: avutur

Özne: bu ufuklar

Belirtili nesne: rûhu

Zarf tümleci: saatlerce

Cümle dışı öge: fakat

b.

Bir zaman sonra derinden duyulur yalnızlık.

Yüklem: duyulur

Özne: yalnızlık

Zarf tümleci: bir zaman sonra

Zarf tümleci: derinden

5.Cümle:

a.

Mânevi ufku çok engin ulu peygamberler

-Bahsin üstündedir onlar- lâkin

Hayli mes'ud idiler dünyâda;

Yüklem: mes'ud idiler

Özne: mânevi ufku çok engin ulu peygamberler

Zarf tümleci: hayli

Dolaylı tümleç: dünyâda

Cümle dışı öge: bahsin üstündedir onlar

Cümle dışı öge: lâkin

b.

yaşıyorlardı havâriileri, ashâbıyla;

Yüklem: yaşıyorlardı

Özne: (mânevi ufku çok engin ulu peygamberler)

Zarf tümleci: havâriileri, ashâbıyla

6.Cümle:

Ne ufuklar! Ne güzel rûh imiş onlar! Ya Rab!

Yüklem: ne güzel rûh imiş

Özne: onlar

Cümle dışı öge: ne ufuklar

Cümle dışı öge: yâ Rab

7.Cümle:

a.

Annemin na'sını gördümdü;

Bakıyorken bana sâbit ve donuk gözlerle,

Yüklem: gördümdü

Özne: (ben)

Belirtili nesne: annemin na'sını

Zarf tümleci: bana sâbit ve donuk gözlerle bakıyorken

b.

Acıdan çıldıracaktım.

Yüklem: çıldıracaktım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: acıdan

8.Cümle:

Aradan elli dokuz yıl geçti.

Yüklem: geçti

Özne: elli dokuz yıl

Zarf tümleci: aradan

9.Cümle:

Âh o sâbit bakış el'an yaradır kalbimde.

Yüklem: yaradır

Özne: o sâbit bakış

Zarf tümleci: el'an

Dolaylı tümleç: kalbimde

Cümle dışı öge: âh

10.Cümle:

O yaşarken o semâvi, o gülümser gözler

Ne kadar engin ufuklardı o gün,

Yüklem: ne kadar engin ufuklardı

Özne: o semâvi, o gülümser gözler

Zarf tümleci: o yaşarken

Zarf tümleci: o gün

11.Cümle:

Teneşir tahtası üstünde o gün,

Bakmaz olmuştlar artık bu bizim dünyâya.

Yüklem: bakmaz olmuştlar

Özne: (onlar)

Zarf tümleci: o gün

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: teneşir tahtası üstünde

Dolaylı tümleç: bu bizim dünyâya

12.Cümle:

a.

Yaşıyan her fânî

Yaşıyan rûh özler,

Yüklem: özler

Özne: yaşıyan her fânî

Belirtisiz nesne: yaşıyan rûh

b.

Her sıkıldıkça arar,

Dar hayâtında ya dost ufku, ya cânan ufku.

Yüklem: arar

Özne: (yaşıyan her fânî)

Belirtisiz nesne: ya dost ufku, ya cânan ufku

Zarf tümleci: her sıkıldıkça

Zarf tümleci: dar hayâtında

41.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	Z.T	Y.			
2.Cümle	a.	D.T	Ö.				
	b.	D.T	Ö.				
	c.	D.T	Ö.	Y.			
3.Cümle		Z.T	D.T	Y.	Ö.	B'li N	
4.Cümle	a.	Ö.	Y.	B'li N	Z.T	C.D.Ö	
	b.	Z.T	Z.T	Y.	Ö.		
5.Cümle	a.	Ö.	C.D.Ö	C.D.Ö	Z.T	Y.	D.T
	b.	Y.	Z.T				
6.Cümle		C.D.Ö	Y.	Ö.	C.D.Ö		
7. Cümle	a.	B'li N	Y.	Z.T			
	b.	Z.T	Y.				

8. Cümle		Z.T	Ö.	Y.			
9. Cümle		C.D.Ö	Ö.	Z.T	Y.	D.T	
10.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	Z.T		
11.Cümle		D.T	Z.T	Y.	Z.T	D.T	
12.Cümle	a.	Ö.	B'siz N	Y.			
	b.	Z.T	Y.	Z.T	B'siz N		

41.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

42. DENİZ TÜRKÜSÜ

Dolu rüzgârla çıkıp ufka giden yelkenli!
Gidişin seçtiğin akşam saatinden belli.
Ömrünün geçtiği sâhilden uzaklaştıkça
Ve hayâlinde doğan âleme yaklaştıkça,
Dalga kıvrımları ardında büyür tenhâlık.
Başka bir çerçevedir git gide dünyâ artık.
Daldığın mihveri gittikçe, sarar başka ziyâ;
Mavidir her taraf, üstün gece, altın deryâ ...

Yol da benzer hem uzun, hem de güzel bir masala
O saatler ki geçer başbaşa yıldızlarla.
Lâkin az sonra lezîz uyku bir encâma varır;
Hilkâtin gördüğü rü'yâ biter, etrâf ağarır.
Som gümüşten sular üstünde, giderken ileri,
Tâ uzaklarda şafak bir bir açar perdeleri ...
Mûsikîsiyle bir âlem kesilir çalkantı:
Ve nihâyet görünür gök ve deniz saltanatı.

Girdiğin aynada, geçmiş gibi diğer küreye,
Sorma bir sâniye, şüpheyile, sakın : “Yol nereye ?” □
Ayılıp neş'eni yükseltici sarhoşluktan,
Yılma korkunç uçurum zannedilen boşluktan!
Duy tabîatte biraz sen de ilâh, olduğunu,
Rûh erer varlığının zevkine duymakla bunu.

Çıktığın yolda, bugün, yelken açık, yapıyalnız,
Gözlerin arkaya çevrilmeyerek, pervâsız,
Yürü! Hür mâviliğin bittiği son hadde kadar!...

İnsan âlemde hayâl ettiği müddetçe yaşar.

42.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Dolu rüzgârla çıkıp ufka giden yelkenli!

Gidişin seçtiğin akşam saatinden belli.

Yüklem: belli(dir)

Özne: gidişin

Dolaylı tümleç: seçtiğin akşam saatinden

Cümle dışı öge: dolu rüzgârla çıkıp ufka giden yelkenli

2.Cümle:

Ömrünün geçtiği sahilden uzaklaştıkça

Ve hayâlinde doğan âleme yaklaştıkça

Dalga kıvrımları ardından büyür tenhâlık,

Yüklem: büyür

Özne: tenhâlık

Zarf tümleci: ömrünün geçtiği sahilden uzaklaştıkça

Zarf tümleci: hayâlinde doğan âleme yaklaştıkça

Zarf tümleci: dalga kıvrımları ardından

Cümle dışı öge: ve

3.Cümle:

Başka bir çerçevedir, git gide, dünyâ artık.

Yüklem: başka bir çerçevedir

Özne: dünyâ

Zarf tümleci: git gide

Zarf tümleci: artık

4.Cümle:

Daldığın mihveri, gittikçe, sarar başka bir ziyâ;

Yüklem: sarar

Özne: başka bir ziyâ

Belirtili nesne: daldığın mihveri

Zarf tümleci: gittikçe

5.Cümle:

a.

Mâvidir her taraf,

Yüklem: mâvidir

Özne: her taraf

b.

Üstün gece

Yüklem: gece(dir)

Özne: Üstün

c.

altın deryâ...

Yüklem: derya(dır)

Özne: altın

6.Cümle:

Yolda benzer hem uzun, hem de güzel bir masala

Yüklem: benzer

Özne: (o)

Dolaylı tümleç: hem uzun, hem de güzel bir masala

Dolaylı tümleç: yolda

7.Cümle:

a.

O saatler ki geçer başbaşa yıldızlarla.

Yüklem: geçer

Özne: o saatler

Zarf tümleci: yıldızlarla başbaşa

Cümle dışı öge: ki

b.

Lâkin az sonra lezîz uyku bir encâma varır;

Yüklem: varır

Özne: lezîz uyku

Zarf tümleci: az sonra

Dolaylı tümleç: bir encâma

Cümle dışı öge: lâkin

8.Cümle:

a.

Hilkâtin gördüğü rü'yâ biter,

Yüklem: biter

Özne: hilkâtin gördüğü rü'yâ

b.

etrâf ağarır.

Yüklem: ağarır

Özne: etrâf

9.Cümle:

Som gümüşten sular üstünde, giderken ileri,

Tâ uzaklarda şafak bir bir açar perdeleri...

Yüklem: açar

Özne: şafak

Belirtili nesne: perdeleri

Zarf tümleci: som gümüşten sular üstünde ileri giderken

Zarf tümleci: bir bir

Dolaylı tümleç: uzaklarda

Cümle dışı öge: tâ

10. Cümle:

a.

Mûsikîsiyle bir âlem kesilir çalkantı;

Yüklem: kesilir

Özne: çalkantı

Belirtisiz nesne: bir âlem

Zarf tümleci: mûsikîsiyle

b.

Ve nihâyet görünür gök ve deniz saltanatı.

Yüklem: görünür

Özne: gök ve deniz saltanatı

Zarf tümleci: nihâyet

Cümle dışı öge: ve

11.Cümle:

a.

Girdiğin aynada geçmiş gibi diğer küreye,

Sorma bir sâniye, şüpheyle, sakın: “ Yol nereye?”

Yüklem: sorma

Özne: (sen)

Belirtisiz nesne: yol nereye

Zarf tümleci: girdiğin aynada diğer küreye geçmiş gibi

Zarf tümleci: bir sâniye

Zarf tümleci: şüpheyle

Cümle dışı öge: sakın

b.

Ayılıp neş'eni yükseltici sarhoşluktan,

Yılma korkunç uçurum zannedilen boşluktan!

Yüklem: yılma

Özne: (sen)

Zarf tümleci: neş'eni yükseltici sarhoşluktan ayılıp

Dolaylı tümleç: korkunç uçurum zannedilen boşluktan

12.Cümle:

Duy tabîatte biraz sen de ilâh olduğunu,

Yüklem: duy

Özne: sen de

Belirtili nesne: tabîatte ilâh olduğunu

Zarf tümleci: biraz

13.Cümle:

Rûh erer varlığının zevkine duymakla bunu.

Yüklem: erer

Özne: rûh

Zarf tümleci: bunu duymakla

Dolaylı tümleç: varlığının zevkine

14.Cümle:

Çıktığın yolda, bugün, yelken açık, yapıyorsunuz,

Gözlerin arkaya çevrilmeyerek, pervâsız,

Yürü! Hür mâviliğin bittiği son hadde kadar!...

Yüklem: yürü

Özne: (sen)

Zarf tümleci: bugün

Zarf tümleci: yelken açık

Zarf tümleci: yapıyorsunuz

Zarf tümleci: gözlerin arkaya çevrilmeyerek

Zarf tümleci: pervâsız

Zarf tümleci: hür mâviliğin bittiği son hadde kadar

Dolaylı tümleç: çıktığın yolda

15.Cümle:

İnsan âlemde hâyal ettiği müddetçe yaşar.

Yüklem: yaşar

Özne: insan

Zarf tümleci: âlemde hâyal ettiği müddetçe

42.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		C.D.Ö	Ö.	D.T	Y.				
2.Cümle		Z.T	C.D.Ö	Z.T	Z.T	Y.	Ö.		
3.Cümle		Y.	Z.T	Ö.	Z.T				
4.Cümle		B'li N	Z.T	Y.	Ö.				
5.Cümle	a.	Y.	Ö.						
	b.	Ö.	Y.						
	c.	Ö.	Y.						
6.Cümle		D.T	Y.	D.T					
7.Cümle	a.	Ö.	C.D.Ö	Y.	Z.T				
	b.	C.D.Ö	Z.T	Ö.	D.T	Y.			
8.Cümle	a.	Ö.	Y.						
	b.	Ö.	Y.						
9.Cümle		Z.T	C.D.Ö	D.T	Ö.	Z.T	Y.	B'li N	
10.Cümle	a.	Z.T	B'siz N	Y.	Ö.				
	b.	C.D.Ö	Z.T	Y.	Ö.				
11.Cümle	a.	Z.T	Y.	Z.T	Z.T	C.D.Ö	B'siz N		
	b.	Z.T	Y.	D.T					
12.Cümle		Y.	B'li N	Ö.	B'li N				

13.Cümle		Ö.	Y.	D.T	Z.T				
14.Cümle		D.T	Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	Y.	D.T
15.Cümle		Ö.	Z.T	Y.					

42.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
11.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
14.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
15.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

43.UÇUŞ

Uçmakta, konmadan, kıyısız bir denizde rûh;
Benzer mi böyle bir kuşa Tûfan içinde Nûh?
Üstünde gök, sürekli bulutlarla, yüklüdür;
Altında: gür deniz ki ezelden köpüklüdür.
Çalkantısında dalgası bilmez nedir sayı;
Milyonca dalga sürmede milyonca dalgayı;
Hiç durmayan gürültüsü bir türküdür, geniş.
Milyonca haykırış dolu, milyonca sesleniş.
Yıldızlar ülkesinde açıldıkça yükseğe,
Başlar hayâl edindiği âlem görünmeğe.
Bir rûhu besliyen hava yalnız yukardadır.
Hulyâyı dâimâ uçuran duygulardadır.
Yalnız bu katta mümkün olur dâimî uçuş.
Her hamlesiyle, rûh, o çelikten kanatlı kuş,
Ufkunda bir dakîka görünmeksizin kara.
Hür gökte, hür denizde uçar, hür ufuklara.

43.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Uçmakta, konmadan, kıyısız bir denizde rûh;

Yüklem: uçmakta(dır)

Özne: rûh

Zarf tümleci: konmadan

Dolaylı tümleç: kıyısız bir denizde

2.Cümle:

Benzer mi böyle bir kuşa Tûfan içinde Nûh?

Yüklem: benzer mi

Özne: Nûh

Dolaylı tümleç: böyle bir kuşa

Dolaylı tümleç: Tûfan içinde

3.Cümle:

Üstünde gök, sürekli bulutlarla, yüklüdür;

Yüklem: yüklüdür

Özne: gök

Zarf tümleci: sürekli

Zarf tümleci: bulutlarla

Dolaylı tümleç: üstünde

4.Cümle:

Altında gür deniz ki ezelden köpüklüdür.

Yüklem: köpüklüdür

Özne: gür deniz ki

Zarf tümleci: ezelden

Dolaylı tümleç: altında

5.Cümle:

Çalkantısında dalgası bilmez nedir sayı;

Yüklem: bilmez

Özne: dalgası

Belirtisiz nesne: sayı nedir

Dolaylı tümleç: çalkantısında

6.Cümle:

Milyonca dalga sürmede milyonca dalgayı;

Yüklem: sürmede(dir)

Özne: milyonca dalga

Belirtili nesne: milyonca dalgayı

7.Cümle:

Hiç durmayan gürültüsü bir türküdür, geniş,

Yüklem: geniş bir türküdür

Özne: hiç durmayan gürültüsü

8.Cümle:

Milyonca haykırış dolu, milyonca sesleniş.

Yüklem: dolu(dur)

Özne: milyonca haykırış

Belirtisiz nesne: milyonca sesleniş

9.Cümle:

Yıldızlar ülkesinde açıldıkça yükseğe,

Başlar hayâl edindiği âlem görünmeğe.

Yüklem: başlar

Özne: hayâl edindiği âlem görünmeğe

Zarf tümleci: yıldızlar ülkesinde yükseğe açıldıkça

10.Cümle:

Bir rûhu besliyen hava yalnız yukardadır.

Yüklem: yukardadır

Özne: bir rûhu besliyen hava

Zarf tümleci: yalnız

11.Cümle:

Hulyâyı dâimâ uçuran duygulardır.

Yüklem: duygulardır

Özne: hulyâyı dâimâ uçuran

12.Cümle:

Yalnız bu katta mümkün olur dâimî uçuş

Yüklem: mümkün olur

Özne: dâimî uçuş

Dolaylı tümleç: bu katta

Zarf tümleci: yalnız

13.Cümle:

Her hamlesiyle, rûh, o çelikten kanatlı kuş,

Ufkunda bir dakika görünmeksizin kara

Hür gökte, hür denizde uçar, hür ufuklara.

Yüklem: uçar

Özne: rûh, o çelikten kanatlı kuş

Zarf tümleci: her hamlesiyle

Zarf tümleci: kara ufkunda bir dakika görünmeksizin

Dolaylı tümleç: hür gökte

Dolaylı tümleç: hür denizde

Dolaylı tümleç: hür ufuklara

43.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	Y.	Z.T	D.T	Ö.			
2.Cümle	Y.	D.T	D.T	Ö.			
3.Cümle	D.T	Ö.	Z.T	Z.T	Y.		
4.Cümle	D.T	Ö.	Z.T	Y.			
5.Cümle	D.T	Ö.	Y.	B'siz N			
6.Cümle	Ö.	Y.	B'li N				
7.Cümle	Ö.	Y.					
8.Cümle	Ö.	Y.	B'siz N				
9.Cümle	Z.T	Y.	Ö.				
10.Cümle	Ö.	Z.T	Y.				
11.Cümle	Ö.	Y.					
12.Cümle	Z.T	D.T	Y.	Ö.			
13.Cümle	Z.T	Ö.	Z.T	D.T	D.T	Y.	D.T

43.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri	Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
2.Cümle	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
6.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
7.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
9.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
11.Cümle	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
12.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

13.Cümle	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
----------	--------------	--------------	--------------	-------------

44.GEZİNTİ

Kandilli'den Çubuklu'ya çıktık gezintiye;
Yalnız kürek sadâsı gelen bir kayıktayız.
Bizler mi vakti hoşca geçirmekteyiz bugün?
Şüphem budur: Vakit mi geçirmektedir bizi?
Zihnim neden kapıldı bu sonsuz düşünceye?

Bir yanda boşluğunda hudûd olmıyan semâ;
Bir yanda dâimâ uzayıp bitmiyen zaman.
İnsan tezâd içinde fikirler mırıldanır.
Ba'zan çöküntüler, kırışiklardan ürkeriz,
Bâzan da neş'esizce: "Vakit geçmiyor" deriz.

Silkin ve sakın ol! dedim, âvâre gönlüme,
Artık kederli hisleri bir bir içinden at!
Eylül ferahlığında giderken Çubuklu'ya,
Geçmiş, geçen veyâ gelecek vakti duymadan.
Âheste çek kürekleri mehtâb uyanmasın!

44.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Kandilli'den Çubuklu'ya çıktık gezintiye;

Yüklem: çıktık

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: Kandilli'den

Dolaylı tümleç: Çubuklu'ya

Zarf tümleci: gezintiye

b.

Yalnız kürek sadâsı gelen bir kayıktayız.

Yüklem: kürek sadâsı gelen bir kayıktayız

Özne: (biz)

Zarf tümleci: yalnız

2.Cümle:

Bizler mi vakti hoşça geçirmekteyiz bugün?

Yüklem: geçirmekteyiz

Özne: bizler mi

Belirtili nesne: vakti

Zarf tümleci: hoşça

Zarf tümleci: bugün

3.Cümle:

şüphem budur: Vakit mi geçirmektedir bizi?

Yüklem: budur

Özne: şüphem

Belirtisiz nesne: vakit mi geçirmektedir bizi

4.Cümle:

Zihnim neden kapıldı bu sonsuz düşünceye?

Yüklem: kapıldı

Özne: zihnim

Zarf tümleci: neden

Dolaylı tümleç: bu sonsuz düşünceye

5.Cümle

a.

Bir yanda boşluğunda hudûd olmıyan semâ;

Yüklem: bir yanda(dır)

Özne: boşluğunda hudûd olmıyan semâ

b.

Bir yanda dâimâ uzayıp bitmeyen zaman.

Yüklem: bir yanda(dır)

Özne: dâimâ uzayıp bitmeyen zaman

6.Cümle:

İnsan tezâd içinde fikirler mırıldanır.

Yüklem: mırıldanır

Özne: insan

Belirtisiz nesne: fikirler

Zarf tümleci: tezâd içinde

7.Cümle:

a.

Ba'zan çöküntüler, kırıksıklıklardan ürkeriz,

Yüklem: ürkeriz

Özne: (biz)

Zarf tümleci: ba'zan

Dolaylı tümleç: çöküntüler, kırıksıklıklardan

b.

Ba'zan da neş'esizce: " Vakit geçmiyor" deriz.

Yüklem: deriz

Özne: (biz)

Belirtisiz nesne: vakit geçmiyor

Zarf tümleci: ba'zan da

Zarf tümleci: neş'esizce

8.Cümle:

Silkin ve sâkin ol! dedim, âvâre gönlüme,

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: silkin ve sâkin ol

Dolaylı tümleç: âvâre gönlüme

9.Cümle:

a.

Artık kederli hisleri bir bir içinden at!

Yüklem: at

Özne: (sen)

Belirtili nesne: kederli hisleri

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: bir bir

Dolaylı tümleç: içinden

b.

Eylül ferahlığında giderken Çubuklu'ya,

Geçmiş, geçen veyâ gelecek vakti duymadan,

Âheste çek kürekleri mehtâb uyanmasın!

Yüklem: çek

Özne: (sen)

Belirtili nesne: kürekleri

Zarf tümleci: eylül ferahlığında Çubuklu'ya giderken

Zarf tümleci: geçmiş, geçen veyâ gelecek vakti duymadan

Zarf tümleci: âheste

Cümle dışı öge: mehtâb uyanmasın

44.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	D.T	D.T	Y.	Z.T		
	b.	Z.T	Y.				
2.Cümle		Ö.	B'li N	Z.T	Y.	Z.T	
3.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N			
4.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	D.T		
5.Cümle	a.	Y.	Ö.				
	b.	Y.	Ö.				
6.Cümle		Ö.	Z.T	B'siz N	Y.		
7.Cümle	a.	Z.T	D.T	Y.			
	b.	Z.T	Z.T	B'siz N	Y.		
8.Cümle		B'siz N	Y.	D.T			
9.Cümle	a.	Z.T	B'li N	Z.T	D.T	Y.	
	b.	Z.T	Z.T	Z.T	Y.	B'li N	C.D.Ö

44.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

45.MODA'DA MAYIS

Şafaktan önce uyandım, bahâr odamdaydı.

Mayıs, çiçekleri etrâfa öyle bir yaydı

Ki varlığım büyülenmişti en derin hazla.

Cihânda lezzet alınmaz bu duygudan fazla.

Seven kadınla seven erkeğin visâli gibi,

Bütün saâdet olan mevsimin bu hâli gibi,

Sürekli sevgiyi duydukça anne topraktan.

İçimde korku nedir kalmıyor yok olmaktan.

Hayâtı râyiha sihriyle sindiren toprak,

Bugün ne semtine baksam, çiçek, çimen, yaprak!

İçinde râhata varmış yatan azîz ölüler
Demek ki böyle bahâr örtüsüyle örtülüler!

45.1.Cümlelerin Ögeleri:

1.Cümle:

a.

Şafaktan önce uyandım,

Yüklem: uyandım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: şafaktan önce

b.

bahâr odamdaydı.

Yüklem: odamdaydı

Özne: bahâr

2.Cümle:

a.

Mayıs, çiçekleri etrafına öyle bir yaydı

Yüklem: yaydı

Özne: mayıs

Belirtili nesne: çiçekleri

Zarf tümleci: öyle bir

Dolaylı tümleç: etrafa

b.

Ki varlığım büyülenmişti en derin hazla.

Yüklem: büyülenmişti

Özne: varlığım

Zarf tümleci: en derin hazla

Cümle dışı öge: ki

3.Cümle:

Cihanda lezzet alınmaz bu duygudan fazla.

Yüklem: lezzet alınmaz

Zarf tümleci: fazla

Dolaylı tümleç: cihanda

Dolaylı tümleç: bu duygudan

4.Cümle:

Seven kadınla seven erkeğin visâli gibi,

Bütün saâdet olan mevsimin bu hâli gibi,

Sürekli sevgiyi duydukça anne topraktan,

İçimde korku kalmıyor yok olmaktan.

Yüklem: kalmıyor

Özne: korku

Zarf tümleci: seven kadınla seven erkeğin visâli gibi

Zarf tümleci: bütün saâdet olan mevsimin bu hâli gibi

Zarf tümleci: anne topraktan sevgiyi sürekli duydukça

Dolaylı tümleç: içimde

Dolaylı tümleç: yok olmaktan

5.Cümle:

Hayâtı râyiha sihriyle sindiren toprak,

Bugün ne semtine baksam, çiçek, çimen, yaprak

Yüklem: çiçek, çimen, yaprak(tır)

Özne: hayâtı râyiha sihriyle sindiren toprak

Zarf tümleci: bugün ne semtine baksam

6.Cümle:

İçinde râhata varmış yatan azîz ölümler

Demek ki böyle bahâr örtüsüyle örtülüler!

Yüklem: örtülüler(dir)

Özne: İçinde râhata varmış yatan azîz ölümler

Zarf tümleci: böyle bahâr örtüsüyle

Cümle dışı öge: demek ki

45.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	Z.T	Y.					
	b.	Ö.	Y.					
2.Cümle	a.	B'li N	D.T	Z.T	Y.			
	b.	C.D.Ö	Ö.	Y.	Z.T			
3.Cümle		D.T	Y.	D.T	Z.T			
4.Cümle		Z.T	Z.T	Z.T	D.T	Ö.	Y.	D.T
5.Cümle		Ö.	Z.T	Y.				
6.Cümle		Ö.	C.D.Ö	Z.T	Y.			

45.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle

46.GEÇİŞ

Mâzî köyünde, hâtıralar gölgesinde kal!

Yaklaştığın tâbiati günlerce seyre dal!

Dağlar başında zevkini aldındı varlığın,

Bulsun bu zirvelerde huzûr ihtiyarlığın.

Akşam, çoban sadâları artar, güneş söner;

Gür çırığıraklarıyla davar yaylâdan döner;

Havlar zaman zaman gece ufkunda bir köpek,

Gönlün hüzünlenir bunu duydukça ürkerek.

İnsan bilir cihanda nedir ömrünün sonu;

Ömründe bir dakıkacık etmez hayâl onu.

Hiç şaşmıyan saat gibi işler durur kader.

Birgün saat çalar ... Çok uzaktan gelir haber ...

Artık güneş görünmez olur, gök bulutludur,
Rahatça dal, ölüm sonu gelmez bir uykudur.

46.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Mâzî köyünde, hâtıralar gölgesinde kal!

Yüklem: kal

Özne: (sen)

Dolaylı tümleç: mâzî köyünde

Dolaylı tümleç: hâtıralar gölgesinde

b.

Yaklaştığın tabîati günlerce seyre dal!

Yüklem: seyr dal

Özne: (sen)

Belirtili nesne: yaklaştığın tabîati

Zarf tümleci: günlerce

c.

Dağlar başında zevkini aldındı varlığın,

Yüklem: aldındı

Özne: (sen)

Belirtili nesne: varlığın zevkini

Dolaylı tümleç: dağlar başında

2.Cümle:

Bulsun bu zirvelerde huzûr ihtiyarlığın.

Yüklem: huzûr bulsun

Özne: ihtiyarlığın

Dolaylı tümleç: bu zirvelerde

3.Cümle:

a.

Akşam, çoban sadâları artar,

Yüklem: artar

Özne: çoban sadâları

Zarf tümleci: akşam

b.

güneş söner;

Yüklem: söner

Özne: güneş

Zarf tümleci: (akşam)

c.

Gür çingiraklarıyla davar yayladan döner;

Yüklem: döner

Özne: davar

Zarf tümleci: gür çingiraklarıyla

Zarf tümleci: (akşam)

Dolaylı tümleç: yayladan

4.Cümle:

Havlar zaman zaman gece ufkunda bir köpek,

Yüklem: havlar

Özne: bir köpek

Zarf tümleci: zaman zaman

Zarf tümleci: gece ufkunda

5.Cümle:

Gönlün hüznlenir bunu duydukça ürkerek.

Yüklem: hüznlenir

Özne: gönlün

Zarf tümleci: bunu duydukça

Zarf tümleci: ürkerek

6.Cümle:

a.

İnsan bilir cihanda nedir ömrünün sonu;

Yüklem: bilir

Özne: insan

Belirtisiz nesne: ömrünün sonu cihanda nedir

b.

Ömründe bir dakikacık etmez hayâl onu.

Yüklem: hayâl etmez

Özne: (insan)

Belirtili nesne: onu

Zarf tümleci: ömründe

Zarf tümleci: bir dakikacık

7.Cümle:

Hiç şaşmıyan saat gibi işler durur kader,

Yüklem: işler durur

Özne: kader

Zarf tümleci: hiç şaşmıyan saat gibi

8.Cümle:

a.

Bir gün saat çalar...

Yüklem: çalar

Özne: saat

Zarf tümleci: bir gün

b.

Çok uzaktan gelir haber...

Yüklem: gelir

Özne: haber

Dolaylı tümleç: çok uzaktan

9.Cümle:

a.

Artık güneş görünmez olur,

Yüklem: görünmez olur

Özne: güneş

Zarf tümleci: artık

b.

gök bulutludur,

Yüklem: bulutludur

Özne: gök

10.Cümle:

a.

Râhatça dal,

Yüklem: dal

Özne: (sen)

Zarf tümleci: rahatça

b.

ölüm sonu gelmez bir uykudur.

Yüklem: sonu gelmez bir uykudur

Özne: ölüm

46.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	D.T	D.T	Y.		
	b.	B'li N	Z.T	Y.		
	c.	D.T	B'li N	Y.	B'li N	
2.Cümle		Y.	D.T	Y.	Ö.	
3.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.		
	b.	Ö.	Y.			
	c.	Z.T	Ö.	D.T	Y.	
4.Cümle		Y.	Z.T	Z.T	Ö.	

5.Cümle		Ö.	Y.	Z.T	Z.T	
6.Cümle	a.	Ö.	Y.	B'siz N		
	b.	Z.T	Z.T	Y.	B'li N	
7.Cümle		Z.T	Y.	Ö.		
8.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.		
	b.	D.T	Y.	Ö.		
9.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.		
	b.	Ö.	Y.			
10.Cümle	a.	Z.T	Y.			
	b.	Ö.	Y.			

46.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

10.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Cümle

47.DÜŞÜNÜŞ

Zahmetli yolculukla yaşım vardı yetmiş.

Zihnim, bulunduğum tepeden, daldı geçmişe.

Milyonla yıl dönen küre üstünde bir kişi

Yetmiş yılın hikâyesi bilsin mi geçmişi?

Her yerde var hayâtı birer türlü nakleden

Lâkin derin görenler usanmış hikâyeden.

Derler bilir hakîkati yüzlerce feylesof;

Bir kısmı şek ve şüphede, bir kısmı hayli kof;

Aksetmiyor çoğunda fikirler ayan beyan.

Hayyam imiş hakîkati az çok fısıldayan.

47.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Zahmetli yolculukla yaşım vardı yetmiş,

Yüklem: vardı

Özne: yaşım

Zarf tümleci: zahmetli yolculukla

Dolaylı tümleci: yetmiş

2.Cümle:

Zihnim, bulunduğum tepeden, daldı geçmişe.

Yüklem: daldı

Özne: zihnim

Dolaylı tümleç: bulunduğum tepeden

Dolaylı tümleç: geçmişe

3.Cümle:

Milyonla yıl dönen küre üstünde bir kişi

Yetmiş yılın hikâyesi bilsin mi geçmiş?

Yüklem: bilsin mi

Özne: milyonla yıl dönen küre üstünde bir kişi

Belirtili nesne: yetmiş yılın hikâyesi

Belirtili nesne: geçmiş

4.Cümle:

a.

Her yerde var hayâtı birer türlü nakleden

Yüklem: var

Özne: hayâtı birer türlü nakleden

Dolaylı tümleç: her yerde

b.

Lâkin derin görenler usanmış hikâyeden.

Yüklem: usanmış

Özne: derin görenler

Dolaylı tümleç: hikâyeden

Cümle dışı öge: lâkin

5.Cümle:

Derler bilir hakîkati yüzlerce feylosof;

Yüklem: derler

Özne: (onlar)

Belirtisiz nesne: hakîkati yüzlerce feylosof bilir

6.Cümle:

a.

Bir kısmı şek ve şüphede,

Yüklem: şek ve şüphede(dir)

Özne: bir kısmı

b.

bir kısmı hayli kof;

Yüklem: kof(tur)

Özne: bir kısmı

Zarf tümleci: hayli

7.Cümle:

Aksetmiyor çoğunda fikirler ayan beyan.

Yüklem: aksetmiyor

Özne: fikirler

Zarf tümleci: ayan beyan

Dolaylı tümleç: çoğunda

8.Cümle:

Hayyâm imiş hakikati az çok fısıldayan.

Yüklem: hakikati az çok fısıldayan Hayyâm imiş

47.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	D.T
2.Cümle		Ö.	D.T	Y.	D.T
3.Cümle		Ö.	B'li N	Y.	B'li N
4.Cümle	a.	D.T	Y.	Ö.	
	b.	C.D.Ö	Ö.	Y.	D.T
5.Cümle		Y.	B'siz N		
6.Cümle	a.	Ö.	Y.		
	b.	Ö.	Z.T	Y.	
7.Cümle		Y.	D.T	Ö.	Z.T
8.Cümle		Y.			

47.2. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

48. DUYUŞ VE DÜŞÜNÜŞ

Sevdiklerim göçüp gidiyorlar birer birer,
Ay geçmiyor ki almıyayım gamlı bir haber.

Kalbim zaman zaman bu haberlerle burkulu;
Zihnim düşünceden dağınık, gözlerim dolu.

Kaybetti asrımızda ölüm eski hüznünü.
Lâkayd olan mühimsemiyor gamlı bir günü.

Çok şey bilen diyor: “Gidecek her gelen nesil!
Ey sâde dil! Bu bahsi hayâtında böyle bil!

Hiç durmadan, hayât öğütür devreden bu çark.
Ölmek sırayladır, sıralanmakta varsa fark!”

İlmin derin görüşleri, aklın hükümleri
Doldurmuyor boşalmış olan hisli bir yeri.

48.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Sevdiklerim göçüp gidiyorlar birer birer,

Yüklem: göçüp gidiyorlar

Özne: sevdiklerim

Zarf tümleci: birer birer

2.Cümle:

a.

Ay geçmiyor ki

Yüklem: geçmiyor

Özne: ay

Cümle dışı öge: ki

b.

almıyayım gamlı bir haber.

Yüklem: almıyayım

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: gamlı bir haber

3.Cümle:

Kalbim zaman zaman bu haberlerle burkulu;

Yüklem: burkulu(dur)

Özne: kalbim

Zarf tümleci: zaman zaman

Zarf tümleci: bu haberlerle

4.Cümle:

a.

Zihnim düşünceden dağınık,

Yüklem: dağınık(tır)

Özne: zihnim

Zarf tümleci: düşünceden

b.

gözlerim dolu.

Yüklem: dolu(dur)

Özne: gözlerim

5.Cümle:

Kaybetti asrımızda ölüm eski hüznünü.

Yüklem: kaybetti

Özne: ölüm

Belirtili nesne: eski hüznünü

Zarf tümleci: asrımızda

6.Cümle:

Lakâyd olan mühimsemiyor gamlı bir günü.

Yüklem: mühimsemiyor

Özne: lakâyd olan

Belirtili nesne: gamlı bir günü

7.Cümle:

Çok şey bilen diyor: “Gidecek her gelen nesil!

Ey sâde dil! Bu bahsi hayâtında böyle bil!

Hiç durmadan hayât öğütür devreden bu çark.

Ölmek sırayladır, sıralanmakta varsa fark!”

Yüklem: diyor

Özne: çok şey bilen

Belirtisiz nesne: “Gidecek her gelen nesil!

Ey sâde dil! Bu bahsi hayâtında böyle bil!

Hiç durmadan hayât öğütür devreden bu çark.

Ölmek sırayladır, sıralanmakta varsa fark”

8.Cümle:

İlmin derin görüşleri, aklın hükümleri

Doldurmuyor boşalmış olan hisli bir yeri.

Yüklem: doldurmuyor

Özne: ilmin derin görüşleri, aklın hükümleri

Belirtili nesne: boşalmış olan hisli bir yeri

48.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	Y.	Z.T	
2.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö	
	b.	Y.	B'siz N		
3.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.
4.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.	
	b.	Ö.	Y.		
5.Cümle		Y.	Z.T	Ö.	B'li N
6.Cümle		Ö.	Y.	B'li N	
7.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N	
8.Cümle		Ö.	Y.	B'li N	

48.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle

4.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

49. O TARAF

Gördüm ölüm diyarını rü'yâda bir gece
Sessizlik ortasında gezindim kederlice.

Durmuş saat gibiydi durup geçmiyen zaman.
Donmuş sükût içinde güneş görmiyen cihan.

Hâkimdi yerde ufka kadar uhrevî vakar;
Bir çeşme vardı her tarafından ziyâ akar;

Geçtikçe bembeyaz gezinenler üçer beşer;
Bildim ki âhiret denilen yerededir beşer.

Baktım hüzünle her birinin benzi sapsarı.
Sezdim ki gövdesizdi, hayâliydi boyları.

Bir başka semte doğru dönerken bu gezmeden
Bir tas ziyâ alıp içiyorlar o çeşmeden;

Allâh'a şükredip duruyorlar ve kol kola,
Sessiz, yavaş yavaş dalıyorlardı bir yola.

Naklettiğim gibiydi bu rü'yâda gördüğüm.
Rü'yâ bu. Yoksa başka bir âlem midir ölüm?

49.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Gördüm ölüm diyârını rü'yâda bir gece

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtili nesne: ölüm diyârını

Zarf tümleci: bir gece

Dolaylı tümleç: rü'yâda

b.

Sessizlik ortasında gezindim kederlice.

Yüklem: gezindim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: kederlice

Dolaylı tümleç: sessizlik ortasında

2.Cümle:

Durmuş saat gibiydi durup geçmiyen zaman.

Yüklem: durmuş saat gibiydi

Özne: durup geçmiyen zaman

3.Cümle:

Donmuş sükut içinde güneş görmiyen cihân.

Yüklem: donmuş sükut içinde(ydi)

Özne: güneş görmiyen cihân

4.Cümle:

Hâkimdi yerde ufka kadar uhrevî vakar;

Yüklem: hâkimdi

Özne: uhrevî vakar

Zarf tümleci: yerde ufka kadar

5.Cümle:

Bir çeşme vardı her tarafından ziyâ akar;

Yüklem: vardı

Özne: her tarafından ziyâ akar bir çeşme

6.Cümle:

Geçtikçe bembeyaz gezinenler üçer beşer;

Bildim ki âhiret denilen yeredir beşer.

Yüklem: bildim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: âhiret denilen yeredir beşer

Zarf tümleci: bembeyaz gezinenler üçer beşer geçtikçe

Cümle dışı öge: ki

7.Cümle:

a.

Baktım hüznle

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: hüznle

b.

her birinin benzi sapsarı.

Yüklem: sapsarı(ydı)

Özne: her birinin benzi

8.Cümle:

Sezdim ki gövdesizdi, hayâliydi boyları.

Yüklem: sezdim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: gövdesizdi, hayâliydi boyları

Cümle dışı öge: ki

9.Cümle:

a.

Bir başka semte doğru dönerken bu gezmeden

Bir tas ziyâ alıp içiyorlar o çeşmeden;

Yüklem: alıp içiyorlar

Özne: (onlar)

Belirtisiz nesne: bir tas ziyâ

Zarf tümleci: bu gezmeden bir başka semte doğru dönerken

Dolaylı tümleç: o çeşmeden

b.

Allâh'a şükredip duruyorlar ve

Yüklem: şükredip duruyorlar

Özne: (onlar)

Dolaylı tümleç: Allâh'a

Cümle dışı öge: ve

c.

kol kola,

sessiz, yavaş yavaş dalıyorlardı bir yola.

Yüklem: dalıyorlardı

Özne: (onlar)

Zarf tümleci: kol kola

Zarf tümleci: sessiz

Zarf tümleci: yavaş yavaş

Dolaylı tümleç: bir yola

10.Cümle:

Naklettiğim gibiydi bu rü'yâda gördüğüm.

Yüklem: naklettiğim gibiydi

Özne: bu rü'yâda gördüğüm

11.Cümle:

a.

Rü'yâ bu.

Yüklem: bu(dur)

Özne: rü'yâ

b.

Yoksa başka bir âlem midir ölüm?

Yüklem: başka bir âlem midir

Özne: ölüm

Cümle dışı öge: yoksa

49.2 Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri

1.Cümle	a.	Y.	B'li N	D.T	Z.T	
	b.	D.T	Y.	Z.T		
2.Cümle		Y.	Ö.			
3.Cümle		Y.	Ö.			
4.Cümle		Y.	Z.T	Ö.		
5.Cümle		Ö.	Y.	Ö.		
6.Cümle		Z.T	Y.	C.D.Ö	B'siz N	
7.Cümle	a.	Y.	Z.T			
	b.	Ö.	Y.			
8.Cümle		Y.	C.D.Ö	B'siz N		
9.Cümle	a.	Z.T	B'siz N	Y.	D.T	
	b.	D.T	Y.	C.D.Ö		
	c.	Z.T	Z.T	Z.T	Y.	D.T
10.Cümle		Y.	Ö.			
11.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	C.D.Ö	Y.	Ö.		

49.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	

50.BİR DOSTA MISRALAR

Kâmildir o insan ki yaşar hâtıralarla;
 Bir başka kerem beklemez artık gelecekten;
 Her an doludur gözleri cânan ve baharla.
 Kâm aldı bilir kendini, ömründe, felekten.

Bir kerre sevip vuslata erdiyse cihânda,
 Ömrün iyi rü'yâsına dalsın, uyusun rûh.
 bin zevk aramak kaydına düşmekle zamanda,
 Her gün yorulup, nafile bin yıl yaşamış Nûh.

50.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Kâmildir o insan ki

Yüklem: kâmildir

Özne: o insan

Cümle dışı öge: ki

b.

yaşar hâtıralarla;

Yüklem: yaşar

Özne: (o insan)

Zarf tümleci: hâtıralarla

c.

Bir başka kerem beklemez artık gelecekten;

Yüklem: beklemez

Özne: (o insan)

Belirtisiz nesne: bir başka kerem

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: gelecekten

2.Cümle:

Her an doludur gözleri cânan ve baharla,

Yüklem: doludur

Özne: gözleri

Zarf tümleci: her an

Zarf tümleci: cânan ve baharla

3.Cümle:

a.

Kâm aldı ömründe, felekten.

Yüklem: kâm aldı

Özne: (o)

Zarf tümleci: ömründe

Dolaylı tümleç: felekten

b.

bilir kendini,

Yüklem: bilir

Özne: (o)

Belirtili nesne: kendini

4.Cümle:

a.

Bir kerre sevip vuslata erdiyse cihanda,

Ömrün iyi rü'yâsına dalsın, rûh

Yüklem: dalsın

Özne: rûh

Zarf tümleci: cihanda bir kerre sevip vuslata erdiyse

Dolaylı tümleç: ömrün iyi rü'yâsına

b.

uyusun.

Yüklem: uyusun

Özne: (rûh)

5.Cümle:

Bin zevk aramak kaydına düşmekle zamanda,

Her gün yorulup, nâfile bin yıl yaşamış Nûh.

Yüklem: yaşamış

Özne: Nûh

Belirtisiz nesne: bin yıl

Zarf tümleci: zamanda bin zevk aramak kaydına düşmekle

Zarf tümleci: her gün

Zarf tümleci: yorulup

Zarf tümleci: nâfile

50.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Y.	Ö.	C.D.Ö				
	b.	Y.	Z.T					
	c.	B'siz N	Y.	Z.T	D.T			
2.Cümle		Z.T	Y.	Ö.	Z.T			
3.Cümle	a.	Y.	Z.T	D.T				
	b.	Y.	B'li N					
4.Cümle	a.	Z.T	D.T	Y.	Ö.			
	b.	Y.						
5.Cümle		Z.T	Z.T	Z.T	Z.T	B'siz N	Y.	Ö.

50.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	

2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

51.BİR YILDIZ AKTI

Bir yıldız aktı, gök ve deniz sarmaşır gibi,
 Vuslatta ilk öpüşmeyi andırdı ansızın.
 Birden kamaştı gözlerimiz, baktık engine.
 Hulyâlı mavilikte bu ânî parıldayış
 Tek bir dakîka sürmedi, kayboldu, sır gibi.

Sandık ki uçtu gitti bir altın kanatlı kuş.
 Bir yıldızın zevâlini gördük de böylece;
 Yâ Rab; dedik, nedir bu muammâsı hilkatin?
 Fânîlik ortasında yüzen sâde dil beşer
 Herhangi bir şekilde umar bir bekâ buluş.

51.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Bir yıldız aktı, gök ve deniz sarmaşır gibi,

Yüklem: aktı

Özne: bir yıldız

Zarf tümleci: gök ve deniz sarmaşır gibi

b.

Vuslatta ilk öpüşmeyi andırdı ansızın,

Yüklem: andırdı

Özne: (bir yıldız)

Belirtili nesne: ilk öpüşmeyi

Zarf tümleci: ansızın

Dolaylı tümleç: vuslatta

2.Cümle:

a.

Birden kamaştı gözlerimiz,

Yüklem: kamaştı

Özne: gözlerimiz

Zarf tümleci: birden

b.

baktık engine.

Yüklem: baktık

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: engine

3.Cümle:

a.

Hulyâlı mâvilikte bu ânî parıldayış

Tek bir dakika sürmedi,

Yüklem: sürmedi

Özne: bu ânî parıldayış

Zarf tümleci: tek bir dakika

Dolaylı tümleç: hulyâlı mâvilikte

b.

kayboldu, sır gibi.

Yüklem: kayboldu

Özne: (bu ânî parıldayış)

Zarf tümleci: sır gibi

4.Cümle:

Sandık ki uçtu gitti bir altın kanatlı kuş

Yüklem: sandık

Özne: (biz)

Belirtisiz nesne: bir altın kanatlı kuş uçtu gitti

Cümle dışı öge: ki

5.Cümle:

a.

Bir yıldızın zevâlini gördük de böylece;

Yüklem: gördük

Özne: (biz)

Belirtili nesne: bir yıldızın zevâlini

Zarf tümleci: böylece

Cümle dışı öge: de

b.

Yâ Rab; dedik, nedir bu muammâsı hilkatın?

Yüklem: dedik

Özne: (biz)

Belirtisiz nesne: bu hilkatın muammâsı nedir

Cümle dışı öge: yâ Rab

6.Cümle:

Fânîlik ortasında yüzen sâde dil beşer

Herhangi bir şekilde umar bir bekâ buluş.

Yüklem: umar

Özne: fânîlik ortasında yüzen sâde dil beşer

Belirtisiz nesne: bir bekâ buluş

Zarf tümleci: herhangi bir şekilde

51.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Y.	Z.T	
	b.	D.T	B'li N	Y.	Z.T
2.Cümle	a.	Z.T	Y.	Ö.	
	b.	Y.	D.T		
3.Cümle	a.	D.T	Ö.	Z.T	Y.
	b.	Y.	Z.T		
4.Cümle		Y.	C.D.Ö	B'siz N	
5.Cümle	a.	B'li N	Y.	C.D.Ö	Z.T
	b.	C.D.Ö	Y.	B'siz N	
6.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	B'siz N

51.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

52. GURBET

Gurbet nedir bilir mi o menfâya gitmiyen?
Ey gurbet, ey gurûbu ufuklarda bitmiyen
Ömrün derinliğinde süren kaygı günleri!
Yıllarca, fakr içinde, hayâtın hüzünleri.
Bir çöl çoraklığında hayâlin susuzluğu;
Hem uyku ihtiyaçları, hem uykusuzluğu.
En sinsi bir ezâ gibidir geçmiyen zaman;
Bin türlü başka cevri de vardır ki bî-aman;
Yalnızlığın azâbı her işkenceden beter;
Yalnız bu kahrı insanı tahrîb için yeter.

52.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

Gurbet nedir bilir mi o menfâya gitmiyen?

Yüklem: bilir mi

Özne: o menfâya gitmiyen

Belirtisiz nesne: gurbet nedir

2.Cümle:

Ey gurbet, ey gurubu ufuklarda bitmiyen

Ömrün derinliğinde süren kaygı günleri!

Yıllarca, fakr içinde, hayâtın hüznüleri;

Yüklem: fakr içinde(dir)

Özne: hayâtın hüznüleri

Zarf tümleci: yıllarca

Cümle dışı öge: ey gurbet

Cümle dışı öge: ey gurubu ufuklarda bitmiyen ömrün derinliğinde süren kaygı günleri

3.Cümle:

Bir çöl çoraklığında hayâlin susuzluğu;

Yüklem: bir çöl çoraklığında(dır)

Özne: hayâlin susuzluğu

4.Cümle:

Hem uyku ihtiyaçları, hem uykusuzluğu

Yüklem: (var)

Özne: hem uyku ihtiyaçları, hem uykusuzluğu

5.Cümle:

En sinsi bir ezâ gibidir geçmiyen zaman;

Yüklem: en sinsi bir ezâ gibidir

Özne: geçmiyen zaman

6.Cümle:

a.

Bin türlü başka cevri de vardır ki;

Yüklem: vardır

Özne: bin türlü başka cevri de

Cümle dışı öge: ki

b.

bî-aman

Yüklem: bî-aman(dır)

Özne: (o)

7.Cümle:

Yalnızlığın azâbı her işkenceden beter;

Yüklem: beter(dir)

Özne: yalnızlığın azâbı

Dolaylı tümleç: her işkenceden

8.Cümle:

Yalnız bu kahrı insanı tahrîb için yeter.

Yüklem: yeter(dir)

Özne: bu kahrı

Zarf tümleci: insanı tahrîb için

Zarf tümleci: yalnız

52.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		B'siz N	Y.	Ö.		
2.Cümle		C.D.Ö	C.D.Ö	Z.T	Y.	Ö.
3.Cümle		Y.	Ö.			
4.Cümle		Ö.				
5.Cümle		Y.	Ö.			
6.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö		
	b.	Y.				
7.Cümle		Ö.	D.T	Y.		
8.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.	

52.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle

53. HÜZÜN VE HATIRA

Gurbette duyduğum sonu gelmez hüznüleri,
Yaprakların döküldüğü hicranlı günleri,
Andım birer birer, acıdım kendi hâlime.
Aksetti bir dakika uzaktan hayâlime
Tenha Emirgân'ın Çınaraltı'nda kahvesi,
Poyrazla söyleşir gibi yaprakların sesi.
Hem başka hem de hayli yakın karşı mâbede,
Mermerle kaplı çeşmede, mevzûn kitâbede,
Baktım Yesâri hatlarının bir nefisine,

Daldım coşup giden denizin mûsikîsine

53.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

*Gurbette duyduğum sonu gelmez hüznüleri,
Yaprakların döküldüğü hicranlı günleri,
Andım birer birer,*

Yüklem: andım

Özne: (ben)

Belirtili nesne: gurbette duyduğum sonu gelmez hüznüleri

Belirtili nesne: yaprakların döküldüğü hicranlı günleri

Zarf tümleci: birer birer

b.

acıdım kendi hâlime.

Yüklem: acıdım

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: kendi hâlime

2.Cümle:

Aksetti bir dakika uzaktan hayâlime

Tenhâ Emirgân'ın Çınaraltı'nda kahvesi,

Poyrazlarla söyleşir gibi yaprakların sesi.

Yüklem: aksetti

Özne: tenhâ Emirgân'ın Çınaraltı'nda kahvesi

Özne: poyrazlarla söyleşir gibi yaprakların sesi

Zarf tümleci: bir dakika

Dolaylı tümleç: uzaktan

Dolaylı tümleç: hayâlime

3.Cümle:

a.

Hem başka hem de hayli yakın karşı mabede,

Mermerle kaplı çeşmede, mevzun kitâbede,

Baktım Yesâri hatlarının bir nefîsine,

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: hem başka hem de hayli yakın karşı mabede

Dolaylı tümleç: mermerle kaplı çeşmede

Dolaylı tümleç: mevzun kitâbede

Dolaylı tümleç: Yesâri hatlarının bir nefisine

b.

Daldım çoşup giden denizin mûsikîsine.

Yüklem: daldım

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: çoşup giden denizin mûsikîsine

53.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	B'li N	B'li N	Y.	Z.T		
	b.	Y.	D.T				
2.Cümle		Y.	Z.T	D.T	D.T	Ö.	Ö.
3.Cümle	a.	D.T	D.T	D.T	Y.	D.T	
	b.	Y.	D.T				

53.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

54.GECE BESTESİ

O kuş en kuytu bahçelerde öter;

Sarmaşıklarla yüklü vâdîde;

Hiç bir el değmemiş ağaçlarda;

Geceden tâ şafak sökünceye dek
Yükselir perde perde içli sesi;
En uzun nağmesiyle, bir müddet,
Gaşyeder yer yüzünde dinliyen;
Bir zaman gök yüzünde yalnız o ses,
O terennüm kalır;
Gaşyolur dinledikçe yıldızlar.

O kuş ancak bahar olunca gelir;
Nerelerden gelir?
Kimse bilmez, bu bir muammâdır;
Bahar erince sona
Kaybolur, başka bir bahâra kadar.

O kuşun ömrü, bir güzel gecede,
Bir güzel beste söylemekle geçer.
O kuş en kuytu bahçelerde öter;
Hayâl içinde yaşar,
Hayâl içinde ölür.

54.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

O kuş en kuytu bahçelerde öter;

Sarmaşıklarla yüklü vâdide;

Hiçbir el değmemiş ağaçlarda;

Yüklem: öter

Özne: o kuş

Dolaylı tümleç: en kuytu bahçelerde

Dolaylı tümleç: sarmaşıklarla yüklü vâdide

Dolaylı tümleç: hiçbir el değmemiş ağaçlarda

2.Cümle:

Geceden tâ şafak sökünceye dek

Yükselir perde perde içli sesi;

Yüklem: yükselir

Özne: içli sesi

Zarf tümleci: geceden tâ şafak sökünceye dek

Zarf tümleci: perde perde

3.Cümle:

En uzun nağmesiyle, bir müddet,

Gaşyeder yeryüzünde dinliyen;

Yüklem: gaşyeder

Özne: (o)

Belirtili nesne: yeryüzünde dinliyen

Zarf tümleci: en uzun nağmesiyle

Zarf tümleci: bir müddet

4.Cümle:

Bir zaman gökyüzünde yalnız o ses,

O terennüm kalır

Yüklem: kalır

Özne: o ses

Özne: o terennüm

Zarf tümleci: bir zaman

Zarf tümleci: yalnız

Dolaylı tümleç: gökyüzünde

5.Cümle:

a.

O kuş ancak bahâr olunca gelir;

Yüklem: gelir

Özne: o kuş

Zarf tümleci: ancak bahâr olunca

b.

Nerelerden gelir?

Yüklem: gelir

Özne: (o kuş)

Dolaylı tümleç: nerelerden

6.Cümle:

a.

Kimse bilmez,

Yüklem: bilmez

Özne: kimse

b.

bu bir muammadır;

Yüklem: bir muammadır

Özne: bu

7.Cümle:

Bahâr erince sona

Kaybolur, başka bir bahâra kadar.

Yüklem: kaybolur

Özne: (o)

Zarf tümleci: bahâr sona erince

Zarf tümleci: başka bir bahâra kadar

8.Cümle:

O kuşun ömrü, bir güzel bahçede,

Bir güzel beste söylemekle geçer.

Yüklem: geçer

Özne: o kuşun ömrü

Zarf tümleci: bir güzel beste söylemekle

Dolaylı tümleç: bir güzel bahçede

9.Cümle:

a.

O kuş en kuytu bahçelerde öter;

Yüklem: öter

Özne: o kuş

Dolaylı tümleç: en kuytu bahçelerde

b.

Hayâl içinde yaşar,

Yüklem: yaşar

Özne: (o kuş)

Zarf tümleci: hayâl içinde

c.

Hayâl içinde ölür.

Yüklem: ölür

Özne: (o kuş)

Zarf tümleci: hayâl içinde

54.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	D.T	Y.	D.T	D.T	
2.Cümle		Z.T	Y.	Z.T	Ö.		
3.Cümle		Z.T	Z.T	Y.	B'li N		
4.Cümle		Z.T	D.T	Z.T	Ö.	Ö.	Y.
5.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.			
	b.	D.T	Y.				
6.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Ö.	Y.				
7.Cümle		Z.T	Y.	Z.T			
8.Cümle		Ö.	D.T	Z.T	Y.		
9.Cümle	a.	Ö.	D.T	Y.			
	b.	Z.T	Y.				
	c.	Z.T	Y.				

54.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

55.MÂVERÂDA SÖYLENİŞ

Geldikti bir zaman Sarı Saltık'la Asya'dan,
Bir bir Diyâr-ı Rûm'a dağıldık Sakarya'dan.

Seyrindeyiz atıldığı sâhilsiz enginin,
At meydanı'nda ölmüş "enelhak" şehîdinin.

Merhûm Edirne Şeyhi Neşâtî diyor ki: "Biz
Sâf aynalarda sırroluruz öyle gâibiz."

Zâhid hayâl eder bizi meyhâne zındığı,
Bilmez ki sen ve ben hepimizdir tapındığı.

Gaaibde bir muhâvere geçmiş de pek hafî,

Gaybî'ye söylemiş bunu İdrîs-i Muhtefî

55.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Geldikti bir zaman Sarı Saltık'la Asya'dan.

Yüklem: geldikti

Özne: (biz)

Zarf tümleci: bir zaman

Zarf tümleci: Sarı Saltık'la

Dolaylı tümleç: Asya'dan

b.

Bir bir Diyâr-ı Rûm'a dağıldık Sakarya'dan.

Yüklem: dağıldık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: bir bir

Dolaylı tümleç: Diyâr-ı Rûm'a

Dolaylı tümleç: Sakarya'dan

c.

Seyrindeyiz atıldığı sâhilsiz enginin,

Atmeydanı'nda ölmüş "enelhak" şehidinin

Yüklem: seyrindeyiz

Özne: (biz)

Belirtili nesne: Atmeydanı'nda ölmüş "enelhak" şehidinin atıldığı sâhilsiz enginin

2.Cümle:

Merhum Edirne Şeyhi Neşâtî diyor ki: " Biz

Sâf aynalarda sırroluruz öyle gâibiz."

Yüklem: diyor ki

Özne: Merhum Edirne Şeyhi Neşâtî

Belirtisiz nesne: biz sâf aynalarda sırroluruz öyle gâibiz

3.Cümle:

a.

Zâhid hayâl eder bizi meyhâne zındığı,

Yüklem: hayâl eder

Özne: zâhid

Belirtili nesne: bizi

Belirtisiz nesne: meyhâne zındığı

b.

Bilmez ki sen ve ben hepimizdir tapındığı.

Yüklem: bilmez

Özne: (zâhid)

Belirtisiz nesne: tapındığı sen ve ben hepimizdir

Cümle dışı öge: ki

4.Cümle:

a.

Gâibde bir muhâvere geçmiş de pek hafî,

Yüklem: geçmiş

Özne: bir muhâvere

Zarf tümleci: pek hafî

Dolaylı tümleç: gâibde

Cümle dışı öge: de

b.

Gaybî'ye söylemiş bunu İdrîs-i Muhtefî.

Yüklem: söylemiş

Özne: İdrîs-i Muhtefî

Belirtili nesne: bunu

Dolaylı tümleç: Gaybî'ye

55.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Y.	Z.T	Z.T	D.T	
	b.	Z.T	D.T	Y.	D.T	
	c.	Y.	B'li N			
2.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N		
3.Cümle	a.	Ö.	Y.	B'li N	B'siz N	
	b.	Y.	C.D.Ö	B'siz N		
4.Cümle	a.	D.T	Ö.	Y.	C.D.Ö	Z.T
	b.	D.T	Y.	B'li N	Ö.	

55.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı

	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Cümle
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

56.MEHLİKA SULTAN

Mehlika Sulta’'a âşık yedi genç
Gece şehrin kapısından çıktı:
Mehlika Sultan’a âşık yedi genç
Kara sevdalı birer âşıktı.

Bir hayâlet gibi dünyâ güzeli
Girdiğinden beri rü’yâlarına;
Hepsi meşhur, o muammâ güzeli
Gittiler görmeye Kaf dağlarına.

Hepsi, sırtında abâ, günlerce
Gittiler içleri hicranla dolu;
Her günün ufkunu sardıkça gece
Dediler: “Belki bu son akşamdır”

Bu emel gurbetinin yoktur ucu;
Dâimâ yollar uzar, kalp üzülür:
Ömrü oldukça yürür her yolcu,
Varmadan menzile bir yerde ölür.

Mehlika’nın kara sevdâlıları

Vardılar ıkırığı yok bir kuyuya,
Mehlika'nın kara sevdâlıları
Baktılar korkulu gözlerle suya.

Gördüler: “Aynada bir gizli cihan...
Ufku epevre ölüm servileri...”
Sandılar doğdu içinden bir an
O, uzun gözlü, uzun saçlı peri.

Bu hazin yolcuların en küçüğü
Bir zaman baktı o vîran kuyuya.
Ve neden sonra gümüş bir yüzüğü
Parmağından sıyırıp attı suya.

Su çekilmiş gibi rü'yâ oldu!
Erdiler yolculuğun son demine;
Bir hayâl alemi peydâ oldu
Göçtüler hep o hayâl alemine.

Mehlika Sultan'a âşık yedi genç
Seneler geçti, henüz gelmediler;
Mehlika Sultan'a âşık yedi genç
Oradan gelmiyecekmiş dediler!...

56.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

a.

Mehlika Sultan'a âşık yedi genç

Gece şehrin kapısından çıktı:

Yüklem: çıktı

Özne: Mehlika Sultan'a âşık yedi genç

Zarf tümleci: gece

Dolaylı tümleç: şehrin kapısından

b.

Mehlika Sultan'a âşık yedi genç

Kara sevdâlı birer âşıktı.

Yüklem: kara sevdâlı birer âşıktı

Özne: Mehlika Sultan'a âşık yedi genç

2.Cümle:

a.

Bir hayâlet gibi dünyâ güzeli

Girdiğinden beri rü'yâlarına;

Hepsi meşhur, muammâ güzeli

Gittiler görmeğe Kaf dağlarına

Yüklem: gittiler

Özne: hepsi

Zarf tümleci: bir hayâlet gibi dünyâ güzeli rü'yâlarına girdiğinden beri

Zarf tümleci: meşhur, muammâ güzeli görmeğe

Dolaylı tümleç: Kaf dağına

b.

Hepsi, sırtında abâ, günlerce

Gittiler içleri hicranla dolu

Yüklem: gittiler

Özne: hepsi

Zarf tümleci: sırtında abâ

Zarf tümleci: günlerce

Zarf tümleci: içleri hicranla dolu

c.

Her günün ufkunu sardıkça gece

Dediler: “Belki son akşamdır bu.”

Yüklem: dediler

Özne: (hepsi)

Belirtisiz nesne: belki son akşamdır bu

Zarf tümleci: her günün ufkunu gece sardıkça

3.Cümle:

Bu emel gurbetinin yoktur ucu;

Yüklem: yoktur

Özne: bu emel gurbetinin ucu

4.Cümle:

a.

Dâimâ yollar uzar,

Yüklem: uzar

Özne: yollar

Zarf tümleci: dâimâ

b.

kalb üzüdür;

Yüklem: üzülür

Özne: kalb

5.Cümle:

a.

Ömrü oldukça yürür her yolcu,

Yüklem: yürür

Özne: her yolcu

Zarf tümleci: ömrü oldukça

b.

Varmadan menzile bir yerde ölür.

Yüklem: ölür

Özne: (her yolcu)

Zarf tümleci: menzile varmadan

Dolaylı tümleç: bir yerde

6.Cümle:

a.

Mehlika'nın kara sevdâlıları

Vardılar çığırığı yok bir kuyuya,

Yüklem: vardılar

Özne: Mehlika'nın kara sevdâlıları

Dolaylı tümleç: çığırığı yok bir kuyuya

b.

Mehlika'nın kara sevdâlıları

Baktılar korkulu gözlerle suya.

Yüklem: baktılar

Özne: Mehlika'nın kara sevdâlıları

Zarf tümleci: korkulu gözlerle

Dolaylı tümleç: suya

c.

Gördüler: “ Aynada bir gizli cihan...

Ufku çepçevre ölüm servileri...”

Yüklem: gördüler

Özne: (Mehlika'nın kara sevdâlıları)

Belirtisiz nesne: Aynada bir gizli cihan...Ufku çepçevre ölüm servileri

d.

Sandılar doğdu içinden bir an

O, uzun gözlü, uzun saçlı peri.

Yüklem: sandılar

Özne: (Mehlika'nın kara sevdâlıları)

Belirtisiz nesne: o, uzun gözlü, uzun saçlı peri bir an içinden doğdu

7.Cümle:

a.

Bu hazin yolcuların en küçüğü

Bir zaman baktı o vîran kuyuya.

Yüklem: baktı

Özne: bu hazin yolcuların en küçüğü

Zarf tümleci: bir zaman

Dolaylı tümleç: o vîran kuyuya

b.

Ve neden sonra gümüş bir yüzüğü

Parmağından sıyırıp attı suya.

Yüklem: attı

Özne: (bu hazin yolcuların en küçüğü)

Belirtili nesne: gümüş bir yüzüğü

Zarf tümleci: neden sonra

Zarf tümleci: parmağından sıyırıp

Dolaylı tümleç: suya

Cümle dışı ge: ve

8.Cümle:

Su çekilmiş gibi, rü'yâ oldu!.

Yüklem: rü'yâ oldu

Özne: (o)

Zarf tümleci: su çekilmiş gibi

9.Cümle:

Erdiler yolculuğın son demine;

Yüklem: erdiler

Özne: (onlar)

Dolaylı tümleç: yolculuğın son demine

10.Cümle:

Bir hayâl âlemi peydâ oldu,

Yüklem: peydâ oldu

Özne: bir hayâl âlemi

11.Cümle:

Göçtüler hep o hayâl âlemine.

Yüklem: göçtüler

Özne: (onlar)

Zarf tümleci: hep

Dolaylı tümleç: o hayâl âlemine

12.Cümle:

a.

Mehlika Sultan'a âşık yedi genç,

Henüz gelmediler,

Yüklem: gelmediler

Özne: Mehlika Sultan'a âşık yedi genç

Zarf tümleci: henüz

b.

seneler geçti;

Yüklem: geçti

Özne: seneler

13.Cümle:

Mehlika Sultan'a âşık yedi genç

Oradan gelmiyecekmiş dediler!...

Yüklem: dediler

Özne: (onlar)

Belirtisiz nesne: Mehlika Sultan'a âşık yedi genç oradan gelmeyecekmiş

56.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Z.T	D.T	Y.		
	b.	Ö.	Y.				
2.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Z.T	Y.	Z.T	D.T
	b.	Ö.	Z.T	Z.T	Y.	Z.T	
3.Cümle		Ö.	Y.	Ö.			
4.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.			
	b.	Ö.	Y.				
5.Cümle	a.	Z.T	Y.	Ö.			
	b.	Z.T	D.T	Y.			
6.Cümle	a.	Ö.	Y.	D.T			
	b.	Ö.	Y.	Z.T	D.T		
	c.	Y.	B'siz N				
	d.	Y.	B'siz N				
7.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.	D.T		
	b.	C.D.Ö	Z.T	B'li N	Z.T	Y.	D.T
8.Cümle		Z.T	Y.				
9.Cümle		Y.	Z.T				
10.Cümle		Ö.	Y.				
11.Cümle		Y.	Z.T	D.T			
12.Cümle	a.	Y.	Z.T	Y.			
	b.	Ö.	Y.				
13.Cümle		B'siz N	Y.				

56.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	d.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle

57. VUSLAT

Bir uykuyu cânanla berâber uyuyanlar,
Ömrün bütün ikbâlini vuslatta duyanlar,
Bir hazzı tükenmez gece sanmakla zamânı,
Görmezler ufuklarda şafak söktüğü ânı.
Gördükleri rü'yâ, ezeli bahçedir aşka;
Her mevsimi bir yaz ve esen rüzgârı başka,
Bülbülden o eğlencede feryâd işitilmez,
Gül solmayı, mehtâb azalıp bitmeği bilmez;
Gök kubbesi her lâhza bütün gözlere mâvi,
Zenginler o cennette fakirlerle müsâvi;
Sevdâları hulyâlı havuzlarda serinler,
Sonsuz gibi bir fiskıye âhengini dinler.

Bir rûh o derin bahçede bir def'a yaşarsa,
Boynunda onun kolları, koynunda o varsa,
Dalmışsa, onun saçlarının râyihasıyle,
Sevmekteki efsûnu duyar her nefesiyle;
Yıldızları boydan boya doğmuş gibi, varlık,
Bir mû'cize hâlinde, o gözlerdedir artık;
Kanmaz en uzun pûseye, öptükçe susuzdur,
Zîrâ susatan zevk o dudaklardaki tuzdur;
İnsan ne yaratmışsa yaratmıştır o tuzdan,
Bir sır gibidir az çok ilâh olduğumuzdan.

Onlar ki bu güller tutuşan bahçededirler,
Bir gün, nereden, hangi tesâdüfle gelirler?
Aşk onları sevkettiği günlerde, kaderden.
Rüzgâr gibi bir şevk alır oldukları yerden;
Geldikleri yol... Ömrün ışıktan yoludur o;
Âlemde bir akşam ne semâvî koşudur o!
Dört atlı o gerdûne gelirken dolu dizgin,
Sevmiş iki rûh, ufku görürler daha engin.

Sîmâları gittikçe parıldar bu zaferle,
Gök her tarafından donanır meş'alelerle

Bir uykuyu cânanla beraber uyuyanlar,
Varlıkta bütün zevki o cennette duyanlar,
Dünyâyı unutmuş bulunurken o sular da,
- Zâlim saat ihmâl edilen vakti çalar da-
Bir ân uyanırlarsa lezîz uykularından,
Baştan başa, her yer kesilir kapkara zindan.
Bir fâciadır böyle bir âlemde uyanmak,
Günden güne hicranla bunalmış gibi yanmak.
Ey tâlih! Ölümünden de beterdir bu karanlık;
Ey aşk! O gönüller sana mâl oldular artık;
Ey vuslat! O âşıkları efsûnuna râm et!
Ey tatlı ve ulvî gece! Yıllarca devâm et!

57.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

*Bir uykuyu cânanla berâber uyuyanlar,
Ömrün bütün ikbâlini vuslatta duyanlar,
Bir hazzı tükenmez gece sanmakla zamanı,
Görmezler ufuklarda şafak söktüğü ânı.*

Yüklem: görmezler

Özne: bir uykuyu cânanla berâber uyuyanlar

Özne: ömrün bütün ikbâlini vuslatta duyanlar

Belirtili nesne: şafak söktüğü ânı

Zarf tümleci: zamanı bir hazzı tükenmez gece sanmakla

Dolaylı tümleç: ufuklarda

2.Cümle:

Gördükleri rü'yâ, ezeli bahçedir aşka;

Yüklem: ezeli bahçedir

Özne: gördükleri rü'yâ

Dolaylı tümleç: aşka

3.Cümle:

a.

Her mevsimi bir yaz ve

Yüklem: bir yaz(dır)

Özne: her mevsimi

Cümle dışı öge: ve

b.

esen rüzgârı başka,

Yüklem: başka(dır)

Özne: esen rüzgârı

4.Cümle:

Bülbülden o eğlencede feryâd işitilmez,

Yüklem: işitilmez

Özne: feryâd

Zarf tümleci: bülbülden

Dolaylı tümleç: o eğlencede

5.Cümle:

a.

Gül solmayı,

Yüklem: (bilmez)

Özne: gül

Belirtili nesne: solmayı

b.

mehtâp azalıp bitmeği bilmez;

Yüklem: bilmez

Özne: mehtâp

Belirtili nesne: azalıp bitmeği

6.Cümle:

Gök kubbesi her lâhza bütün gözlere mâvi,

Yüklem: mavi(dir)

Özne: gök kubbesi

Zarf tümleci: her lahzâ

Dolaylı tümleç: bütün gözlere

7.Cümle:

Zenginler o cennette fakirlerle müsâvi;

Yüklem: müsâvi(dir)

Özne: zenginler

Zarf tümleci: fakirlerle

Dolaylı tümleç: o cennette

8.Cümle:

a.

Sevdâları hulyâlı havuzlarda serinler,

Yüklem: serinler

Özne: (o)

Dolaylı tümleç: sevdâları hulyâlı havuzlarda

b.

Sonsuz gibi bir fısıkiye âhengini dinler.

Yüklem: dinler

Özne: (o)

Belirtili nesne: sonsuz gibi bir fısıkiye âhengini

9.Cümle:

Bir rûh o derin bahçede bir def'a yaşarsa,

Boynunda onun kolları, koynunda o varsa,

Dalmışsa, onun saçlarının râyihasıyla,

Sevmekteki efsûnu duyar her nefesiyle;

Yüklem: duyar

Özne: bir rûh

Belirtili nesne: sevmekteki efsûnu

Zarf tümleci: o derin bahçede bir def'a yaşarsa

Zarf tümleci: boynunda onun kolları, koynunda o varsa

Zarf tümleci: onun saçlarının râyihasıyla dalmışsa

Zarf tümleci: her nefesiyle

10.Cümle:

Yıldızları boydan boya doğmuş gibi, varlık,

Bir m'cize halinde, o gözlerdedir artık;

Yüklem: o gözlerdedir

Özne: varlık

Zarf tümleci: yıldızları boydan boya doğmuş gibi

Zarf tümleci: bir m'cize halinde

Zarf tümleci: artık

11.Cümle:

a

Kanmaz en uzun pseye,

Yüklem: kanmaz

Özne: (o)

Dolaylı tümleç: en uzun pseye

b.

ptkçe susuzdur,

Yüklem: susuzdur

Özne: (o)

Zarf tümleci: ptkçe

c.

Zîrâ susatan zevk o dudaklardaki tuzdur;

Yüklem: o dudaklardaki tuzdur

Özne: susatan zevk

Cümle dışı öge: zîrâ

12.Cümle:

İnsan ne yaratmışsa yaratmıştır o tuzdan,

Yüklem: yaratmıştır

Özne: insan

Zarf tümleci: ne yaratmışsa

Dolaylı tümleç: o tuzdan

13.Cümle:

Bir sır gibidir az çok ilâh olduğumuzdan.

Yüklem: bir sır gibidir

Özne: (o)

Zarf tümleci: az çok

Zarf tümleci: ilâh olduğumuzdan

14.Cümle:

a.

Onlar ki bu güller tutuşan bahçededirler,

Yüklem: bu güller tutuşan bahçededirler

Özne: onlar ki

b.

Bir gün, nereden, hangi tesâdüfle gelirler?

Yüklem: gelirler

Özne: (onlar)

Zarf tümleci: bir gün

Zarf tümleci: hangi

Dolaylı tümleç: nereden

15.Cümle:

Aşk onları sevkettiği günlerde, kaderden,

Rüzgâr gibi bir şevk alır oldukları yerde;

Yüklem: rüzgâr gibi bir şevk alır

Özne: (o)

Zarf tümleci: aşk onları sevkettiği günlerde

Dolaylı tümleç: kaderden

Dolaylı tümleç: oldukları yerde

16.Cümle:

Geldikleri yol... Ömrün ışıktan yoludur o,

Yüklem: ömrün ışıktan yoludur

Özne: geldikleri o yol

17.Cümle:

Âlemde bir akşam ne semâvi koşudur o!

Yüklem: ne semâvi koşudur

Özne: o

Zarf tümleci: âlemde bir akşam

18.Cümle:

Dört atlı o gerdûne gelirken dolu dizgin,

Sevmiş iki rûh, ufku görürler daha engin,

Yüklem: görürler

Özne: sevmiş iki rûh

Belirtili nesne: ufku

Zarf tümleci: dolu dizgin dört atlı o gerdûne gelirken

Zarf tümleci: daha engin

19.Cümle:

Sîmâları gittikçe parıldar bu zaferle,

Yüklem: parıldar

Özne: sîmâları

Zarf tümleci: gittikçe

Zarf tümleci: bu zaferle

20.Cümle:

Gök her tarafından donanır meş'alelerle.

Yüklem: donanır

Nesne: gök

Zarf tümleci: meş'alelerle

Dolaylı tümleç: her tarafından

21.Cümle:

Bir uykuyu cânanla beraber uyuyanlar,

Varlıkta bütûn zevki o cennette duyanlar,

Dünyâyı unutmuş bulunurken o sular da,

-Zâlim saat ihmâl edilen vakti çalar da-

Bir ân uyanırlarsa leziz uykularından,

Baştan başa, her yer kesilir kapkara zindan.

Yüklem: kesilir

Özne: her yer

Belirtisiz nesne: kapkara zindan

Zarf tümleci: bir uykuyu cânanla beraber uyuyanlar, varlıkta bütün zevki o cennette duyanlar, o sularda dünyâyı unutmuş bulunurken

Zarf tümleci: leziz uykularından bir ân uyanırlarsa

Zarf tümleci: baştan başa

Cümle dışı öge: zâlim saat ihmâl edilen vakti çalar da

22.Cümle:

Bir fâciadır böyle bir âlemde uyanmak,

Günden güne hicranla bunalmış gibi yanmak.

Yüklem: bir faciadır

Özne: böyle bir âlemde uyanmak

Özne: günden güne hicranla bunalmış gibi yanmak

23.Cümle:

Ey tâlih! Ölümünden de beterdir bu karanlık;

Yüklem: ölümden de beterdir

Özne: bu karanlık

Cümle dışı öge: ey tâlih

24.Cümle:

Ey aşk! O gönüller sana mâl oldular artık;

Yüklem: mâl oldular

Özne: o gönüller

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: sana

Cümle dışı öge: ey aşk

25.Cümle:

a.

Ey vuslat! O âşıkları efsûnuna râm et!

Yüklem: râm et

Özne: (sen)

Belirtili nesne: o âşıkları

Dolaylı tümleç: efsûnuna

Cümle dışı öge: ey vuslat

b.

Ey tatlı ve ulvî gece! Yıllarca devâm et!

Yüklem: devâm et

Özne: (sen)

Zarf tümleci: yıllarca

Cümle dışı öge: ey tatlı ve ulvî gece

57.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	Ö.	Z.T	Y.	D.T	B'li N	
2.Cümle		Ö.	Y.	D.T				
3.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö				
	b.	Ö.	Y.					

4.Cümle		Z.T	D.T	Ö.	Y.			
5.Cümle	a.	Ö.	B'li N					
	b.	Ö.	B'li N	Y.				
6.Cümle		Ö.	Z.T	D.T	Y.			
7.Cümle		Ö.	D.T	Z.T	Y.			
8.Cümle	a.	D.T	Y.					
	b.	B'li N	Y.					
9.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Z.T	B'li N	Y.	Z.T
10.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.	Z.T		
11.Cümle	a.	Y.	D.T					
	b.	Z.T	Y.					
	c.	Z.T	Ö.	Y.				
12.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	D.T			
13.Cümle		Y.	Z.T	Z.T				
14.Cümle	a.	Ö.	Y.					
	b.	Z.T	D.T	Z.T	Y.			
15.Cümle		Z.T	D.T	Y.	D.T			
16.Cümle		Ö.	Y.	Ö.				
17.Cümle		Z.T	Y.	Ö.				
18.Cümle		Z.T	Ö.	B'li N	Y.	Z.T		
19.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	Z.T			
20.Cümle		N.	D.T	Y.	Z.T			
21.Cümle		Z.T	C.D.Ö	Z.T	Z.T	Ö.	Y.	B'siz N
22.Cümle		Y.	Ö.	Ö.				
23.Cümle		C.D.Ö	Y.	Ö.				
24.Cümle		C.D.Ö	Ö.	D.T	Y.	Z.T		
25.Cümle	a.	C.D.Ö	B'li N	D.T	Y.			
	b.	C.D.Ö	Z.T	Y.				

57.3 Tablo 2: Cümlenin Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Elsilteli Cümle
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
8.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
13.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
14.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümlesi	
15.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
16.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
17.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

18.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
19.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
20.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
21.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
22.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
23.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
24.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
25.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Cümle

58.TELÂKİ

Yollarda kalan gözlerimin nûrunu yordum,
Kimdir o, nasıldır diye rüzgârlara sordum,
Hulyâmı tutan bir büyü var onda diyordum,
Gördüm: Dişi bir parsın elâ gözleri vardı.

Sen miydin o âfet ki dedim, bezm-i ezelde
Bir kanlı gül ağzında ve mey kâsesi elde.
Bir sofrada içtik, ikimiz aynı emelde,
Karşımda uyanmış gibi bir baktı sarardı.

58.1.Cümlenin öğeleri:

1.Cümle:

Yollarda kalan gözlerimin nûrunu yordum,

Yüklem: yordum

Özne: (ben)

Belirtili nesne: yollarda kalan gözlerimin nûrunu

2.Cümle:

a.

Kimdir o,

Yüklem: kimdir

Özne: o

b.

nasıldır diye rüzgârlara sordum,

Yüklem: sordum

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: nasıldır diye

Dolaylı tümleç: rüzgârlara

3.Cümle:

Hulyâmı tutan bir büyü var onda diyordum,

Yüklem: diyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: onda hulyâmı tutan bir büyü var

4.Cümle:

Gördüm: Dişi bir parsın elâ gözleri vardı.

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: dişi bir parsın elâ gözleri vardı

5.Cümle:

a.

Sen miydin o âfet ki

Yüklem: sen miydin

Özne: o âfet

Cümle dışı öge: ki

b.

dedim, bezm-i ezelde

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: bezm-i ezelde

6.Cümle:

Bir kanlı gül ağzında ve mey kâsesi elde,

Bir sofrada içtik, ikimiz aynı emelde,

Yüklem: içtik

Özne: ikimiz

Zarf tümleci: mey kâsesi elde

Dolaylı tümleç: bir kanlı gül ağzında

Dolaylı tümleç: bir sofrada

Dolaylı tümleç: aynı emelde

Cümle dışı öge: ve

7.Cümle:

Karşımda uyanmış gibi bir baktı sarardı.

Yüklem: baktı

Yüklem: sarardı

Özne: (o)

Zarf tümleci: bir

Zarf tümleci: karşımda uyanmış gibi

58.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		B'li N	Y.					
2.Cümle	a.	Y.	Ö.					
	b.	B'siz N	D.T	Y.				
3.Cümle		B'siz N	Y.					
4.Cümle		Y.	B'siz N					
5.Cümle	a.	Y.	Ö.	C.D.Ö				
	b.	Y.	Z.T					
6.Cümle		D.T	C.D.Ö	Z.T	D.T	Y.	Ö.	D.T
7.Cümle		Z.T	Z.T	Y.	Y.			

58.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle

59.SES

Fâzıl'a

Günlerce ne gördüm, ne de bir kimseye sordum;
“Yâ Rab! Hele kalb ağrılarım durdu.” diyordum.
His var mı bu âlemde nekâhet gibi tatlı?
Gönlüm bu sevincin halecâniyle kanatlı
Bir tâze bahâr âlemi seyretti felekte.
Mevsim mütehayyil, vakit akşamdı Bebek'te;
Akşam... Lekesiz, sâf, iyi bir yüz gibi akşam ...
Tâ karşı bayırlarda tutuşmuş iki üç cam,
Sâkin koyu, şen cephele kasrıyle Küçüksu,
Ardında vatan semtinin ormanları kuytu;
Bir neş'eli hengâmede çepçevre yamaçlar
Hep aynı tahassüsle meyillenmiş ağaçlar;
Dalgın duyuyor rüzgârın âhengini dal dal,
Baktım süzülüp geçti açıktan iki sandal;
Bir lâhzada bir pancur açılmış gibi yazdan
Bir bestenin engin sesi yükseldi Boğaz'dan.
Coşmuş gene bir aşkın uzak hâtırasıyle,
Aksetti uyanmış tepelerden sırasıyle,
Dağ dağ o güzel ses bütün etrâfi gezindi;
Görmüş ve geçirmiş denizin kalbine sindi.

Ânî bir üzüntüyle bu rü'yâdan uyandım
Tekrâr o alev gömleği giymiş gibi yandım.
Her yerden o, hem aynı bakış, aynı emelde,
Bir kanlı gül ağzında ve mey kâsesi elde;
Her yerden o, hem aynı güzellikle, göründü,

Sandım bu biten gün beni râmettiği gündü.

59.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Günlerce ne gördüm, ne de bir kimseye sordum;

Yüklem: gördüm

Yüklem: sordum

Özne: (ben)

Zarf tümleci: günlerce

Dolaylı tümleç: bir kimseye

Cümle dışı öge: ne... ne

Cümle dışı öge: de

2.Cümle:

“Yâ Rab! Hele kalb ağrılarım durdu.” diyordum.

Yüklem: diyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: “Yâ Rab! Hele kalb ağrılarım durdu.”

3.Cümle:

His var mı bu âlemde nekâhet gibi tatlı?

Yüklem: var mı

Özne: nekâhet gibi tatlı his

Dolaylı tümleç: bu âlemde

4.Cümle:

Gönlüm bu sevincin halecânıyla kanatlı

Yüklem: kanatlı(dır)

Özne: gönlüm

Zarf tümleci: bu sevincin halecânıyla

5.Cümle:

Bir tâze bahâr âlemi seyretti felekte.

Yüklem: seyretti

Özne: bir tâze bahâr

Belirtili nesne: âlemi

Dolaylı tümleç: felekte

6.Cümle:

a.

Mevsim mütehayyil,

Yüklem: mütehayyil(di)

Özne: mevsim

b.

vakit akşamdı Bebek'te;

Yüklem: akşamdı

Özne: vakit

Dolaylı tümleç: Bebek'te

7.Cümle:

Akşam...Lekesiz, sâf, iyi bir yüz gibi akşam...

Yüklem: lekesiz, sâf, iyi bir yüz gibi(ydi)

Özne: akşam

Özne: akşam

8.Cümle:

Tâ karşı bayırlarda tutuşmuş iki üç cam,

Yüklem: tutuşmuş

Özne: iki üç cam

Dolaylı tümleç: karşı bayırlarda

Cümle dışı öge: tâ

9.Cümle:

Sâkin koyu, şen cepmeli kasrıyle Küçüksu

Ardında vatan semtinin ormanları kuytu;

Bir neş'eli hengâmede çepçevre yamaçlar

Hep aynı tahassüsle meyillenmiş ağaçlar;

Dalgın duyuyor rüzgârın âhengini dal dal,

Yüklem: duyuyor

Özne: sâkin koyu, şen cepmeli kasrıyle Küçüksu

Özne: ardında vatan semtinin kuytu ormanları

Özne: bir neş'eli hengâmede çepçevre yamaçlar

Özne: hep aynı tahassüsle meyillenmiş ağaçlar

Belirtili nesne: dalgın rüzgârın âhengini

Zarf tümleci: dal dal

10.Cümle:

a.

Baktım

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

b.

süzülüp geçti açıktan iki sandal;

Yüklem: süzülüp geçti

Özne: iki sandal

Dolaylı tümleç: açıktan

11.Cümle:

a.

Bir lâhzada bir pancur açılmış gibi yazdan

Bir bestenin engin sesi yükseldi Boğaz'dan.

Yüklem: yükseldi

Özne: bir bestenin engin sesi

Zarf tümleci: bir lâhzada

Zarf tümleci: yazdan bir pancur açılmış gibi

Dolaylı tümleç: Boğaz'dan

b.

Çoşmuş gene bir aşkın uzak hâtırasıyle,

Yüklem: çoşmuş

Özne: (bir bestenin engin sesi)

Zarf tümleci: gene

Zarf tümleci: bir aşkın uzak hâtırasıyle

12.Cümle:

a.

Dağ dağ o güzel ses bütün etrâfı gezindi;

Yüklem: gezindi

Özne: o güzel ses

Belirtili nesne: bütün etrâfı

Zarf tümleci: dağ dağ

b.

Görmüş ve geçirmiş denizin kalbine sindi.

Yüklem: sindi

Özne: (o güzel ses)

Dolaylı tümleç: görmüş ve geçirmiş denizin kalbine

c.

Aksetti uyanmış tepelerden sırasıyle,

Yüklem: aksetti

Özne: (o güzel ses)

Zarf tümleci: sırasıyle

Dolaylı tümleç: uyanmış tepelerden

13.Cümle:

a.

Ânî bir üzüntüyle bu rü'yâdan uyandım

Yüklem: uyandım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: ânî bir üzüntüyle

Dolaylı tümleç: bu rü'yâdan

b.

Tekrâr o alev gömleği giymiş gibi yandım.

Yüklem: yandım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: tekrâr

Zarf tümleci: o alev gömleği giymiş gibi

14.Cümle:

Her yerden o, hep aynı bakış, aynı emelde,

Bir kanlı gül ağzında ve mey kâsesi elde;

Her yerden o, hem aynı güzellikle, göründü.

Yüklem: göründü

Özne: o

Özne: o

Zarf tümleci: hep aynı bakış

Dolaylı tümleç: aynı emelde

Zarf tümleci: mey kâsesi elde

Zarf tümleci: hem aynı güzellikle

Dolaylı tümle: her yerden

Dolaylı tümleç: bir kanlı gül ağzında

Dolaylı tümle: her yerden

Cümle dışı öge: ve

15.Cümle:

Sandım bu biten gün beni râmettiği gündü.

Yüklem: sandım

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: bu biten gün beni râmettiği gündü

59.2. Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri

1.Cümle		Z.T	C.D. Ö	Y.	C.D. Ö	D. T	Y.						
2.Cümle		B'si z N	Y.										
3.Cümle		Ö.	Y.	D. T	Ö.								
4.Cümle		Ö.	Z.T	Y.									
5.Cümle		Ö.	B'li N	Y.	D.T								
6.Cümle	a.	Ö.	Y.										
	b.	Ö.	Y.	D. T									
7.Cümle		Ö.	Y.	Ö.									
8.Cümle		C.D. Ö	D.T	Y.	Ö.								
9.Cümle		Ö.	Ö.	Ö.	Ö.	B'li N	Y.	B'l i N	Z.T				
10.Cümle	a.	Y.											
	b.	Y.	D.T	Ö.									
11.Cümle	a.	Z.T	Z.T	Ö.	Y.	D. T							

	b.	Y.	Z.T	Z.T								
12.Cümle	a.	Z.T	Ö.	B'li N	Y.							
	b.	D.T	Y.									
	c.	Y.	D.T	Z.T								
13.Cümle	a.											
	b.											
14.Cümle		D.T	Ö.	Z.T	D.T	D. T	C.D. Ö	Z.T	D. T	Ö .	Z. T	Y .
15.Cümle		Y.	B'siz N									

59.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
11.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
12.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı

	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Cümle
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
13.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
14.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
15.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle

60.DENİZ

Bir gün deniz ölgündü. Bir oltayla balıkta,
 Kuşlar gibi yalnız, yapayalnızdım açıkta.
 Şehrin eleminden bir uzak merhaledeydim,
 Fânîleri gökten ayıran perdeye değdim.
 Rüzgârlara benzer bir uğultuyla sulardan,
 Sesler geliyor sandım ilâhi kuğulardan.
 Her an daha coşkun, daha yüksek, daha gergin,
 Binlerce ağızdan bir ilâhî gibi engin
 Sesler denizin ufkunu uçtan uca sardı,
 Benzim, ölümün şî'ri yayıldıkça, sarardı.
 Kalbimse bu hengâmede kuşlar gibi ürkek,
 Kalbim heyecandan dedi: “Artık dönelim, çek! □
 Kâfî !.. Ölülerden gelen âhenge kapılma! □
 Birdenbire hissettim ufuktan bir atılma.
 Baktım ki deniz insanı durgun suyu yardı,
 Bir dev gibi mûnis ve yosun saçları vardı.

Durdum, dedi:

“Mâdem ki deniz rûhuna sır verdi sesinden,
 Gel kurtul o dar varlığının hendesinden!
 Son zevkin eğer aşk ise ummâna karış, tat!
 Boynundan o cânan dediğin lâşeyi silk, at!
 Kirpikleri süzgün o ihânet dolu gözler,
 Rikkatle bakarken bile bir fırsatı özler.

Aldanma ki sen bir susamış rûh, o bir aç;
Sen bir susamış rûh, o bütün ten ve biraz saç.
Ummâna çıkar burda bugün bellediğin yol,
At kalbini girdâba, açıl engine, rûh ol!”□

60.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Bir gün deniz ölgündü.

Yüklem: ölgündü

Özne: deniz

Zarf tümleci: bir gün

2.Cümle:

a.

Bir oltayla balıkta,

Kuşlar gibi yalnız, yapayalnızdım açıkta.

Yüklem: yapayalnızdım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: bir oltayla

Zarf tümleci: kuşlar gibi yalnız

Dolaylı tümleç: balıkta

Dolaylı tümleç: açıkta

b.

Şehrin eleminden uzak bir merhaledeydim,

Yüklem: şehrin eleminden uzak bir merhaledeyim

Özne: (ben)

c.

Fânileri gökten ayıran perdeye değdim.

Yüklem: değdim

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: fânileri gökten ayıran perdeye

3.Cümle:

Rüzgârlara benzer bir uğultuyla sulardan,

Sesler geliyor sandım ilâhî kuğulardan.

Yüklem: sandım

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: ilâhî kuğulardan rüzgârlara benzer bir uğultuyla sulardan, sesler geliyor

4.Cümle:

Her an daha coşkun, daha yüksek, daha gergin,

Binlerce ağızdan bir ilâhî gibi engin

Sesler denizin ufkunu uçtan uca sardı,

Yüklem: sardı

Özne: her an daha coşkun, daha yüksek, daha gergin binlerce ağızdan bir ilâhî gibi engin sesler

Belirtili nesne: denizin ufkunu

Dolaylı tümleç: uçtan uca

5.Cümle:

Benzim, ölümün şi'ri yayıldıkça, sarardı.

Yüklem: sarardı

Özne: benzim

Zarf tümleci: ölümün şi'ri yayıldıkça

6.Cümle:

Kalbimse bu hengâmede kuşlar gibi ürkek,

Yüklem: kuşlar gibi ürkek(tir)

Özne: kalbimse

Dolaylı tümleç: bu hengâmede

7.Cümle:

Kalbim heyecandan dedi: “ Artık dönelim, çek!

Kâfi!.. Ölülerden gelen âhenge kapılma!”

Yüklem: dedi

Özne: kalbim

Zarf tümleci: heyecandan

Belirtisiz nesne: “ Artık dönelim, çek!

Kâfi!.. Ölülerden gelen âhenge kapılma!”

8.Cümle:

Birdenbire hissettim ufuktan bir atılma.

Yüklem: hissettim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: ufuktan bir atılma

Zarf tümleci: birdenbire

9.Cümle:

a.

Baktım ki

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

Cümle dışı öge: ki

b.

deniz insanı durgun suyu yardı,

Yüklem: yardı

Özne: deniz insanı

Belirtili nesne: durgun suyu

10.Cümle:

Bir dev gibi mûnis ve yosun saçları vardı.

Yüklem: vardı

Özne: bir dev gibi mûnis ve yosun saçları

11.Cümle:

a.

Durdum,

Yüklem: durdum

Özne: (ben)

b.

dedi:

*“ Mâdem ki deniz rûhuna sır verdi sesinden,
Gel kurtul o dar varlığının hendesesinden!
Son zevkin eğer aşk ise ummâna karış, tat!
Boynundan o cânan dediğin lâşeyi silk, at!
Kırpikleri süzgün o ihânet dolu gözler,
Rikkatle bakarken bile fırsatı özler.
Aldanma ki sen bir susamış rûh, o bir aç;
Sen bir susamış rûh, o bütün ten ve biraz saç.
Ummâna çıkar burda bugün beklediğin yol,
At kalbini girdâba, açıl engine, rûh ol!”*

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: “ Mâdem ki deniz rûhuna sır verdi sesinden,
Gel kurtul o dar varlığının hendesesinden!
Son zevkin eğer aşk ise ummâna karış, tat!
Boynundan o cânan dediğin lâşeyi silk, at!
Kırpikleri süzgün o ihânet dolu gözler,
Rikkatle bakarken bile fırsatı özler.
Aldanma ki sen bir susamış rûh, o bir aç;
Sen bir susamış rûh, o bütün ten ve biraz saç.
Ummâna çıkar burda bugün beklediğin yol,
At kalbini girdâba, açıl engine, rûh ol!”

60.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Ö.	Y.		
2.Cümle	a.	Z.T	D.T	Z.T	Y.	D.T
	b.	Y.				
	c.	D.T	Y.			
3.Cümle		B'siz N	Y.	B'siz N		
4.Cümle		Ö.	B'li N	D.T	Y.	
5.Cümle		Ö.	B'li N	D.T	Y.	
6.Cümle		Ö.	D.T	Y.		
7.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	B'siz N	
8.Cümle		Z.T	Y.	B'siz N		
9.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö			
	b.	Ö.	B'li N	Y.		
10.Cümle		Ö.	Y.			
11.Cümle	a.	Y.				
	b.	Y.	B'siz N			

60.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle

8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
11.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

61.ERENKÖYÜ' NDE BAHAR

Cânan aramızda bir adındı,
Şîrin gibi hüsn ü âna unvan,
Bir sâhile hem şerefti hem şan,
Çok kerre hayâlimizde cânan
Bir şi'ri hatırlatan kadındı.

Doğmuştu içimde tâ derinden
Yıldızları mâvi bir semânın;
Hazzıyla harâb idim edânın,
Hâlâ mütehayyilim sadânın
Gönlümde kalan akislerinden.

Mevsim iyi, kâinât iyiydi;
Yıldızlar o yanda, biz bu yanda,
Hulyâ gibi hoş geçen zamanda
Sandım ki güzelliğin cihanda
Bir saltanatın güzelliği idi.

İstanbul'un öyledir bahârı;
Bir aşk oluverdi âşinâlık ...
Aylarca hayâl içinde kaldık;
Zannımca Erenköyü'nde artık
Görmez felek öyle bir bahârı.

61.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Cânân aramızda bir adındı,

Yüklem: bir adındı

Özne: cânân

Dolaylı tümleç: aramızda

2.Cümle

Şîrîn gibi hüsn ü âna unvan,

Bir sâhile hem şerefti hem şan,

Yüklem: şerefti

Yüklem: şan(dı)

Dolaylı tümleç: şîrîn gibi hüsn ü âna unvan bir sâhile

Cümle dışı öge: hem...hem

3.Cümle:

Çok kerre hayâlimizde cânan

Bir şi'ri hatırlatan kadındı.

Yüklem: bir şi'ri hatırlatan kadındı

Özne: cânan

Zarf tümleci: çok kerre

Dolaylı tümleç: hayâlimizde

4.Cümle:

Doğmuştu içimde tâ derinden

Yıldızları mâvi bir semânın;

Yüklem: doğmuştu

Özne: mâvi bir semânın yıldızları

Dolaylı tümleç: içimde

Dolaylı tümleç: derinden

Cümle dışı öge: tâ

5.Cümle:

a.

Hazıyla hârap idim edânın,

Yüklem: hârap idim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: edânın hazıyla

b.

Hâlâ mütehayyilim sadânın,

Gönlümde kalan akislerinden.

Yüklem: mütehayyilim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: hâlâ

Dolaylı tümleç: sadânın gönlümde kalan akislerinden

6.Cümle:

a.

Mevsim iyi,

Yüklem: iyi(ydi)

Özne: mevsim

b.

kâinât iyiydi;

Yüklem: iyiydi

Özne: kâinât

7.Cümle:

a.

Yıldızlar o yanda,

Yüklem: o yanda(ydı)

Özne: yıldızlar

b.

biz bu yanda,

Yüklem: bu yanda(ydık)

Özne: biz

8.Cümle:

Hulyâ gibi geçen zamanda

Sandım ki güzelliğin cihanda

Bir saltanatın güzelliği idi.

Yüklem: sandım

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: güzelliğin cihanda bir saltanatın güzelliği idi

Zarf tümleci: hulyâ gibi geçen zamanda

Cümle dışı öge: ki

9.Cümle:

İstanbul'un öyledir bahârı;

Yüklem: öyledir

Özne: İstanbul'un bahârı

10.Cümle:

Bir aşk oluverdi âşinâlık...

Yüklem: oluverdi

Özne: âşinâlık

Belirtisiz nesne: bir aşk

11.Cümle:

Aylarca hayâl içinde kaldık;

Yüklem: kaldık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: aylarca

Dolaylı tümleç: hayâl içinde

12.Cümle:

Zannımca Erenköyü'nde artık

Görmez felek öyle bir bahârı.

Yüklem: görmez

Özne: felek

Belirtili nesne: öyle bir bahârı

Zarf tümleci: zannımca

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleş: Erenköyü'nde

61.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	D.T	Y.			
2.Cümle		D.T	C.D.Ö	Y.	C.D.Ö	Y.	
3.Cümle		Z.T	D.T	Ö.	Y.		
4.Cümle		Y.	D.T	C.D.Ö	D.T	Ö.	
5.Cümle	a.	Z.T	Y.	Z.T			
	b.	Z.T	Y.	D.T			
6.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Ö.	Y.				
7.Cümle	a.	Ö.	Y.				
	b.	Ö.	Y.				
8.Cümle		Z.T	Y.	C.D.Ö	B'siz N		
9.Cümle		Ö.	Y.	Ö.			
10.Cümle		B'siz N	Y.	Ö.			
11.Cümle		Z.T	D.T	Y.			
12.Cümle		Z.T	D.T	Z.T	Y.	Ö.	B'li N

61.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

7.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

62.BAHÇELERDEN UZAK

-Ahmet Hamdi Tanpınar'a-

İstemem artık ışık, râyiha, renk âlemini,
Koklamam yosma karanfille, güzel yâsemini.

Beni bir lâhza müsait bulamaz idlâle,
Ne beyaz bâkire zambak, ne ateşten lâle.

Beklemem fecrini leylâklar açan nîsânın,
Özlemem vaktini dağ dağ kızaran erguvanın.

Her sabah başka bahâr olsa da ben uslandım,
Uğramam bahçelerin semtine gülden yandım.

62.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

İstemem artık ışık, râyiha, renk âlemini,

Yüklem: istemem

Özne: (ben)

Belirtili nesne: ışık, râyiha, renk âlemini

Zarf tümleci: artık

b.

Koklamam yosma karanfille, güzel yâsemimi.

Yüklem: koklamam

Özne: (ben)

Belirtili nesne: yosma karanfille, güzel yâsemimi

2.Cümle:

Beni bir lâhza müsâit bulamaz idlâle,

Ne beyaz bâkire zambak, ne ateşten lâle.

Yüklem: müsâit bulamaz

Özne: ne beyaz bâkire zambak, ne ateşten lâle

Belirtili nesne: beni

Zarf tümleci: bir lâhza

Dolaylı tümleç: idlâle

3.Cümle:

a.

Beklemem fecrini leylâklar açan nîsânın,

Yüklem: beklemem

Özne: (ben)

Belirtili nesne: leylâklar açan nîsânın fecrini

b.

Özlemem vaktini dağ dağ kızaran erguvanın.

Yüklem: özlemem

Özne: (ben)

Belirtili nesne: dağ dağ kızaran erguvanın vaktini

4.Cümle:

Her sabah başka bahâr olsa da ben uslandım,

Yüklem: uslandım

Özne: ben

Zarf tümleci: her sabah başka bahâr olsa da

b.

Uğramam bahçelerin semtine

Yüklem: uğramam

Özne: (ben)

c.

gülden yandım.

Yüklem: yandım

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: gülden

62.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Y.	Z.T	B'li N		
	b.	Y.	B'li N			
2.Cümle		B'li N	Z.T	Y.	D.T	Ö.
3.Cümle	a.	Y.	B'li N			
	b.	Y.	B'li N			
4.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.		
	b.	Y.	D.T			
	c.	D.T	Y.			

62.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

63.GEÇMİŞ YAZ

Rü'yâ gibi bir yazdı. Yarattın hevesinle,
Her ânını, her rengini, her şi'rini hazdan.
Hâlâ doludur bahçeler en tatlı sesinle!
Bir gün, bir uzak hâtıra özlersen o yazdan

Körfezdeki dalgın suya bir bak, göreceksin:
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinden;
Mehtap... iri güller... ve senin en güzel aksin...
Velhâsıl o rü'yâ duruyor yerli yerinde!

63.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Rü'yâ gibi bir yazdı.

Yüklem: rü'yâ gibi bir yazdı

2.Cümle:

Yarattın hevesinle,

Her ânını, her rengini, her şi'rini hazdan.

Yüklem: yarattın

Özne: (sen)

Belirtili nesne: her ânını, her rengini, her şi'rini

Zarf tümleci: hevesinle

Dolaylı tümleç: hazdan

3.Cümle:

Hâlâ doludur bahçeler en tatlı sesinle!

Yüklem: doludur

Özne: bahçeler

Zarf tümleci: hâlâ

Zarf tümleci: en tatlı sesinle

4.Cümle:

a.

Bir gün, bir uzak hâtıra özlersen o yazdan

Körfezdeki dalgın suya bir bak,

Yüklem: bak

Özne: (sen)

Zarf tümleci: bir gün

Zarf tümleci: o yazdan bir uzak hâtıra özlersen

Zarf tümleci: bir

Dolaylı tümleç: Körfezdeki dalgın suya

b.

göreceksin:

Yüklem: göreceksin

Özne: (sen)

5.Cümle:

Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde;

Yüklem: durmakta(dır)

Özne: geçmiş gecelerden biri

Dolaylı tümleç: derinde

6.Cümle:

Mehtâb...iri güller... ve senin en güzel aksin...

Velhâsıl o rü'yâ duruyor yerli yerinde!

Yüklem: duruyor

Özne: mehtâp iri güller ve senin en güzel aksin velhâsıl o rü'yâ

Dolaylı tümleç: yerli yerinde

63.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Y.				
2.Cümle		Y.	Z.T	B'li N	D.T	
3.Cümle		Z.T	Y.	Ö.	Z.T	
4.Cümle	a.	Z.T	Z.T	D.T	Z.T	Y.
	b.	Y.				
5.Cümle		Ö.	Y.	D.T		
6.Cümle		Ö.	Y.	D.T		

63.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

64. HATIRLATAN

Hicran, gün ortasında öten bir horoz gibi,
Seslendi pek vakitsiz... İçim yandı ansızın.

Mâzî yosunla örtülü bir göl ki yok gibi,
Mevsim serin ve bahçede yaprak yığın yığın.

Hicran gün ortasında neden böyle seslenir,
Birden hatırlatır unutan kalbe sevgiyi?

Keskin bir özleyişle hayâl ettiren nedir.
Bir devre varsa insanın ömründe en iyi?

Ey sevgi anladım bu uzakta sadâ ile,
Ömrün yegâne lezzetidir hâtıran bile.

64.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Hicran, gün ortasında öten bir horoz gibi,

Seslendi pek vakitsiz...

Yüklem: seslendi

Özne: hicran

Zarf tümleci: gün ortasında öten bir horoz gibi

Zarf tümleci: pek vakitsiz

b.

İçim yandı ansızın.

Yüklem: yandı

Özne: içim

Zarf tümleci: ansızın

2.Cümle:

a.

Mâzi yosunla örtülü bir göl ki

Yüklem: yosunla örtülü bir göl(dür)

Özne: mâzi

Cümle dışı öge: ki

b.

yok dibi,

Yüklem: yok

Özne: dibi

3.Cümle:

a.

Hicran gün ortasında neden böyle seslenir,

Yüklem: seslenir

Özne: hicran

Zarf tümleci: gün ortasında

Zarf tümleci: neden

Zarf tümleci: böyle

b.

Birden hatırlatır unutan kalbe sevgiyi?

Yüklem: hatırlatır

Özne: (hicran)

Belirtili nesne: sevgiyi

Zarf tümleci: birden

Dolaylı tümleç: unutan kalbe

4.Cümle:

Keskin bir özleyişle hayâl ettiren nedir,

Bir devre varsa insanın ömründe en iyi?

Yüklem: nedir

Özne: keskin bir özleyişle hayâl ettiren

Zarf tümleci: insanın ömründe en iyi bir devre varsa

5.Cümle:

Ey sevgi anladım bu uzaktan sadâ ile,

Yüklem: anladım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: bu uzaktan sadâ ile

Cümle dışı öge: ey sevgi

6.Cümle:

Ömrün yegâne lezzetidir hâtıran bile.

Yüklem: ömrün yegâne lezzetidir

Özne: hâtıran bile

64.3. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.	Z.T	
	b.	Ö.	Y.	Z.T		
2.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö		
	b.	Y.	Ö.			
3.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Z.T	Z.T	Y.
	b.	Z.T	Y.	D.T	B'li N	
4.Cümle		Ö.	Y.	Z.T		
5.Cümle		C.D.Ö	Y.	Z.T		
6.Cümle		Y.	Ö.			

64.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle		İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

65.ESKİ MEKTUP

Adalardan gelen bu mektupta.

Oradan, bir sihirli râyiha var;

İşveler sezdire bir üslûpta,

Bir güzel şarkı söylüyor rüzgâr,
Adalardan gelen bu mektupta.

Ben o rüzgârla şimdi baş başayım;
Gâlibâ yol göründü sevdâya;
Kendi gönlümce bir saat yaşayım;
Girmesin başka bir hayâl araya;
Ben o rüzgârla şimdi baş başayım

65.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Adalardan gelen bu mektupta,

Oradan, bir sihirli râyiha var;

Yüklem: var

Özne: bir sihirli râyiha

Dolaylı tümleç: adalardan gelen bu mektupta

Dolaylı tümleç: oradan

b.

İşveler sezdirenen bir üslûpta,

Bir güzel şarkı söylüyor rüzgâr,

Adalardan gelen bu mektupta.

Yüklem: söylüyor

Özne: rüzgâr

Belirtisiz nesne: bir güzel şarkı

Zarf tümleci: işveler sezdirenen bir üslûpta

Dolaylı tümleç: adalardan gelen bu mektupta

2.Cümle:

Ben o rüzgârla şimdi baş başayım;

Yüklem: baş başayım

Özne: ben

Zarf tümleci: o rüzgârla

Zarf tümleci: şimdi

3.Cümle:

Gâlibâ yol göründü sevdâya;

Yüklem: yol göründü

Dolaylı tümleç: sevdâya

Cümle dışı öge: gâlibâ

4.Cümle:

Kendi gönlümce bir saat yaşayım;

Yüklem: yaşayım

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: bir saat

Zarf tümleci: kendi gönlümce

5.Cümle:

Girmesin başka bir hayâl araya;

Yüklem: girmesin

Özne: başka bir hayâl

Dolaylı tümleç: araya

6.Cümle:

Ben o rüzgârla şimdi baş başayım;

Yüklem: baş başayım

Özne: ben

Zarf tümleci: o rüzgârla

Zarf tümleci: şimdi

65.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	D.T	D.T	Ö.	Y.	
	b.	Z.T	B'siz N	Y.	Ö.	D.T
2.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.	
3.Cümle		C.D.Ö	Y.	D.T		
4.Cümle		Z.T	B'siz N	Y.		
5.Cümle		Y.	Ö.	D.T		
6.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.	

65.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

66.AŞK HİKAYESİ

Âh o akşam o tirenden gülüşün!
O gülüş kalbime aksettiği an,
Duymadım ilk ateşin düştüğünü;
Şevke benzer bir ışık zannettim.
Mâcerâ başlamak üzereymiş o gün:
Sürecekmiş bu ateş yıllarca.
Bir taraftan Yakacık, mor dağlar...
Bir taraftan da deniz, şûh adalar...
O gün ömrümde, kader,
Gececek aşkı resimleştirmiş
Bu güzel çerçevede.

Yine dün geçtim o yoldan;
Aynı raylarda tirenler geçiyor...
Karşı dağlar, hep o dağlar ...
Kıyı hep aynı kıyı
Ve deniz aynı deniz;
O gülüşten bir eser yok yalnız;
O güzel çerçeve bomboş!
Belki kalbim daha boş!

66.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Âh o akşam o tirenden gülüşün!

O gülüş kalbime aksettiği an,

Duymadım ilk ateşin düştüğünü;

Yüklem: duymadım

Özne: (ben)

Belirtili nesne: ilk ateşin düştüğünü

Zarf tümleci: o gülüş kalbime aksettiği an

Cümle dışı öge: âh o akşam o tirenden gülüşün

b.

Şevke benzer bir ışık zannettim.

Yüklem: zannettim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: şevke benzer bir ışık

2.Cümle:

Mâcerâ başlamak üzeremiş o gün.

Yüklem: başlamak üzeremiş

Özne: mâcerâ

Zarf tümleci: o gün

3.Cümle:

Sürecekmiş bu ateş yıllarca.

Yüklem: sürecekmiş

Özne: bu ateş

Zarf tümleci: yıllarca

4.Cümle:

a.

Bir taraftan Yakacık, mor dağlar...

Yüklem: (var)

Özne: Yakacık, mor dağlar

Dolaylı tümleç: bir taraftan

b.

Bir taraftan da deniz, şûh adalar...

Yüklem: (var)

Özne: deniz, şûh adalar

Dolaylı tümleç: bir taraftanda da

5.Cümle:

O gün ömrümde, kader,

Geçecek aşkı resimleştirmiş

Bu güzel çerçevede.

Yüklem: resimleştirmiş

Özne: kader

Belirtili nesne: geçecek aşkı

Zarf tümleci: o gün

Zarf tümleci: ömrümde

Dolaylı tümleç: bu güzel çerçevede

6.Cümle:

Yine dün geçtim o yoldan;

Yüklem: geçtim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: yine

Zarf tümleci: dün

Dolaylı tümleç: o yoldan

7.Cümle:

Aynı raylarda tirenler geçiyor...

Yüklem: geçiyor

Özne: tirenler

Dolaylı tümleç: aynı raylarda

8.Cümle:

Karşı dağlar, hep o dağlar...

Yüklem: (var)

Özne: karşı dağlar, hep o dağlar

9.Cümle:

a.

Kıyı hep aynı kıyı

Yüklem: aynı kıyı(dır)

Özne: kıyı

Zarf tümleci: hep

b.

Ve deniz aynı deniz;

Yüklem: aynı deniz(dir)

Özne: deniz

Cümle dışı öge: ve

c.

O gülüşten bir eser yok yalnız;

Yüklem: yok

Özne: bir eser

Dolaylı tümleç: o gülüşten

Cümle dışı öge: yalnız

10.Cümle:

O güzel çerçeve bomboş!

Yüklem: bomboş(tur)

Özne: o güzel çerçeve

11.Cümle:

Belki kalbim daha boş!

Yüklem: boş(tur)

Özne: kalbim

Zarf tümleci: daha

Cümle dışı öge: belki

66.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	C.D.Ö	Z.T	Y.	B'li N		
	b.	B'siz N	Y.				
2.Cümle		Ö.	Y.	Z.T			
3.Cümle		Y.	Ö.	Z.T			
4.Cümle	a.	D.T	Ö.				
	b.	D.T	Ö.				
5.Cümle		Z.T	Z.T	Ö.	B'li N	Y.	D.T
6.Cümle		Z.T	Z.T	Y.	D.T		
7.Cümle		D.T	Ö.	Y.			

8.Cümle		Ö.					
9.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.			
	b.	C.D.Ö	Ö.	Y.			
	c.	D.T	Ö.	Y.	C.D.Ö		
10.Cümle		Ö.	Y.				
11.Cümle		C.D.Ö	Ö.	Z.T	Y.		

66.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Anlamına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
9.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle

67. VİRANBAĞ

Adalardan yaza ettik de vedâ'
Sızlıyor bağrımız üstündeki dağ,
Seni hâtırlıyoruz Vîranbağ!

Yine bir sofrada şen şakrattık,
Gün denizlerde sönerken baktık
Ve çobanlar gibi dallar yaktık.

Biz şen, onlarsa muammâlıydı,
Birinin sözleri imâlîydi,
Birinin gözleri hummâlîydi.

Acı duymuş diye aşkın tadını,
Hepimiz sevdik o solgun kadını □
Ve o gün râhibe koyduk adını.

Uyuduk kırdâ, gezindik dağda,
O yazın, âh o engin çağda,
Geçti en son günü Vîranbağ'da

67.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Adalardan yaza ettik de vedâ'

Yüklem: vedâ' ettik

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: adalardan

Cümle dışı öge: de

b.

Sızlıyor bağrımız üstündeki dağ.

Yüklem: sızlıyor

Özne: bağrımız üstündeki dağ

2.Cümle:

a.

Seni hatırlıyoruz Vîranbağ!

Yüklem: hatırlıyoruz

Özne: (biz)

Belirtili nesne: seni

Cümle dışı öge: Vîranbağ

b.

Yine bir sofrada şen şakraktık,

Yüklem: şen şakraktık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: yine

Dolaylı tümleç: bir sofrada

c.

Gün denizlerde sönerken baktık

Yüklem: baktık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: gün denizlerde sönerken

d.

Ve çobanlar gibi dallar yaktık.

Yüklem: yaktık

Özne: (biz)

Belirtisiz nesne: dallar

Zarf tümleci: çobanlar gibi

Cümle dışı öge: ve

3.Cümle:

a.

Biz şen,

Yüklem: şen(dik)

Özne: biz

b.

onlarsa muammâlıydı,

Yüklem: muammâlıydı

Özne: onlarsa

4.Cümle:

Birinin sözleri îmalıydı,

Yüklem: îmalıydı

Özne: birinin sözleri

5.Cümle:

Birinin gözleri hummâlıydı.

Yüklem: hummâlıydı

Özne: birinin gözleri

6.Cümle:

a.

Acı duymuş diye aşkın tadını

Hepimiz sevdik o solgun kadını,

Yüklem: sevdik

Özne: hepimiz

Belirtili nesne: o solgun kadını

Zarf tümleci: aşkın tadını acı duymuş diye

b.

Ve o gün râhibe koyduk adını.

Yüklem: koyduk

Özne: (hepimiz)

Belirtili nesne: adını

Belirtisiz nesne: râhibe

Zarf tümleci: o gün

Cümle dışı öge: ve

7.Cümle:

a.

Uyuduk kırdâ,

Yüklem: uyuduk

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: kırdâ

b.

gezindik dağda,

O yazın, âh o engin çağda,

Yüklem: gezindik

Özne: (biz)

Zarf tümleci: o yazın, âh o engin çağda

Dolaylı tümleç: dağda

8.Cümle:

Geçti en son günü Vîranbağ'da.

Yüklem: geçti

Özne: en son günü

Dolaylı tümleç: Vîranbağ'da

67.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	D.T	Y.	C.D.Ö	Y.	
	b.	Y.	Ö.			
2.Cümle	a.	B'li N	Y.	C.D.Ö		
	b.	Z.T	D.T	Y.		
	c.	Z.T	Y.			
	d.	C.D.Ö	Z.T	B'siz N	Y.	
3.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	Ö.	Y.			
4.Cümle		Ö.	Y.			
5.Cümle		Ö.	Y.			
6.Cümle	a.	Z.T	Ö.	Y.	B'li N	
	b.	C.D.Ö	Z.T	B'siz N	B'li N	

7.Cümle	a.	Y.	D.T		
	b.	Y.	D.T	Z.T	
8.Cümle		Y.	Ö.	D.T	

67.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	d.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

68. GÜFTESİZ BESTE

Sizi dün bekledim o yollarda
Ki gezindikdi bir zaman karda,
Kararan gözlerimle rüzgârda
Sizi dün bekledim o yollarda!...

Sanıyordum unuttunuz adımı;
Dediniz hissedince maksadımı:

“Beni hâlâ bu genç unutmadı mı:
Ki bugün bekliyor bu yollarda?

Nice sevdâlılarla sevgililer
Aşkî yollarda böyle beklediler!
Nice sevdâlılar da var ki diler
Akşam olsun bu kuytu yollarda!

68.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Sizi dün bekledim o yollarda

Yüklem: bekledim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: sizi

Zarf tümleci: dün

Dolaylı tümleç: o yollarda

b.

Ki gezindikî bir zaman karda,

Yüklem: gezindikî

Özne: (biz)

Zarf tümleci: bir zaman

Dolaylı tümleç: karda

Cümle dışı öge: ki

2.Cümle:

Kararan gözlerimle rüzgârda

Sizi dün bekledim o yollarda!..

Yüklem: bekledim

Özne: (ben)

Belirtili nesne: sizi

Zarf tümleci: kararan gözlerimle

Zarf tümleci: rüzgârda

Zarf tümleci: dün

Dolaylı tümleç: o yollarda

3.Cümle:

Sanıyordum unuttunuz adımı;

Yüklem: sanıyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: adımı unuttunuz

4.Cümle:

Dediniz hissedince maksadımı:

“Beni hâlâ bu genç unutmadı mı

Ki bugün bekliyor bu yollarda?”

Yüklem: dediniz

Özne: (siz)

Belirtisiz nesne: “Beni hâlâ bu genç unutmadı mı

Ki bugün bekliyor bu yollarda?”

Zarf tümleci: maksadımı hissedince

5.Cümle:

Nice sevdâlılarla sevgililer

Aşkı yollarda böyle beklediler!

Yüklem: beklediler

Özne: nice sevdâlılarla sevgililer

Belirtili nesne: aşkı

Zarf tümleci: böyle

Dolaylı tümleç: yollarda

6.Cümle:

a.

Nice sevdâlılar da var ki

Yüklem: var

Özne: nice sevdâlılar da

Cümle dışı öge: ki

b.

diler

Akşam olsun bu kuytu yollarda!..

Yüklem: diler

Özne: (nice sevdâlılar da)

Belirtisiz nesne: bu kuytu yollarda akşam olsun

68.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	B'li N	Z.T	Y.	D.T		
	b.	C.D.Ö	Y.	Z.T	D.T		
2.Cümle		Z.T	Z.T	B'li N	Z.T	Y.	D.T
3.Cümle		Y.	B'siz N				
4.Cümle		Y.	Z.T	B'li N			
5.Cümle		Ö.	B'li N	D.T	Z.T	Y.	
6.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö			
	b.	Y.	B'siz N				

68.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

69.NAZAR

Gece, Leylâ'yı ayın on dördü,

Koyda tenhâ yıkanırken gördü.

“Kız vücûdun ne güzel böyle açık!

Kız yakından göreyim sâhile çık!” □

Baktı etrâfına ürkek, ürkek
Dedi: “Tenhâda bu ses nolsa gerek?” □
“Kız vücûdun sarı güller gibi ter!
Çık sudan kendini üryan göster!” □
Aranırken ayın ölgün sesini,
Soğuk ay öptü beyaz ensesini.
Sardı her uzvunu bir ince sızı;
Bu öpüş gül gibi soldurdu kızını.
Soldu, gündün güne sessiz, soldu!
Dediler hep: “Kıza bir hâl oldu!” □.
Tâ içindendi gelen hıçkırığı,
Kalbinin vardı derin bir kırığı.
Yattı, bir ses duyuyormuş gibi lâl. □
Yattı, aylarca devâm etti bu hal.
Sindi sîmâsına akşam hüznü.
Böyle, yastıkda görenler yüzünü,
Avuturlarken uzun sözlerle,
O susup baktı derin gözlerle.
Evi rüzgâr gibi bir sır gezdi,
Herkes endîşeli bir şey sezdi.
Bir sabah söyledi son sözlerini,
Yumdu dünyâyâ elâ gözlerini;
Koptu evden acı bir vâveylâ,
Odalar inledi: “Leylâ! Leylâ!” □
Geldi köy kızları, el bağladılar... □
Diz çöküp ağladılar, ağladılar!

Nice günler bu şeâmetli ölüm,
Oldu çok kimseye bir gizli düğüm;
Nice günler bakarak dalgalara,
Dediler: “Uğradı Leylâ nazara!”

69.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

Gece, Leyla'yı ayın on dördü,

Koyda tenhâ yıkanırken gördü.

Yüklem: gördü

Özne: ayın on dördü

Belirtili nesne: Leylâ'yı

Zarf tümleci: gece

Zarf tümleci: tenhâ yıkanırken

Dolaylı tümleç: koyda

2.Cümle:

"Kız vücudun ne güzel böyle açık"

Yüklem: açık(tır)

Özne: vücudun

Zarf tümleci: ne güzel

Zarf tümleci: böyle

Cümle dışı öge: kız

3.Cümle:

a.

Kız yakından göreyim

Yüklem: göreyim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: yakından

Cümle dışı öge: kız

b.

sâhile çık!”

Yüklem: çık

Özne: (sen)

Dolaylı tümleç: sâhile

4.Cümle:

a.

Baktı etrâfına ürkek ürkek

Yüklem: baktı

Özne: (o)

Zarf tümleci: ürkek ürkek

Dolaylı tümleç: etrafına

b.

Dedi: “Tenhâda bu ses ne olsa gerek?”

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: tenhâda bu ses ne olsa gerek

5.Cümle:

“Kız vücudun sarı güller gibi ter!

Yüklem: sarı güller gibi ter(dir)

Özne: vücudun

Cümle dışı öge: kız

6.Cümle:

a.

Çık sudan

Yüklem: çık

Özne: (sen)

Dolaylı tümleç: sudan

b.

kendini üryan göster

Yüklem: göster

Özne: (sen)

Belirtili nesne: kendini

Zarf tümleci: üryan

7.Cümle:

Aranırken ayın ölgün sesini,

Soğuk ay öptü beyaz ensesini.

Yüklem: öptü

Özne: soğuk ay

Belirtili nesne: beyaz ensesini

Zarf tümleci: ayın ölgün sesini aranırken

8.Cümle:

Sardı her uzvunu bir ince sızı;

Yüklem: sardı

Özne: bir ince sızı

Belirtili nesne: her uzvunu

9.Cümle:

Bu öpüş soldurdu gül gibi kıızı.

Yüklem: soldurdu

Özne: bu öpüş

Belirtili nesne: gül gibi kıızı

10.Cümle:

Dediler hep: “Kıza bir hâl oldu!”

Yüklem: dediler

Özne: (onlar)

Belirtisiz nesne: kıza bir hâl oldu

Zarf tümleci: hep

11.Cümle:

Tâ içindendi gelen hıçkırığı.

Yüklem: içindendi

Özne: gelen hıçkırığı

Cümle dışı öge: tâ

12.Cümle:

Kalbinin vardı derin bir kırığı.

Yüklem: vardı

Özne: kalbinin derin bir kırığı

13.Cümle:

Yattı, bir ses duyuyormuş gibi lâl.

Yüklem: yattı

Özne: (o)

Zarf tümleci: bir ses duyuyormuş gibi

Zarf tümleci: lâl

14.Cümle:

a.

Yattı,

Yüklem: yattı

Özne: (o)

b.

aylarca devâm etti bu hâl.

Yüklem: devam etti

Özne: bu hâl

Zarf tümleci: aylarca

15.Cümle:

Sindi simâsına akşam hüznü.

Yüklem: sindi

Özne: akşam hüznü

Dolaylı tümleç: simâsına

16.Cümle:

Böyle, yastıkda görenler yüzünü,

Avuturlarken uzun sözlerle,

O susup baktı derin gözlerle.

Yüklem: susup baktı

Özne: o

Zarf tümleci: yastıkda yüzünü böyle görenler uzun sözlerle avuturken

Zarf tümleci: derin gözlerle

17.Cümle:

Evi rüzgâr gibi bir sır gezdi,

Yüklem: gezdi

Özne: rüzgâr gibi bir sır

Belirtili nesne: evi

18.Cümle:

Herkes endîşeli bir şey sezdi.

Yüklem: sezdi

Özne: herkes

Belirtisiz nesne: endîşeli bir şey

19.Cümle:

a.

Bir sabah söyledi son sözlerini,

Yüklem: söyledi

Özne: (o)

Belirtili nesne: son sözlerini

Zarf tümleci: bir sabah

b.

Yumdu dünyâya elâ gözlerini;

Yüklem: yumdu

Özne: (o)

Belirtili nesne: elâ gözlerini

Dolaylı tümleç: dünyaya

20.Cümle:

Koptu evden acı bir vâveylâ,

Yüklem: koptu

Özne: acı bir vâveylâ

Dolaylı tümleç: evden

21.Cümle:

Odalar inledi: “Leylâ! Leylâ!”

Yüklem: inledi

Özne: odalar

Zarf tümleci: Leylâ Leylâ

22.Cümle:

a.

Geldi köy kızları

Yüklem: geldi

Özne: köy kızları

b.

el bağladılar...

Yüklem: el bağladılar

Özne: (köy kızları)

b.

Diz çöküp ağladılar, ağladılar!

Yüklem: ağladılar, ağladılar

Özne: (köy kızları)

Zarf tümleci: diz çöküp

23.Cümle:

Nice günler bu şeâmetli ölüm,

Oldu çok kimseye bir gizli düğüm;

Yüklem: oldu

Özne: bu şeâmetli ölüm

Belirtisiz nesne: bir gizli düğüm

Zarf tümleci: nice günler

Dolaylı tümleç: çok kimseye

24.Cümle:

Nice günler bakarak dalgalara,

Dediler: “Uğradı Leylâ nazara!”

Yüklem: dediler

Özne: (onlar)

Belirtisiz nesne: uğradı Leylâ nazara

Zarf tümleci: nice günler dalgalara bakarak

69.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	B'li N	Ö.	D.T	Z.T	Y.
2.Cümle		C.D.Ö	Ö.	Z.T	Z.T	Y.	
3.Cümle	a.	C.D.Ö	Z.T	Y.			
	b.	D.T	Y.				
4.Cümle	a.	Y.	D.T	Z.T			
	b.	Y.	B'siz N				
5.Cümle							
6.Cümle	a.						
	b.						
7.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	B'li N		
8.Cümle		Y.	B'li N	Ö.			
9.Cümle		Ö.	Y.	B'li N			
10.Cümle		Y.	Z.T	B'siz N			
11.Cümle		C.D.Ö	Y.	Ö.			
12.Cümle		Ö.	Y.	Ö.			
13.Cümle		Y.	Z.T	Z.T			
14.Cümle	a.	Y.					
	b.	Z.T	Y.	Ö.			
15.Cümle		Y.	D.T	Ö.			
16.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	Z.T		
17.Cümle		B'li N	Ö.	Y.			
18.Cümle		Ö.	B'siz N	Y.			
19.Cümle	a.	Z.T	Y.	B'li N			
	b.	Y.	D.T	B'li N			
20.Cümle		Y.	D.T	Ö.			
21.Cümle		Ö.	Y.	Z.T			
22.Cümle	a.	Y.	Ö.				
	b.	Y.					
	c.	Z.T	Y.				
23.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	D.T	B'siz N	
24.Cümle		Z.T	Y.	B'siz N			

69.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
10.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
11.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
12.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
13.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
14.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
15.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
16.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
17.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
18.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
19.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
20.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
21.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
22.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	

	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
23.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
24.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	İç İçe Birleşik Cümle

70. ÖZLEYEN

Gönlümle oturdum da hüznümlendim o yerde,
 Sen nerdesin, ey sevgili, yaz günleri nerde!
 Dağlar ağarırken konuşurduk tepelerde,
 Sen nerde o fecrin ağaran dağları nerde!

Akşam, güneş artık deniz ufkunda silindi,
 Hulyâ gibi yalnız gezinenler köye indi
 Ben kaldım, uzaklarda günün sesleri dindi,
 Gönlümle, hayâlet gibi, ben kaldım o yerde

70.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Gönlümle oturdum da

Yüklem: oturdum

Özne: (ben)

Zarf tümleci: gönlümle

Cümle dışı öge: da

b.

hüznümlendim o yerde,

Yüklem: hüznümlendim

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: o yerde

2.Cümle:

a.

Sen neredesin, ey sevgili,

Yüklem: neredesin

Özne: sen

Cümle dışı öge: ey sevgili

b.

yaz günleri nerde!

Yüklem: nerde

Özne: yaz günleri

3.Cümle:

Dağlar ağarırken konuşurduk tepelerde,

Yüklem: konuşurduk

Özne: (biz)

Zarf tümleci: dağlar ağarırken

Dolaylı tümleç: tepelerde

4.Cümle:

a.

Sen nerde

Yüklem: nerde

Özne: sen

b.

o fecrin ağaran dağları nerde!

Yüklem: nerde

Özne: o fecrin ağaran dağları

5.Cümle:

Akşam, güneş artık deniz ufkunda silindi,

Yüklem: silindi

Özne: güneş

Zarf tümleci: akşam

Zarf tümleci: artık

Dolaylı tümleç: deniz ufkunda

6.Cümle:

Hulyâ gibi yalnız gezinenler köye indi,

Yüklem: indi

Özne: hulyâ gibi yalnız gezinenler

Dolaylı tümleç: köye

7.Cümle:

a.

Ben kaldım,

Yüklem: kaldım

Özne: ben

b.

uzaklarda günün sesleri dindi,

Yüklem: dindi

Özne: günün sesleri

Dolaylı tümleç: uzaklarda

8.Cümle:

Gönlümle, hayâlet gibi, ben kaldım o yerde.

Yüklem: kaldım

Özne: ben

Zarf tümleci: gönlümle

Zarf tümleci: hayâlet gibi

70.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Z.T	Y.	C.D.Ö		
	b.	Y.	D.T			
2.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö		
	b.	Ö.	Y.			
3.Cümle		Z.T	Y.	D.T		
4.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	Ö.	Y.			
5.Cümle						
6.Cümle						
7.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	D.T	Ö.	Y.		
8.Cümle		Z.T	Z.T	Ö.	Y.	D.T

70.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

71. RİC'AT

Çini bir kâsede bir çin çayı içmekteydi.
Bir güzel yırtıcı kuş gözleri gördüm. Baktım
Som mücevher gibi kan kırmızı tırnaklarına.

Parlıyan taş, yaraşan dantele, her süs her renk...
Ve vücûdunda ipekten kumaşın câzibesini,
Önceden râyiha, en sonra bütün rûh oluyor.

Yine sevdâya kanatlısam azîz istanbul!
Sende birçok geceler geçse tükenmez hazla...
Kapasam böylece ömrün bu güzel yaprağını.

Mâcerâ başlamak üzereydi. Düşündüm de dedim:
“Kalbimin tâkati yok, hem bu duyuş çok sürecek...
Mâcerâ başlamadan ben buradan ayrılalım.”

71.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Çini bir kâsede bir Çin çayı içmekteydi.

Yüklem: içmekteydi

Özne: (o)

Belirtisiz nesne: bir Çin çayı

Dolaylı tümleç: Çini bir kâsede

2.Cümle:

a.

Bir güzel yırtıcı kuş gözleri gördüm.

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: bir güzel yırtıcı kuş gözleri

b.

Baktım

Som mücevher gibi kan kırmızı tırnaklarına.

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

Dolaylı tümleç: som mücevher gibi kan kırmızı tırnaklarına

3.Cümle:

a.

Parlıyan taş, yaraşan dantele, her süs, her renk...

Yüklem: her süs, her renk(tir)

Özne: parlıyan taş

Dolaylı tümleç: yaraşan dantele

b

Ve vücudunda ipekten kumaşın câzibesi,

Önceden râyiha,

Yüklem: (oluyor)

Özne: vücudunda ipekten kumaşın câzibesi

Belirtisiz nesne: râyiha

Zarf tümleci: önceden

c.

en son bütün rûh oluyor.

Yüklem: oluyor

Özne: (vücudunda ipekten kumaşın câzibesi)

Belirtisiz nesne: bütün rûh

Zarf tümleci: en son

4.Cümle:

Yine savdâya kanatlınsam azîz İstanbul!

Yüklem: kanatlınsam

Özne: (ben)

Zarf tümleci: yine

Dolaylı tümleç: sevdâya

Cümle dışı öge: azîz İstanbul

5.Cümle:

Sende birçok geceler geçse tükenmez hazla...

Yüklem: geçse

Özne: birçok geceler

Zarf tümleci: tükenmez hazla

Dolaylı tümleç: sende

6.Cümle:

Kapasam böylece ömrün bu güzel yaprağını.

Yüklem: kapasam

Özne: (ben)

Belirtili nesne: ömrün bu güzel yaprağını

Zarf tümleci: böylece

7.Cümle:

Mâcerâ başlamak üzereydi.

Yüklem: başlamak üzereydi

Özne: mâcerâ

8.Cümle:

Düşündüm de dedim;

“Kalbimin tâkati yok, hem bu duyuş çok sürecek...”

Mâcerâ başlamadan ben buradan ayrılayım.”

Yüklem: düşündüm

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz nesne: “Kalbimin tâkati yok, hem bu duyuş çok sürececek...”

Mâcerâ başlamadan ben buradan ayrılıyım.”

Cümle dışı öge: de

71.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		D.T	B'siz N	Y.	
2.Cümle	a.	B'siz N	Y.		
	b.	Y.	D.T		
3.Cümle	a.	Ö.	D.T	Y.	
	b.	C.D.Ö	Ö.	Z.T	B'siz N
	c.	Z.T	B'siz N	Y.	
4.Cümle		Z.T	D.T	Y.	C.D.Ö
5.Cümle		D.T	Ö.	Y.	Z.T
6.Cümle		Y.	Z.T	B'li N	
7.Cümle		Ö.	Y.		
8.Cümle		Y.	C.D.Ö	Y.	B'siz N

71.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle

72. ÇİN KÂSESİ

Gel ey mahbube Çin'den
O şîrın köşk içinden

Ki pek durgun sulara,
Uyurken bambularda,

Taşır çok yüklü dallar
Alevden portakallar.

Görün ey sevdiğim sen
Ki bir Çin kâsesinden

Gülümser bir resimdin,
Muhayyel sevgilimdin.

Bahârın neş'esinden
Uçan kuşlarla eğlen

Ve kırlangıçlarıyla,
Semâ dalgıçlarıyla,

Ya mektup yolla Çin'den,
Ya gel hülyam içinden.

72.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

a.

Gel ey mahbûbe Çin'den!

O şîrin köşk içinden

Yüklem: gel

Özne: (sen)

Dolaylı tümleç: Çin'den

Dolaylı tümleç: o şîrin köşk içinde

Cümle dışı öge: ey mahbûbe

b.

Ki pek durgun sularda,

Uyurken bambularda,

Taşır çok yüklü dallar

Alevden portakallar.

Yüklem: taşır

Özne: çok yüklü dallar

Belirtisiz nesne: alevden portakallar

Zarf tümleci: bambularda uyurken

Dolaylı tümleç: pek durgun sularda

Cümle dışı öge: ki

2.Cümle:

a.

Görün ey sevdiğim sen

Yüklem: görün

Özne: sen

Cümle dışı öge: ey sevdiğim

b.

Ki bir Çin kâsesinden

Gülümser bir resimdin,

Yüklem: gülümser bir resimdin

Özne: (sen)

Dolaylı tümleç: bir Çin kâsesinden

Cümle dışı öge: ki

c.

Muhayyel sevgilimdin.

Yüklem: muhayyel sevgilimdin

Özne: (sen)

3.Cümle:

a.

Bahârın neş'esinden

Uçan kuşlarla eğlen

Yüklem: eğlen

Özne: (sen)

Zarf tümleci: bahârın neş'esinden uçan kuşlarla

b.

Ve kırlangıçlarıyla,

Semâ dalgıçlarıyla,

Ya mektup yolla Çin'den

Ya gel hulyâm içinden.

Yüklem: mektup yolla

Yüklem: gel

Özne: (sen)

Zarf tümleci: kırlangıçlarıyla

Zarf tümleci: semâ dalgıçlarıyla

Dolaylı tümleç: Çin'den

Dolaylı tümleç: hulyâm içinden

Cümle dışı öge: ya...ya

Cümle dışı öge: ve

72.2 Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri

1.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö	D.T	D.T					
	b.	C.D.Ö	D.T	Z.T	Y.	Ö.	B'siz N			
2.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö	Ö.						
	b.	C.D.Ö	D.T	Y.						
	c.	Y.								
3.Cümle	a.	Z.T	Y.							
	b.	C.D.Ö	Z.T	Z.T	C.D.Ö	Y.	D.T	C.D.Ö	Y.	D.T

72.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

73.BERGAMA HEYKELTIRAŞLARI

-Muhtar Tevfikoğlu'na-

Pek tâze penbe tenlere benzer bu taşları
Yontarken eski Bergama heykeltıraşları

İlhâm eden vücudun edâsıyla mest imiş;
Heykeltıraş demek o zaman putperst imiş.

İnsan vücudu ba'zan açık, ba'zan örtülü,
Her çizgisiyle san'atı canlandıran büyü,

Artık dehâya eski güzellikte sinmiyor.
Gördük ki yer yüzünde ilâhlar gezinmiyor.

73.1.Cümlelerin Öğeleri:

1.Cümle:

Pek tâze penbe tenlere benzer bu taşları

Yontarken eski Bergama heykeltıraşları

İlhâm eden vücudun edâsıyla mest imiş;

Yüklem: mest imiş

Özne: eski Bergama heykeltıraşları

Zarf tümleci: pek tâze penbe tenlere benzer bu taşları yontarken

Zarf tümleci: ilhâm eden vücudun edâsıyla

2.Cümle:

Heykeltıraş demek o zaman putperest imiş.

Yüklem: putperest imiş

Belirtisiz nesne: heykeltıraş demek

Zarf tümleci: o zaman

3.Cümle:

a.

İnsan vücudu ba'zan açık,

Yüklem: açık(tır)

Özne: insan vücudu

Zarf tümleci: ba'zan

b.

ba'zan örtülü,

Yüklem: örtülü(dür)

Özne: (insan vücudu)

Zarf tümleci: ba'zan

c.

Her çizgisiyle san'atı canlandıran büyü,

Yüklem: san'atı canlandıran büyü(dür)

Özne: (insan vücudu)

Zarf tümleci: her çizgisiyle

d.

Artık dehâya eski güzellikte sinmiyor.

Yüklem: sinmiyor

Özne: (insan vücudu)

Zarf tümleci: artık

Zarf tümleci: eski güzellikte

Dolaylı tümleç: dehâya

4.Cümle:

a.

Gördük ki

Yüklem: gördük

Özne: (biz)

Cümle dışı öge: ki

b.

yer yüzünde ilâhlar gezinmiyor.

Yüklem: gezinmiyor

Özne: ilâhlar

Dolaylı tümleç: yer yüzünde

73.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle		Z.T	Ö.	Z.T	Y.
2.Cümle		B'siz N	Z.T	Y.	
3.Cümle	a.	Ö.	Z.T	Y.	
	b.	Z.T	Y.		
	c.	Z.T	Y.		
	d.	Z.T	D.T	Z.T	Y.
4.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö		
	b.	D.T	Ö.	Y.	

73.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	c.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	d.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	

74.ENDÜLÜSTE RAKS

Zil, şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı...

Şevk akşamında Endülüs üç def'a kırmızı...

Aşkın sihirli şarkısı yüzlerce dildedir.

İspanya neşesiyle bu akşam bu zildedir.

Yelpâze çevrilir gibi birden dönüşleri,
İşveyle devriliş, saçılış, örtünüşleri...

Her rengi istemez gözümüz şimdi aldadır;
İspanya dalga dalga bu akşam bu şaldadır.

Alnında halka halkadır âşüfte kâkülü,
Göğsünde yosma Gırnata'nın en güzel gülü...

Altın kadeh her elde, güneş her gönüldedir;
İspanya varlığıyla bu akşam bu güldedir.

Raks ortasında bir durup oynar, yürür gibi;
Bir baş çevirmesiyle bakar öldürür gibi...

Gül tenli, kor dudaklı, kömür gözlü, sürmeli...
Şeytan diyor ki sarmalı, yüz kerre öpmeli..

Gözler kamaştırır şala, meftûm eden güle,
Her kalbi dolduran zile, her sîneden: 'Ole!'

74.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Zil, şal, ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı...

Yüklem: zil, şal, ve gül(dür)

Özne: raksın bütün hızı

Dolaylı tümleç: bu bahçede

2.Cümle:

Şevk akşamında Endülüs üç def'a kırmızı...

Yüklem: üç def'a kırmızı(dır)

Özne: Endülüs

Zarf tümleci: şevk akşamında

3.Cümle:

Aşkın sihirli şarkısı yüzlerce dildedir.

Yüklem: yüzlerce dildedir

Özne: aşkın sihirli şarkısı

4.Cümle:

İspanya neş'esiyle bu akşam bu zildedir.

Yüklem: bu zildedir

Özne: İspanya

Zarf tümleci: neş'esiyle

Zarf tümleci: bu akşam

5.Cümle:

a.

Yelpâze çevrilir gibi birden dönüşleri,

Yüklem: (var)

Özne: yelpâze çevrilir gibi birden dönüşleri

b.

İşveyle devriliş, saçılış, örtünüşleri...

Yüklem: (var)

Özne: devriliş, saçılış, örtünüşleri

Zarf tümleci: işveyle

6.Cümle:

a.

Her rengi istemez gözümüz

Yüklem: istemez

Özne: gözümüz

Belirtili nesne: her rengi

b.

şimdi aldadır;

Yüklem: aldadır

Özne: (gözümüz)

Zarf tümleci: şimdi

7.Cümle:

İspanya dalga dalga bu akşam bu şaldadır.

Yüklem: bu şaldadır

Özne: İspanya

Zarf tümleci: dalga dalga

Zarf tümleci: bu akşam

8.Cümle:

Alnında halka halkadır âşüfte kâkülü,

Yüklem: halka halkadır

Özne: âşüfte kâkülü

Dolaylı tümleç: alnında

9.Cümle:

Göğsünde yosma Gırnata'nın en güzel gülü...

Yüklem: (var)

Özne: yosma Gırnata'nın en güzel gülü

Dolaylı tümleç: göğsünde

10.Cümle:

a.

Altın kadeh her elde,

Yüklem: her elde(dir)

Özne: altın kadeh

b.

güneş her gönüldedir;

Yüklem: her gönüldedir

Özne: güneş

11.Cümle:

İspanya varlığıyla bu akşam bu güldedir.

Yüklem: bu güldedir

Özne: İspanya

Zarf tümleci: varlığıyla

Zarf tümleci: bu akşam

12.Cümle:

a.

Raks ortasında bir durup oynar , yürür gibi;

Yüklem: durup oynar

Özne: (o)

Zarf tümleci: raks ortasında

Zarf tümleci: bir

Zarf tümleci: yürür gibi

b.

Bir baş çevirmesiyle bakar öldürür gibi

Yüklem: bakar

Özne: (o)

Zarf tümleci: bir baş çevirmesiyle

Zarf tümleci: öldürür gibi

13.Cümle:

Gül tenli, kor dudaklı, kömür gözlü, sürmeli...

Yüklem: gül tenli, kor dudaklı, kömür gözlü, sürmeli(dir)

Özne: (o)

14.Cümle:

Şeytan diyor ki sarmalı, yüz kerre öpmeli...

Yüklem: diyor ki

Özne: şeytan

Belirtisiz nesne: sarmalı, yüz kerre öpmeli

15.Cümle:

Gözler kamaştırın şala, meftun eden güle,

Her kalbi dolduran zile, her sineden : "Ole!"

Yüklem: ole(dir)

Dolaylı tümleş: gözler kamaştırın şala

Dolaylı tümleş: meftun eden güle

Dolaylı tümleş: her kalbi dolduran zile

Dolaylı tümleş: her sineden

74.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Y.	D.T	Ö.		
2.Cümle		Z.T	Ö.	Y.		
3.Cümle		Ö.	Y.			
4.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.	
5.Cümle	a.	Ö.				
	b.	Z.T	Ö.			
6.Cümle	a.	B'li N	Y.	Ö.		
	b.	Z.T	Y.			
7.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.	
8.Cümle		D.T	Y.	Ö.		
9.Cümle		D.T	Ö.			
10.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	Ö.	Y.			
11.Cümle		Ö.	Z.T	Z.T	Y.	
12.Cümle	a.	Z.T	Z.T	Y.	Z.T	
	b.	Z.T	Y.	Z.T		
13.Cümle		Ö.				
14.Cümle		Ö.	Y.	B'siz N		
15.Cümle		D.T	D.T	D.T	D.T	Y.

74.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
10.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
12.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
13.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
14.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
15.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle

75.ALTOR ŞEHRİNDE

Schiller bu karlı dağlara gelmişti genç iken;

Hürriyet özleyleşlerinin mûsikîsini

Duymuş ve söylemişti çelikten sadâ ile.

Hürriyetin o devrini idrâk edenlerin

Hulyâlarında vardı bir efsunlu hâtıra:

Wilhelm Tell, güzel ok atan dağlı kahraman.

Tell şarkısıyla beslenen İsviçre bilmiyor
En zorlu ihtilâlleri hürriyet uğruna.
Kanlar, bu karlı dağlara asla bulaşmamış;

Hiç girmemiş hayâline tek gözlü giyyotin;
Mızrakta, halka gösterilen, kanlı kelleler,
Meydanlarında, hırs ile, hiç gösterilmemiş.

75.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Schiller bu karlı dağlara gelmemişti genç iken;

Yüklem: gelmemişti

Özne: Schiller

Zarf tümleci: genç iken

Dolaylı tümleç: bu karlı dağlara

b.

Hürriyet özleyişlerinin mûsikîsini

Duymuş ve söylemişti çelikten sadâ ile.

Yüklem: duymuş ve söylemişti

Özne: (Schiller)

Belirtili nesne: hürriyet özleyişlerinin mûsikîsini

Zarf tümleci: çelikten sadâ ile

2.Cümle:

Hürriyetin o devrinin idrâk edenlerin

Hulyâlarında vardı bir efsunlu hâtıra:

Yüklem: vardı

Özne: bir efsunlu hâtıra

Dolaylı tümleç: hürriyetin o devrinin idrâk edenlerin hulyâlarında

3.Cümle:

Wilhelm Tell, güzel ok atan dağlı kahraman.

Yüklem: güzel ok atan dağlı kahraman(dı)

Özne: Wilhelm Tell

4.Cümle:

Tell şarkısıyla beslenen İsviçre bilmiyor

Yüklem: bilmiyor

Özne: Tell şarkısıyla beslenen İsviçre

5.Cümle:

En zorlu ihtilâlleri hürriyet uğruna.

Yüklem: hürriyet uğruna(dır)

Özne: en zorlu ihtilâlleri

6.Cümle:

Kanlar, bu karlı dağlara aslâ bulaşmamış;

Yüklem: bulaşmamış

Özne: kanlar

Zarf tümleci: aslâ

Dolaylı tümleç: bu karlı dağlara

7.Cümle:

a.

Hiç girmemiş hayâline tek gözlü giyyotin;

Yüklem: girmemiş

Özne: tek gözlü giyyotin

Zarf tümleci: hiç

Dolaylı tümleç: hayâline

b.

Mızrakta, halka gösterilen, kanlı kelleler,

Meydanlarında, hırs ile, hiç gösterilmemiş.

Yüklem: gösterilmemiş

Özne: mızrakta halka gösterilen kanlı kelleler

Zarf tümleci: hırs ile

Zarf tümleci: hiç

Dolaylı tümleç: meydanlarında

75.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Ö.	D.T	Y.	Z.T	
	b.	B'li N	Y.	Z.T		
2.Cümle		D.T	Y.	Ö.		
3.Cümle		Ö.	Y.			
4.Cümle		Ö.	Y.			
5.Cümle		Ö.	Y.			

6.Cümle		Ö.	D.T	Z.T	Y.	
7.Cümle	a.	Z.T	Y.	D.T	Ö.	
	b.	Ö.	D.T	Z.T	Z.T	Y.

75.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Anlamına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilti Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilti Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
7.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	

76.ESKİ PARİS

(1903 – 1912)

Eski Pâris’de bir ömür geçti;
 Jaurés’in gür sadâsı devrinde,
 Tuncu canlandıran ilâh’tı Rodin;
 Verlaine absent’i Baudelaire afyonuna
 Karışan bir sihirli haz’dı şiir.

Ayılıp hoş geçen bu rü'yâdan
Uğradık bin dokuz yüz on dörde.
İlk ateşlerle can verince Péguy
Varmışız eski âlemin sonuna.
Yaşamış olmıyan bilir mi bunu?
Eski Pâris'de bir ömür geçti,
İdeal rüzgâriyle hür geçti.

Başka yıldızda bir hayât imiş o.
Yaşamak zevki her saatte esen,
Dâimâ nurlu bir geceydi zaman.
Dinliyen söyleyen kadar ârif,
Seyreden oynıyan kadar hassas.
“Chat -Noir” neş'esiyle “Lune Rousse” da,
O devir, Gölgeler – Tiyatrosu'nun

Kararan perdesinde bitti gibi.
Başka yıldızda bir hayât imiş o.
His ve haz yüklü kâinât imiş o.

76.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Eski Pâris'de bir ömür geçti;

Yüklem: geçti

Özne: bir ömür

Dolaylı tümleç: eski Pâris'de

2.Cümle:

Jaures'in gür sadâsı devrinde,

Tuncu canlandıran ilâhtı Rodin;

Yüklem: tuncu canlandırır ilâh

Özne: Rodin

Zarf tümleci: Jaures'in gür sadâsı devrinde

3.Cümle:

Verlaine absent'i Baudelaire afyonuna

Karışan bir sihirli hazdı şiir.

Yüklem: Baudelaire afyonuna karışan bir sihirli hazdı

Özne: şiir

Belirtisiz nesne: Verlaine absent'i

4.Cümle:

a.

Ayılıp hoş geçen bu rü'yâdan

Uğradık bin dokuz yüz on dörde.

Yüklem: uğradık

Özne: (biz)

Zarf tümleci: hoş geçen bu rü'yâdan ayılıp

Dolaylı tümleç: bin dokuz yüz on dörde

b.

İlk ateşlere can verince Peguy

Varmışız eski âlemin sonuna.

Yüklem: varmışız

Özne: (biz)

Zarf tümleci: Peguy ilk ateşlere can verince

Dolaylı tümleç: eski âlemin sonuna

5.Cümle:

Yaşamış olmıyan bilir mi bunu?

Yüklem: bilir mi

Özne: yaşamış olmıyan

Belirtili nesne: bunu

6.Cümle:

a.

Eski Pâris’de bir ömür geçti;

Yüklem: geçti

Özne: bir ömür

Dolaylı tümleç: eski Pâris’de

b.

İdeal rüzgâriyle hür geçti.

Yüklem: geçti

Özne: (bir ömür)

Zarf tümleci: ideal rüzgâriyle

Zarf tümleci: hür

7.Cümle:

Başka yıldızda bir hayât imiş o.

Yüklem: bir hayât imiş

Özne: o

Dolaylı tümleç: başka yıldızda

8.Cümle:

Yaşamak zevki her saatte esen,

Dâimâ nurlu bir geceydi zaman.

Yüklem: her saatte esen, dâimâ nurlu bir gece (olan) zamandı

Özne: yaşamak zevki

9.Cümle:

Dinliyen söyliyene kadar ârif,

Yüklem: ârif(ti)

Özne: dinliyen

Zarf tümleci: söyliyene kadar

10.Cümle:

Seyreden oynıyan kadar hassas.

Yüklem: hassas(tı)

Özne: seyreden

Zarf tümleci: oynıyan kadar

11.Cümle:

“Chat-Noir” neşesiyle “Lune Rousse”da,

O devir, Gölgele Tiyatrosu’nun

Kararan perdesinde bitti gibi.

Yüklem: bitti gibi(ydi)

Özne: Chat-Noir

Zarf tümleci: neşesiyle

Zarf tümleci: o devir

Dolaylı tümleç: Lune Rousse'da

Dolaylı tümleç: Gölgelel Tiyatrosu'nun kararlan perdesinde

12.Cümle:

a.

Başka yıldızda bir hayât imiş o.

Yüklem: bir hayât imiş

Özne: o

Dolaylı tümleç: başka yıldızda

b.

His ve haz yüklü kâinât imiş o.

Yüklem: his ve haz yüklü kâinât imiş

Özne: o

76.2. Tablo 1: Cümlelerin Ögeleri

1.Cümle		D.T	Ö.	Y.	
2.Cümle		Z.T	Y.	Ö.	
3.Cümle		B'siz N	Y.	Ö.	
4.Cümle	a.	Z.T	Y.	D.T	
	b.	Z.T	Y.	D.T	
5.Cümle		Ö.	Y.	B'li N	
6.Cümle	a.	D.T	Ö.	Y.	
	b.	Z.T	Z.T	Y.	
7.Cümle		D.T	Y.	Ö.	
8.Cümle		Ö.	Y.		
9.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	
10.Cümle		Ö.	Z.T	Y.	

11.Cümle		Ö.	Z.T	D.T	Z.T
12.Cümle		D.T	Y.	Ö.	
		Y.	Ö.		

76.3. Tablo 2: Cümlelerin Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
8.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
10.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
11.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
12.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

77.BÜYÜ ŞİİR

Paris’de genç iken koyu Baudelaire’perest idim.

Balko’la, Yolculuk’la, Güzellik’le mest idim.

Sinmişti şi’ri rûhuma ulvi keder gibi;

Absent’e damla damla sızan şeker gibi.

Hulyâsının yarattığı iklim o başka yer!

Gür defnelerle çevrili, afyonlu bahçeler...

Her zevki bir harâm olan efsunlu cennetin
Koynunda vardı lezzeti bin türlü nîmetin.

Bir gün vedâ edip o diyârın hayâtına,
Döndüm bütün bütün vatanın kâinâtına.

Lâkin o bahçelerde geçen devreden beri
Kalbimde solmamıştır o şi'rin çiçekleri.

77.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Pâris'de genç iken koyu Baudelaire-perest idim.

Yüklem: koyu Baudelaire-perest idim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: Pâris'de genç iken

b.

Balkon'la, Yolculuk'la, Güzellik'le mest idim.

Yüklem: mest idim

Özne: (ben)

Zarf tümleci: Balkon'la, Yolculuk'la, Güzellik'le

2.Cümle:

Sinmişti şi'ri rûhuma ulvî keder gibi;

Absent'e damla damla sızan bir şeker gibi.

Yüklem: sinmişti

Özne: şi'ri

Zarf tümleci: ulvî keder gibi

Zarf tümleci: Absent'e damla damla sızan bir şeker gibi

Dolaylı tümleç: rûhuma

3.Cümle:

Hulyâsının yarattığı iklim o başka yer!

Yüklem: o başka yer(dir)

Özne: hulyâsının yarattığı iklim

4.Cümle:

Gür defnelerle çevrili, afyonlu bahçeler...

Yüklem: (var)

Özne: gür defnelerle çevrili afyonlu bahçeler

5.Cümle:

Her zevki bir harâm olan efsunlu cennetin

Koynunda vardı lezzeti bin türlü nimetin.

Yüklem: vardı

Özne: bin türlü nimetin lezzeti

Dolaylı tümleç: her zevki bir harâm olan efsunlu cennetin koynunda

6.Cümle:

a.

Bir gün vedâ edip o diyârın hayâtına,

Döndüm bütün bütün vatanın kâinatına.

Yüklem: döndüm

Özne: (ben)

Zarf tümleci: o diyârın hayâtına bir gün vedâ edip

Zarf tümleci: bütün bütün

Dolaylı tümleç: vatanın kâinatına

b.

Lâkin o bahçelerde geçen devreden beri

Kalbinde solmamıştır o şi'rin çiçekleri.

Yüklem: solmamıştır

Özne: o şi'rin çiçekleri

Zarf tümleci: o bahçelerde geçen devreden beri

Dolaylı tümleç: kalbinde

Cümle dışı öge: lâkin

77.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	Z.T	Y.			
	b.	Z.T	Y.			
2.Cümle		Y.	Ö.	D.T	Z.T	Z.T
3.Cümle		Ö.	Y.			
4.Cümle		Ö.				
5.Cümle		D.T	Y.	Ö.		
6.Cümle	a.	Z.T	Y.	Z.T	D.T	
	b.	C.D.Ö	Z.T	D.T	Y.	Ö.

77.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklemin Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklemin Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
4.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
5.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	

78.SİCİLYA KIZLARI

Sicilya kızları üryan omuzlarında sebû;
Alınlarında da çepçevre gülden efserler,
Yayar bu mahfile âsâbı gevşeten bir bû
Ve gözleriyle derinden bakar gülümserler
Sicilya kızları üryan omuzlarında sebû.

Hadîkalarda nevâgîr iken şadırvanlar,
Sonraki kurnalarından gümüş sular dökülür.
Ve hep civâra serilmiş kadîfe dîvanlar
İçinde bûseden ölmüş vücûtlar bükülür.
Hadîkalarda nevâgîr iken şadırvanlar.

Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını,
Füsûn-ı nevm ile görmez bu âteşin râvza
İçinde dalgalanan reng ü bû oyunlarını.
Dalar huzûz-ı rehâvetle hâvzdan havza.
Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını

78.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Sicilya kızları üryan omuzlarında sebû;

Yüklem: (vardır)

Özne: sebû

Dolaylı tümleç: üryan omuzlarında

Cümle dışı öge: Sicilya kızları

b.

Alınlarında da çepçevre gülden efseler,

Yüklem: (vardır)

Özne: çepçevre gülden efseler

Dolaylı tümleç: alınlarında da

2.Cümle:

a.

Yayar bu mahfile âsâbı gevşeten bir bû

Yüklem: yayar

Özne: (onlar)

Belirtisiz nesne: âsâbı gevşeten bir bû

Dolaylı tümleç: bu mahfile

b.

Ve gözleriyle derinden bakar gülümserler

Yüklem: bakar gülümserler

Özne: (onlar)

Zarf tümleci: gözleriyle

Zarf tümleci: derinden

Cümle dışı öge: ve

3.Cümle:

Sicilya kızları üryan omuzlarında sebû

Yüklem: (vardır)

Özne: sebû

Dolaylı tümleç: üryan omuzlarında

Cümle dışı öge: Sicilya kızları

4.Cümle:

a.

Hadîkalarda nevâgir iken şadırvanlar,

Somâki kurnalarında gümüş sular dökülür.

Yüklem: dökülür

Özne: gümüş sular

Zarf tümleci: şadırvanlar hadîkalarda nevâgir iken

Dolaylı tümleç: somâki kurnalarında

b.

Ve hep civara serilmiş kadife dîvanlar

İçinde bûseden ölmüş vücûtlar bükülür,

Hadîkalarda nevâgir iken şadırvanlar.

Yüklem: bükülür

Özne: hep civara serilmiş kadife dîvanlar içinde bûseden ölmüş vücutlar

Zarf tümleci: şadırvanlar hadîkalarda nevâgir iken

Cümle dışı öge: ve

5.Cümle:

Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını,

Yüklem: gerer

Özne: beyaz kuğular

Belirtili nesne: nâzenin boyunlarını

6.Cümle:

a.

Füsun-ı nevm ile görmez bu âteşin ravza

İçinde dalgalanan reng ü bû oyunlarını.

Yüklem: görmez

Özne: (o)

Belirtili nesne: bu âteşin ravza içinde dalgalanan reng ü bû oyunlarını

Zarf tümleci: füsun-ı nevm ile

b.

Dalar huzûz-ı rehâvetle havzdan havza.

Yüklem: dalar

Özne: (o)

Zarf tümleci: huzûz-ı rehâvetle

Dolaylı tümleç: havzdan havza

7.Cümle:

Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını,

Yüklem: gerer

Özne: beyaz kuğular

Belirtili nesne: nâzenin boyunlarını

78.2. Tablo 1: Cümlenin Öğeleri

1.Cümle	a.	C.D.Ö	D.T	Ö.	
	b.	D.T	Ö.		
2.Cümle	a.	Y.	D.T	B'siz N	
	b.	C.D.Ö	Z.T	Z.T	Y.
3.Cümle		C.D.Ö	D.T	Ö.	
4.Cümle	a.	Z.T	D.T	Ö.	Y.
	b.	C.D.Ö	Ö.	Y.	Z.T
5.Cümle		Y.	Ö.	B'li N	
6.Cümle	a.	Z.T	Y.	B'li N	
	b.	Y.	Z.T	D.T	
7.Cümle		Y.	Ö.	B'li N	

78.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Eksilteli Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle

	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

79.CİNLER

-“İyi saatte olsunlar” atalar sözü-

Kızgın benizlerimiz ki parıldar görünmeden,
Titrer yanında bizleri bir lâhza vehmeden.

Vicdanların azâbıyız onlar tanır bizi;
Tâ'zîb için ziyârete gelmiş sanır bizi.

Her suçlunun başında hayâlî cezâsıyız,
Her âşık aldatan kadının kalb ezâsıyız.

Bir cinsimiz azâb ise vicdan ve hislere,
Bir cinsimiz de var ki belâdır nefislere.

Lâkin bu cinsimiz daha dişlek ve zorludur,
Vicdânı olmıyanları nefsinde korkutur.

Dünyâda korku nâmına bizler de olmasak,
Bilmezdi âdem-oğlu nedir şerr için yasak.

Bir def'a hissedem bizi! Bildin mi kimleriz?
Cinler ve yâhut onlara benzer vehimleriz

79.1.Cümlenin Ögeleri:

1.Cümle:

a.

Kızgın benizlerimiz ki

Yüklem: kızgın benizlerimiz

Özne: (biz)

Cümle dışı öge: ki

b.

parıldar görünmeden,

Yüklem: parıldar

Özne: (onlar)

Zarf tümleci: görünmeden

2.Cümle:

Titrer yanında bizleri bir lâhza vehmeden.

Yüklem: titrer

Özne: bizleri bir lâhza vehmeden

Dolaylı tümleç: yanında

3.Cümle:

a.

Vicdanların azâbıyız

Yüklem: vicdanların azâbıyız

Özne: (biz)

b.

onlar tanır bizi;

Yüklem: tanır

Özne: onlar

Belirtili nesne: bizi

4.Cümle:

Ta'zib için ziyârete gelmiş sanır bizi.

Yüklem: sanır

Özne: (onlar)

Belirtili nesne: bizi

Belirtisiz nesne: ta'zib için ziyârete gelmiş

5.Cümle:

a.

Her suçlunun başında hayâli cezasıyız,

Yüklem: hayâli cezasıyız

Özne: (biz)

Dolaylı tümleç: her suçlunun başında

b.

Her âşık aldatan kadının kalb ezâsıyız.

Yüklem: kalb ezâsıyız

Özne: (biz)

Belirtili nesne: her âşık aldatan kadının

6.Cümle:

a.

Bir cinsimiz azâb ise vicdan ve hislere,

Yüklem: azâb(tır)

Özne: bir cinsimiz

Dolaylı tümleç: vicdan ve hislere

Cümle dışı öge: ise

b.

Bir cinsimiz de var ki belâdır nefislere.

Yüklem: belâdır

Özne: bir cinsimiz

Dolaylı tümleç: nefislere

Cümle dışı öge: de

Cümle dışı öge: var ki

c.

Lâkin bu cinsimiz daha dişlek ve zorludur,

Yüklem: daha dişlek ve zorludur

Özne: bu cinsimiz

Cümle dışı öge: lâkin

d.

Vicdânı olmıyanları nefsinde korkutur.

Yüklem: korkutur

Özne: (bu cinsimiz)

Belirtili nesne: vicdânı olmıyanları

Dolaylı tümleç: nefsinde

7.Cümle:

Dünyâda korku nâmına bizler de olmasak

Bilmezdi âdemoğlu nedir şer için yasak.

Yüklem: bilmezdi

Özne: âdemoğlu

Belirtisiz nesne: şer için yasak nedir

Zarf tümleci: dünyâda korku nâmına bizler de olmasak

8.Cümle:

a.

Bir def'a hisseden bizi! Bildin mi

Yüklem: bildin mi

Özne: bir def'a bizi hisseden

b.

kimleriz?

Yüklem: kimleriz

Özne: (biz)

9.Cümle:

Cinler veyahut onlara benzer vehimleriz.

Yüklem: cinler veyahut onlara benzer vehimleriz.

Özne: (biz)

79.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö			
	b.	Y.	Z.T			
2.Cümle		Y.	D.T	Ö.		
3.Cümle	a.	Y.				
	b.	Ö.	Y.	B'li N		
4.Cümle		B'siz N	Y.	B'li N		
5.Cümle	a.	D.T	Y.			
	b.	B'li N	Y.			
6.Cümle	a.	Ö.	Y.	C.D.Ö	D.T	
	b.	Ö.	C.D.Ö	C.D.Ö	Y.	D.T
	c.	C.D.Ö	Ö.	Y.		
	d.	B'li N	D.T	Y.		
7.Cümle		Z.T	Y.	Ö.	B'siz N	
8.Cümle	a.	Ö.	Y.			
	b.	Y.				
9.Cümle		Y.				

79.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
3.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
6.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Karmaşık Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

	c.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
	d.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
7.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumsuz Cümle	Devrik Cümle	İç İçe Birleşik Cümle
8.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Soru Cümlesi	Kurallı Cümle	Cümle
9.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle

80.HAYALÎ SÖYLENİŞ

(Talha'yla konuştuğumuzdan)

Vaktiyle kızlar ağılığı etmiş Gazanfer Ağa;
 Meclislerinde Nâbiga, Anter ve Şenferâ,
 Dîğەر arap kasîde-serâlar da, muttasıl,
 Yâlel terennümüyle okurmuş fasıl fasıl.
 Günlerce karşısında birer armağan diye,
 Serhadlerin ilettiği yüzlerce câriye:
 Almanya servinâzı güneş saçlı Nevhayâl,
 İspanya şîvekârı kömür gözlü Perrübâl...
 Bambaşka Leh, Macar, Venedik, Rus güzelleri...
 Sessiz haremde her biri endamlı bir peri.

Bir şâir ağlasın mı bakıp kendi hâline?
 Sunmuş felek güzelliği zencî hayâlîne;
 Bir hayli yıl bu keyfi ki sürmüş Gazanfer Ağa
 Rü'yâda görmemiş gibidir bir gazel-serâ.

80.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

Vaktiyle kızlar ağılığı etmiş Gazanfer Ağa;

Meclislerinde Nâbiga, Anter ve Şenferâ

Diğer Arap kaside-serâlar da , muttasıl,

Yâlel terennümüyle okurmuş fasıl fasıl.

Yüklem: okurmuş

Özne: vaktiyle kızlar ağalığı etmiş Gazenfer Ağa

Özne: Nâbiga, Anter ve Şenferâ

Özne: diğer Arap kaside-serâlar da

Zarf tümleci: muttasıl

Zarf tümleci: yâlel terennümüyle

Zarf tümleci: fasıl fasıl

Dolaylı tümleç: meclislerinde

2.Cümle:

Günlerce karşısında birer armağan diye,

Serhadlerin iletği yüzlerce câriye:

Almanya servinâzı güneş saçlı Nevhayâl,

İspanya şivekârı kömür gözlü Perrübâl...

Bambaşka Leh, Macar, Venedik, Rus güzelleri...

Yüklem: (dururmuş)

Özne: serhadlerin iletği yüzlerce câriye: Almanya servinâzı güneş saçlı Nevhayâl, İspanya şivekârı kömür gözlü Perrübâl, Bambaşka Leh, Macar, Venedik, Rus güzeller

Zarf tümleci: günlerce

Zarf tümleci: birer armağan diye

Dolaylı tümleç: karşısında

3.Cümle:

Sessiz haremde her biri endamlı bir peri.

Yüklem: endamlı bir peri(dir)

Özne: her biri

Dolaylı tümleç: sessiz haremde

4.Cümle:

Bir şâir ağlasın mı bakıp kendi hâline?

Yüklem: ağlasın mı

Özne: bir şâir

Zarf tümleci: kendi hâline bakıp

5.Cümle:

Sunmuş felek güzelliği zencî hâline;

Yüklem: sunmuş

Özne: felek

Belirtili nesne: güzelliği

Dolaylı tümleç: zencî hâline

6.Cümle:

a.

Bir hayli yıl bu keyfi ki sürmüş Gazenfer Ağa

Yüklem: bu keyfi sürmüş

Özne: Gazenfer Ağa

Zarf tümleci: bir hayli yıl

Cümle dışı öge: ki

b.

Rü'yâda görmemiş gibidir bir gazel-serâ

Yüklem: görmemiş gibidir

Özne: (Gazenfer Ağa)

Belirtisiz nesne: bir gazel-serâ

Dolaylı tümleç: rü'yâda

80.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle		Ö.	D.T	Ö.	Ö.	Z.T	Z.T	Y.	Z.T
2.Cümle		Z.T	D.T	Z.T	Ö.				
3.Cümle		D.T	Ö.	Y.					
4.Cümle		Ö.	Y.	Z.T					
5.Cümle		Y.	Ö.	B'li N	D.T				
6.Cümle	a.	Z.T	Y.	C.D.Ö	Y.	Ö.			
	b.	D.T	Y.	B'siz N					

80.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yerine Göre	Yapısına Göre
1.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
2.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Eksilteli Cümle
3.Cümle		İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Basit Cümle
4.Cümle		Fiil Cümlesi	Soru Cümlesi	Devrik Cümle	Basit Cümle
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Bağlı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	

81.MADRİD'DE KAHVEHANE

Madrid'de kahvehâneyi gördüm ki havradır,
Bir yerdeyiz ki söz denilen şey palavradır.
Dalmış gülüp konuşmaya yüzlerce farfara,
Yorgun kulaklarımda sürerken bu yaygara

Durdum, hazin hazin, acıdım kendi hâlime
Aksetti bir dakîka uzaktan hayâlime,
Sakin Emirgân'ın Çınaraltı'nda kahvesi,
Poyraz serinliğindeki yaprakların sesi.

Bazen gönül dalar suların mûsikîsine
Bazen Yesâri hatlarının en nefisine.

81.1.Cümlenin Öğeleri:

1.Cümle:

a.

Madrid'de kahvehâneyi gördüm ki

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtili nesne: kahvehâneyi

Dolaylı tümleç: Madrid'de

Cümle dışı öge: ki

b.

havradır,

Yüklem: havradır

Özne: (o)

2.Cümle:

a.

Bir yerdeyiz ki

Yüklem: bir yerdeyiz

Özne: (biz)

Cümle dışı öge: ki

b.

söz denilen şey palavradır.

Yüklem: palavradır

Özne: söz denilen şey

3.Cümle:

Dalmış gülüp konuşmaya yüzlerce farfara,

Yorgun kulaklarımda sürerken bu yaygara

Yüklem: dalmış

Özne: yüzlerce farfara

Zarf tümleci: yorgun kulaklarımda bu yaygara sürerken

Dolaylı tümleç: gülüp konuşmaya

4.Cümle:

a.

Durdum,

Yüklem: durdum

Özne: (ben)

b.

hazin hazin, acıdım kendi hâlime

Yüklem: acıdım

Özne: (ben)

Zarf tümleci: hazin hazin

Dolaylı tümleç: kendi hâlime

5.Cümle:

Aksetti Emirgân'ın Çınaraltı'nda kahvesi,

Poyraz serinliğindeki yaprakların sesi.

Yüklem: aksetti

Özne: Emirgân'ın Çınaraltı'nda kahvesi

Özne: Poyraz serinliğindeki yaprakların sesi

6.Cümle:

Ba'zan gönül dalar suların mûsikîsine

Ba'zan Yesâri hatlarının en nefisine.

Yüklem: dalar

Özne: gönül

Zarf tümleci: ba'zan

Zarf tümleci: ba'zan

Dolaylı tümleç: suların mûsikîsine

Dolaylı tümleç: Yesâri hatlarının en nefisine

81.2. Tablo 1: Cümlelerin Öğeleri

1.Cümle	a.	D.T	B'li N	Y.	C.D.Ö		
	b.	Y.					
2.Cümle	a.	Y.	C.D.Ö				
	b.	Ö.	Y.				
3.Cümle		Y.	D.T	Ö.	Z.T		
4.Cümle	a.	Y.					
	b.	Z.T	Y.	D.T			
5.Cümle		Y.	Ö.	Ö.			
6.Cümle		Z.T	Ö.	Y.	D.T	Z.T	D.T

81.3. Tablo 2: Cümle Çeşitleri

Cümle Çeşitleri		Yüklem Türüne Göre	Anlamına Göre	Yüklem Yeri Göre	Yapısına Göre
1.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
2.Cümle	a.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağlı Cümle
	b.	İsim Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	
3.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
4.Cümle	a.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Kurallı Cümle	Bağımlı Sıralı Cümle
	b.	Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	
5.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle
6.Cümle		Fiil Cümlesi	Olumlu Cümle	Devrik Cümle	Basit Cümle

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Şiirlerin hem içerik hem de biçim olarak değerlendirilmesinde cümlenin öğeleri ve cümle çeşitlerinin çok önemli bir rolü vardır.

Cümlenin Öğeleri: İstatistik Tablosu

Şiirler	81
Cümle sayısı	1090
Özne	729
Yüklem	1055
Nesne	6
Belirtili nesne	181
Belirtisiz nesne	120
Zarf tümleci	833
Dolaylı tümleş	513
Cümle dışı öge	194

Cümle Çeşitleri: İstatistik Tablosu

Şiirler	81
Cümle sayısı	1090
İsim cümlesi	351
Fiil cümlesi	739
Olumlu cümle	962
Olumsuz cümle	87
Soru cümlesi	41
Kurallı cümle	475
Devrik cümle	615
Basit cümle	439
İç içe birleşik cümle	42
Bağımlı sıralı cümle	106
Bağımsız sıralı cümle	31
Bağlı cümle	54

Eksilteli cümle	51
Karmaşık cümle	65

Bu çalışmada ele aldığımız Yahya Kemal'in "Kendi Gök Kubbemiz" adlı şiir kitabının üzerinde yaptığımız inceleme sonucunda yukarıdaki tablo ve istatistikler ortaya çıkmıştır.

Cümle sayısının en fazla olduğu şiir " Koca Mustapaşa" adlı şiirdir. Bu şiirde, 55 tane cümle kullanılmıştır.

Cümle sayısının en az kullanıldığı şiirler " Bedri'ye Mısralar ile Hüzün ve Hatıra" adlı şiirlerdir. Her iki şiirde de 5'er tane cümle kullanılmıştır.

1090 cümlede 729 tane gerçek özne kullanılmıştır. Yani yukardaki tabloda gizli özne sayısı verilmemiştir. Yaklaşık olarak 1090 cümlenin üçte ikisinde gerçek özne kullanılmıştır.

Öznenin en fazla kullanıldığı şiir " Koca Mustapaşa" adlı şiirdir. Bu şiirde, 44 tane özne kullanılmıştır.

Öznenin en az kullanıldığı şiirler " Bir Tepeden, Rindlerin Hayatı, Hüzün ve Hatıra, Bahçelerden Uzak" adlı şiirlerdir. Her şiirde 2'şer tane özne kullanılmıştır.

Şiirlerde öznenin bu kadar fazla kullanılması, egemenliğin öznede olduğunu ve anlamın da özneye yakın olduğunu göstermektedir. Şiirler fail merkezli kurulmuştur.

Yahya Kemal'in, bu kadar çok özne kullanması faile verdiği önemi göstermektedir.

1090 cümlede 1055 yüklem kullanılmıştır. Tüm öğeler içinde en fazla kullanılan öge, yüklem olmuştur. 25 cümlede yüklem bulunmamaktadır. Bu da çok düşük bir orandır.

Yüklemin en fazla kullanıldığı şiir " Süleymaniye' de Bayram Sabahı" adlı şiirdir. Bu şiirde, 55 tane yüklem kullanılmıştır.

Yüklemin en az kullanıldığı şiir " İstanbul'un O Yerleri" adlı şiirdir. Bu şiirde, 4 tane yüklem kullanılmıştır.

Fail sayısına göre nesne sayısı azdır. Egemenlik öznede olduğu için nesne pasiftir. Yani, Yahya Kemal, şiirlerinde özneye aktif bir rol biçmiştir.

Şiirlerde toplamda 307 tane nesne kullanılmıştır. Nesnenin en fazla kullanıldığı şiir " Koca Mustapaşa" adlı şiirdir. Bu şiirde 18 tane nesne kullanılmıştır. Bunların, 12 tanesi, belirtili nesne, 6 tanesi belirtisiz nesnedir.

Nesnenin en az kullanıldığı şiirler “ Akşam Musikisi, Rindlerin Ölümü, Özleyen, ve Büyü Şiir” adlı şiirlerdir. Bu şiirlerde hiç nesne kullanılmamıştır. Bu şiirlerdeki egemenlik tamamen özneye bırakılmıştır.

Yardımcı ögeler arasında en fazla kullanılan öge zarf tümlecidir. Zarf tümleci bütün şiirlerde kullanılmıştır.

Zarf tümlecinin en fazla kullanıldığı şiir “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” adlı şiirdir. Bu şiirde 46 tane zarf tümleci kullanılmıştır.

Zarf tümlecinin en az kullanıldığı şiirler “Gece, Hüzün ve Hatıra ve Cinler” adlı şiirlerdir. Bu şiirlerde, 2’şer tane zarf tümleci kullanılmıştır.

Yardımcı ögeler içinde en fazla kullanılan ikinci öge dolaylı tümleçtir. Bütün şiirlerde dolaylı tümleç kullanılmıştır.

Yahya Kemal, dolaylı tümleçleri en fazla, İstanbul’u ve yurt dışında bulunduğu ülkeleri anlattığı şiirlerde kullanmıştır.

Dolaylı tümlecini en fazla kullanıldığı şiir “Koca Mustapaşa” adlı şiirdir. Bu şiirde, 39 tane dolaylı tümleç kullanılmıştır.

Dolaylı tümlecini en az kullanıldığı şiirler “ Gurbet ve Hatırlatan” adlı şiirlerdir. Bu şiirlerde 1’er tane dolaylı tümleç kullanılmıştır.

Cümlelerin temel ögelerinin toplamı ile yardımcı ögelerin toplamı arasında çok büyük bir fark yoktur.

Yüklem türü olarak en fazla fiil kullanılmıştır. Fiilin yüklem olarak en fazla kullanıldığı şiir “Koca Mustapaşa” adlı şiirdir. Bu şiirde, 37 tane fiil cümlesi kullanılmıştır.

Fiilin en az kullanıldığı şiir “Gurbet” adlı şiirdir. Bu şiirde, 1 tane fiil cümlesi kullanılmıştır.

İsim cümlesinin en fazla kullanıldığı şiir “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” adlı şiirdir. Bu şiirde, 19 tane isim cümlesi kullanılmıştır. “Mevsimler, Bedri’ye Mısralar, Sonbahar, Bir Yıldız Aktı, Hüzün ve Hatıra, Gece Bestesi, Bahçelerden Uzak” adlı şiirlerde isim cümlesi kullanılmamıştır.

Yahya Kemal, şiirlerinde fiile daha çok önem vermiştir. Fiilleri bu kadar fazla kullanarak, şiirlere ahenk ve hareketlilik kazandırmıştır.

Yahya Kemal, bir eylem şairidir. Şiirlerini bu şekilde pasif olmaktan çıkarıp konuşan, aktif şiirler haline getirmiştir. Fiillerin bu kadar fazla kullanılması, anlamı somutlaştırmıştır.

İsim cümleleri, fiil cümlesinin yarısından az kullanılmıştır. Yahya Kemal, tasvirde, durağanlıktan ziyade eyleme önem vermiştir.

Yahya Kemal, daha çok fiil ve zarf tümlecini kullanmıştır. Yahya Kemal, çocukluğundan ölümüne kadar hep bir hareket içinde olmuştur. Daha çocukluğunda bile eğitimi için Selanik ve Üsküp arasında mekik dokumuştur. Daha sonra İstanbul'da eğitimini tamamlamıştır. Yurtdışında bulunduğu yıllarda hem hayatını sürdürebilmek hem de kendi dilini, edebiyatını, tarihini bulmak için hep bir arayış içinde olmuştur.

Şiirlerde olumsuz cümle kullanım oranı çok düşüktür. Şiirlerin geneline olumlu cümle hakîmdir.

Olumlu cümlenin en fazla kullanıldığı şiir “ Koca Mustapaşa” adlı şiirdir. Bu şiirde, 53 tane olumlu cümle kullanılmıştır.

Olumlu cümlenin en az kullanıldığı şiir “Bahçelerden Uzak” adlı şiirdir. Bu şiirde, 2 tane olumlu cümle kullanılmıştır.

Olumsuz cümlenin en fazla kullanıldığı şiirler “ Bahçelerden Uzak ve Altor Şehrinde” adlı şiirlerdir. Her şiirde 6’şar tane olumsuz cümle kullanılmıştır.

33 tane şiirde, olumsuz cümle kullanılmamıştır.

Yahya Kemal, yaşadığı onca olumsuz olaylara rağmen, bu olumsuzlukları şiirlerine yansıtmamıştır. Yahya Kemal, ölümü dahi, asude bir bahar ülkesi olarak gören rind bir kişidir. Yahya Kemal’in hayata bu şekilde bakmasındaki en önemli etken, annesinden küçük yaşta aldığı dinî eğitimidir.

Soru cümlesinin en fazla kullanıldığı şiir “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” adlı şiirdir. 7 tane soru cümlesi kullanılmıştır. 61 tane şiirde, soru cümlesi kullanılmamıştır.

Şiirler genelde devrik cümle üzerinde kurulmasına rağmen Yahya Kemal’in şiirlerinde kurallı ve devrik cümle arasında çok büyük bir fark yoktur. Bu da şiirlere ayrı bir ritim kazandırmıştır.

Kurallı cümlenin en fazla kullanıldığı şiir “ Süleymaniye’de Bayram Sabahı” adlı şiirdir. Bu şiirde 21 tane kurallı cümle kullanılmıştır.

“Hüzün ve Hatıra” adlı şiirde kurallı cümle kullanılmamıştır.

Devrik cümlenin en fazla kullanıldığı şiir “Koca Mustapaşa” adlı şiirdir. Bu şiirde, 35 tane devrik cümle kullanılmıştır.

“Rindlerin Hayatı, Bergama Heykeltıraşları” adlı şiirlerde devrik cümle kullanılmamıştır.

Basit cümlenin en fazla kullanıldığı şiir “Koca Mustapaşa” adlı şiirdir. Bu şiirde, 27 tane basit cümle kullanılmıştır.

“Çin Kasesi, Mâverada Söyleniş ve Bahçelerden Uzak” adlı şiirlerde basit cümle kullanılmamıştır.

Şiirlerde, basit cümle kullanımı daha fazladır. Bu da şiire bir akıcılık kazandırmıştır. Şiirin anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

İç içe birleşik cümlelerin en fazla kullanıldığı şiir “Telâki” adlı şiirdir. Bu şiirde 4 tane iç içe birleşik cümle kullanılmıştır. 57 tane şiirde iç içe birleşik cümle kullanılmamıştır.

Bağımlı sıralı cümlelerin en fazla kullanıldığı şiir “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” adlı şiirdir. Bu şiirde, 6 tane bağımlı sıralı cümle kullanılmıştır.

22 tane şiirde, bağımlı sıralı cümle kullanılmamıştır.

Bağımsız sıralı cümlelerin en fazla kullanıldığı şiir “Geçiş” adlı şiirdir. Bu şiirde 3 tane bağımsız sıralı cümle kullanılmıştır.

59 tane şiirde, bağımsız sıralı cümle kullanılmamıştır.

Kullanılan cümle çeşitleri arasında en az bağımsız sıralı cümle kullanılmıştır.

Bağlı cümlelerin en fazla kullanıldığı şiir “ Koca Mustapaşa” adlı şiirdir. Bu şiirde 4 tane bağlı cümle kullanılmıştır.

42 tane şiirde, bağlı cümle kullanılmamıştır.

Eksilteli cümlelerin en fazla kullanıldığı şiir “ Karnaval ve Dönüş” adlı şiirdir. Bu şiirde, 5 tane eksilteli cümle kullanılmıştır.

50 tane şiirde, eksilteli cümle kullanılmamıştır.

Karmaşık cümlelerin en fazla kullanıldığı şiir “ O Taraf” adlı şiirdir. Bu şiirde, 5 tane karmaşık cümle kullanılmıştır.

39 tane şiirde, karmaşık cümle kullanılmamıştır.

Büyük bir şair olan Yahya Kemal, Türk şiir geleneğine uyarak şiirlerini, basit cümle, fiil ve zarf tümlecisi üzerine kurmuştur.

SEÇME SÖZLÜK

A

affif: iffetli, nâmuslu, temiz.

aks: çarpma, çarpıp geri dönme.

arş: dokuzunzu gök.

asûde: rahat, gâilesiz, dinç olan.

âşinâ: bildik, tanıdık.

âşüfte: çıldırırçasına seven, bu yüzden perişan halde, azgın ve baştan çıkmış deli gibi olan.

B.

bakıyye: artan, geri kalan, artık.

bekâ: devam, sebat, evvelki hal üzere kalmak, bakilik.

bigâne: kayıtsız, ilgisiz, yabancı.

bû: koku.

buhurdan: tütsülük.

C.

cihangîr: cihânı, dünyâyı zapteden.

cumhûr: halk, ahâli; kalabalık.

D.

dehr: dünyâ

E.

efser: tâc.

efsûn: büyü, sihir.

encâm: nihâyet, son.

ervâh: canlar, hayâtın cevherler.

esef: acıma, keder, hüzün, gam, tasa.

ezâ: incinme, incitme, can yakma, eziyet.

F.

fecr: sabaha karşı, Güneş doğmadan önce, ufkun gün doğusu tarafından görünen aydınlığı, tan yerinin ağarması.

G.

gâip: görünmeyen, hazır olmayan, yok olan, kayıp.

garb: güneşin battığı taraf, gün batısı, batı.

gaşy: kendinden geçme, bayılma.

gazel-serâ: gazel yazan.

H.

hâdîka: ağaçlı, suyu çok olan bahçe.

hafî: gizli, saklı.

halecân: çarpıntı, titreme.

hâlet: hal, suret, keyfiyet

hatîf: 1. sesi işitilip de kendisi görülmeyen (kimse), seslenici, çağırıcı. 2. gaipten haber veren melek.

havz: havuz.

hengâme: kavga, gürültü

hicran: 1. ayrılık 2. unutulmaz acı, keder, iç acısı

hilkat: yaratılma, yaratılış

hummâ: ateşli hastalık, nöbet.

hûn: kan

huzûz: sevinçler, zevkler, memnuniyetler.

İ

idlâl: naz etme, nazlanma.

idrâk: anlayış, akıl erdirme.

ihtirâs: şiddetli arzu, istek

ikbâl: baht, talih.

intizâr: bekleme, beklenilme

îtkad: 1. düğümlenip kalma, bir şeye bağlanma. 2. İnanma, gönülden tasdik ederek inanma.

K.

kâmil: 1. bütün, tam, noksansız, eksiksiz. 2. kemâle ermiş.

kaside-sera: kaside yazan.

kâşâne: 1. mükemmel ev, köşk, mâlikâne, 2. yuva

kaysar: eski Roma ve Bizans imparatorlukların lâkabı.

kemankeş: yay çeken, ok atan

kof: içi boş

L.

lâl: dilsiz.

lâşe: leş.

lâtîf: yumuşak, hoş, güzel, nâzik.

ledunnî: Allah bilgisine ve sırlarına âit, onunla ilgili.

M.

mağfiret: Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.

mağrur: gururlu.

mahbûbe: muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen.

mahfil: görüşülecek yer, toplantı yeri.

maişet: 1. yaşama, yaşayış, 2. geçinme, geçiniş, dirlik; geçinmek için lüzumlu olan şey.

mâl ü menâ: sahip olduğu her şey, varı yoğu, bütün varlığı.

mâmur: bayındır, şenlikli.

mâverâ: ard, geri, bir şeyin arkasında bulunan.

mehâbet: azamet, ululuk, korkuçluk; büyük görünme.

mehîb: heybetli, azametli, korkunç.

mehtâb: ay ışığı.

melâl: 1. usanç, bıkmak. 2. sıkılma, sıkıntı

menfâ: sürülen yer, sürgün yeri.

merhale: 1. menzil, konak 2. iki menzil, konak arası. 3. bir günlük yol.

meskûn: içinde insan oturan yer

mest: sarhoş.

meşreb: yaratılış, mizaç, huy, ahlâk.

mevzun: vezinli, vezinle yazılmış.

mey: şarap.

mihver: eksen.

muammâ: anlaşılmaz iş.

muâşaka: sevişme, birbirini sevme,

muhâvere: konuşma.

muhayyel: hayal kurulmuş.

muhayyile: hayal etme gücü.

mutantan: 1.Tantalı, debdebeli; gürültülü, patırtılı. 2.şatafatlı, gösterişli; çok parlak.

muttasıl: aralıksız, hiç durmadan.

muzaffer: zafer, üstünlük kazanmış, üşütün.

muztarib: ızdırâbı, sıkıntısı olan; rahatsız, çırpınıp dura.

müsâvi: eşit, denk.

mütehayyil: hayal kuran.

mütevekkil: tevekkül eden, işini Allah'a veyâ oluruna bırakan, kadere boyun eğen.

N.

nâfile: boş, faydasız.

nefer: 1.bir adam, tek kişi. 2. rütbesi olmayan asker.

nekâhet: hastalıktan sonraki zayıflık.

nevâgir:

nîsâ: kadınlar.

P

pîr: yaşlı, ihtiyar.

pûse: öpme, öpücük, öpüş

R

râm: itaat eden, boyun eğen.

râyiha: koku.

rehâvet: gevşeklik.

revnak: parlaklık, güzellik, tazelik, ss.

rikkat: yufkalık, incelik, merhamet, acıma.

S

sadâ: ses.

sahih: gerçek, doğru.

sebû: testi, şarap kabı.

servinâz: dalları yana sarkan selvi (uzun boylu sevgili).

somâki: altın gibi

ř

şark: doğru.

şeâmet: uğursuzluk.

şehrâyin: donanma, şenlik.

şek: şüphe, zan, tereddüt.

şekvâ: şikâyet, sızıltı, hoşnutsuzluk.

şeyn: leke, ayıp, kusur.

şimâl: sol sol taraf.

şivekâr: işveli, cilveli.

şh: neşeli, şen.

T

ta'zib: eziyet etme, boşa yorma.

tahassüs: hislenme, duygulanma.

tahayyül: hayale getirme, hayalde canlandırma, canlandırılma.

târ: karanlık.

tecellî: 1. Görünme; belirme. 2. Kader, tâlih. 3. Allah'ın lütfuna nâil olma.

telâki: birbirine karşı gelip, karşılaşma, birbirine ulaşma, birleşme.

terennüm: yavaş ve güzel bir sesle şarkı söyleme.

terkeş: ok çantası.

teskîn: sakin kılma, kılınma, yatıştırma, yatıştırılma.

teşrîn: eskiden yılın onuncu ve on birinci aylarına verilen ortak ad.

tevekkül: işi Allah'a bırakıp kadere râzı olma.

U-Ü

ulvî: yüksek, yüce.

ummân: ulu, büyük, engin deniz, okyanus.

ülfet: 1. alışma, kaynaşma 2. görüşme, konuşma. 3. ahbaplık, dostluk.

V

vak'a: olup geçen şey, hadise, olay.

vakar: ağırbaşlılık, temkinlik.

vâris: 1. mirasçı, kendisine miras düşen. 2. Allah adlarından biri.

vâveyla: çığlık, yaygara.

vecd: 1. kendinden geçecek derecede dalgınlık 2. **tas.** kendini kaybedercesine ilâhî aşka dalma. 3. aşırı heyecan 4. kederlenme.

vehm: korku, şüphe, tereddüt.

velhâsil: sözün kısası, kısacası.

velvele: 1. şaşkınlık. 2. Gürültü, patırtı, yaygara, şamata.

virân: yıkık, yıkılmış.

visâl: ulaşma, bitişme.

vuslat: bir Şeye ulaşma, yetime.

vuzuh: 1. açık ve anlaşılır olma 2. aydınlık ve açıklık.

Z

zâhid: Çok aşırı sofu, kaba sofu.

zevâl: sona erme

ziyâ: ışık.

KAYNAKÇA

- AKTAN, Bilal, Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi, Gazi kitabevi, Ankara 2009.
- ATABAY, Neşe, ÖZEL, Sevgi, ÇAM, Ayfer, Türkiye Türkçesinin Sözdizimi, T.D.K. yayınları, Ankara 1981.
- BANARLI, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M.E.B yayınları, İstanbul 2004.
- BANARLI, Nihad Sami, Yahya Kemal'in Hatıraları, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1997.
- BANGUOĞLU, Tahsin, Türkçenin Grameri, T.D.K. yayınları, Ankara 1990.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz, İstanbul Fetih Cemiyeti yayınları, İstanbul 2008.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Aziz İstanbul, M.E.B yayınları, İstanbul 1985.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Bitmemiş Şiirler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1976.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Eğil Dağlar, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1966.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Eski Şiirin Rüzgarıyla, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1985.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hatıralarım, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 2008.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Edebiyata Dair, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1971.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söylemiş, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1963.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Mektuplar ve Makaleler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1990
- BEYATLI, Yahya Kemal, Rubâiler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1963.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Siyâsî Hikâyeler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1976.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Siyâsî ve Edebi Portreler, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1976.
- BEYATLI, Yahya Kemal, Tarih Muhasebeleri, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1975
- BİLGEGİL, M.Kaya, Türkçe Dilbilgisi, Salkımsöğüt yayınları, Erzurum 2008.
- ÇETİŞLİ, İsmail Çetişli, II.Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı, Akçağ yayınları, Ankara 2007
- DELİCE, H.İbrahim, Türkçe Sözdizimi, Kitabevi yayınları, İstanbul 2012.

- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın kitabevi, Ankara 2011.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, Tümce Bilgisi, T.D.K. yayınları, Ankara 1974.
- EDİSKUN, Haydar, Türk Dilbilgisi, Remzi kitabevi, İstanbul 1992.
- EKER, Süer, Çağdaş Türk Dili, Grafiker yayınları, Ankara 2010.
- EKİZ, Osman Nuri, ERGÜL, Müslim, KABAHASANOĞLU, Vahap, NİKBAY Zekeriya, Toker, Yalçın, Yayım Atilla, 100 Büyük Edip Büyük Şair Yahya Kemal Beyatlı, Toker yayınları, İstanbul 1984.
- ENGİNÜN, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergah yayınları, İstanbul 2010
- ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak yayınları, İstanbul 1998.
- GENCAN, Tahir Nejat, Dilbilgisi, Ayraç yayınevi, Ankara 2001.
- GÜLENSOY, Tuncer, Türkçe El Kitabı, Akçağ yayınları, Ankara 2000.
- HATİPOĞLU, Vecihe, Türkçenin Sözdizimi, T.D.K. yayınları, Ankara 1972.
- HENGİRMEN, Mehmet, Türkçe Dilbilgisi, Engin yayınevi, Ankara 2007.
- KABAKLI, Ahmet, Türk Edebiyatı, c.III, Türk Edebiyat Vakfı yayınları, İstanbul 2002.
- KARAAĞAÇ, Günay, Türkçenin Dilbilgisi, Akçağ yayınları, Ankara 2012.
- KARAHAN Leyla, “-sa/se Eki Hakkında” Türk Dili, S. 526, T.D.K yayınları Ankara 1995.
- KARAHAN Leyla, *Yapı bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine*, Türk Dili, S. 583, T.D.K yayınları, Ankara 2000.
- KARAHAN, Leyla, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ yayınları, Ankara 2012.
- KARAÖRS, Metin, Türk Lehçelerinde Karşılaştırmalı Şekil Ve Cümle Bilgisi, Akçağ yayınları, Ankara 2005
- KORKMAZ, Zeynep, Gramer Terimleri Sözlüğü, T.D.K yayınları, Ankara 2010.
- OKTAY, Ahmet, Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı, Kültür Bakanlığı yayınları Ankara 1993
- ÖZKAN, Mustafa, SEVİNÇLİ, Veysi, Türkiye Türkçesi Söz Dizimi, Akademik kitaplar, İstanbul 2012.
- Türk Gramerinin Sorunları I-II, T.D.K yayınları, Ankara 2011.
- UYSAL, Sermet Sami, Her Yönüyle Yahya Kemal, Toroslu kitaplığı, İstanbul 2004.